

241 Secunda pars, tracta. de cognitione

16 tione, affirmarunt dominam Ioannā, genitam, procreatam, & recognitam fuisse, pro filia Ioannis Pasqualis, etiā viuentē marito, & pater qui eam dōtauit, & in matrimonio pro filia sua collocauit, affirmat idem, & mater, etiam non timens suam manifestare turpitudinem, illud etiam iuramento confirmat. Et is permisis, nunquam vidimus, neque audiuius, ad petitionem tertij, filium adulterinum legitimum declaratum fuisse, eo reluctante, & contradicente, vt in simili tradit Tiberius Decianus, consil. 1. volum. 3. à numer. 128. quem sequitur Hippolitus Riminaldus, consil. 611. à numer. 90. volum. 6. Qui locūtur de filio, qui potius voluit esse bastardus, quam legitimus ex præsumptione, §. defuncto, quod quidem maximè procedit, quando non de irritando, & dissolūdo matrimonio bona fide, & legitimè contracto agitur, quia aliter per præsumptiones, & inditia (prout sunt probationes filiationis ex parte patris, & contra filij voluntatem,) matrimonium dissolueretur, quod est absurdū, & erroneum, maximè, quia non est maior certitudo filiationis adulterini, quam legitimi, respectu parentis, vt suprà probatum est. Et quod matris asseueratio cum fama sit, filiationis præsumptio, tradit eleganter Alciatus, de præsumptionibus, in præf. 37. vbi sic militat præsumptionē legis, miles, §. defuncto, ff. ad legem Iuliā de adulterijs, in num. 9. & ibi: * *Vnde licet in casu suprà dictarum ampliatio-*

17 *num, illa coniectura ex se ipsis, non essent sufficientes, tamen possent ita conuincere, vel simul omnes, vel ex concursu aliarum, quod esset sufficiens probatio ad informandum animum iudicis in contrarium, & sufficiens præsumptio esset, quando, cum confessione matris, concurreret fama, secundum Baldum in dict. l. filium, ** & postea, cum. 11. annectit alia pulchra verba, ibi: * *Item, quando ista uxor esset concubina alicuius, & pariter fuisset*

*agnitus per concubinarium, nam tunc nō presumereur mariti, vt tradit Capra, cō fil. 2. ** Ecce verba singularia in proposito, ex quibus constat, esse standū assertioni concubinariorum contra præsumptionem matrimonij, quia vna præsumptio tollit aliam, maximè, si simul cum recognitione patris adulterini, concurrat, quod aliqua bona filio adultero relinquatur prout in nostro casu contingit, quod ipse Alciatus confirmat in numer. 12. ibi: * *Et est non levis coniectura, quando talis institueretur haeres, ab isto qui fuit adulter matris, nam si non esset filius eius, verisimiliter eum non instituisset, argumento legis, quidam cum filium, ff. de verborum obligationibus, Bart. in l. 1. §. Iulianus, ff. de liberis agnoscendis, & ita dicit Paulus de Castro, consil. 175. & ista sunt de mente Ancarrani, consil. 225. volum. ultima. ** Vnde nimirum si præsatur potius filiatio, ex parte adulterij, quam matrimonij, (is concurrentibus) vt tradit Duenas, regula, 342. & 343. qui loquitur in solo tractatu, quando principaliter, & non incidenter aliquis appellatur filius, vt docet Poleotus, de notis, & expurijs, cap. 22. vbi posuit quatuor coniecturas, & cap. 23. & 24. vbi num. 4. resoluit nostrum casum, ibi: * *Illud ambiguum magis videtur cum filius nominatus est ex adulterio, tamen cum genitum mater affirmat, cumque eius asseueratione, & vicinia, & hominum fama consentit, censeant enim Doctores contra filium præsumptiones, has recipiendas, cum lex matris testimonio plurimum tribuat, neque probabile sit illam tam infamem adulterij notam contra veritatem ipsam sponte fuisse subituram, publica praesertim fama cedente, ** quam opinionem vitra Paleotum, tenet in nostris terminis, Alexand. consil. 88. volum. 7. Paulus de Castro, consil. 175. Baldus, in dict. l. filium, Ancharranus, consil. 225. & confirmatur nostra sententia, ex traditis per Bualdum, in suo candelabro aureo,

18

19

20

100,

19

20

21

22

reo, cap. 17. de filio nato adulterino, vbi refert casum defacto circa probationes filiationis ex parte patris, quādo mulier adulterium commissit, & dicit standum esse dicto matris, quia ex sententia medicorum, potest mulier, quæ vna nocte cum pluribus re habuit, certò scire, ex quo conceperit, sed illi, & omnibus, durum videtur, vt in n. 9. cū sit res quæ nō cadit in sensu scriptorum, dictorū medicis, stā dū est, vt in cap. proposuisti, vbi Doctores, de probationibus, maximè si matris declaratio vergat in fauorem matrimonij, vt in nostro casu in quo ipsa asserit se fuisse prægnatam in quadam longa absentia mariti, in quo casu res est minus dubitabilis, vt tradit ipse Paleotus, dict. cap. 24. num. 6. ibi: * *Mouet me maximè exemplum id super quo clarissimi duo iuris consulti responderunt, vbi cum filius in domo adulterinatus esset, educatus, nominatus, legitimatus, institutus, atque ita, & matris maritus, mater filius, & adulter, & vulgo omnes eum, vt adulterium prædicarent, adhuc tamen ob solam matrimonij præsumptionem, valde in ea re explicanda laborant, & tandem quoniam maritus eo tempore aberat, quo filius conceptus est, contra matrimonium responderunt, tamquā cetera omnia contra hoc vnum, satis essent infirma.* Quæ verba sunt pulchra & singularia in nostro casu, in quo cōcurrit assertio patris, & matris, & auiæ & fama, & mariti absentia, & si hæc deperse, sufficiunt ad successionem bonorum, quanto magis omnia simul, ad impediendum, ne matrimonium legitimè cōtractum dirimatur quia præsumptio, dict. legis milles. §. defuncto, neque contra voluntatem filij, neque ad dirimendum matrimonium procedit: quia contra filium numquā lex præsumit, sed in eius fauorem, vt clarè denotant verba dicti, §. defuncto, vt notat ipse Paleotus, cap. 35. ibi: * *In proposita igitur quæstione, licet quidam parentibus, eum quem: vt alienū,*

semper respuerunt, vt verum deinde filiū agnoscere eo volete, non tamen, è contrario. * Ego filio volente esse in adulterio procreato, (constante matrimonio,) non præsumit lex, quòd sit legitimus, & in matrimonio habitus, quia fauorem, & voluntatem filij confiderauit lex, non eius odium, maximè quando agitur ob dictam præsumptionem, de dissoluendo matrimonio, quia in re in dubia, magis pro ipsius validitate, præsumit, quam pro dissolutione, vt in cap. fin. de re iudicata, vbi in dubio fauore matrimonij iudicandum est, ne indicijs, & præsumptionibus, quos Deus legitimè coniungit, homo separare intendat.

Nec supra dictæ resolutioni obstat dicere, quòd prima fama tempore natiuitatis ipsius Ioannæ, fuit pro matrimonio contracto, quia respondemus, quòd licet verum esset, illud, potius vltima fama, quam prima est attendenda, mortuo iam marito, quia eo viuente, nec mater poterat affirmare esse filiam Ioannis Pasqualis, neque minus ipse, propter periculum honoris, & vitæ, & per consequens ea fama posterior, est filiationis, quæ orta fuit, tempore habili, mortuo iam marito, de cuius honore ageatur, maximè quia illa secunda fama durauit per plures annos, vsque ad nostra tempora, in quibus agitur de dissolutione, vel validitate matrimonij, & sic vltima filiationis fama, cōsideranda est, vt in terminis resoluit Marcus Antonius, Nata, consil. 473. numer. 20. volum. 2. vbi tenet, quòd quando duæ famæ sunt probatæ super filiatione, vna à principio, & altera ad finē, quòd posterior fama, est magis rationi consona eludit priorem, cum vltimus status rei sit, semper inspiciendus, cap. cum de beneficio. de præbendis, lib. 6. idem tenet Ruinus, consil. 55. numer. 8. volumine. 5. qui etiam loquitur in simili casu, & magis in terminis, est consiliū Gozadini, consil. 13. qui loquitur quādo

Secunda pars, tracta. de cognitione

do duo tractatus contrarij filiationis concurrunt, & dicit standum esse ultimo, ibi: * *Primus fuit tractatus viri, & uxoris, absque consensu filij, postea fuit secundus tractatus de patre adultero, in quo expresse consensit filius, dico esse standum secundo tractatui, ex quo filius consentit, non primo.* * Ergo cum in secundo tractatu consentiat domina Ioanna, de patre adultero, ille tractatus est attendendus, maximè procedere matrimonij. Rota Romana, decis. 238. pri. p. n. 28. quia probatio spuritatis, sufficit, qd fiat per coniecturas, vt sunt tractatus, & fama, **vtrodet** Nata, d. conf. 473. n. 39. vbi concluditur pro filia spuria, contra matrimonium, non obstante declaratione matris iurata, in contrarium. quia adultera, sæpè cooperiunt peccatum, & turpitudinem propriam, vt tradit Decianus, vbi suprà, quòd non fecit adultera mater, in nostro casu, considerans grauitatem causæ, & quòd non de successione bonorum, sed de dissoluendo vinculo matrimonij ageatur, quia licèt allegans suam turpitudinem, non sit audiendus, l. merces, C. de condit. ob turp. causam, l. transactione, C. de transactionibus, capit. inter dilectos. de donationibus, illud non procedit quādo agitur de periculo animæ, quia tunc ad euitandum eius periculū, potest, quis allegare suam turpitudinē, glos. in cap. tertio loco, de probationibus, cap. lator, c. consanguinei, de re iudicata, & tradit Franciscus Buius, decis. 67. num. 6. & sic nostram opinionem, vbi mater manifestauit suam turpitudinem, tenet Bursatus, consil. 10. num. 2. & consil. 17. numer. 1. Mandelus Albanensis, consil. 6. numer. fin. & consil. 83. numer. 8. & ita dicit Bursatus, suprà fuisse iudicatum per Rotam, quòd procedit, etiam si patres negarent filiationem, quia aduersus filium, qui est in possessione filiationis, nihil nocet patris negatio, vt est textus, in cap. per tuas. 10. de

probationibus, ibi: * *Quia verò mulier de dicto Tranquedo se suscepisse Robertum, de quo agitur primitus constanter asseruit, & ipse Tranquedus ipsum filium publicè recognouit, & filius eius nomen eius communiter fuit, & habitus ab omnibus, eiusdem mulieris post modum iuramento in contrarium prestito, non est standum, cum minus indignum sit iuxta legitimas sanctiones, vt quòd sua quisque voce dilucide protestatus est, in eundem casum, proprio valeat testimonio infirmare.* * Ex quo textu, satis comprobatur intentio dominæ Ioannæ in fortioribus terminis, cum nulla sit parentum contradictio, imò tam pater, quàm mater testificantur pro filiatione ipsius Ioannæ, vt tradit Paleotus, vbi suprà, cap. 24. numer. 4. Ancarranus consil. 225. Parisius, consil. 10. numer. 42. volum. 2. Mascardus, volum. 2. de probationibus, concl. 789. num. 25. & in conclus. 791. & 795. & 793. vbi dicit, quòd non est possibile, quòd aliquis instituat aliquem pro filio, reputans non esse filium. Et sic non est credendum, quòd dictus Ioannes Pasqual: dotauit dictam Ioannam pro filia sua, promittens illi viginti millia ducata, nisi pro certò haberet, quòd esset filia sua, prout omnes parentes existimamus, cum in matrimonio collocamus filias nostras, & sine præiudicio veritatis, dato. Sed non concesso, quòd non esset filia illius Ioannis, sed alterius, adhuc est validum matrimonium, quia esset error qualitatis, & non personæ, quia prius eam vidit, & cū ea alocutus est, & eadē persona, quæ in uxorem fuit promissa, data fuit, illi & nō alia, vt in terminis tradit pluribus citatis Sanchez, de matrimonio, lib. 8. disputatione, 18. numer. 34.

Rursus comprobatur intentio dominæ Ioannæ, quia quotiescumque lex præsumit pro filio habito in figura matrimonij, est ad instantiam, & petitionem ipsius filij, vt expresse disponi-

- ponitur in dict. §. defuncto. Secus ve-
rò contra eius voluntatem, quia tunc
talis filius tuendus est in ea possessio-
ne, in qua reperitur, considerato vlti-
mo statu, etiam adulterino, ita consu-
luit Zephalus, consil. 714. numer. 30.
volum. 5. maximè, quando pro filio
accedit declaratio iurata matris, quia
talis probatio excludit omnem aliam
præsumptionem, & probationem per
testes, vt docet Mandelus Albanen-
sis, consil. 484. volum. 1. Petrus Surd^o,
decis. 83. numer. 7. quia confessio ma-
tris superat omnes alias probationes,
& recipitur etiam contra rem iudica-
tam, vt docet Rolandus, consil. 21. nu-
mer. 2. & 3. & 4. volum. 1. & consil. 71.
numer. 40. volum. 2. & consil. 75. nu-
mer. 2. volum. 4. Alexand. consil. 127. nu-
mer. 2. volum. 4. quia filiatio requirit
duo extrema, l. Lutus, ff. de conditio-
nibus, & demonstrationibus, & extre-
ma sunt pater, & mater, vt tradit Bal-
dus in l. neque natales, C. de proba-
tionibus. Barbacia, consil. 27. numer.
4. in fin. volum. 1. Quòd non solum
procedit respectu filij legitimi, sed et-
iam in filio spurio, cadit possessio fi-
liationis, ita Gerardus Macolus, con-
sil. 90. numer. 63. vbi à numer. 59. expli-
cat filiatiois materiam, quæ non so-
lum per inditia, & tractatum, sed etiã
per scripturam priuatam, probatur, &
multo fortius per publicam, vt docet
Barbacia, consil. 27. numer. 4. colum.
3. volum. 1. Ioannes Rota, consil. 102.
numer. 24. Ruinus, consil. 36. num. 6.
volum. 1. Alciatus, de presumptioni-
bus, præsumptione. 37. nume. 11. & 12.
& cum domina Ioanna sit in posses-
sione filiatiois, & matrimonij, pro
ea iudicandum est, vt traditur in Ro-
ta Romana, decis. 238. num. fin. in 1. p.
cap. fin. de re iudicata.
- Nec superiori resolutioni aliquid
obstat textus, neque eius præsump-
tio, in dict. l. miles. §. defuncto. ff. ad l.
Iuliam de adulterijs, ex quo text. de-

ducitur conclusio, quòd mulier me-
ritrix si pariat filium constante matri-
monio, præsumitur filius ex matrimo-
nio, conceptus, & non ex adulterio.
Idem videtur disponere, l. 9. tit. 14. p.
3. ibi: * *Siendo casada, e no auiendo esta
do el marido alongado della tanto tiem-
po, que se pudiesse sospechar, segun natu-
ra, que el fijo era de otro.* * Ex quibus
verbis colligitur, quòd præsumptio
iuris est pro matrimonio, etiam si ma-
tris assertio, seu asseueratio fuerit in
contrarium: quia respondeo, quòd il-
lud magis ad turorem mulieris appli-
catur, quam ad rei veritatem, vt in l.
penultima, §. mulier ff. de probatio-
nibus, & in dict. l. partitæ, ibi: * *Ensa-
ñanse las mugeres a las vegadas tan fuer-
temente, que por despecho que han de sus
maridos, dicen, que los fijos que tienen no
son dellos, sino de otros.* * Quia illa iura
non possunt ad nostrum casum adap-
tari, cum ibi agatur de successione
bonorum, hic verò de dissolviendo
matrimonio, ibi filius intendebat esse
legitimus, hic verò bastardus, ibi lex,
est fauorabilis matrimonio, hic esset
odiosa, (cum agatur de dissolviendo
foedere matrimonij) ibi erat conten-
tio inter filios, hic non est alia filia, ne-
que filius, vltra dominam Ioannam,
ibi agebatur de præiudicio aliorum
filiorum legitimorum, hic nemini præ-
iudicatur & sic ex separatis, non fit bo-
na illatio. l. Papinianus exuluit, ff. de
minoribus, & sic lex partitæ optimè
dicit. * *Por tales palabras, que el padre,
o la madre dixessen, no deve el fijo ser des-
heredado.* * & sic parentis assertio erat
contra filium, in nostro casu, in eius
fauorem.

Rursus ille textus, habet plures, &
varios, & contrarios intellectus, & sic
non potest, ex ea lege determinari ista
quæstio, neque meretur allegari ad
nostram decisionem, l. cum placitis,
vbi Decius, & Imola. ff. de re iudica-
ta, quia vbi sunt plures opiniones di-
uersæ,

Secunda pars, tracta. de cognitione.

43 uersa, vbi dubia res est, vt tradimus in præfatione commun. lib. 2. numer. 117. & per decisionem dubiam, non debet matrimonium impugnari, & dissolui, quia ea non est præsumptio iuris, & de iure, vt aliqui malè existimant, contra quos tenet Surdus, decis. 83. numer. 10. Paulus Parisius, consil. 10. numer. 85 volum. 2. vbi alios refert. Et plures intellectus ad illum textum tradit Menochius. de præsumptionibus, in præsumptione. 53. nume. 13. consil. 88. num. 8. volum. 7. vnde cum in nostro casu, non hagatur de præiudicio filiorum legitimorum, præsumptio est pro adulterino, vt docet in terminis Tiberius Decianus, consil. 91. volum. 2. num. 24. maxime, quando concurrunt parentum asseueratio, vt docet Albanus, consil. 484. numer. 1. Surdus, decis. 83. numer. 7. & aliæ declarationes, & limitationes ad illum textum. (vltima Alciatum, præsumptione. 37. num. 3. & 12.) tradit Sfortia Oddi, consil. 16. num. 6. & 7. Ancharranus, consil. 225. Alexan. d. consil. 88. num. 16. lib. 7. Paulus Parisius, consil. 10. numer. 83. volum. 2. vbi eleganter intelligit illum textum ex Decio. in dict. cap. per tuas, vt textus ille nihil disponat pro matrimonio, sed solum illud, quod non est bona consequentia, mulier fuit adultera, ergo filius natus ex ea durante matrimonio est spurius, cum possint stare simul, quod mulier maritata adultera sit, filius tamen conceptus ex ea potest esse legitimus, & sic non inducitur præsumptio pro matrimonio, ita vt filius eo constante natus, ex muliere adultera, præsumatur potius ex marito, quam ex adultero, imò totum contrarium resoluit Iuriconsultus, ibi. quasi dicat, quod ratione incertitudinis, nulla est ratio, quare magis ex adulterio, quam ex matrimonio fuerit conceptus. Ita illum textum, intelligit Angelus, ibi: Felin. in cap. per tuas. in principio, post Aret. Qui

44

45

intellectus meo iudicio verissimus est, & conuenit literæ text. & rationi iuris, quia illa incertitudo, non potest magis operari fauore vnus filij, quàm alterius, & sic cessat præsumptio illius textus, quam iniuste ex eo deducunt scribes, maxime quando fauore filij concurrunt patris, & matris adulteræ asseueratio, vt ferè in nostris terminis resoluit Mohedanus, decis. 115. & in decis. 19. & vide Fachinetum, lib. 3. controuersiarum iuris. cap. 35. an potius filius præsumatur legitimus, vel bastardus. & alios intellectus ad illum textum, tradit Albanus, consil. 293. num. 9. Ioanner Botta, consil. 102. Surdus decis. 83. Decianus, consil. 91. volum. 7. à num. 4. Rolandus, consil. 22. numer. 32. volum. 3. Alciatus. de præsumptionibus præsumpt. 37. Menochius, de arbitrarijs casu. 89. numer. 21. & de præsumptionibus, præsumptione. 53. lib. 6. num. 13. Ancharranus, consil. 225. Bocrius, decis. 299. Ex quibus constat, quàm dubia, & incerta sit illius textus, conclusio, maxime ad dissoluendum matrimonium, & sufficit, quod res sit dubia, & quod domina Ioanna sit reus, vt pro ea sit iudicandum, vt in cap. si de re iudicata, cap. iubenis, de Sponsalibus, ibi: *Quia igitur in his quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debes, tum propter honestatem Ecclesiæ, tum propter prædictam dubitationem.* & sic in hoc casu, dubio pro matrimonij fœdere, est iudicandum, & in simili casu, ita fuit decisum, in Rota Romana, decis. 238. in fin. in. 1. part.

Nec prædictis obstat, quod opposuit, illi maritus, quod in capitulationibus matrimonialibus, non fuit declarata qualitas filiationis dictæ Ioannæ, & per consequens intendens, quod si filia legitima, seu naturali contraxit matrimonium, quod aliàs, non contraxisset, si dictum fuisset illi verum, quod erat bastarda, extra puritatem matrimonij procreata, quia his obiectis

46

47

tionem multipliciter respondimus primo, quia error qualitatis, non vitiat matrimonium, ut resoluit Sanchez, sup. & quod sit legitima, vel bastarda est error qualitatis, & non personæ. Secundo, quia marito erat notum quod non erat filia legitima, ut constat ex probationibus, & capitulationibus matrimonialibus, ubi nihil expressum fuit, ut semper solet contingere. Tercio, quia pater Ioannes Pasqual, solum promissit filiam suam, sine expressione, quod esset legitima, & eam ostendit, & manifestavit marito futuro, qui magis consideravit pulchritudinem, vel diuitias illius, quam qualitatem ex parte matris. Quarto, quia quoties in aliqua dispositione, vel contractu sit mentio, ** de filio*, non restringitur ad filium legitimum, sed verificatur in filio spurio, & incestuoso: quia in dubio bastardo filius præsumitur, non ex matrimonio, c. aliter, 30. q. 5. Nata, cōf. 421. n. 9. & 473. nu. 33. Cephalus, consil. 593. num. 2. lib. 4. Menochius, consil. 60. n. 12. lib. 1. quia matrimonium consistit in facto, & facta, non præsumuntur, nisi probentur, lex. in bello, §. facta, ff. de cap. & post limit. reuerf. maximè, quia secundum naturam omnes sunt filij, maximè quando dispositio est conueniens æqualiter legitimis, & illegitimis, (ut est ducere uxorem,) ita Alex. in l. ex facto, §. si quis rogatus, el. 1. n. 32. vers. Secundo fallitur, ff. ad Trebellianum, ubi Ripa, col. fin. Abb. in c. in presentia, n. 21. de probationibus. Et cum in nostro casu, agatur de nullitate matrimonij, & non de successione bonorum, nihil interest ad validitatem ipsius, quod vxor sit filia legitima, vel adulterina, cum in utroque casu matrimonium sit validum, & legitimum, quoniam verbo generale, ** filius*, verificatur in filio bastardo, ut docent Doctores, sup. & Natta, consil. 473. num. 31. Mascardus, concl. 799. numer. 5. & sic, neque in contractu matrimoniali, interuenit fraus, neque dolus, neque si intercessisset, ab

eā causam matrimonium est irritadū.

Quibus etiam non obstat prima declaratio matris in causa alimentorum, ubi asseruit dictam Ioannam esse filiam suam legitimam habitam in matrimonio contracto cum Iacobo Seco de Teram, quia ea declaratio non nocet filio, textus, in l. Imperatores, 29. §. mulier, ff. de probationibus, ibi: ** Neque ob sit professio à matre irata facta*. Maximè, quia in ealite, non agebatur de filiatione ipsius, sed solum de petitione alimentorum, quæ non magis sunt debita matri, ex eo, quod filia esset legitima, vel adulterina, ut resoluit Petrus Surdu, de alimentis, tit. 1. q. 20. ubi loquitur de filio spurio, & sic nolluit manifestare suam turpitudinem in foro iudiciali, ut probat tex. in c. officij de poenit. & docet Coar. in regul. peccatū. quem & alios sequuntur Gutier. 1. p. canonicarū, c. 38. n. 15. & 30. Maximè, quia neque probatione, neque sententia translata, in rem iudicatam, in causa alimentorum, præiudicat causæ filiationis, textus, in l. si quis à liberis, §. si vel parēs, vers. meminisse, ff. de liberis agnoscendis, ibi: ** si vel parens neget filium id circo alere se, non debere contendat, vel filius neget patrem, sumatim iudices oportet super ea re, cognoscere, & si constituerit filium, vel parentem esse, tunc alii iubebunt*, & ibi: ** Meminisse autem oportet, & si pronuntiauerit alii oportere, attamen eā rem præiudicium non facere veritati, neque enim hoc pronuntiauerit filium esse, sed esse, sed alii debere*, & ita diuus Marcus rescripsit, idē quæ disponitur in l. fin. tit. 9. part. 4. in fi. ibi: ** e maguer el juez mande prouer a este tal como dicho es, salvo qda el derecho a qualquiera de las partes, para prouar si es hijo, o no*, ubi Gregori, verb. ** sinca*, illud ampliat, etiā si pronuntiatum fuerit de filiatione in iudicio ordinario, quoniam sententia lata, non obstat filiationi etiā si executioni tradita fuerit, idē tenet Lara, de alimentis, in. §. si vel parēs, n. 35. Petra, de fideicom. q. 11. n. 45. Coar. uarru.

50

48

51

52

49

53

Secunda pars, tracta. de cognitione

54 uarru. pract. q. c. 4. nu. 8. Nata, consil. 475. nu. 6. Mascardus, de probationibus, concl. 794. num. 3. Menochius, de præsun. lib. 6. n. 49. & si hoc procedit inter ipsas partes litigantes, à fortiori si res inter alios facta sit, quia nemini nocet, neque prodest, l. sæpè. ff. de re iudicata, c. penult. cod. tit. l. 20. tit. 23. p. 3. vbi Gregorius: quia de vnoquoque negotio citandus est is de cuius præiudicio agitur, l. de vnoquoque, ff. de re iudicata, c. 1. de causa possessionis, & proprietatis. Maxime, quia in hoc casu agitur etiam tacite, & virtualiter de priuandis filiis, successione patris, ex eo quia matrimonium clandestinè fuit contractum, & tunc si matrimonium esset nullum, proles, non esset legitima, vt probat textus, in c. cum inhibito, §. si quis verò, de clandestina desp. cuius decisio procedit etiam post Concilium Tridentinum, vt tenet Ceruantes, in lege. 6. Tauri, num. 21. & 22. & ego resolui libr. 2. pract. q. 697. n. 8. & (post omnes) in terminis concilij idem tenet Vincencius de Homedijs, consil. 87. vol. 1. per totum. Ex quibus satis remanet fundata, & comprobata intentio dominæ Ioannæ, & validitas matrimonij, siue sit filia vnus, vel alterius parentis, vt latè suprà probatum est. Et in simili casu, quando maritus allegabat errorem personæ, & fuit error verificatus, quia intendens ducere matrimonium cum sorore clerici, contraxit cum eius concubina, respondit Gomes de Leon, centuria, 47. num. 7. licet text. in quo fundatur, (in ca. vni co, 29. q. 1. vers. ad hæc,) id non probet, quia loquitur in errore personæ, & non qualitatis, sed ratio est fortior, quia qui cum alio contrahit debet scire conditionem illius, vt in regula iuris, qui cum alio, & secundum hanc meam allegationem, ita hodiè fuit iudicatum, 7. mensis Septembris, anno, 1613. per doctissimum virum, de minum Licenciatum Ioanē Delga

do y Agüero, Vicarium generalem huius ciuitatis, cū gaudio vniuersali ipsius, cui^a anima iā requiescit in pace

Præterea animaduertendum est, quòd si agatur de probatione filiationis ex parte matris, ad successionem bonorum, vel ad petitionem alimentorum, contra hæredem, dubitari solet, qualiter filiatio probari possit, & qualiter filius, non recognitus à matre possit in eius bonis succedere, siue contendat, quòd sit naturalis, vel adulterinus, & qualis possessio filiationis sufficiat, ad obtinendum in iudicio possessorio bonorum, & quòd probatio, in hoc casu, debeat esse cōcludens, & non præsumptiua, probatur ex sequentibus. Et primò animaduertendum est, quòd filiatio cū consistat in facto, non præsumitur, & sic ille, qui se fundat in filiatione tenetur illam plenè probare, cum sit fundamentum suæ intentionis. Ita docet Angelus, in. l. liberorum, in principio, ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. Grammaticus, consil. ciuili, 150. numer. 35. Natta, consil. 421. numer. 1. & 2. lib. 2. Parisius, consil. 10. numer. 28. lib. 2. Menochius, de præsumptionibus, in præsumptione, 53. numer. 1. lib. 6. & consil. 491. numer. 22. lib. 5. Mascardus, conclus. 786. numer. 1. Surdas, de alimentis, tit. 1. quæstione, 122. numer. 1. & 11. Lancelotus Galliaula, consil. 15. numer. 88. versicul. Quòd at tinet ad secundum, neque sufficiet quasi possessio filiationis, vt ex veriori, & magis communi, probat Mascardus, suprà, num. 3. & 6. vers. verior tamen, & magis communis, Alex. Tren tasinq. lib. 1. variarum, c. de filiatione resolut. 1. nu. 7. & sic hæredes ab intestato habent fundatam suam intentionem de iure, donec probatio concludens filiationis interueniat, & hoc siue principaliter agatur de successione bonorū, & incidenter de filiatione vel è conuerso, vt tradit Mascardus, d. c. cl. 78. num. 11. Menochius, de arbitr. cas.

56
Filiatio ex parte matris contra eius assertionum qualiter probetur.

57

58

59

60

cas. 89. n. 1. quia filiatio ex parte matris, ipsa reluctantæ, est grauissima, cū tangat, & concernat opinionem, & famam, & eius pudicitiam, l. inimicitia, ff. de his quibus, vt indignis, l. isti quidem, versic. quod si dederit, ff. quod metus causa, l. iusta causa, ff. de manumissis. vindicta, Craueta, consil. 697. nu. 4. in fin. lib. 4. & consil. 991. num. 16. & 988. n. 42. lib. 6. Socinus Iunior. cons. 39. n. 4. 1. & 42. lib. 2. Petrus Gerardus. singulari, 82. Ioannes Redin, de Maiestate Principis, §. non armis, num. 122. & §. sed etiam, n. 147. Azeue. in l. 2. tit. 10. lib. 8. recopilat. nu. 134. Segura, in suo directorio iud. ecclesiasticorum, 2. p. c. 14. nu. 23. Bobadilla, in sua Politica, lib. 2. cap. 14. n. 43. Thesaurus, decis. Pedemont. 61. n. 3. Carolus de Tapia, in l. fin. de constitutionibus princip. 1. p. c. 9. n. 83. cum sequentibus, Peregrina, de fideicommissis, art. 43. nu. 41. & his deficientibus, causa filiationis de perfe dicitur causa grauis, & ardua, vt tradit Marcus Antonius Blancus, de indicijs, & tortura, num. 244. in fin. quem sequitur Thesaurus, decis. 61. n. 3. Menochius, de præsumptionibus, lib. 1. quæst. 41. num. 8. Mascardus, de probationibus, concl. 34. n. 7. & 8. Antonius Gabriel, de testibus, concl. 13. n. 1. & 32. & concl. 14. num. 32. Mascard. in tractatu de fama, lib. 1. cap. 10. num. 11. & sic licet in probatione filiationis ex parte patris sufficiant indicia, & præsumptiones, & fama, & tractatus, hoc limitatur in probatione filiationis ex parte matris, vt tradit Guillermus Benedictus, in cap. Rainuntius, de testamentis, 3. par. verbo, quæ filium, n. 15. Felinus, in c. per tuas, n. 3. de probationibus, & pluribus confirmat Lucas de Penna, in l. 1. col. 3. c. de dignitatibus, lib. 12. & ratio differentia est, quia probatio filiationis ex parte patris reputatur impossibilis, l. Lutus, ff. de conditionibus, & demonstrationibus, & cum sit persona incerta sufficiunt coniectu-

61

62

63

ræ, & inditia, ne probationes reducantur ad impossibile. At verò cum agatur de probatione ex parte matris, quæ est persona certa, vt in l. quia semper, ff. de in ius vocando, necessariae sunt fortiores, & efficaciores probationes, per obstretices, & alias personas assistentes partui, vt tradit Mascardus, sup. concl. 787. n. 2. quæ sententia confirmatur ex traditis per Baldum, in l. non ignorat. in principio, C. qui accusare, non possunt, quæ refer Mascardus, d. concl. 787. n. 1. vbi dicit. duplicem esse modum probandi filiationem, verum, & præsumptum. Verus modus probandi respectu matris, quæ semper est certa, præsumptus, respectu patris, quia eius probatio, non potest fieri per modos concludentes, vt tradit Cardinalis Paleotus, de notis, & spurijs, c. 21. numer. 9. Petra, de fideicommissis, q. 11. num. 41. quod maxime procedit de iure nostro Regni, ex l. 9. Tauri, quæ est lex, 7. tit. 8. libr. 5. recopilat. nec obstat lex, 11. tit. 13. p. 6. ibi: * *Las madres siempre son ciertas de los hijos que nacen dellas, y por estara con todo hijo deue heredar los bienes de su madre, como los otros hijos legitimados,* * quia illa lex non excludit probationem concludentem filiationis, imò eā supponit, quatenus dicit, * *que las madres son ciertas,* * & ibi: * *Los hijos que nacen dellas,* * & sic quæmadmodum mater est certa, similiter, & filiationis probatio debet esse certa, hoc est, quia mater recognoscat filium, se zùs verò si mater decedat ab intestato nulla facta recognitione, vel faciat testamentum, & neget filium, vel saltim, nullam mentionem de eo faciat, quia probationes debent esse veræ, & concludentes, non verò præsumptiuæ, & sic ad impugnandum testamentum matris, non sufficient probationes ex coniecturis, quia concurrerent duo specialia contra legem primam, C. de dotis promissione, vnū, quod admittatur filius ex præsumptis probationibus, aliud,

64

65

66

67

T 2 quod

Secunda pars, tracta. de cognitione

quod excludatur hæres scriptus, contra expressam matris voluntatem. Vnde nimirum si veræ, & concludentes probationes sint necessariae. Ita Socinus Iunior, consil. 86. num. 43. & 45. lib. 2. Burlatus, consil. 88. num. 17. lib. 1. Paleotus, c. 22. n. 4. ibi. * *Ad hereditatē consequendam, & sic in petitorio, non sufficere, quasi possessionem filiationis, in qua extractione constituitur, sed necessarium esse probare titulum, & dominū, ** Idem tenet Campegius, de testibus, regul. 404. versicul. Sexto ubi debet. Idem resoluit Alexand. Trentafin. lib. 1. variarum, cap. de filiatione, r. n. 7. ubi constituit differentiam, an filius agat p. tendo bona patris, vel excipiat, quando reperitur, in possessione filiationis, & honorum, & annectit pulchra verba, * *& est differentia inter primum, & hoc ultimum casum, quia in primo filius agit, & sic principaliter proponitur per eum hoc quasi possessio tractatus, & quando principaliter proponitur, non sufficit, Bart. in l. quidam in suo, Florianus, in dict. l. quidam, sed in secundo casu proponitur incidenter, & per modum exceptionis, & magnum commodum est possidere, §. retinēda instituta, de interdictis, ** Extra istum vero casum, sicut inducitur probatio filiationis, ex institutione matris, à contrario ex præeritione inducitur probatio, quod non est filius, ut arguit Alexan. consil. 37. n. 6. lib. 1. Ruinus, consil. 25. n. 8. lib. 2. Socinus Iunior, consil. 86. n. 41. lib. 2. Curcius Iunior, consil. 31. num. 4. quos sequitur Lancelotus Galliaula, d. consil. 15. n. 110. & n. 111. quia ex quibus actibus filiatio probatur affirmatiue, ex eisdem si negatiue concurrant probatur non filiatio. Præpositus in cap. transmissæ, n. 9. vers. & si ista, qui filij sint legitimi, Natta, consil. 473. n. 44. lib. 2. Burlatus, consil. 17. lib. 1. num. 1. Orosius, in l. filium, nu. 31. de his qui sunt sui, vel alieni. quando enim mater est certa de filiatione, cōmota sunt viscera eius, c. afferte, de præsumptio

nibus, & amor filiorum omnia vincit, listi quidem, ff. quod metus causa, maxime, quia alias præsumeretur delictū in matre, contra legem, merito, ff. pro solutio, & ideò, ad evitandum delicti. filiatio, non præsumitur extra matrimonium, ita Fuscus, concl. 346. n. 6. in 3. tomo. Alex. consil. 73. n. 3. lib. 2. Menochius, de præsumptionibus, lib. 1. q. 29. n. 6. & 18. neque pro confirmatione filiationis sufficit assertio patris quia ipse per suam confessionem potest sibi præiudicari, non verò matri, ut concludit Gregorius, in l. 9. glo. siendo, in fin. tit. 14. part. 3. qui allegat. Iaso. consil. 106. vol. 1. idem tenet Natta, consil. 473. n. 24. lib. 2. Petra, de fideicommissis, q. 11. n. 418. Flaminius de Rubeis, consil. 29. lib. 1. Aretinus, in c. per tuas, num. 25. de probationibus, quia alias pater plebeius posset eligere mulierem, quam ipse velet, & dicere, quod sit mater filij sui, & idem inconueniens, & absurdum considero etiam si sint paris qualitatis, & conditionis, & sic est regula generalis, quod confessio parentum solum nocet eo fitenti, & non tertio, Alcizus. consil. 5. num. 57. lib. 4. Burlat. dicens communem, consil. 88. n. 5. lib. 1. Ias. consil. 106. col. 1. in 2. fundamento Mascardus, concl. 386. num. 1. Menochius, consil. 89. num. 72. & 83. Gozadinus, consil. 13. num. 21. & 56. Dueñas, regul. 341. ampliatione, i. ubi dicit, quod neque præsumptionē faciet, in præiudicium tertij: nec in casu iuuabitur filius probatione famæ: quia est probatio debiliior, quam vnus testis, ut asserit Aimō Craueta, consil. 991. n. 107. Tuschus, concl. 66. nu. 91. in 3. tom. & sic dicit Mascardus, quod non facit plenam, neque semiplenam probationem, siue alijs adminiculis, in concl. 183. numer. 2. & in conclus. 753. numer. 2. & sic non inducit quasi possessionem filiationis, Iaso. in l. neque professio, in principio, C. de testamentis, Abb. in cap. ex transmissæ, qui filij sint

76

sint legitimi, & plures refert Couarr. de Sponsalibus, 2. p. c. 8. §. 3. & optimè Aretinus, in c. per tuas, n. 28. de probationibus. Et ita debilis est probatio per famam, quia testes examinati debent declarare eos à quibus fama orta est, etiam si non fuerint interrogati. Ita Thomas Grammaticus, voto. 34. num. 1. 4. & 15. Alex. consil. 35. nu. 6. lib. 1. Curcius Iunior, consil. 344. nu. 8. Ruinus, consil. 51. num. 14. & consil. 52. n. 7. & 158. num. 23. lib. 5. Cachéranus, decis. 66. num. 3. Camilius Borel, consil. 45. num. 53. vsque ad, 58. Pancianus, de probationibus, lib. 1. c. 49. nu. 28. & non probant, si non nominauerint, ut tradit Hipolitus Riminaldus, consil. 647. n. 12. & 13. Cachéranus, decis. 79. num. 13. Pancianus, d. n. 28. Frāsciscus Personal, consil. 14. numer. 12. Petra, de fideicommissis, quæst. 13. a nu. 11. & ego resolui, in q. 20. numer. 1. & 20. Alex. numer. 151. numer. 17. lib. 5. Pancianus, lib. 5. cap. 49. numer. 38. decis. Abenionensis, 15. num. 12. Curtius Iunior, consil. 344. numer. 8. & alios refert Hipolitus Riminaldus, consil. 589. numer. 26. lib. 5. Nata, consil. 473. numer. 16. lib. 2. Mandelus, consil. 104. num. 1. Petra, de fideicommissis, dicens communem, quæst. 11. numer. 443. Surdus, consil. 135. numer. 89. Tuscus, conclus. 64. numer. 26. in, 3. tom. & si negatio matris transiit in tractū longebum, tunc absque dubio excludetur fama probationis, ut tradit Præpositus, in dict. cap. transmissæ, qui filij sint legitimi, ibi: ** Si negatio transiit in tractum longebum, negatio absque dubio probat non filium.* * Idem tenet, Ruinus, consil. 52. num. 7. & alios refert, & sequitur Mascardus, dict. conclus. 791. numer. 13. Nec in hoc casu sufficet coniectura quæ ex similitudine deducitur, ut tradit, Decianus, consil. 1. numer. 17. lib. 3. quia falax est, ut experientia, rerum magistra, docet, & in re graui, ubi agitur, vel de successionē bonorum, vel de honore mulie-

77

78

ris, non est admittenda, neque ex ea animus iudicis est mouendus, ut ego trado, lib. 3. q. fin. & Menochius, de arb. 2. casu. 88. num. 97. Menochius, de præsumpt. præsumptione, 53. n. 45. & 47. Mascardus, concl. 792. n. 9.

Quæ sententia est indubitabilis, in his nostris Regnis, in quibus per legem. 9. Tauri, data est forma probandæ filiationis, videlicet per recognitionē parentis, quando filius prætendit certam qualitatem legitimatis, vel naturalitatis, ut docet Couar. in, 4. in, 2. p. cap. 8. §. 3. num. 7. Auendaño, in suo dictionario, verbo, hijo natural, Ceruantes, in, l. 11. Tauri, num. 133. & 134. Azeuedo, in, l. 9. tit. 8. lib. 5. recopilat. ubi Matienço, glos. 4. num. 1. & 2. Dueñas, regul. 344. ampliacione. 3.

Neque liber baptismalis, inducet præsumptionem filiationis, licet in eo dicatur, quod fuit baptizatus, Ioānes, filius Mariæ, quia liber, probat Baptismum, non verò qualitatem filiationis, neque natalium, ita docet Benedictus Capra, consil. 57. Decius consil. 120. numer. 1. Marta, de iurisdictione, 2. part. cap. 8. num. 23. Si verò agatur de probando matrimonio, tunc liber parrochi faciet fidem, ita Cavalcanus, decis. 12. num. 22. in, 2. par. ubi dicitur, quod ita obseruatur in practica, quia circa ætatem, & matrimoniū bene probat ita Lancelotus Galiaula, consil. 15. numer. 3. vsque ad, 16. & 17. Franciscus Viuius, decis. 489. numer. 9. liber. 3. Mascardus, concl. 672. n. 18. & 19. Nicolas Passerius, in tractatu de scriptura priuata, lib. 5. de libris plebanorum, seu curatorum, q. 6. fol. 353. & Monaldus, consil. 58. n. 6. & 7. lib. 2. & ita fuisse in Rota iudicatum, traditur in decisionibus Rotæ Romanæ, 340. in, 2. par. & 350. n. 10. lib. 1. & Gratus, consil. 62. numer. 10. lib. 2. Monaldus, consil. 26. numer. 6. & consil. 150. nu. 10. lib. 2. Menochius, consil. 199. num. 3. lib. 2. Borgninus, decisione, 10. numer. 481. in, 3. parte, & ego Zen-

79

80

81

82

T 3

llos,

Secunda pars, tracta. de cognitione.

83
84
85
86
illos, lib. 2. practicarum. q. 604. n. 139. Vera Cruz, in speculo, ad speculum, dub. 12. & Thomas Sanchez, de matrimonio, tom. 1. lib. 3. disput. 15. n. 22. Gutierrez, pp. lib. 2. q. 4. n. 9. Desiderius Guido, conf. 14. num. 55. quod etiam nota, * *para los testimonios de la edad de los opositores en la prouision de las capellanias.* * In quibus requiritur certa ætas, quæ probatur per librum Baptismi, sine aliqua subscriptione notarij, vt tradit Sanchez, de matrimonio, lib. 3. disputat. 15. n. 12. Vera Cruz, supra dubio. 12. Tuscus, conclus. 347. num. 2. lib. 5. neque erit necessarium iuramentum parrochi, vt tradit Ledesma, de matrimonio, q. 45. art. 5. versic. Certum videtur, Enriq. in sua suma, to. mo. 2. lib. 1. idem de matrimonio, ca. 3. num. 9. Emanuel Rodriguez, in sua summa, tom. 1. c. 228. nu. 18. Quod à fortiori, procedit quando Parrochus est mortuus, quia illius mors supplet omnes defectus, ita Decianus, conf. 11. numer. 122. lib. 1. & consil. 20. numer. 18. & consil. 29. numer. 35. lib. 2. Menochius, de præsumptionibus, in præsumptione. 51. numer. 10. lib. 2. & Gaspar Cabalinus, milleloquio. 507. Quia parrochus est persona publica, sacerdos in dignitate constitutus, cui est credendum, in his quæ attinent ad munus suum, vt censet Bursatus, conf. 343. n. 41. lib. 4. Decianus, conf. 7. n. 23. lib. 3. Paulus Merenda, consil. 31. num. 45. & 46. inter consilia matrimonialia Zileti, Ioannes Botta, consil. 102. à n. 49. vsque ad. 52. Sfortius Odus, de restitutione in integrum, q. 37. n. 44. Laurencius de Pino, conf. 174. n. 14. & 15. Lancelotus Galliaula, consil. 15. n. 42. Franciscus de Ponte, consil. 63. n. 12. & 18. & 19. quorum sententia firmatur ex traditis à Farinacio, quaestione, 41. numer. 10. & 91. Laurencius de Pino, consil. 175. numer. 14. & consil. 72. numer. 7. inter consilia matrimonialia, Monaldus, consil. 154. numer. 11. lib. 2. vbi dicit, quod ita serua-

87
88
tur in ciuitate Veneciorum, & diximus in lib. 2. practicar. quaest. 604. numer. 139. neque hoc existimo esse peculiare, in libro plebanorum, sed idem obseruatur, in libris depositariorum, & argentariorum, & aliarum personarum publicarum, in his quæ pertinent ad suum officium, vt tradit Franciscus Viuius, decis. 484. numer. 9. lib. 3. Rota Romana, decis. 340. num. 1. & 2. lib. 2. & decis. 750. num. 10. lib. 1. Guido, consil. 14. num. 15. Gutierrez, pp. quaest. lib. 2. cap. 4. n. 9. Mandelus, consil. 453. n. 1. lib. 2. Nicolas Passer, in tractatu de scriptura priuata, lib. 5. de libris plebanorum, in principio, num. 18. & 19. & q. 6. n. 6. Maldonado, consil. 154. n. 12. lib. 2. Marcus Antonius Macera, variarum resolutionum, resolut. fin. casu, 33. Bursatus, consil. 105. n. 26. lib. 1. Menochius, præsumpt. 51. nu. 4. lib. 2. Bologninus, consil. 4. Imola, consil. 37. in secunda dubitatione, Mandelus, consil. 453. num. 4. & 5. Decianus, consil. 72. numer. 27. lib. 3. Maluasia, consil. 54. n. 18. Antonius Gof. consil. 17. n. 1. lib. 1. Mascardus, de probationibus, conclus. 671. n. 9. & conclus. 973. nu. 36. & 74. & 75. & concl. 957. & 255. n. 12. Surdus, consil. 151. num. 85. & 87. & 88. lib. 2. Bertazolus, conf. 482. n. 24. lib. 2. Pancianus, de probationibus, lib. 1. c. 48. n. 40. Decius, con. 5. lib. 1. Lancelotus Galliaula, consil. 15. n. 25. Cabalinus, milleloquio. 57. n. 1. Raudensis, consil. 50. numer. 67. lib. 2. fuscus, conclus. 347. lib. 5. numer. 74. Nicolas Passerius, lib. 4. C. de libris rationum officialis de publico deputati, & ita fuit decisum in Rota Lucensi, vt tradit Magonius, decis. Lucensi, 59. n. 2. vbi dicit hos libros publicos veros præsumi, & ad eos deberi recurri tanquam ad fontem veritatis. & Gracian. de cis. Marchia, 137. n. 2. Mado. in regul. 18. Chæcellaria, q. 10. n. 3. & q. per librum Baptismi proberetur ætas, tradit Mados. sup. Menoch. præf. 51. à n. 51. vsque ad. 55. Mascardus, dict. conclus. 672. lib.

lib. 2. num. 1. & 10. & 11. Vera Crux, de
cif. 314. part. 1. Vibius, de cif. 184. n. 2.
lib. 1. Bertazolus, consil. 208. num. 25.
lib. 1. Maluasia, consil. 85. numero 17.
lib. 1. Laurencius de Pino, consil. 83. n.
11. Macolus, consil. 1. n. 20. lib. 1. Mau-
ricius, de in integrum restitutione, c.
321. Galiaula, dict. consil. 15. n. 29.

89 Ex quibus omnibus, colliges, quæ
diuerso modo probetur filiatio ex
parte patris, vel ex parte matris, quan-
do vterque contradicunt, vel consen-
tiunt. Et quando iudex laicus cognos-
cat de causa filiationis, principaliter,
vel incidenter. Et quando possit op-
poni exceptio illegitimitatis, & quan-
do concernat, ius vel factum: & alia
plurima necessaria in hac materia,
pro faciliori intelligentia articulo-
rum, per viam violentiæ, videnda sunt
quando casus defacto contingat.

90 Vnum tamen pro complemento
huius quæstionis, non omitam, quod
quomodocumque causa pendeat, si-
ue coram iudice ecclesiastico, siue lai-
co: super validitate matrimonij, ex-
pensæ sunt illi præstandæ, qui est in
possessione matrimonij, etiam si ap-
pellatione pendente, alimenta petan-
tur: quia numquam appellatio suspē-
dit solutionem alimentorum, vt con-
cludit Matthæus de affectis, decis. 152.
Aretinus, consil. 66. & iudex non di-
citur attentare, qui alimenta decer-
nit appellatione pendente, vt tradit
Lancelotus, de attentatis, 2. p. cap. 12.
limitatione, 24. in principio. Rebuf-
fus, in constitutionibus Gallicis. 1. to-
mo, art. 3. glos. 1. numer. 29. cum sequen-
tibus. Petrus Surdus, in tractatu de a-
limentis privilegio, 10. & alios refert,
& sequitur Marta, de iurisdictione, 2.
par. c. 8. n. 35. cum sequentibus. Et ita
apud omnes observatur, & practica-
tur. Et videtur optimam consultatio-
nem Aluari à Valasco, consultatio-
ne, 1. & per me tradita, in casu defacto
contingenti, lib. 3. practicar. commu-
nium, q. 757. à num. 128. cum sequen-

tibus. Et nouissime Marcus Antonius,
Peregrina, in decis. 95. n. 28. & de rif.
9. num. 4. vbi resoluit nostrum casum.

SVMMARIVM.

- 1 **O**mnis, qui non est prohibitus gau-
det Ecclesiæ immunitate.
- 2 Cap. reos, 23. quæstione. 5. declaratur.
- 3 Lex, 2. tit. 1. par. 1. declaratur.
- 4 Doctores pro parte affirmatiua, quæ-
stionis, referuntur.
- 5 Ecclesia immunitate gaudet debitor ex
causa ciuili.
- 6 Cap. 20. ses. 25. Concilij Tridentini de-
claratur.
- 7 Canonica dispositio est seruanda, con-
tra ius ciuile.
- 8 Leges contra Ecclesiæ libertatem, non
sunt seruandæ.
- 9 Gregorij, 14. constitutio, circa Ecclesiæ
immunitatem declaratur, & num. 18.
- 10 Proditor non gaudet Ecclesiæ immu-
nitate, ex motu proprio Gregor. 14.
- 11 Inclusio vnius casus, est exclusio alie-
rius.
- 12 Immunitas Ecclesiæ, est de iure diuino,
secundum aliquos, alij tenent, quod sit
de iure Canonico.
- 13 Lex ciuilis, non potest tollere legem ca-
nonicam.
- 14 Lex finalis, tit. 2. lib. 1. recopilationis,
declaratur, & num. 30.
- 15 Doctores pro prima opinione referuntur.
- 16 Contraria opinio defenditur, quod de-
bitor non gaudeat immunitate eccle-
siastica.
- 17 Leges Regni, non sunt contraria deci-
sionibus canonicis.
- 18 Constitutio Gregorij, 14. disponit nos-
trum casum virtualiter.
- 19 * El juez seglar no puede sacar al
rerrando de la Iglesia, por dendas, si
no es con prouision Real inserta
la ley.*
- 20 Practica per viam violentiæ, in ca-
sibus immunitatis refertur.
- 21 * Autos por via de fuerça, como
se forman, en las causas de inmuni-
dad ecclesiastica.*

841 Secunda pars, tracta de cognitione

22. * Casos notorios en que el juez haze fuerza. *
23. * El motu proprio de Gregorio 14. procede sin embargo de apelacion. *
24. *Proditor hodie, non gaudet Ecclesie immunitate ex motu proprio Gregorij,* 14. re-feruntur, & declarantur.
25. * Herida a traycion, tiene la misma naturaleza, que el matar, para la inmunidad, segun los Doctores, contra los quales tiene el autor, por el motu proprio de Gregorio 14. *
26. * La inmunidad ecclesiastica se ha de guardar al traydon en caso de duda.
27. * La piedad, y equidad vence al rigor. *
28. *Verba motus proprii Gregorij. 14. re-feruntur, & declarantur.*
29. *Cautio iuratoria, praestanda est a iudice seculari, quando extrahit debitore ab Ecclesia ex causa civili.*
30. *Verba. l. fin. tit. 2. lib. 1. recopilationis declarantur.*
31. * El retraido por deudas, que saca el juez de la Iglesia, no le puede retener por otros delitos. *
32. * El juez seglar no ha de dar fianças, sino caucion iuratoria. *
33. * Informacion ha de preceder para sacar al retraido de la Iglesia: y como se entiende. *
34. * El juez seglar, basta que presente ante el juez ecclesiastico, vn traslado de la sumaria informacion, sin ratificacion de testigos. *
35. * La jurisdiccion del juez ecclesiastico, es para defensa de la persona retraida, y no para sus bienes. *
- QVÆSTIO. 5.
Utrum iudex ecclesiasticus faciat vim procedendo per censuras contra iudicem secularem, extrahentem debitorem, ab Ecclesia, ex causa civili.

IN Hac quaestione, non solum Doctores: diuersas amplectuntur sententias, (alij pro iudice seculari alij pro ecclesiastico) sed etiam Regia tribunalia, aliquando vim facere iudicem ecclesiasticum, aliquando contrarium sapere iudicant, vt tradit Ioannes Gutierrez, lib. 1. pp. quaest. quaest. i. numer. 19. & sic opere precium esse duximus, istam quaestionem radicis examinare: & quid tenendum, & iudicandum, in articulo violentiae, in medium proferre: vt facilius practica huius cognitionis manifestetur, ultra per nos tradita, lib. 2. commun. quaest. 83.

Et in primis pro iudice ecclesiastico, facit regula generalis iuris canonici, cui standum est, in cap. fin. de immunitate ecclesiarum. Vbi omnis qui non est prohibitus, gaudere debet Ecclesiae immunitate, neque ab ea inuitus extrahi debet, vt eleganter docet Anastasius Germonius, lib. 3. de sacrorum immunitatibus, cap. 16. vbi etiam a numero 8. mouet nostram quaestionem, & eam resoluit, in numer. 1091. Sed sic est, quod debitor ex causa civilis, non est prohibitus vti immunitate ecclesiastica. Ergo iudex secularis, facit contra ius canonicum, extrahendo eum ab Ecclesia, & per consequens iudex ecclesiasticus, defendendo Ecclesiae immunitatem, non facit vim, procedendo contra secularem, vt restituat debitorem ad Ecclesiam. Quam conclusionem probat textus, in cap. reos, 23. quaestione. 5. dist. cap. inter alia de immunitate Ecclesiarum, si i. *Quantuncumque graua maleficio perpetrauerint, l. 2. tit. 11. par. 1. ibi: * Per mal que ouiesse hecho, l. presentis, C. de his qui ad Ecclesiam confugiant. Idem docet Remigius, de immunitate Ecclesiarum, regul. 1. in principio. Couarruu. lib. 2. variarum, cap. 20. nu. 6. versiculo. 7. Iulius Clarus, in practica criminali, §. fin. quaestione. 30. nu. 1. &*

1. 8. & 9. Duñas, regula. 228. Antoni Gomez, 3. tom. var. cap. 10. num. 1. Didacus Perez, in lib. 6. tit. 2. glos. 2. libr. 1. ordinamenti, Paz, in sua praxi, 1. tomo, part. 5. cap. 3. §. 3. num. 22. & 55. Abendañus, in ec. pract. cap. 22. num. 9. Azaved in. l. 3. tit. 2. numer. 18. libr. 1. recop. Tiberius Decianus, consil. 80. num. 24. lib. 3. & in. 2. tom. crim. libr. 6. cap. 28. numer. 1. & cap. 25. num. 1. Gutierrez, lib. 2. practicarum, quæstione. 1. Prosperus Farinacius, 1. tomo, tit. de carcere, quæst. 28. num. 1. & 15. vbi hanc dicit veriolem, & communem opinionem. Et istam regulam vniuersalem constituit Bobadilla, in sua Politica, lib. 2. cap. 14. num. 56. & ego dixi lib. 3. commun. quæst. 817. num. 10.

6 Secundò, pro hac sententia adducit textus, Concilij Tridentini, capit. 20. sess. 25. de reformatione, vbi sancta Synodus, decreuit, exactè ab omnibus obseruari debere sacros Canones, & Concilia generalia, & Apostolicas sanctiones in faborem libertatis ecclesiasticæ, contra eius violatores æditas: ergò sequitur, quòd sit seruanda dispositio canonica, quæ generalitèr procedit, de qua in di. ca. inter alia, & reiicienda est lex Regni fin. tit. 2. lib. 1. recop. vbi conceditur licentia iudicibus sæcularibus extrahendi debitores ab Ecclesia: ex causa ciuili, præstita cautione, de qua ibi: quia omnes leges, & constitutiones quæ sunt contrariæ libertati, & immunitati ecclesiasticæ, minimè sunt seruandæ, imò sunt ipso iure nullæ, vt in cap. fin. de rebus Ecclesiæ, non alienandis. Authentica cassa & irrita, C. de sacrosanctis Ecclesijs, & in terminis immunitatis ecclesiasticæ contra ius ciuile. docet Syluester, in sua summa, verb. immunitas, 3. versiculo sextom, numer. 3. Couarruu. lib. 2. variar. cap. 20. numer. 14. versicul. Sed profecto, & nouissimè Gracianus, discip. forentium, 2. part. cap. 380. numer. 1.

& 29. vbi adducit motum proprium Gregorij, 14. vbi solum personæ in eo contentæ gaudere prohibentur Ecclesiæ immunitate, & sic omnes delinquentes gaudent, licèt per leges Regias contrarium fuerit dispositum, * *Cómo en los alcados, y en los galeotes rematados.* * Sed in hoc etiam contrariū fuit decisum, vt tradit Gamma, de cis. 362. vbi assignat rationem, & in decis. 179. & tenet Ioannes Aloyssi collectan. 109. & vide Franciscū Marcum, decis. 763.

9 Tertiò fulcitur ista opinio ex noua constitutione Gregorij, 14. super immunitate Ecclesiarum, promulgata, anno. 1591. nono Kalendis Iulij Pontificatus sui anno primo, vbi referuntur personæ quæ non gaudent Ecclesiæ immunitate, ibi: * *Si fuerint publici latrones, viarumque grasatores, qui itinera frequentantur, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut de populatores agrorum, qui vè homicidia, & mutilationes membrorum, in ipsis Ecclesijs, eorum vè cemeterijs, committere non veremur, aut qui proditoriè proximum suum occiderit, aut Assassinus, vel hæresis, aut lesa Maiestatis in personam ipsiusmet principis rei, immunitas ecclesiastica, non suffragentur.* * Ergò cum debitor non sit comprehensus in ea Pontificis constitutione, sequitur, quòd debeat gaudere Ecclesiæ immunitate, quia inclusio vnius casus, est exclusio alterius, l. cum Praetor, ff. de iudicijs, & casus exceptus firmat regulam in contrarium. l. nam quòd liquide, §. fin. ff. de penul. legata.

12 Quartò, comprobatur hæc sententia, quia immunitas ecclesiastica est de iure diuino, vt in cap. 1. de homicidio, & Exodi. cap. 21. numer. ca. 33. Deuteronomij, cap. 19. Iosue, cap. 20. & docet Gutierrez, lib. 1. practicarum, quæstione. 1. numer. 8. Quesada, diuersarum quæstione, cap. 1. numer. 2. Anasthasius Germonius, de sacrorum im-

T 5 muni-

Secunda pars, tracta. de cognitione

13 munitate, libr. 3. cap. 18. numer. 3. qui alios refert, (sed non sequitur) Tiberius Decianus, 2. tomo. criminalium, libr. 6. cap. 25. numer. 2. in principio vel secundum veriore opinionem, est de iure Canonico positivo, ut docet Couarruu. libr. 2. variarum, cap. 20. numer. 1. versicul. Secunda conclusio. Decianus, ubi supra, Farinacius, 1. tom. crimin. tit. de carceribus, quæstione, 28. numer. 1. & sequitur Bobadilla, libr. 2. cap. 14. numer. 3. in fine.

14 Ex quibus colligo, quod siue sit immunitas Ecclesiarum de iure diuino, vel de iure positivo Canonico, non potest lex ciuilis (veluti inferior), tollere legem, & constitutionem canonicam, nec facere diuersam, & contrariam dispositionem, prout hodie cauetur in dict. l. fin. tit. 2. libr. 1. recopil. ibi: * *Declaramos, que no pueden, ni deuen gozar de la tal inmunidad, para escusarse de dexar de pagar las tales deudas que deuen.* * Ergo illa lex tanquam contraria iuri diuino, vel canonico, non est obseruanda, neque practicanda. Quam opinionem tenet Abb. in dict. cap. inter alia, numer. 22. & 24. quam

15 dicit communem, & Gutierrez. in. l. nemò potest, numer. 183. delegat. 1. ubi resoluit veram esse, & tenendam, & quod sæpè vidimus Ecclesias plenas esse debitoribus fugitiuis, & ab his minimè extrahuntur per iudices sæculares, neque partes hoc perunt. Idem docet Remigius de Goni, de immunitate Ecclesiæ, falencia. 27. per totam, in fin. in conclus. 5. ubi ait, quod ita seruatur in practica, Paz. in sua praxi, 5. par. 1. tom. cap. 3. §. 3. numer. 152. Couarruu. cap. 20. numer. 14. Greg. in. l. 2. tit. 11. part. 5. Rodericus Suarez, in. l. 1. titulo de los gouernos, libr. 2. fori. quæstione. 5. Nauarrus, in manuali. cap. 25. numer. 19. Humada, in. l. 2. tit. 1. part. 1. gloss. 2. num. 2. & idem videtur disponere, dict. l. 2. tit. 1. part. 1. in fin. contra legem fori. 15. tit. 20. libr. 3. fori. Et plures pro hac opinione

ego refero, libr. 2. pract. cõmuni, quæ 683. & Bobadilla, in sua Politica, libr. 2. cap. 13. numer. 62. litera. G. Anastasius Germonius, de sacrorum templorum immunitatibus, libr. 3. cap. 16. numer. 109. Farinacius, 1. tom. crim. de carceribus, quæstione, 28. numer. 102. Decianus, 2. tom. criminali, libr. 6. cap. 28. numer. 34.

16 Sed contraria opinio pro iudice seculari, vera est, & tenenda, & ita praticatur, prout ego resolui, libr. 2. cõmuni, quæstione, 683. versicul. Sed pro contraria, & istam opinionem, ultra Doctores, quos ibi allego, tenent Doctores allegati à Ioanne Gutierrez, libr. 1. practicarum, quæstione. 71. numer. 1. Germonius, ubi supra, libr. 2. cap. 16. numer. 17. Tiberius Decianus, dict. 2. tom. crim. cap. 6. numer. 28. & numer. 34. in principio. Et plures refert, & sequitur Bobadilla, dict. 2. p. cap. 14. numer. 65. litera. A. ubi dicit communem, Parladorus, libr. 2. rerum quotid. cap. fin. 5. part. §. 6. numer. 22. Olanus, in antinomia iuris, num. 104. verbo, fugiens. Quæ non solum est tenenda in debitore de cocto abscondente bona, & introducente ea in Ecclesiam, sed in simplici debitore, qui sine causa criminis confugit ad Ecclesiam, ut disponitur in dict. l. Regni, quæ non est contraria sacris decisionibus, nec vergit in damnum libertatis Ecclesiasticæ, ut tradit Anastasius Germonius, ubi supra, libr. 3. cap. 16. numer. 113. & fin. ubi asserit illud procedere, ex mente Pontificis Pij. V. in Bulla contra fraudulentos, & dolosos de coctores, & omnia iura pro contraria parte aduersa procedunt in causis criminalibus, non verò in ciuilibus. Et ut lex nostra Regni esset contraria iuri Canonico, erat necessarium, quod de iure Canonico esset aliqua decisio fauore debitorum confugientium ad Ecclesias, & cum nulla sit canonica decisio in hoc casu, sequitur, quod lex Regni est seruanda in viro-
que

18 que foro. Quòd sentit in nostris terminis Gutierrez, vbi suprâ, dict. cap. 1. numer. 19. versiculo, nec obstat, & Bobadilla, suprâ, cap. 14. numer. 67. & nostra opinio hodiè virtualitèr est cõ probata, ex Gregorij, 14. decis. de qua in principio mentionem fecimus, quæ loquitur in causis criminalibus, & nō in ciuilibus, & sic eaque non mutantur, stare non prohibentur, l. fancimus, C. de testamentis, l. præcepimus, C. de appellationibus. Ergò cum decisio canonica solum loquatur in causis criminalibus, in quibus quis gaudere non potest immunitate ecclesiastica, & de ciuilibus mentionem non faciat, sequitur, quòd non est dispositio contraria legibus Regni, quæ obseruandæ sunt, non ex merò iudicis officio, *sino con prouision Real, inserta la ley, vt docet Bobadilla, suprâ, numer. 68.

19 adde dize qel juez ecclesiastico haria fuerça en no otorgar la apelacion. Pero en caso, que descomulgue al juez seglar la practica es, que apele, y proteste el Real auxilio de la fuerça, y trayga la ordinaria, en virtud de la qual serà absuelto, y alcado el entredicho si le huuiere. Y si el juez ecclesiastico estuuiere rebelde en no querer absoluer, embie por sobrecarta, y no se valga de la appellacion para el juez ecclesiastico superior, hasta que estè absuelto, y se aya lleuado el processo original por via de fuerça a la Real Audiencia, adonde cõforme a la disposicion de la causa, y el estado del processo, se forman los autos en la forma siguiente.

20 Si el processo solo va con la sumaria, y descomulgado el juez seglar, se declara que haze fuerça: y que oyendo de nuevo al juez, o ala parte se le remite el processo, y q no lo haziendo, otorgue, y reponga, y entonces el juez ecclesiastico, oye de nuevo al juez, y recibe la causa a prouea en pleno juicio, y dà caucion iuratoria de no innovar: y conclusa la causa, la sentencia, declarando, que no deuo gozar de la inmunidad. Y entonces el juez seglar puede sentenciar su causa en lo principal, y

21

Formade los autos por via de fuerça en casos de inmunidad ecclesiastica.

Si el processo solo va con la sumaria, y descomulgado el juez seglar, se declara que haze fuerça: y que oyendo de nuevo al juez, o ala parte se le remite el processo, y q no lo haziendo, otorgue, y reponga, y entonces el juez ecclesiastico, oye de nuevo al juez, y recibe la causa a prouea en pleno juicio, y dà caucion iuratoria de no innovar: y conclusa la causa, la sentencia, declarando, que no deuo gozar de la inmunidad. Y entonces el juez seglar puede sentenciar su causa en lo principal, y

tenerse preso a la parte: pero si declara, q deue de gozar (que es lo mas ordinario) entonces apela el juez de la tal sentencia, y saca prouision por via de fuerça, y lleua el processo original, y muchas vezes los juezes ecclesiasticos no obedecen la primera, y se trae sobrecarta, y tercera carta: lo qual fuera justo, que se atajara, y q pues necessariamente se ha de cumplir la primera sin embargo, de qualquier respuesta, q en dándose buuiere alguna multa, y a la segunda doblada, y a la tercera privacion de las temporalidades: porque no es razon, que este el pueblo con entredicho a guardado tres prouisiones, q se pueden despacho juntas, para que no se dilate la causa de inmunidad, o de competencia de jurisdiccion, como sucede en los casos de la cõcordia, de la inquisiciõ, y visto el processo, sale auto en diferente forma. Porq si el juez ecclesiastico hizo fuerça, porq el reo q era deudor deuiadegoza de la inmunidad se le manda, que otorgue, y reponga, y de por nulo, lo executado despues de la apelacion, y esta obligado el juez ecclesiastico, a obedecerlo, y reponer lo executado, y alçar las censuras, y otorgar, y entonces el juez seglar ha de presentarse en grado de apelacion ante el superior ecclesiastico, y se ha de seguir la causa, hasta que se executore, sobre el articulo de la inmunidad, y si se executoria la sentencia, se ha de remitir el preso sin guardas, ni lesion a la Iglesia, y lugar de donde fue sacado, y no cumplirá el juez seglar con remitir al preso a otra Iglesia, dentro, ni fuera del lugar, porque adonde fue el despojo, ha de ser la restitucion Antonius Gomez, 3. tom. variarum, c. 10. n. 7. in fin. Villadiego suprâ, num. 1. 9.

22 Pero, si el caso es notorio, en que el reo no deue gozar, conforme a los sagrados Canones, y al motu proprio de Gregorio. 14. entonces se declara, que el juez ecclesiastico haze fuerça, y que otorgue, y reponga, y remiten la causa al juez seglar, y alçar las censuras. Y en este caso puede el seglar sentenciar la causa contra el reo, y executar su sentencia, si de derecho se deue executar.

Secunda pars, tracta. de cognitione

23 entar. Y con este auto de fuerza queda acabado el artículo de la inmunidad, sin embargo de appellacion, como se dispone en el dicho propio motu de Gregorio. 14. Pero aunque el processo, y causa se remita al eclesiastico, no puede ser castigado, ni pena-
do el juez, por anersacando al reirado, vi
24 tradit Villadiego, sup. contra Parlad. lib. 3. disp. 76. §. n. 4. Antonius de Goni. versi-
variar. ca. 10. n. 7. in fin. Tassi el juez de-
ne considerar, si el tribunal Real dize, q
otorque solamente, porq̄ entonces se ha de
seguir la causa en apelacion, y executori-
ar la sobre la inmunidad: pero si dize, o-
torque, y reponga, y de por nulo todo lo he-
cho, bien puede el juez seglar proceder en
la causa principal del delito, y sentenciar
la conforme aderecho, vi diximus, lib. 3. cō-
mun. q. 817. n. 10. & Villadiego, sup. 248.
adonde pusimos la question del q̄ mata a
traycion, y resolvimos dos opiniones, como
nes contrarias. y tuuimos, que el traydor
no gozaua de la inmudidad, idem nouissi-
me resoluit don Ludouico de Peguera, in
decisionibus civilib. decis. 54. & 58. & 62.
& dicit ita fuisse iudicatum, y confirma
esta nuestra opinion el dicho motu pro-
pio de Gregor. 14. ibi, *qui ve homicidia,
& mutilationes membrorum, in ipsis Ec-
clesijs, & qui proditoriē proximum suum
occiderit. *Testo mis moti ene Bobadilla, in
sua Politica, 2. p. c. 14. n. 33. y alli dize, que
esta opinion se guarda, y practica en los
tribunales superiores, quando se lleva la
causa por via de fuerza, y haze menciō
de la Bula de Gregorio, 14. con la qual di-
ze, que se quitō esta duda. Y lo estiende, n.
34. a la herida graue dada aleuofamente,
porque se juzga el mismo delito, y en en-
trambos casos tiene el delinquente pena
de muerte, y no deve gozar de la immuni-
dad, y lo mismo tiene Villadiego, in sua
Politica, cap. 3. num. 208. En la herida me
parece lo contrario, porq̄ el dicho motu pro-
pio, solo hablo en el homicida: y quan-
do hablo en mutilacion de miembro, que
es herida, y no muerte, fue en el delito co-
metido en la Iglesia, ò en su cimiterio. Y
pues en aquel caso igualō el matar, ò el be-

rir, en el traidor, que no mata, parece que
dispuso lo contrario, y como ley penal, no
se ha de estender. Respeto de los casos, y de
litos, y practica que hemos referido, se pue-
de considerar los demas, porq̄ en estas ma-
terias no se pueden poner todos los casos
speciales, sino por los generales se ha de to-
mar exemplo para los demas. Y en caso de
duda, lo mejor es guardar al reo la immu-
nidad eclesiastica, q̄ la Iglesia, y las leyes
le conceden, porq̄ no tiene mas fuerza el
dezir, q̄ el q̄ matare, muera, q̄ el que se re-
traxere a la Iglesia, goze de la immuni-
dad. Y pues la una es ley de justieia, y la o-
tra de piedad, y misericordia, justo es, que
los jueces se inclinen a la piedad, l. pla-
cui de iudicijs, l. respiciendum, ff. de pœ-
nis. Mayormente, q̄ la causa principal del
delito, siempre queda en pie, y tarde, que se
prano sera Dios seruido, que pague su de-
lito, porq̄ la inmunidad, no es liberacion, si
no suspension, & quod differunt, non au-
ferunt. Y porq̄ la forma del motu proprio
se sepa, por no estar in corpore iuris, las
palabras substanciales, son las siguien-
tes.

Motus proprius, seu constitutio. S. D.
N. diuina providentia Papa Gregorij.
14. super immunitate Ecclesiarum, an-
no. 1591. nono Kalendis Iunii Pontificatus
sui, anno, 1.

Omnia privilegia, indulta, & omnes
gratias, ad unam tantum formam reduci-
mus, & moderamur, ut laicis ad Eccle-
sias, locaq; sacras, & religiosas confugieri-
bus, si fuerint publici latrones, viarumq;
grassatores, qui itinera frequentant, vel pu-
blicas stratas obsident, ac viatores ex in-
iurijs aggrediuntur, aut de populatores a-
grorum. Qui ve homicidia, & mutilatio-
nes membrorum in ipsis Ecclesijs, earum
ve cœterijs committere, non verentur.
Aut qui proditoriē proximum suum occi-
derint, aut asasini, vel heresis, aut laje
Maieftatis in personam ipsiusmet princi-
pis rei, immunitas ecclesiastica non suffra-
guetur. Sed vniuersis, & singulis venera-
bilibus fratribus nostris, Præmaribus Pa-
triarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cate-

Motus pro-
prius Grego-
rij, 14. super
immunitate
Ecclesiarum

risque Ecclesiarum, & monasteriorum Prælati, tam secularibus, quam cuiuscunque ordinis regularibus, districtè præcipiendo mandamus, & præcipimus, ut laicos in casibus prædictis delinquentes, ad eorum Ecclesias, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorum vè aliquod iudicio suo commississe videbuntur, quando à Curia seculari fuerint requisiti, & eorum quilibet requisitus ministris, & officialibus Curia secularis, absque irregularitatis nota, aut alicuius censura ecclesiastica in cursu, iradi, & cõsignari curent, & faciant, & quilibet eorum curret, & faciat, ne autem Curia secularis prædicta ministri, facultate, illos per se, & propria authoritate extrahendi, & abducendi, ut olim præfertur, attributa, & per presentes reuocata ab utiuntur. volumus, & declaramus, ut Curia secularis, eiusque iudices, & officiales, ab Ecclesijs, monasterijs, locis que sacris prædictis, laicum aliquem (ut præfertur) delinquentem, in nullo ex casibus supradictis, si ne licentia expressa Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personæ ecclesiastica, ab eo authoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopos inferiores, etiam si alijs ordinarijs sint, aut nullius diocesis, aut consensuatores ab hac sede specialiter, vel generaliter deputati prædictam licentiam dandi facultas pertineat.*

Y despues que fueren negligentes los preladados, que la Curia seglar sin escandolo los saque, y los legos que assi fueren sacados, se lleuan, y pongan con seguridad, a las carceles ecclesiasticas se lleuen, y no se entreguen à la Curia secular, hasta q̃ el Obispo, o su Vicario conozca, y auerigüe si verdaderamente cometieron los tales delitos. Y entonces sin embargo de apelacion, de mandato t̃piscopi, se entreguen a la Curia secular. Y que qualqui era que cõtra esto hiziere, fuere, o vincre, incurra en las penas, y censuras, q̃ contra los violadores de la libertad, del derecho, y de la inmunidad ecclesiastica, estan estableci-
das, por los sacros Canones, y Concilios ge-

nerales, y por los predecesores de su Santidad, estan promulgadas.*

Ex quibus verbis, tã iudex ecclesiasticus, quàm secularis, possunt videre, quid sit tenendum, & iudicandum, cū casus immunitatis occurrat. Quod est valdè necessarium ad formandos articulos, per viam violentiæ, & indubio semper est adhærendum dispositioni iuris Canonici, ut tradit Gracianus, suprà, cap. 380. numer. 35. Cephalus, consil. 752. numer. 35. volum. 5. Alexand. in. l. inter pares, numer. 4. ff. de re iudicat. Rodulfinus, de potest. princip. quæstione, 26. numer. 6. Et in casu nostræ quæstionis, & principalis, resolutionis, est præstanda cautio de non procedendo criminalitèr contra debitorem, ut in textu, ibi: * Sin le dar por ello pena corporal, * & ibi: * Que se de primero seguridad por los dichos nue-
stros juezes seglares, que nõ seràn punidos criminal, ni corporalmente: las quales palabras no suponen, que el deudor no cometio delito en retraerse, ni que la ley habiõ en el alcãdo, que lleua sus bienes a la Iglesia, como algunos pensaron, ut tradit Bobadilla, sup. sino preuino la malicia, que podia auer en los juezes seglares, que con color, de que la deuda era ciuil, y que põdian por esta causa sacar los retraidos, no les inuiesse otra causa criminal, y les castigassen por ella. Y asst, aunque un retraido por deudas, tengã delitos, y crimines, por los quales no podia gozar de la inmunidad, si el juez seglar dize, que le saca por deudas, nõ le puede llegar a su persona corporalmente, ni retenerle por los delitos, sino q̃ pagadas las deudas, porque fue sacado, ha de ser buelto a la Iglesia. Y para este efeto dize la ley, que no se le de pena corporal, pero no porque suponga, q̃ el yrse a la Iglesia por deudas simples, sea delito punible, y causa criminal (que no lo es), sino en los alcados. Y en este caso no de uen gozar las personas, ni los bienes, ut resoluiumus, pluribus citatis, lib. 2. practicarum, quæstione, 683. in fin. versiculo, Si verõ. Y esta caucion, que ha de dar el juez seglar,

29

30

31

Secunda pars, tracta. de cognitione.

- 32 seglar, no ha de dar fiança, sino caucion juratoria, de guardar lo que dispone la ley ut tradit Villadiego, vbi supra, numer. 237. donde dize, que ha de preceder informacion del delito para sacar al delinquente, y que no basta para justificar el despojo de la Iglesia averla hecho despues de averle sacado, salvo si va en su siguiemiento, y se retrae sin aver auido lugar de escruiuir, porque entonces, biẽ podrà el juez seglar sacar al retraydo, y hazer luego su informacion, y presentarla al juez ecclesiastico, para que no proceda cõ censuras. Y si todavia procediere, se ha de apelar, y protestar el auxilio, y traer la ordinaria, y dar la caucion juratoria de no innouar. Y aduertiese, que basta, que el juez seglar para justificacion de su causa presente un traslado de la sumaria informacion, sin que sea necesario, que se ratifiquen los testigos, porque esso se ha de hazer en el plenario juyzio de la inmunidad, y de la causa principal del delito, ut tradit Belluga, in speculo Principum, verbo, immunitas. Remigius, de immunitate, qua stione. fin. Gregorius, in l. 4. tit. 11. par. 1. glo. 3. Parz, in sua praxi, 1. tom. 5. par. 1. c. 3. §. 3. n. 15. & 16. & Villadiego, vbi supra, a numer. 236.
- 33
- 34

- 35 Tambien se ha de considerar, que la jurisdiccion que tiene el ecclesiastico, solo es para defensa de la persona del retraydo, pero no para sus bienes, ni por secrestarlos la justicia seglar, la puede descomulgar, ni inhibir, aunque el delito sea de naturaleza, que deua gozar de la inmunidad, ut tradit Decianus, 2. tom. crim. lib. 2. cap. 29. num. 10. Y la practica que se ha de guardar en todos los casos de inmanidad, ha stallenar el proceso por via de fuerza, trae Curia Philipica, 3. par. §. 12. num. 59. Azcued. in l. 3. tit. 2. lib. 1. recopil. n. 20. Bobadilla, in sua Politica, 1. par. lib. 2. cap. 14. num. 47.

SUMMARIVM.

Iudex executor, non facit vim procedendo appellatione remota.

- 2 Sententia Curia Romana pro iudice executore.
- 3 Limitationes quinque refferuntur remissive.
- 4 Appellatio respectu executoris, non habet effectum suspensiuum, sed deuolutiuum.
- 5 Resolutio questionis traditur an appellatio admittenda est.
- 6 Quando executor excedat modum.
- 7 Contraria opinio, in questione principali proponitur.
- 8 Executor Apostolicus, cum clausula, sub forma, * dignum, * non potest exequi suam sententiam.
- 9 Mixtus executor, non exsequitur suam sententiam appellatione remota.
- 10 Merus executor, non habet causa cognitionem.
- 11 Clausula, * de iure quolibet illicito detentore, * excludit appellationem.
- 12 Appellatur à mixto executore, secus à mero.
- 12 Possessio canonici facta post appellationem, est attentata, & quando.

QVÆSTIO 6.

*Verum iudex Apostolicus, executor Bul-
larum Apostolicarum, faciat vim,
exequendo suam sententiam appel-
latione remota.*

MULTA Scripsimus de potestate iudicis executoris, in nostro libro, 4. commun. q. 1. à numer. 925. & in proprijs terminis, quod merus executor, non faciat vim, & quod possit exequi suam sententiam appellatione remota, probat textus. in cap. nouit, vbi Doctores, de appellationibus, & in proprijs terminis, ita resoluit Flaminius Parisius, de re signatione beneficiorum, 2. part. libr. 10. questione, 6. numer. fin. vbi dicit, ita pro iudice executore literarum Apo-

3 Apostolicarum fuisse iudicatum, anno, 1588. quem, post hæc scripta, sequitur Nicolas Garcia, de beneficijs, 6. part. cap. 2. à numer. 133. vbi refert quinque notabiles limitationes, à numer. 40. & Beroium, consil. 4. numer. 1. volum. 1. quia talis appellatio, non habet effectum suspensiuum, sed deuolutiuum, vt refert Geronymus Gonzalez, in regul. 8. Chancellariæ, gloss. 9. in annotationibus, à numer. 220. & sic licet appellatio interponatur, à sententia executoris, & processus remittatur ad Curiam Regis, per viam recursus, debet iterum remitti ad dictum executorem, declarando, quod non facit vim exequendo suam sententiam post posita appellatione, nisi constiterit, quod excedat modum, quia in excessu, non est iudex, vt ibi resoluius, in dict. quæstione, 1. à numer. 925. vsque, 938. & in limitationibus traditis per Nicolas Garcia, dict. numer. 40.

7 Sed is non obstantibus, contrarium fuit resolutum in Rota, apud Serafinum, in volum. 1. decis. in decisio. 807. vbi dicitur, quod executor Apostolicus, cum clausula sub forma, *dignum, * non potest exequi suam sententiam appellatione remota, sed retenta prima opinione, respondeo, quod ille est mixtus executor, cum illa clausula, nos verò loquimur in mero executore, qui non habet causæ cognitionem, cum clausula, *deiecto quolibet illicito de iudice, * & sic appellatur à mixto, & non à mero, vt resoluit Rota apud Serafinum, decis. 1471. numer. 2. qui loquitur in possessione canonicatus, capta post appellationem, quod tenet menti, quia sæpè de facto contingit.

SUMMARIUM.

- 1 **C**ontractus an sit usurarius, est questio qua pertinet ad ecclesiasticum.
- 2 **I**udex ecclesiasticus declarat, quid est peccatum.

3 **I**udex secularis cognoscit de questione facti.

4 **U**sura crimen est ecclesiasticum.

5 **E**xecutio instrumenti publici, impeditur per exceptionem usura, qua coram iudice seculari terminanda est, contra Barbosam, & alios.

6 **U**sura causa principaliter intentata, pertinet ad ecclesiasticum, secus exceptio, qua fuit posita coram iudice laico.

7 **C**ontinentia causa non est diuidenda, & ibi. l. 1. tit. 21. lib. 4. recopil. declaratur.

8 **I**udex secularis potest admittere exceptionem usura.

9 **L. 2. tit. 21. lib. 4. recopilat. declaratur.**

10 **U**sura exceptio legitima est, ad impediendam executionem.

11 **I**udex ecclesiasticus, non potest inhiberi iudici seculari cognoscenti de exceptione usura.

QVÆSTIO. 7.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, procedendo contra secularem, qui cognoscit de crimine vsarum.

SOLET Etiam controuerti, an iudex ecclesiasticus, faciat vim, qui procedit contra secularem cognoscentem de crimine vsurarum. In qua re Ioannes Petrus Bemi, consil. 22. per totum consuluit contra iudicem ecclesiasticum, & nos diximus lib. 4. commun. quæstione, 1. num. 653. vbi si agatur an contractus sit usurarius, cognitio pertinebit ad iudicem ecclesiasticum, vt tradit Bartolus, in, l. Titia, à numer. 8. ff. soluto matrimonio, quia ad eum solum pertinet declarare, quid sit peccatum, cap. nouit, de iudicijs, cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi. An verò si dubitatur an contractus fuerit eo modo celebratus, quo actor proponit, & partes, non

Secunda pars, tracta. de cognitione.

non dissentiant, tunc de hac quaestione facti cognoscit secularis, ut tradit Bartolus, in l. quoties, in fine, C. de iudicijs, & in l. 2. numer. 4. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Et Federicus de Senis, consil. 96. numer. 2. Couarruias, de Sponsalibus, 2. par. cap. 8. §. finali, numer. 3. Padilla, in l. 1. numer. 57. C. de iuris, & facti ignorantia, Gutierrez, de iuramento confirmatorio, 1. part. cap. 2. numer. 35. Iulius Clarus, receptarum sententiarum, §. fin. q. 2. numer. 37. Natta, consil. 396. numer. 8. lib. 2. & nouissimè Galpar Rodriguez, de annuis redditibus, lib. 3. questione, 3. à numer. 122. ubi latè profequitur istum articulum, & ratio huius opinionis est, quia crimen usuræ est ecclesiasticum, ut in Clementina dispendiosam, de usuris, ubi glos. verbo, usuris, Federicus, suprà, & Lopus allegatione, 70. Rolandus, consilio, 75. numer. 16. lib. 1. & volum. 2. consilio, 96. numer. 47. & sic iudex secularis, in punitione, & cognitione illius delicti, non potest se intromittere, ut in cap. 2. de iudicijs, cap. si iudex laicus, de sententia excommunicationis, lib. 6. cap. ut Inquisitionis, §. prohibemus de hæreticis, lib. 6.

Ex qua ratione infert Barbosa, in dict. l. Titia, numer. 48. colum. 3. quòd si petatur executio instrumenti publici & reus excipiat, quòd contractus sit usurarius, quòd causa sit remittenda ad iudicè ecclesiasticum, & quòd in causa principali executionis, sit super sedendum, donec causa usuræ terminetur, iuxta textum in cap. tuam, de ordine iudiciorum, pro qua opinione allegat Bartolum, in dict. capit. quoties, ubi Baldus, numer. 3. Salicetus, numer. 2. & sequitur Decius, consil. 170. numer. 3. Rolandus, consil. 75. numer. 37. lib. 1. & sequitur Vicentius de Franchis, decis. 555. & Couarruias, de Sponsalibus, secunda parte, c. 8. §. fin. numer. 5. & Gutierrez, de iuramento confirmatorio, 1. par. cap. 2. num. 3.

Gamm-, decis. 194. num. 2. & Azeued. in l. 1. tit. 21. nu. 185. lib. 4. Lancelotus, de attentatis, 2. par. cap. 4. numer. 33. Couarruias, lib. 3. variar. capit. 3. quam quaestionem profequitur, & declarat Prosperus Farinacius, tit. de Inquisitione, quaestione, 8. a numer. 134.

Sed contrariam opinionem tenet Guido Papæ, consil. 180. numer. 2. ubi tenet, quòd cognitio causæ principalis, licet pertineat ad iudicem ecclesiasticum, at verò si non principaliter agatur de usuræ crimine, sed per viam incidentiæ, veluti si in vim exceptionis opponatur, à reo executato, quòd contractus exhibitus à creditore, est usurarius, tunc iudex secularis, de ea exceptione cognoscit, quia continetia causæ, non est deuidenda, l. nulli, C. de iudicijs, quā opinionē tenet Guido, suprà, quæ fuit de mente Saliceti, in l. eos, §. fin. in fine, C. de usuris, quā opinionem sequitur Iulius Clarus, in praxi criminali, §. finali, quaestione 37. numer. 2. Ludouicus de Peguera, quaestione, 30. numer. 23. in fine, & numer. 24. ubi dicit, sic fuisse iudicatum in Regno Cathalonix, Humada, in l. 58. tit. 6. partit. 1. glos. 2. numer. 2. ad finem, Cephalus, consil. 402. nume. 26. lib. 3. Riminaldus, consil. 399. numer. 21. lib. 4. & hoc probat lex 1. tit. 21. lib. 4. recopilationis, ubi dicitur, quòd iudex secularis potest admittere exceptionem usuræ, ibi: ** Que no sea admitida, ni recibida por nuestros juezes, ninguna otra excepcion, ni defension, salvo paga del deudor, o promission, o pacto de no lo pedir, o excepcion de falsedad, o excepcion de usura.* Ex qua lege clare colligitur, quòd coram indice seculari, potest opponi exceptio usuræ, & sic sequitur, quòd poterit super ea iudicare, quam opinionem sequitur Prosperus Farinacius, titulo, de Inquisitione, quaestione, 8. numer. 140. versiculi. 4. Oñasc. decis. Pedemontana, 138. numer. 12. Rolandus, consil. 75. numer. 75. volum. 1. & nouitèr, declarat

rat Marta, de iurisdictione, 2. par. cap. 7. vbi n. 25. dicit, quod est locus præuentioni, & cap. 45. num. 22. quia aliàs ferè inutilis redderetur exceptio, & creditores maximum damnum paterentur, in recuperandis suis debitis, si esset expectandus euentus sententiæ iudicis ecclesiastici, cum causæ in illis tribunalibus sint immortales, & vitas hominum penè excedant, vt dicitur in l. properandum, C. de iudicijs, quam opinionem in terminis dictæ legis tenet Gutier. 2. p. can. c. 18. n. 26. Quod tamen intelligo, quando probatio vsuræ, est clara per euidenti-
 9 lib. 4. ibi: * Saluo, si dentro de diez dias mostrare la paga, ò legitima excepciõ por otra tal escriptura, como fue el contrato de denda, ò por aluata, que haga fe, ò por confesion de la parte, ò por testigos. * Et sic cum vsuræ crimen, sit legitima exceptio, tunc magis iudex sæcularis, probata exceptione, cognoscit de quæstione facti, quam iuris, & etiã si esset quæstio iuris, admittenda est per viam exceptionis, vt comprobat Rodrig. su
 10 pr. libr. 3. quæstione, 3. numero. 132. dicens iudicem ecclesiasticum cum, non posse inhiberi iudici sæcu-
 14 lari, qui instrumentum guarentigium executioni mandauit, quamuis ecclesiasticus velit, de exceptione vsuræ cognoscere, aliter enim per viam violentiæ, si causa remittatur ad Curiam Regis, viso processu, causa remittitur ad sæcularem. Vt latius Deodante dicemus, in quæstione, 96. per totam, vbi latius examinabitur, ista quæstio, & eius materia, quæ assidua est.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio, quando sit admittenda.
- 2 Appellari, non potest ab executione sententiæ, & quando à pronuntiatione.
- 3 Executio sententiæ, est pronuntiatio, de exequendo.
- 4 Pronuntiatio iudicis de exequendo, nihil aliud est, quàm præbulum executionis.
- 5 Lex, 64. Tauri, declaratur.

- 6 Lex, non debet esse imposita verbis, sed rebus.
- 7 Prohibito vno, censentur omnia prohibita, per quod. deuenitur ad illud.
- 8 Præceptum de soluendo, non est sententia, sed executionis præparatio.
- 9 Appellatio habet duos effectus.
- 10 Contraria opinio proponitur.
- 11 Appellatio est permissa ab omni sententia.
- 12 Regula standum est.
- 13 Concordia Fachineti traditur.
- 14 Iudex executor mixtus, habet causæ cognitionem.
- 15 Concordia auctoris refertur.
- 16 Appellatio ad vtrunque effectum, quando admittatur.
- 17 Lex nequiquam, §. vbi decretum, de officio pro consulis, declaratur.
- 18 Lex finalis, C. comminationes epistola declaratur, & ponderantur.
- 19 Resolutio quæstionis traditur.

Q V Æ S T I O. 8.

Virum iudex ecclesiasticus faciat vim non admittendo appellationem, à mandato de exequendo.

Debitatissimi iuris est, vtrū ab ea sententia appellari liceat, qua pronūtiatur, sententiā exequendā esse, vt colliges ex traditis p DD. in l. ab executione, C. quorū appellationes, nō recipiātur, & in, l. ab executore, ff. eod. tit. & plura tradit Anto. Gabr. tit. de appellat. concl. 4. Bernard. Diaz, reg. 43. Menoch. de adipis. pos. remed. 4. n. 828. Azeue. in. l. 4. tit. 21. n. 4. lib. 4. recop. Et pro iudice ecclesiastico, qui exequitur, nō obstante appellatione, facit regula, tex. in di-
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

Secunda pars, tracta. de cognitione.

4 cōsequēs iudex ecclesiasticus, non fa-
 5 cit vim, procedendo ad vltiora. Ma-
 ximè, quia pronuntiatio iudicis de e-
 xequendo, nihil aliud est, quam p̄-
 ambulum ipsius executionis. Et sic
 6 lex, quæ prohibet appellationem ab
 executione, prout hodiè cauetur, in.
 7 l. 64. Tauri, videtur etiam prohibere
 ab huiusmodi pronuntiatione de exe-
 quendo, quia lex non debet esse im-
 posita verbis, sed rebus, vt in. l. 2. C.
 communia delegatis. Rursus facit pro
 hac sententia, quia prohibito vno
 cēsentur omnia prohibita, per quod
 debentur ad illud, l. Oratio. de Spon-
 salibus, l. ad rem mobilem, l. ad lega-
 tum. ff. de procuratoribus. Ergò vide-
 tur prohibita appellatio à pronuntia-
 tione de exequendo, per quam debe-
 nitur ad ipsam executionem, quia
 p̄ceptum de soluendo: non est sen-
 tentia, sed executionis preparatio, vt
 docet Bartolus, in. l. 1. C. de confes-
 sis, Bertachinus, de gabellis, 8. part.
 membro, 4. num. 4. & sic non admitti-
 tur appellatio, vt tradit Speculator,
 tit. de appellatione, §. in quibusdam,
 colum. 1. Raulus, in. l. si debitori, de
 iudicijs, Antonius de Canario, de e-
 xecutione instrumenti, quæst. 46. &
 47, Couarruu. pp. c. 23. num. 9. & istam
 opinionem sequitur Parladorus, lib.
 10 2. rerum quotidianarum, cap. fin. 1. p.
 §. 4. numer. 20. vbi illud limitat, quo
 ad effectum deuolutiuū: quia quo ad
 illū effectū admittenda est appellatio.
 Sed pro reo, qui interposuit appel-
 lationem à mandato de exequendo,
 faciunt sequentia. Primo, quia genera-
 liter loquendo, appellatio est permis-
 11 sa ab omni sententia, l. & in maiori-
 bus, C. de appellationibus. Ergò simi-
 liter habebit locum, à pronuntiatione
 de exequendo, quia semper regulæ
 standū glōs in. l. omnis definitio, ff.
 12 de regulis iuris, & istā opinionem te-
 nent Doctores, quos refert Antonius
 Gabriel, vbi sup.

13 In qua difficultate Fachinet. lib. 1.

controuerfiarū iuris, c. 74. litera, F. dif-
 tinguit, quod aut loquimur de iudice
 mero executore, qui solum habet exe-
 cutionē, & non cognitionem, vel de
 iudice executore mixto, qui habet
 causæ cognitionē, vt in e. super quæ-
 14 tionū, de officio delegati, tūc in pri-
 mo casu procedat prima opinio, in
 hoc secundo, secūda: maximè de iure
 canonico, quo iure inspecto appella-
 re licet ab omni sententia interlocu-
 toria, quæ continet grauamē. Ego ve-
 rò ita rē definiendam existimo, quia
 aut iudex ordinarius, siuē executor
 merus, vel mixtus, pronuntiauit sen-
 tentiam de exequendo cum causæ
 cognitione, citata parte, vt sapē con-
 15 tigit, quando dubitatur an decernen-
 dū sit mandatū de exequendo, vel sine
 aliqua cognitione, quia viso instrumē-
 to publico decernitur mandatū, in
 primo casu, existimo, quod sit admittē-
 da appellatio ad vtrumque effectum,
 & quod iudex faciat vim exequendo
 appellatione remota. In secundo ve-
 16 rò, quādo simpliciter, & sine causæ co-
 gnitione executiuē procedit, tūc nō
 sit admittenda appellatio, quo ad ef-
 17 fectum suspensiuū. Ad quod mouor
 ex fundamentis supra traditis, & ex
 ratione text in. l. nequiquā, §. vbi de-
 cretum, ff. de offic. pro consulis, ibi: *
omnia quacumque causæ cognitionem de-
siderant, per libellum expediri non pos-
*sunt, ** tex. singularis, in. l. fin. C. cōmi-
 nat, vel epist. ibi: * *Quod magno consti-*
ctu sententia decerni solet, id paucis liti-
ris, temere de scriptis, de finiri fas, nō est,
 18 * & sic cum dictum mandatū de exe-
 quendo p̄cesserit, magnū cōstitutū id
 est causa cognita, nō debet postea pau-
 cis literis, id est breui, & sumario, &
 executiuo iudicio finiri, & sic appella-
 tio admittenda est, & secūdū hanc dis-
 19 tinctionē, potest terminari articulus,
 per viā violentiæ: cū casus defacto cō-
 tingat & ita pro hac opinione fuit iu-
 dicatū in Regno Aragonū, vt tradit Se-
 se, decif. 148. num. 22.

SVM

SUMMARIVM.

- 1 **A** Declaratione desertionis, non admittitur appellatio.
- 2 Lex, 2. tit. 21. lib. 4. recopilat. declaratur.
- 3 Res iudicata dicitur, quando non remanet recursus appellationis.
- 4 Interlocutoria desertionis habet vim definitivam.
- 5 Recursus per viam violentiæ cessat, ubi causa est executiva.
- 6 Contraria opinio proponitur.
- 7 Lex fin. §. illud, ff. de appellat. declaratur.
- 8 C. Romana, de appellat. ponderatur.
- 9 Secunda opinio defenditur.
- 10 Lex, fin. tit. 8. l. 1. tit. 27. lib. 4. recopilat. declaratur.
- 11 Concordia opinionum refertur.
- 12 Parladorij opinio declaratur.
- 13 Practica Regij tribunalis refertur.
- 14 Casus de facto proponitur.

QVAESTIO 9.

Utrum iudex ecclesiasticus faciat vim, non admittendo appellationem à pronuntiatione, desertionis, per quā declaratur sententiam translatam fuisse in rem iudicatam.

- 1 **P**OST Litem finitam, vel quia sententia fuit translata in aucto-ritatem rei iudicatæ, vel quia ab ea, non fuit prouocatum, vel quia appellatio fuit deserta, vel tres sententiæ conformes fuerunt pronuntia-
tæ, solet iudex interloquendo pronun-
tiare, appellationem fuisse desertam,
& sententiam translatam in authori-
tatem rei iudicatæ, vt cauetur in. l. 2.
titul. 21. libr. 4. recopilat. ibi. * *Passa-
da en cosa juzgada.* * Et tunc dicitur
sententia translata in rem iudicatam,
quoties nullus recursus appellationis
remanet, vt tradit Couarruias,
practicarum, capit. 15. numer. 2. in
- 2
- 3

principio, & capit. 33. numer. 2. Ca-
fiadorus, tit. de rescriptis, decis. 8. nu-
mer. 3. à qua pronuntiatione esse lo-
cum appellationi, tenet Philippus
Francus, in cap. ex ratione, de appel-
lationibus, Maranta, tit. de appella-
tionibus, numer. 190. Lanfrancus, in
cap. quoniam contra, num. 14. de ap-
pellationibus. Et ratio est, quia illa in-
terlocutoria est quædam sententia,
quæ habet vim definitivam, cum totam
causam definit, & ponat finem liti,
& sic videtur dicendum iudicem ec-
clesiasticum: vim non facere admittē-
do appellationem, cum in his casibus,
in quibus admittitur appellatio, esset
vis, vt diximus, lib. 4. com. q. 1. à. n. 899.
quia cessat cognitio per viam recur-
sus, ex rationibus de quibus ibi.

Sed pro contraria parte facit text.
in l. fin. §. illud, C. de appellationibus,
quo cauetur, appellatione deserta,
sententiam ad effectum perducere debe-
re, perinde, ac si à principio appella-
tum, non fuisset. Secundo pro hac sen-
tentia facit text. in c. personas, & in c.
Romana, de appellationibus, quorū
prior ait: appellatione deserta, com-
pellendum esse appellantem, sine cō-
tradictione aliqua iudicatis stare. Al-
ter verò text. à cecidisse, ait, qui intra
fatalia tempora appellationem, non
fuerit prosecutus, nec amplius, inquit
super eodem negotio audiatur appel-
lans, & sic appellationem submouere
videntur illa iura, & per consequens,
non facit vim iudex, qui non obstan-
te appellatione exequitur suam inter-
locutoriam. Et istam opinionem te-
net nouissimè Parladorus, libr. 2. re-
rum quotidianarum, capit. fin. in 1.
part. §. cap. 22. numer. 11. in fin. vbi di-
cit, quod ita praticatur, ex l. fin. tit. 8.
lex. 1. tit. 27. lib. 4. recopil. idem sentit
Didacus Perez, in l. 3. tit. 16. libr. 3. or-
dinamenti, verbo, finque firme, & Fa-
chinetus, libr. 1. controuersiarum iu-
ris, cap. 79. litera, B. Ofasus, decisio-
ne, 28.

Secunda pars, tracta. de cognitione

In qua opinionum varietate, proferam meam sententiam, quæ talis est. Quod aut sententia transiit in rem iudicatam, quia ab ea appellatum, nõ fuit, vel quia pronuntiata fuerunt tres conformes, à quibus non licet prouocare tertio, vel quia intra terminum à iure præfixum, non se præsentauit appellans, & declaratum est, quod appellatio remanet deserta. In primis duobus casibus, quando vel non fuit appellatum à sententia, vel quia lis iam fuit finita per sententias conformes, libenter admitterem opinionem Parladorij, & aliorum, si verò sententia transiit in rem iudicatam propter desertionem appellationis, profecto ab hac declaratione iudicis admittenda est appellatio, & aliter iudex faciet vim, exequendo appellatione remota, & in hoc casu admitterem, & prædicarem primam opinionem, vt tenet nouissimè Scacia, de appellationibus, quæstione. 11. art. 5. nume. 148. vbi sic distinguit ad quod modum tenendum ex traditis per Gutierrez, lib. 1. practicarum, quæst. 102. nu. 4. Afflictis, decis. 79. & 175. & tradim⁹ in lib. 3. commun. quæst. 1. nu. 24. & in q. 837. num. 9. vbi resoluius in casu simili sic fuisse iudicatum, per viam recursum, in Regali Chancelleria Pinciana, & diximus in 1. par. gløf. 11. n. 14.

SVMMARIVM.

- 1 **A**ppellatio, non admittitur in iudicio possessorio, secundum plures.
- 2 Lex vnica, C. si de momentanea possessio fuerit appellat. ponderatur.
- 3 Tertia opinio refertur de iure civili.
- 4 Cap. cum ad sedem. de restit. spoliunt. declaratur.
- 5 Clementina, 1. de causa posses. & prop. declaratur.
- 6 Appellatio licita est, in omni iudicio.
- 7 Clementina vnica, de secrest. posses. & fruct. declaratur.

8 Concordia opinionum refertur.

9 Faquinez opinio refertur.

10 Lex, vnica, C. si de momentanea possessio fuerit appellat. non excludit appellationem.

11 Appellatio, quo ad effectum suspensiuum, non admittitur.

12 Aliud est in iure, quod excludatur appellatio, vel quod non admittatur.

13 Resolutio quæstionis traditur, quo ad articulum violentiæ.

QVÆSTIO. 10.

Virum iudex ecclesiasticus faciat vim exequendo suam sententiam in iudicijs possessorijs appellatione remota.

DOctorum sententiæ, & opiniones variæ sunt in quæstione proposita. Prima est opinio illorum, qui negant appellari posse, quos refert Conradus, in repetitione legis vnica, C. si de momentanea possessione fuerit appellatum. Et pro vtraque parte, plures refert Menochius, de adipiscend. possessione, remedio, 4. n. 828. & retinenda possessione, remedio, 5. n. 38. & de recuperanda possessione, n. 328. Et istam quæstionem latè fundat ex prosequitur Peregrina, de fideicommissis, artic. 46. à numer. 37. cum sequentibus, & Salcedo, ad Bernardum Diaz, regul. 36. vbi pro vtraque parte plures refert, & pro hac sententia consuluit Neuganis, consil. 81. numer. 4. Brunus, consil. 98. nu. 9. Iosephus Ludouicus, decis. 20. n. 9. Pro qua sententia pōderatur textus, in dict. l. vnica, si de momentanea possessione, quæ est relata, & canonizata, in cap. fin. §. de possessione, 2. q. 6. quia præiudicium, quod per sententiam in possessorio lata irrogatur, in iudicio petitorio reparari potest.

Secunda opinio est, qd iure civili nõ admit-

admittatur appellatio, secus verò de iure canonico, vt tradunt Doctores suprà, quos refert Menochius, & Co-
uarruias, practicum, capit. 23. & ratio huius opinionis est, quia regulariter loquendo in omnibus causis est appellatio permessa de iure canonico, vt in capite, de appellationibus. Secundo pro hac sententia fortiter, facit, textus, in capit. cum ad sedem, de restitutione spoliatorum, vbi sententia fuit lata in iudicio possessorio, & fuit ad sedem Apostolicam appellatum, & reformata fuit dicta sententia, quam confirmat, & declarat Sigismundus Escacia, in tractatu de appellationibus. quæstione, 17. l. limitat. 6. in prim. membro, vbi refer omnia interdicta possessoria. Tertio confirmatur dicta opinio, ex capit. conquere, eodem tit. capit. significauerunt, de testibus, vbi non obstante quòd actum fuit de causa possessoria, præsuponitur, quòd potuit appellari à dicta sententia. Et confirmatur quarto ex Clementina prima. de causa possessionis, & proprietatis, vbi tam à sententia lata in iudicio proprietatis, quam possessionis licita est appellatio, ibi: * *Tam appellanti, quam appellato licere decernimus, nec dum petitorium, sed & possessorium intentare,* *

Quinto fulcitur ista sententia, ex Clementina vnica, de sequestatione pos-
ses. & fruct. vbi dicitur, quòd nullus est priuandus sua possessione per vnam tantum sententiam, & sic appellatio est permessa in causis possessionis.

Tertia opinio, seu concordia, inter has duas opiniones, est, quòd licita sit appellatio, tam de iure ciuili, quam canonico, in causis possessorijs, sed non suspendi per appellationem, executionem sententiæ, quòd idem est, dicere, quòd appellatio, non habeat effectum suspensiuum, sed de uoluituum, vt docet Archidiaconus,

in cap. ei qui, §. si quis ausus, 2. quæst. 6. Bartolus, in l. 2. de appellationibus recipiendis, Angelus, consil. 107. Co-
uarru. vbi suprà, cap. 23. numer. 8. ver-
sic. secunda conclusio. Et docet Ioan-
nes Gutierrez, lib. 1. canonicarum quæ-
stionum, cap. 34. à num. 91.

In quare Faquinetus, vir doctus, & acutus, lib. 1. controuersiarum iuris, cap. 75. litera, B. resoluit nullam in hoc, esse differentiam inter ius canonicum, & ciuile, quia dicta lex vnica, C. si de momentanea possessione fuerit appellatum, est canonizata in cap. ei qui, §. si quis ausus fuerit, 2. quæst. 6. & dicta lex vnica, non excludit appellationem, sed solum dicit, quòd sententia est executioni mandanda, ea non obstante, & sic respectu executionis, nihil operatur appellatio, ibi: * *Et si appellatio interposita fuerit, tamen sententia lata sortiatur effectum,* * & sic nullo iure admittitur appellatio quo ad effectum suspensiuum, nec iura canonica contrarium disponunt, cum solum permittant appellationem, non verò dicitur in illis iuribus, quòd suspendatur sententiæ executio, virtute illius appellationis, in iudicio possessorio: & sic in vtroq; foro sententia exequenda est, quo ad effectum executiuum appellatione remota. Et licet appelletur per viam violentiæ, causa est deboluenda ad iudicem, vt in simili casu fuit iudicatum in Regali Chancelleria Pinciana, vt refert Gutierrez, lib. 1. canonicarum quæstionum, c. 34. numer. 89. vbi refert casum defacto, in causa per viam violentiæ, cuius opinionem secuti sumus, in lib. 4. com. quæst. 1. à num. 929. & 641. Si verò admittatur appellatio per iudicem ecclesiasticum operabitur, quo ad vtrumque effectum, vt docet Baldus, in l. post sententiam, C. de sent. Iason, consil. 187. volum. 1. Peregrina, de fideicommissis, art. 47. numer. 53. & cessabit etiam cognitio per viam violentiæ.

V 3 SVM-

Secunda pars, tracta. de cognitione

SUMMARIVM.

- 1 **C**onseruatorum iurisdictio explicatur.
- 2 Lex. 1. & 2. tit. 8. lib. 1. recopil. declaratur.
- 3 * Los conseruadores, solo conoce de iniurias, y violentias.
- 4 Religiosi non tenentur soluere decimas.
- 5 Conseruatoria, non loquitur contra iudices.
- 6 Fructus possunt sequestari pro decimis soluendis.
- 7 Iudex potest facere violentiam.
- 8 Iudici excedenti terminos iuris, potest resisti.
- 9 Tenuta data contra iuris formam, est nulla.
- 10 Iudex qui procedit contra ius tenetur actione iniuriarum.
- 11 Mandatum sequestrationis fructuum: datum contra monasterium est violentia.
- 12 Evitanda est occasio delinquendi.
- 13 Iniuria causatur ex solo mandato de sequestrandis fructibus religiosorum.
- 14 Iura, non sunt violanda, colore iustitie.
- 15 Iudicium, non debet incipere a sequestratione bonorum.
- 16 Citatio est principium iudicij.
- 17 Vim facit, qui alium turbat in sua possessione.
- 18 Vis vel iniuria paria sunt.
- 19 Privilegia generalia religiosorum faciunt rem notoriam.
- 20 Privilegiorum notorietas probatur per duos testes.
- 21 Violentia quando purgetur restitutione rei ablata.
- 22 Vis expulsa, non purgatur sine consensu.
- 23 Fideiussio, non inducit actum voluntatis.
- 24 Actus durat semper, durante causa meius.
- 25 Iurisdictio conseruatoris, non expirat, si daret causa violentia.
- 26 Violentia qualificata semper presumitur durare.
- 27 Fideiussio data per religiosos, sufficit pro violentia illata.
- 28 Officium conseruatorum est defendere religiosos a manifestis iniurijs.
- 29 Iudices conseruatores, non habent tribunal, neque causa cognitionem.
- 30 Religiosi sunt exempti a iurisditione ordinaria.
- 31 Iurisdictio, non potest exerceri, sine aliqua cognitione.
- 32 Practica procedendi per iudices conseruatores.
- 33 Iniuria deficiente, causa deboluitur ad iudicem rei.
- 34 Conseruatorum officium, non debet esse illusorium.
- 35 Ordo necessarius requiritur, ad exercendam iurisditionem.
- 36 Iurisdictio conseruatorum est fauorabilis.
- 37 Rex est iudex conseruator ad tollendam vim suorum vasalorum.
- 38 Practica procedendi per viam violentia, & qualiter formentur articulis in causis conseruatorum.
- 39 Iudex conseruator potest implorare auxilium seculare.
- 40 Iudex conseruator qualiter procedat contra iudicem secularem.
- 41 Iudex laicus est competens ad procedendum: contra animalia clericorum, qua reperiuntur in pastis prohibitis.
- 42 Practica tribunalium Regaliu refertur.
- 43 Clerici pro damnis animalium sunt conueniendi coram iudice ecclesiastico, & quomodo.
- 44 Ordinationes laicorum qua respiciunt bonum publicum comprehendunt, tam laicos, quam clericos.
- 45 Clerici, non possunt vii pastis alienis inuito domino.
- 46 Princeps potest statuere, ut animalia clerici

- clericorum, arceantur a suis pasturis.
- 47 *Distinctio in questione proposita refertur.*
- 48 *Lex. 12. tit. 13. lib. 1. recopil. declaratur.*
- 49 *Verba Ioannis Gutierrez refferuntur, & practica tribunalium Regis.*
- 50 *Dominus gregis tenetur de damno pastoris.*
- 51 *Nova distinctio Marta in questione proposita reprobat.*
- 52 *Practica, & resolutio questionis traditur.*
- 53 **Hoja de las viñas, ni acotar pastos, no se puede vender, auiendo vno que lo contradiga.*
- 54 *In re communi, quilibet est dominus iure singulari.*

QVAESTIO II.

Verum iudex conseruator deputatus religiosis, ad tollendam violentiam & iniuriam, faciat vim, procedendo per censuras contra iudicem ecclesiasticum, vel secularem, qui detinent pecora monasteriorum, pro decimis soluendis, vel damnis factis.

Conseruatorum iurisdictio ad tollendas iniurias factas personis regularibus, & suis pastoribus, & seruatoribus, magna est in iure, cum habeant priuatiuam iurisditionem contra iudices ecclesiasticos, & seculares in casibus conseruatoriarum, vt cauetur in cap. 1. & fin. de officio, & potestate iudicis delegati, lib. 6. c. 5. ses. 14. Concilij Tridentini, & ego dixi lib. 4. communium, q. 1. à numer. 696. & probat lex, 1. & 2. tit. 8. lib. 1. recopilationis, ibi: ** Los Conseruadores dados por nuestro muy santo Padre, no sean osados de perturbar nuestra iurisdiccion seglar, ni se entremesan a*

*conocer, salvo de injurias, y ofensas manifestas, y notorias, que fueren fechas a las Iglesias, y monasterios, y personas ecclesiasticas.** Ergò cum religiosi, non teneantur soluere decimas ex suis fructibus, vt in suis priuilegijs, & conseruatorijs cauetur, ibi: ** Et de nutrimentis animalium, & pecorum vestrorum, ac pastorum eorundem decimas quibus suis Ecclesijs, locis, seu personis, soluere minimè teneamini, neque ad id à quoquam compelli, aut coartari possint.** Sequitur, quòd iudex conseruator, nò facit vim, procedendo contra iudicem ecclesiasticum, vt se absteineat à cognitione dictæ causæ, cum sit vis notoria detinere pecora pro solutione decimarum, quia licet debite essent, sunt exhibendæ, per suos iudices conseruatores, & non per iudices ecclesiasticos ordinarios.

Sed pro iudice ordinario ecclesiastico facit, quia dictæ conseruatoriæ, non locuntur contra iudices, qui auctoritate iudiciali procedunt, sed contra alias personas, quæ defacto faciunt iniurias, & notorias violentias, maxime, quia pro decimis soluendis possunt fructus sequestrari, vt tradit Speculator, tit. de decimis, numer. penultimo, & fin. versic. Ultimo queritur, cum quo est communis opinio, secundum Abb. in cap. ex parte, el. 2. numer. 6. de decimis. Guido Papæ, decis. 283. & consil. 70. Tiraquellus, de retractu, lignag. §. 1. gloss. 7. numer. 83. Crauetta, consil. 21. Vincencius de Franchis, decis. 117. in prim. part. Viuius, decis. 4 lib. 1. numer. 37. & ita obseruat Senatus, vt nouiter tradit Thesaurus, q. foren. quæst. 9. numer. 2. Franciscus Viuius, decis. 4. numer. 19. lib. 1. Couarr. lib. 1. variarum, cap. 17. numer. 8. versic. Quartò est aduertendum, quia adhuc dicimus iudicem conseruatorẽ vim non facere, quia etiã iudex facit violentiam, sicut priuatus, lex iniuriarũ, 13. §. is qui iure publico, l. neque magistratibus, 32. ff. eodem tit. ibi: ** Neque*

Secunda pars, tracta. de cognitione.

8 *quam magistratibus licet aliquid iniuriose
facere, & quod ipse iubeat debet fieri iure li-
cito, & iure honoris, & non per iniuriam,**
vt in l. 3. §. sed vim, ff. quod metus cau-
sa, l. 1. tit. 1. part. 7. Baldus, in l. penul-
tim. col. 1. C. de iure deliberandi, Ga-
ma, decis. 35. l. quāmodum, §. ma-
9 gistratus, ff. ad l. Aquiliam, & quod iu-
dex faciat vim, & iniuriam, & quod ex-
cedenti terminos iuris, possit resisti, te-
net Grammaticus, decis. 40. num. 12.
& decis. 36. numero. 84. Franciscus,
Marcus, decis. 748. in. 1. part. Aui-
les, in cap. Prætorum, cap. 34. verb.
mandando, numer. 7. & cap. 18. verbo,
carcel, à numer. 17. Fabius Turrerius,
consil. 4. à numer. 69. & consil. 15. lib.
10 1. Burfatus, consil. 77. numer. 27. lib. 1.
qui loquitur de tenuta illegitimè à iu-
dice data, & contra formam iuris, &
in numer. 27. & 59. loquitur de dam-
no dato, per culpam officialium, Ce-
phalus, consil. 577. num. 21. lib. 4. vbi
iudex, qui excedit, & procedit contra
ius, tenetur iniuriarum actione, & de
11 damno dato, & potest ei resisti, l. pro-
hibitum, de iure fisci, lib. 10. l. si quis,
prouocatione, 30. vbi glos verbo, ini-
12 iuria, C. de appellationibus, & non so-
lum fit iniuria monasterio detinendo
pecora, & fructus, sed sufficit, vt detur
mandatum de secrestando, cum pos-
sit ex eius executione fieri tumultus,
cum potius iudex, debeat illud vitare,
l. conuenire. vbi Doctores, ff. de pactis
dotalibus, l. non ex singulis, ff. de re-
13 gulis iuris, Bartolus, in. l. creditores,
numer. 28. C. de pignoribus, pro qua
sententia est communis opinio, vt
pluribus relatis, tradit Tiraquelus, de
iure constitut. 1. part. numer. 37. post
Ripam, in. l. naturaliter, §. nihil com-
14 mune, numer. 62. ff. de acquirēda pos-
sessione, & in cap. sæpè, numer. 87. de
restitutione spoliatorum, & dicit etiā
communem Menochius, de recupe-
randa possessione, remedio, 1. num.
262. Ex quibus constat, quod ex solo
mandato: de secrestandis fructibus,

causatur iniuria & vis turbatiua, ne
que colore iustitiæ iura sunt violan-
da, contra legem, meminerint, C. vn-
de vi, ibi. * Ne inde iniuriarum nasca-
15 tur occasio, vbi iura nascuntur, * l. fin. tit.
3. lib. 3. ordin. Neque iudicium debet
incipere à secrestro, l. 1. C. de prohibita
pecuniæ secrestatione, quia citatio
16 est principium iudicij etiam respectu
iudicis competentis, capit. 1. de causa
possessionis, & proprietatis, l. 1. in fin.
ff. quod vi, aut clam, ibi: * Tueri ius suū
debuerunt, non iniuriam committere, * §.
1. instit. de iniurijs, ibi: * Cum enim præ-
tor, vel iudex, non iuret contra quem pro-
nuntiat, iniuriam accepisse dicitur, * &
vim facit, qui alium turbat in sua qua-
si possessione, l. vim facit, ff. de vi, & vi
armata, Bartolus, consil. 112. cap. que
rellam. de electione, vbi notat Butrius,
17 numer. 8. & sic per viam violentiæ sunt
spoliatio restituenda, cap. conqueren-
te, de restitutione spoliatorum, l. 2. ti-
tul. 13. lib. 4. recopilationis, Parlado-
rus, rerum quotidianarum, capit. 10.
Mieres, de maioratibus, 3. part. quæst.
24. à numer. 5. & paria sunt in simili ca-
su, quod fiat iniuria, vel vis, vt tradit
Paulus de Castro, consil. 27. volum. 1.
18 numer. 1. & sequitur Gregorius, in. l.
1. tit. 10. part. 7. glos. verbo, fecho a o-
tro, & licet priuilegia religiosorum
sit lex priuata (non inclusa in corpo-
re iuris) cum sint similia priuilegia A-
postolica omnibus religiosis conce-
ssa, faciunt rem notoriam secundum
Bartol. in. l. 1. in principio, numer. 8. ff.
19 de noui operis nuntiatione, vbi Ias.
numer. 10. Decius, consil. 423. à num.
9. & consil. 474. numer. 3. Aymon. cō-
sil. 10. numer. 7. Gamma, decis. 45. nu-
mer. 9. Tiraquelus, de retractu lignag.
§. 2. glos. 1. numer. 20. & sufficit, quod
per duos testes summarie proberur
notorietas priuilegiorum, vt tradit
Ioannes Andreas, Archidiaconus, in
capit. 1. numer. 4. de officio, delegati,
lib. 6. nec tollitur violentia, neque ipi
20 rat iurisdictio: si bona oblata restituā-
tur
21

22 tur sub aliqua cautione, quia licet violentia purgetur restitutione rei ablata, ut in l. 2. C. de his, qui metus causa fiunt, illa lex procedit in vi compulsiva, in qua à principio actus interuenit consensus, licet coactus, secus verò in vi expulsiua, quæ purgari non potest, absque facto expellentis, & occupantis, & turbantis possessionem, ut docet Baldus, in capit. sollicitè, numer. 2. de restitutione spoliatorum, quem sequitur Iass. in l. obturpem, numer. 3. limitatione. 1. ff. de cōdictione obturpem causam, Menochius. de recuperanda possessione, remedio, 1. numer. 268. & est de mente Pauli, in l. 1. numer. 4. Salicetus, in l. si per vim, numer. 1. C. de his qui vi metusvè causa, Gregorius, in l. 49. tit. 14. par. 5. glo. de su grado, nec fidei iussio, vel cautio inducit actum voluntatis, sed ne cessitatis, cum duret metus, quandiu causa metus durat, ut inquit Zinus, in dicta l. 2. numer. fin. & Paulus, & Aluericus, eodem, numer. & Iass. in dicta l. obturpem, numer. 3. limitatione, 4. & est communis opinio, secundum Padillam, in l. interpositas, numer. 24. C. de transactionibus, & est text. elegans, in l. nouissimè, ff. quod falso tutore, ibi: ** Quid enim si compulsus, aut metu ne compelleretur auctoritatem accomodauerit, non debet esse excusatus, cum sit metu exactionis ei subiectus. ** Et sic cum semper duret subiectio ex cautione, seu fidei iussione inducta, non finitur, iurisdicção iudicis conseruatoris, maxime, quia omnis modica præsumptio sufficit, ad tollendam præsumptionem spontaneæ voluntatis, Iass. in dicta l. si obturpem, numer. 8. & Padilla, in dicta l. interpositas, numer. 25. vbi dicit, quod ubicumque potest accipi alia coniectura, quam aprobandi contractum, illa potius est sumenda, ut euitetur præiudicium, per textum, quæ appellat singularem, in l. 3. C. de his quæ metus causa, maxime, quia quando violentia est qualificata, siue indu-

cta sit ab homine, siue à iudice, semper durat violentia, & causa metus, l. 3. in fin. ff. quod vi, aut clam, ibi: ** Illud sciendum est, non omnibus momentis vim esse faciendam, ** & ibi: ** Sed semel facta vis perseverat, ** l. clam possidere, ibi: ** Non ratio obtinenda, sed origo nascenda possessionis exquirenda est, ** vbi Iass. post ceteros, ex numer. 4. textus, in l. videmus, §. vsuras, ff. delegat. 2. l. 1. §. qui autem, ff. de vi, & vi armata, ibi: ** Quidquid damni senserit prestina causa restituit ei debet, quam habiturus erat si non fuisset vi deiectus, ** idem traditur, in §. rectissimè, eiusdem legis primæ, & tradit Menochius, de recuperanda possessione, remedio, 1. ex numer. 412. & cum duret fidei iussio data à monasterio, non sufficiet restitutio, cum virtute fidei iussionis possint molestari, tam fides iussores, quam religiosi, ad quod est textus Peregrinus, & singularis, in l. metum, 9. §. sed quod Prætor, versiculo, sed ex actio scio, ff. quod metus causa. Et sic cum officium conseruatorum sit defendere à manifestis iniurijs religiosos regulares, ut in dicta cap. 1. & fin. de officio delegat. lib. 6. & non solū de iure ant. factū, sed etiam protegendo, & tuendo post iniurias commissas, ut tradit Ancharranus, consil. 87. numer. 2. & 3. sequitur nullam vim facere procedendo per censuras contra iudicem ecclesiasticum.

Nec obstat, quod iudices conseruatores, non habent tribunal, neque causæ cognitionem, sed solum cognoscunt de mero facto violentiæ, & iniuriæ, ut in capit. 4. les. 14. Concilij Tridentini in fine, ibi: ** Non liceat quocumque conseruatoribus iudicibus, ullā habere tribunal erigere, ** quia textus ille limitat nostrum casum in verbis sublequentibus, ibi: ** Vniuersitates, autem generales, ac collegia Doctorum, seu scoliarum, & regularia loca, necnon hospitalia, actu hospitalitatem seruantia, ac vniuersitatum, collegiorum, locorum,*

V5 & hos.

Secunda pars, tracta. de cognitione

*& hospitalium huiusmodi personarum praesenti canone minimè comprehensa, sed exempta omnino sint, & esse intelligantur, * & sic non excluditur ex illo textu qualis qualis probatio, saltim summaria cognitio, super possessione, & spolio, ut saepe practicarur coram iudicibus conservatoribus huius civitatis, qui in limine iudicij, ut constat de iniuria, & violentia, recipiunt informationem summariam, & virtute illius procedunt contra vim facientes, si vè saeculares, si vè ecclesiasticos, ut ego saepe practicaui, tanquam assessor dictorum iudicum, & tanquam aduocatus monasteriorum sanctae Mariae de la Sisle, Ordinis diui Hieronymi, & diui Bernardi, & monasterium sancti Clemenis, quae monasteria habent plures possessiones, & armenta, oves, & boues, & pecora campi, & aliquando, eis fit iniuria in suis rebus, & elidunt iudices conservatores, qui facta summaria informatione, decernunt mandata excommunicationis, contra facientes iniurias, ut ab eis desistant, & licet multoties interponatur appellatio ad Pontificem, & causae deferantur per viam violentiae ad Regalem Chancellariam Pincianam, declaratur, quod iudices, non faciunt vim, procedendo tanquam conservatores Bullarum conservatoriarum, aduersus eos, qui iniurias faciunt, & sublata iniuria, & violentia in totum, remittitur causa principalis ad eum iudicem, qui de iure cognoscere potest, & sine praambula informatione summaria, & cognitione, non posset recto iure vis tolli. Et data iurisdictione, censentur omnia concessa, sine quibus iurdictio exerceri non possit, ut in l. 2. ff. de iurisdictione omn. iud. & notat in terminis glossae recepta, in dict. cap. 1. verbo, conservatores, versiculo, de manifestis, quia alias officium conservatoris, esset illusorium, & redderetur inutile, & sic potest citare, & punire in notorijs, & admittere probationes utriusque par-*

*tis, & sic requiritur aliquis ordo necessarius, ut tenet in dict. cap. 1. Monachus, numer. 5. Archidiaconus, numer. 3. Francus, numer. 4. quod procedit siue quaestio sit dubia iuris, vel facti, dummodo aliter causa terminari, non possit. Et dum conservator iudex, non excedat terminos suae iurisdictionis, fauendum est illi, cum iurdictio illius sit fauorabilis, ut tenet Dominicus, de Sancto Geminiano, in cap. cum illis, §. illis verò, de praebendis, lib. 6. quem sequitur Felinus, in cap. eam te, numer. 15. de rescriptis versicul. 4. declaratio, Ias. consil. 145. versic. Sed in nostro casu, quia officium ipsorum est occurrere violentijs, & quemlibet in sua possessione tueri, sine damno, & spolio, secundum Monachum, in dict. cap. 1. numer. 2. per textum in capit. quarellam, in fin. de Symonia, l. exquisitum. ff. de usu fructu, l. 1. §. 1. ff. ne vis fiat ei. Et quemadmodum Pontifex dat iudices conservatores ad tollendas violentias, sic Principes ad tollendam vim subditorum: cognoscunt de vi, & violentia iudicum ecclesiasticorum, cum Rex dicatur iudex conservator ad tollendam vim, ut optime, sic eum appellat Fulcus, in tractatu de visitatione, capit. 32. numer. 5. ibi: ** Rex est iudex conservator suorum vassalorum, ut nemini iniuria fiat, & ne alijs iniuria inferatur, * prout mentionem fecimus, in lib. 4. in discursu, seu epistola ad Regem nostrum, numer. 32. * Yassi, usando su Magestad, y sus Reales Consejos, de la conservatoria, que tienen derecho natural, conocen de semejantes causas de fuerças, y violentias entre jueces ecclesiasticos, y apostolicos, y conservadores, y el auto que se suele proueer en semejantes causas, por el tribunal Real, es, que el juez ordinario, en proceder, como procedio hizo fuerça, la qual alçando, y quitando, mandaua que otorgue, y repanga, y esio se entiendo, quando la causa se lleuò por el monasterio en apelacion, por via de fuerça, del des-**

despojo del juez ecclesiastico, y le inhibe del conocimiento de la causa, y el tal juez apela, y lo lleva por via de fuerça, ò la parte que se siente por agraviada, entonces si confía de la injuria hecha al monasterio, quitándole sus bienes, y despojándole de su ganado, y posesion, entonces se dize, q el dicho juez conseruador no hizo fuerça, y se le remite, y consolo este auto se ha de alcar la fuerça, in injuria, y restituir lo tomado, y buelta la causa a su principio, las partes sigan su justicia en lo principal ante el juez. Y si el ecclesiastico no quisiere obedecer, puede el conseruador inuocar el auxilio del brazo seglar, y està obligado a impartirle, como lo refiere Azor, in sua summa. 2. part. lib. 5. cap. 34. versiculo, decimo quaritur, quem ego sequor lib. 4. commun. quæst. 1. numer. 117. & ita obseruatur, & practicitur. Y si va el proceso sobre competencia de jurisdiccion entre dos jueces, conseruador, y ordinario ecclesiastico, para remitir la causa al vno, se manda, que en no otorgar la apelacion a la parte del dicho monasterio, no hizo fuerça, y se le remite, y assi salio auto de la Real Chancilleria de Valladolid, entre la dignidad Arçobispal, y su Contador mayor de rentas, con el monasterio de San Antonio el Real de la ciudad de Segouia, sobre los diezmos de la dehesa de Milla, y sobre quien auia de conocer de la dicha causa, y con esto se remitió al dicho juez, diziendo, que no hazia fuerça en no otorgar la apelacion.*

Nec prædictis obstat doctrina Speculatoris, quia intelligitur illa detentio fructuum, intra 24. horas, vt tradit Theaurus, supr. Et hæc omnia quæ dicta sunt habent locum, quando iudex conseruator procedit contra iudicē ecclesiasticum. Sed quid dicemus si procedat contra iudicem laicum exco, quia contra ordinationes loci, dicti religiosi mittunt pecora in suis pratis, prout contingit in hac ciuitate,* en el termino de la legua, cuyo pasto està reservado para el obligado de las carnicerías, para que den mas barata car-

ne, y ninguno otro puede sin pena meter allí sus ganados,* Dubium est quotidianum, an iudex laicus sit competens ad expellendas oues, & boues, & vniuersa pecora campi à dicto pasto, & ad exequendas poenas ordinationis ciuitatis contra transgressores, maxime cum hodiè habeamus legem Regni, 12. tit. 13. lib. 1. recopilationis, quæ videtur disponere nostram dubitationem pro iudice sæculari, ibi: * Y si en algunos lugares de nuestros Reynos, fuere ordenado, que se guarden los panes, y las viñas, y los otros frutos de las heredes comunes del pueblo, y fuere hallado, que hazen daño las bestias, y ganados de los clerigos, que en razon de pagar las penas, y lo que assi fuere ordenado, todos assi clerigos, como legos, lo paguen, y que las penas se cobren, assi de los vnos, como de los otros * Y por esta ley vemos, que se procede contra los monasterios, y personas ecclesiasticas en las causas de mestu, quando sus ganados hizieren algun daño, y se cobran por la justicia Real las condenaciones: y aunque se lleva la causa por via de fuerça, se declara, que la haze el juez ecclesiastico, y se remite la causa al juez Real de la mesta, ò se retiene en la Chancilleria,* vt dixi lib. 4. commun. quæst. 1. a numer. 620. & tradit Gutierrez, lib. 1. practicarum, quæstione, 4. num. fin. vbi refert, quòd in simili per viam violentiæ fuit iudicatum, Bobadilla, in sua Politica, lib. 2. capit. 18. numer. 243. & 244. & Gironda, de Gabellis, 2. part. in principio, nume. 51. vbi tenet, quòd quædam causa fuit deuoluta ad Regalem Chancellariam Pincianam, & Granatensem, & declaratum fuit iudicem ecclesiasticum vim facere, procedendo per censuras contra iudicem sæcularem, qui ad satisfactio nem damni, & poenæ ordinationis, animalia clericorum detinuit, & quia casus iste est valdè frequens, decreui omnia quæ in hoc casu scripta sunt referre, vt facilius casus violentiæ intelligatur, & iurisdicctio iudicis sæcu-

41

42

la s

Secunda pars, tracta. de cognitione.

laris manifestetur. Et quia facilius veritas per contraria indagatur, prima fronte videtur dicendum iudicē laicū vim facere, procedendo contra bona clericorum, vel religionum pro executione pœnæ ordinationis, vt ex multis traditis per Gutierrez, lib. 7. practicarum, quæstione, 3. colliges, quia alias violaretur iurisdic-
 ctio ecclesiastica, contra capita, con-
 minus, cap. aduersus, de immunitate Ecclesiarum, & ex nostratibus istam opinionem videtur sentire Abenda-
 nus, de exequendis mandatis, cap. 4. in 1. part. numer. 30. per textum in. l. 24. tit. 15. partit. 7. vbi Gregorius, verbo, el ganado, Castillo, in. l. 70. Tauri, numer. 18. Auiles, in capit. Prætorum, capit. 17. glos. 1. numer. 12. qui tenent, quod clerici sunt conueniendi coram iudice ecclesiastico, pro damno facto à suis animalibus, quia laicorum statuta, non ligant clericos, vt latè defendit Rebuffus, ad Regias cōstitutiones Galliarum, tit. de lit. obligat. in proœmio, glos. 1. numer. 35. & faciunt tradita, per Couarr. pract. q. 1. c. 33. numer. 7.

Sed pro iudice laico, non desunt auctores, & fundamenta, (vltra superius tradita) qui resoluūt tales ordinationes, & statuta quæ respiciunt bonum publicum totius communitatis, comprehendere, tam laicos, quàm clericos, & religiosos, vt tradit Vulpellus, alijs citatis, libr. de libertate ecclesiastica, 3. part. numer. 15. & tenet Ias in terminis, in. l. placet, in. 1. & 2. lectura. C. de sacrosanctis Ecclesijs, vbi resoluit, quod si vniuersitas habeat loca destinata ad pastum animalium, potest facere ordinationem, vt nullus mitrat animalia sua ad pascendum, nisi soluta mercede, quæ ordinationes comprehendunt clericos, & personas ecclesiasticas, quia cum omnes sint ciues reipublicæ temporalis, in ordine ad bonum publicum, tenentur ordinationes, & statuta populorum ser-

uare, sicut quilibet laicus, ita consulti Abb. consil. 6. volum. 1. Antonius de Nigris, in repetitione extrauagantis vnicæ, de vita, & honestate clericorum, numer. 112. in fin. quia nullo iure, neque priuilegio reperitur concessum, quod clerici possint vti rebus, & pasquis alienis inuito domino, vt tradit Lucas de Penna, in. l. iubeamus, colum. 1. C. de nanibus, non excusand. lib. 11. Vbi ex hac ratione infert posse Principem sæcularem statuere, quod animalia clericorum, & Ecclesiarum à suis pasquis arceantur, vel etiam à pasquis priuatorum, & sequitur Auiles, in capit. prætorum, capit. 7. glos. buenas, numer. 12.

In qua re Gutierrez, vbi suprâ, dicta, quæstione, 4. numer. 2. distinguit, quod aut iudex sæcularis procedit contra personam clericorum, & religionum, pro executione pœnæ ordinationis, vel contra ipsa pecora, & pastores, qui fuerunt reperti, nocturno, vel diurno tempore in pasquis alienis, vel prohibitis, (vsque ad certum tempus.) In primo casu profectò iudex ecclesiasticus, non facit vim, procedendo per censuras contra iudicē sæcularem, & ita debent Regij Auditores declarare, vt ego etiam dixi in casu simili, lib. 4. commun. quæstione, 1. à numer. 621. In secundo verò casu, quando iudex sæcularis procedit contra pecora clericorum, & suorum pastorum, non potest ecclesiasticus procedere contra laicum, & si procedat faciet vim, vt in terminis tradit Gutierrez, suprâ, dict. quæstione, 4. numer. 4. vbi refert, quod ita fuit iudicatum in casu defacto contingenti, in Regali Chancelleria Pinciana, & dicit esse menti tenendum pro intellectu dictæ legis, 12. tit. 13. libr. 1. recopilationis, cuius verba singularia sunt in his cognitionibus per viam violentiæ, siue causa agitur coram iudice sæculari, vel coram iudice cōseruatore, ibi:

* Ex quibus etiam iterum consilium ref-

pondi

pondi iuxta primum casum distinctionis
supradictæ. Quod cum fuisset denunciati
coram quodam seculari de quibusdam
religiosis, eo quod animalia sua minimè
descriui iussissent, iuxta, l. 13. tit. 18. lib. 6.
recopilat. sub pœna amissionis eorundem,
predictum iudicem secularem minimè cõ
petentem esse contra religiosos, eo quod ad
uersus personas eorum quibus imputaba
tur culpa, ex omissione descriptionis, co
ram suo iudice conservatore agendum es
set, præcipuè cum animalia predicta nul
lum damnum dedissent, sed domini eorum
omissionem predictam descriptionem, si fa
cta non erat, & sic de eorum negligentia a
gebatur. Quo audito responso, religiosi
conservatorem elligerunt virtute litera
rum Apostolicarum, qui quidem iudex cõ
servator processit ritè aduersus predictum
iudicem laicum, & causa delata ad Regiã
Chancellariam Pincianam, per viam vio
lentiæ, fuit remissa ad predictum iudicem
ecclesiasticum conservatorem, cuius iuris
dictioni secularis obtemperavit, & man
dato ecclesiastico conservatoris se à causa
cognitione inhibuit, virtute dicti decre
ti Regalis Chancellariæ. * Et in alio si
mili casu idem affirmat Gironda, vbi
suprà, 7. part. in principio, numer. 51.
in fine, & Azeuedo, in. l. 12. tit. 13. lib.
1. numer. 2. qui dicit in Regali Chan
cellaria Pinciana, & Granatensi, ita
fuisse iudicatum per modum violentiæ.
Et istam opinionem defendit A
humada, in scholijs ad Gregorium
Lopez, in. l. 45. tit. 6. part. 1. glos. 2. nu
mer. 19. & vide Gregor. in. l. 51. tit. 6.
part. 1. glos. verbo, * per razon de sus
personas, & in. l. 24. tit. 15. p. 7. verb. *
50 * el ganado, qui dubiè loquitur, & resol
uunt, quod dominus gregis tenetur
de damno pastoris. Et sic iam iste ca
sus videtur de iure, & de stylo Curia
rum Regalium decisus, vt tunc iudex
secularis faciat vim, si procedat con
tra ecclesiasticos, secus contra eorum
bona, & pastores.

51 Sed in hac controuersia, & in reso
lutione ipsius, tres casus constituit

nouissimè. Marta, de iurisdictione, 4.
part. centuria, 1. casu, 8. à numer. 5. ver
ficulo, in resolutione. Primus casus
est, quando vniuersitas ex aliqua iusta
causa, ad se subleuandum constituit
edicta in suos ciues, vt non intrent
cum suis pecoribus certa prata, vel vi
neas, in quo casu, neque Ecclesia, ne
que clerici, neque eorum animalia
possunt occupare dicta prata, sub pœ
na ordinationis, & statuti, & quod in
simili casu sic respondit Ripa, respon
sio, 57. sub titulo de interdictis, in, 2.
part. quia cum clerici sint ciues Reipu
blicæ, & vniuersitatis, tenentur serua
re constitutiones, & ordinationes po
pulorum, & sic possunt conueniri co
ram iudice seculari, quia illæ consti
tutiones, & ordinationes sunt gene
ralia, & non particularia contra per
sonas, sed contra omnes ciues mittē
tes sua pecora in dictis pratibus.

Secundus casus est, quando adic
ta, & ordinationes faciunt speciale
mentionem de clericis, & personas
ecclesiasticis, vt teneantur pro huius
modi damnis, quia tunc edicta, non
valent, & per consequens iudex sæ
cularis, non potest se intromittere, in
punitioe ordinationis, aduersus cle
ricos, neque custodes animalium, quia
clerici per indirectum grauarentur,
vt docet Bart. in. l. Hipenes, C. de a
gricolis, & censitis, lib. 11. Felinus in
capit. Ecclesiæ sanctæ Mariæ, de con
stitutionibus, num. 13. vbi dicit, quod
licet statutum sit contra custodes cle
ricorum, erit contra libertatem eccle
siasticam indirectè contra capit. fin.
de immunitate Ecclesiarum, lib. 6. au
thentica, causa & irrita, de sacrosan
ctis Ecclesijs, capit. nouerint de sentē
tia excommunicationis.

Tertius casus est, quando ordina
tio populi nullam facit mentionem
clericorum, neque de custodibus eo
rum animalium, & tunc aut in pastis
fecerunt magnum damnum, vel leuè,
vt puta, quia per vnum diem, vel vnā
noct. m

Secunda pars, tracta. de cognitione

noctem pasqua sumseperunt, & quòd tunc, non possit exigi pœna, si verò fecerunt magnum damnum, quòd tunc, neque clerici, neque eorum animalia tenentur, sed solum custodes laici, id dicit tenere glossa ex antiquis, Ioannes Andræas, Antonius de Butrio, in capit. grauem, el. 2. de sententia excommunicationis, Lucas de Pœna, in l. iubemus, C. de nabibus, non excusandis, lib. 11. & quòd in hoc casu custodes, non teneantur, nisi facta speciali prohibitione, & quòd ista sit veritas huius dubie quæstionis.

52 Sed salua pace, neque illa diffinitio est vera, neque tenenda, quia illa differentia, quæ constituitur, an damnum sit magnum, vel modicum, in hac materia, non est iuridica, quia illud, quòd differt secundum plus, vel minus, non differt substantia, l. fin. ff. de fundo instructo, & numquam animalia retinentur in pratis per multum tempus, quia statim eiiciuntur à pastoribus, & si ipsi tenerentur, & non domini, nunquam exactio pœnæ haberet locum, quia prout in plurimum, dicti custodes sunt personæ pauperes, & cum pecora recipiant utilitatem, & incrementum, ex fruitione dictorum pastorum, non est à ratione alienum, ut qui sentit commodum, sentiat damnum, maximè, quia semper animal pro noxa tenetur, ut in toto titulo, ff. de noxalibus, maximè, quia domini licet teneantur de mala custodia pastoris, ipse habent recursum aduersus illum, & sic non est recedendum à nostra resolutione, ut clerici teneantur soluere damnum, & executio possit fieri in suis animalibus, & si ob hanc causam iudex ecclesiasticus procedat contra iudicem sæcularem, erit recursus per viam violentiæ ad tribunalia Regalia, interposita prius appellatione, ut sæpè dictum est.

53 Vnum tamen pro complemento huius quæstionis, & materiæ, non omitam, quia sæpè de hoc vidi dubitari. *

*En las licencias que se piden para vender la hoja de las viñas, para causas publicas, ó fabricas de Iglesias, y quando algun Concejo quiere acotar algùn prado para dehesa, y arrendarle para sus gastos publicos, ó redempcion de algùn censo, si podrá estas cosas contradizirlas solo un vezino, y si basta su contradicion para que no se acoten prados, ni vendan las hojas de las viñas. ** Et quòd sufficiat vnius contradictio resoluit Capicius, decis. 152. & Francus, decis. 197. quia pasqua ista sunt omnibus communia, ut singulis, non ut vniuersis, & sic vnus solus est dominus, cui non potest totus populus præiudicare, quia quilibet est dominus iure singulari, & proprio, & ita in proprijs terminis, resoluit Ripa, responso, 12. secund. part. tit. de interdictis, & sequitur Marta, vbi suprâ, 4. part. centuria, 1. casu, 8. numer. 7. & ita vidi practicum. * *Y darse prouision Real de pedimiento del notario Alonso Chinchilla, para que no se vendiese la hoja de las viñas de Olias, no obstante el consentimiento de todos los demas vezinos, y del Concejo, porque se trataua de su perjuizio: y lo mismo quando se acotaron unos prados para aprouechamientos publicos, ** quia in vtroque casu sufficit, minor pars, ut tradit las. in. l. quòd maior ad municip. neque in hoc casu locum habet dispositio, dicta, l. quòd maior, quam limitat las. ibi, & pluribus modis, quia quòd omnes, ut singuli tangit, debet ab omnibus approbari Clementina, 1. & 2. de censibus, cap. ad hoc de officio Archidiaconi, cū vulgatis. Quòd tene menti, quia omnia sunt practica bilia, & sæpè defacto contingunt, quæ omnia sunt intelligenda, in quæstione proposita, quando conseruator procedit contra laicos, si habeat conseruatoriam confirmatam à Rege aliàs secus, ut in dict. l. 1. & 2. tit. 8. lib.

1. recopilat.

(*)

SVM.

SVMMARIVM.

- 1 **L**ex finalis, C. de edicto diui Adriani tollendo declaratur.
- 2 Appellatio non admittitur, in iudicio pos. legis fin. C. de edicto diui Adriani tollen.
- 3 Lex, quisquis, C. quorum appellationes non recipiantur declaratur.
- 4 Appellationis prohibitio intelligitur de suspensiuâ, non de deuolutiuâ.
- 5 Practica dict. l. finalis refertur in tribunalibus Hispania.
- 6 Appellatio, non habet effectum suspensiuum à datione possessionis, ex lege Soria, & l. fin.
- 7 Ius canonicum, non innouat dispositionem iuris civilis, circa possessionem legis fin.
- 8 Appellatio, non admittitur de iure canonico, in iudicio possessorio, leg. fin.
- 9 Lex Soria, est lex. 3. tit. 13. lib. 4. recopilationis.
- 10 Exceptio falsitatis, an impediat possessionem legis finalis, C. de edicto diui Adriani.
- 11 Vitia inuisibilia, non impediunt missionem ex l. fin.
- 12 Falsitas duobus modis considerari potest civiliter, & criminaliter.
- 13 Lex damus, 23. C. ad l. Corneliam de falsis declaratur.
- 14 Suspectio falsitatis habetur pro falsitate, in civilibus, & declarat, num. 40.
- 15 Lex iubemus, C. de probationibus, declaratur.
- 16 Lex. 44. tit. 18. par. 3. declaratur.
- 17 Scriptura suspecta, non est fides adhibenda.
- 18 Duæ præsumptiones sufficiunt ad inducendam falsitatem, ut non deur fides scriptura.
- 19 Scriptura, quando dicatur, quod sit suspecta.
- 20 Falsitas est difficilima probationis.
- 21 Suspitiones, & argumenta sufficiunt ad inducendam falsitatem.
- 22 Suspectio falsitatis est mutatio signi, & syllus consueti.
- 23 In materia falsitatis attenduntur ar-

gumenta, à communiter accedenti-

bus.

- 24 Falsitas inducitur ex mutatione sigillij.
- 25 Falsitas inducitur ex non verò simili.
- 26 Probatio pro verò simili arguit falsitatem.
- 27 Verisimilitudo sufficit, ut scriptura præsumatur falsa.
- 28 Præsumptio quæ sumitur à naturali cōiectura est probabilis.
- 29 Instrumentum antiquitus confectum, & nouiter registratum falsi suspicionem laborat.
- 30 Instrumentum, quod nunquam fuit obseruatum, præsumitur falsum.
- 31 Lex. 2. C. de edicto diui Adriani toll. declaratur.
- 32 Falsi testamenti allegatio, non impedit missionem.
- 33 Exceptio falsitatis requirit altiore indagacionem, quæ non admittitur in iudicio possessorio.
- 34 Falsitas iuris, vel facti, non admittitur ad impediendam possessionem.
- 35 Remedium adipiscendæ possessionis est summarissimum.
- 36 Iudex solum apparentiam extrinsecam testamenti debet inspicere.
- 37 Præsumptio est pro testamento, non ruptio, neque cancellatio.
- 38 In beneficialibus dantur iudicia possessoria, & non admittitur exceptio falsi testamenti.
- 39 Prouisio, & collatio cappellania est facienda appellatione remota.
- 40 Lex. iubemus, 24. C. de probationibus declaratur.
- 41 Præsumptio falsitatis habetur pro falsitate, & qualiter intelligatur.
- 42 Ad inducendam falsitatem requiritur quod tabellio sit conuictus de falso.
- 43 Lex. 115. tit. 18. par. 3. declaratur.
- 44 Resolutio questionis traditur.
- 45 Practica cognitionis per viam violentiæ, in hac questione refertur.

QVAE

Secunda pars, tracta. de cognitione

QVÆSTIO 12.

*Vtrum index ecclesiasticus faciat vim
exequendo, appellatione remota,
sententiam missionis in possessione,
ex edicto diui Adriani, & vtrum
per exceptionem falsitatis impedia-
tur possessio, & quid in benefici-
bus.*

Regula iuris ciuilis est, non ad
mittendam esse appellationē
a sententia interlocutoria,
vel diffinitiuā, lata fauore hæredis
scripti, per quam mittitur in possessio
nem bonorum, ex edicto diui Adria-
ni, vt in l. fin. C. de edicto diui Adria-
ni tollendo, vt cauetur in l. vltima, ff.
de appellationibus recipiendis, l. quis
quis, quorum appellationes, non re-
cipiantur, in tantum, quod non solum
quo ad effectum suspensiuum, sed et-
iam quo ad deuolutiuum, prohibita
esse appellationem scripserunt, Boe-
rius, quæstione, 44. Petrus Bentem-
dus, decis. 79. numer. 7. Iosephus Lu-
douicus, decis. Perusina. 20. nume. 10.
quos etiam sequitur Faquinetus, lib.
1. controuersiarum iuris, cap. 76. lite-
ra, F. qui mouetur ex decis. textus. in
dict. l. quisquis, quæ lex non excludit
appellationem deuolutiuam, sed so-
lum suspensiuam executionis posses-
sionis: quia quoties lex disponit, q
appellatio, non admittatur. intelli-
gitur de suspensiuā, & non de deuolu-
tiuā, vt tradit Menochius, de adipiscē-
da possessione, remedio, 4. num. 8. 7.
& nouissimè Scacia. de appell. quæst.
17. limitat. 6. membro. 4. nume. 6. quod
ampliat, numer. 9. etiam si peratur pos-
ses. ex testamento nuncupatiuo, & et-
iam ab intestato, quia non impeditur
executio possessiones per appellatio-
nem. Et istam opinionem sequitur,
Salcedo, ad Bernardum Diaz, regul.
30. versic. sub limita: vbi dicit, quod
in tribunalibus Hispaniæ vsu receptū

est, quod non fiat renocatio attenta-
torum appellatione pendente, ab ea
sententia, quæ lata fuit super immis-
sione bonorū in fauore hæredis, iux-
ta. l. fin. C. de edicto diui Adriani tol.
Idem tenet Cacheraus, decis. 47. Pō-
te, consil. 20. numer. 53. Rolandus, cō-
sil. 38. numer. 13. & consil. 77. numer. 9.
& 14. velum. 2. Hieronymus Gabriel,
consil. 35. Lancelotus, de attentata, 2.
part. cap. 12. de appellat. peno. cap. 25.
limitat. 1. Petrus de Bénédictis, decis.
17. Afflictis. 264. Crescencio, decis.
120. de appellat. Verallus, decis. 223.
in, 1. part. vbi dicit, ita fuisse resolutū.
Et ita fuit etiam iudicatum per Ro-
tam, vt tradit Viuius, decis. 409. num.
fin. Spino, in speculo testamentorum,
glos. 34. Simon de Prædis, de interpre-
tatione vltimarum voluntatum, libr.
5. interpretatione, 2. dubitatione, 3. n.
35. Parladorus, lib. 2. rerum quotidiana-
rum, cap. 5. numer. 31. vbi dicit, q
a possessionis datione, quæ fit ex re-
medio legis fin. C. de edicto diui Adria-
& legis Soriæ, non fore locum appel-
lationi de iure communi, neque Re-
gio, ad effectum suspensiuum: & se-
quitur nouissimè, Castillo, lib. 3. con-
trouersiarum iuris, cap. 24. numer. 109
& Peregrina, de fideicommissis, art.
48. vbi latè prosequitur istam mate-
riam, vltra Menochium, de adipiscē-
da, remedio. 4. nu. 807.

Hæc omnia, sine dubitatione pro-
cedunt de iure ciuili, & Regio, sed de
iure canonico, an idem sit seruandū,
dubium est, cum eo iure inspecto, ap-
pellatio in omni iudicio possessorio
admittatur, vt in capit. de appellatio-
nibus, capit. significauerunt, de testi-
bus, Clementina, 1. de causa posses. &
propriet. Clemēt. vnica. de secrest.
posses. & fruct. Sed in hac controuer-
sia, Baldus, consil. 141. numer. 1. lib. 1.
& consil. 203. tenet, quod etiam de iu-
re canonico, non admittitur appella-
tio, quo ad effectum suspensiuum in
hoc iudicio possessorio, ex edicto
diui

diui Adriani, quem sequitur, noster conciliis Couarruias, practicarum, quæstionū, cap. 38. numer. 8. & Salcedo, ad Bernardum Diaz, regul. 36. versic. sub limita in fine, & pro hac opinione consuluit Hipolitus Riminaldus, consil. 494. numer. 3. volum. 5. vbi per totum consilium prosequitur materiam nostræ quæstionis propositæ, & Franciscus Viuius, decis. 409. lib. 3. numer. 29. & dicit, quod est opinio sanctissima, decis. Perusina, 20. Marcus Eugenius, consil. 71. Mandosius, ad consil. Romani, 324. Et ita iudicauit Rota Romana, apud Moedanum, decis. 5. alias, 47. de constitutionibus. Et sic iudex ecclesiasticus, non faciet vim, exequendo suam sententiam missionis in possessionem, ex remedio dictæ, l. fin. & legis Soriæ, quæ est lex, 3. tit. 13. lib. 4. recopilationis. Quæ leges cum non sint contrariæ dispositioni iuris canonici seruandæ sunt, & practicandæ in utroque foro, vt in c. 1. & 2. de noui operis nuntiatione.

Est tamen pulchrum dubium, de quo fuit lis valde controuersa, in hoc consilio domini Archiepiscopi, circa prouisionem cuiusdā capellaniæ, an, iam, quod nō admittatur appellatio, in hoc iudicio de iure canonico, admittatur exceptio falsitatis, non visibilis, cōtra testamentum, ad impediendam missionem in possessionem. Et in primis animaduertendum est, quod non loquimur de rasura testamenti, vel chācellatione, quia tunc dicta lex fin. impedit missionem: sed de vitio inuisibili, q̄ non potest oculis, vel sensu comprehendi, sed tantū iudicio intellectus, quæ dicuntur, vitia inuisibilia: & tunc illa vitia, nō impediūt missionē, vt est tex. singularis, & expressus, in l. 2. C. de adictio diui Adriani, vt declarat Sicard. in repit. d. l. fin. à n. 16. quibus sic suppositis, dubiū vertitur, si in prouisione capellaniæ opponatur, q̄ testamentum, vel cōbdiellū

est falsum, vitio inuisibili, an sit impedienda prouisio capellaniæ, propter suspicionem falsitatis, vel reseruanda sit illa exceptio, ad iudicium proprietatis, facta prius legitima, & canonica institutione. Et pro faciliiori declaratione huius difficilimæ quæstionis, animaduertendum est dupliciter posse falsitas considerari: primo modo, respectu punitionis delicti, secundo, ciuilitè, vt fides instrumento suspecto, non adhibeatur, & de his duabus actionibus agit Imperator, in l. Damus, 23. C. ad l. Cornellam de falsis. Et quando causa ciuiliè intentatur, suspitio falsitatis habetur pro falsitate, ibi: * *Leuior examinatio procedat*, * ca. fin. de crimine falsi, ibi: * *Nullum falsitatis signum, vel suspicionis inueniamus*, lex. 2. §. si quis neget, ff. quæmadmodum testam apperiantur, ibi: * *Sed aliàs suspecta*, * lex. iubemus, 24. C. de probationibus, ibi: * *Iubemus omnes qui scripturas suspectas cōmiserunt, cū quid in iudicio promiserint*, * quem tex. declarat Cachéranus, decis. 16. à n. 10. Mascari. de probationibus, vol. 2. concl. 739. n. 4. & cōfirmat nostrā sententiā, tex. in l. 44. tit. 18. part. 3. vbi probatur, q̄ suspitio falsitatis in ciuilibus habetur pro falsitate: & sic non est danda fides scripturæ suspectæ, vt resoluit Cachéran. decis. 117. n. 7. Decian. resp. 91. lib. 3. vers. 9. & resp. 109 lib. 2. n. 75. vbi resoluit, q̄ sufficiunt duæ præsumptiones, & suspensiones, vt non detur fides scripturæ, vt docet Menochius, lib. 2. de arbitrarijs, centuria. 2. cap. 187. Ioannes Hondi. consil. 99. lib. 2. num. 3. & 49. vbi resoluit, quod in ciuilibus, sola suspitio falsitatis habetur pro falsitate. Sfortia, consil. 78. vbicir communem, Mandelus Albanensis, consil. 99. libr. 1. Bursatus, consil. 311. lib. 3. num. 88. vbi loquitur de vitio visibili, & inuisibili, & Ioannes Hondi. dicto consil. 109. libr. 1. numer. 2. & numer. 62. Antonius Gama, decis. 241. vbi dicit

X fuif-

Secunda pars, tracta. de cognitione

19 fuisse iudicatum contra scripturam
suspectam de falso, Ludouicus, decif.
Lucensi, 15. numer. 66. vbi etiam di-
cit communem, Surdus, consil. 6. libr.
1. numer. 4. Paulus AEmilius, decif. 4.
libr. 1. vbi dicit illud procedere, ex eo
quia falsitas est difficilimè probatio-
nis, & sic nimirum si procedatur per
argumenta, vt tradit Franciscus Vi-
uius, decif. 81. libr. 1. & num. 10. vbi di-
cit, quòd sufficiunt duæ præsumptio-
nes, quia suspitio in ciuilibus est suf-
ficiens, vt quis detineatur, in carceri-
bus, vt in dict. l. iubemus, & tradit Ay-
mon, consil. 28. libr. 1. numer. 9. Becius,
consilio. 78. numer. 9. Decius, consil.
189. numer. 2. Marcus Antonius Pere-
grinus, consil. 92. libr. 1. num. 2. Iulius
Clarus, receptarum sententiarum, §.
falsus, numer. 3. Parladorus, lib. 2. re-
rum quotidianarum, cap. fin. §. 11. nu-
mer. 37. Burgos de Paz, consil. 6. nu. 3.
Paulus Castrensis, in l. summa, nu. 5.
ff. ad l. Iuliam peculiat, ibi: * *Et clarum
est, quòd ea qualiquido probari, non pos-
sunt, probantur per præsumptiones: & ista
simulationes, & fraudes liquido probari
non possunt, quia non adhibentur testes
cum committuntur, & illi sufficiunt præ-
sumptiones, & argumenta, * textus. in l.
non omnis, §. à barbaris, ff. de re mi-
tari, ibi: * *Sed licet hoc liquido constare
non possit, argumentis tamen cognoscen-
dum est, * Ita docet Burlatus, consil.
239. lib. 3. numer. 15. vbi ait, quòd suf-
ficiunt ad plenam probationem, sus-
pitiones, argumenta, verisimilitudi-
nes, adminicula, & leuia inditia: vt e-
tiam refert Becius, consil. 52. numer.
41. & Andræas Gadi, lib. 2. obseruatio-
num, cap. 148. num. 2. Pacianus, conf.
6. num. 17. & præsumptio falsitatis est,
quando muratur styllus consuetus,
vt tradit Sfortia, consil. 78. numer. 1.
& præsumptio summitur ab his quæ
accidit insolitum, & inducunt sus-
pitionem iuris, & de iure, Becius, cõ-
sil. 52. numer. 77. Et in materia falsi-
tatis attenditur argumentum a com-**

muniter accidentibus, vt considera-
uit Surdus, dict. consil. 132. numer. 22.
libr. 1. Et præsumptio falsitatis deda-
citur ex mutatione sigili, Paulus AEmi-
lius, decif. 3. secund. part. nume. 16.
ibi: * *Accedat etiam, quòd sigillum appo-
situm instrumento erat suspectum, quia re-
debat sublatum ab aliqua alia Bulla,
& positum in literis institutionis, de qui-
bus agebatur: ex quo fides illius multoma-
gis diminuebatur. * Et quando tracta-
tur de non verisimili, arguitur falsi-
tas, Baldus, in l. 1. C. de seruis fugiti-
uis, Aymon. consil. 75. libr. 1. numer.
24. Decianus, responso. 9. libr. 3. nu-
mer. 43. Magouius, decif. Florentina,
88. numer. 4. Syluanus, consil. 68. libr.
2. & consil. 81. libr. 2. numer. 21. Sur-
dus, consil. 132. libr. 1. numer. 21. &
consil. 61. numer. 37. Alexand. Ambro-
sius, decif. 24. numer. 9. Cacheranus,
decif. 7. numer. 24. vbi dicit, quòd ad
probandam falsitatem in ciuilibus,
sufficit probatio, per verisimile, vel
non verisimile. Idem Cacheranus,
decif. 117. numer. 8. vbi dicit, quòd ve-
risimilitudo sufficiat, vt scriptura præ-
sumatur falsa, Tiberius Decianus, res-
ponso, 62. libr. 3. n. 75. vbi dicit, quòd
verisimilitudo colligitur à solitis, &
in solitis, & à naturali ratione, quæ
omne iudicium, dirigit humanum, &
Becius, conf. 52. n. 62. quòd præsump-
tio quæ sumitur à naturali coniectu-
ra, & ratione intellectus est probabi-
lis, Nicolas Bernerius, conf. 17. libr. 1.
n. 12. Marcus Antonius Peregrinus,
conf. 2. n. 81. libr. 2. Burlatus, conf. 20.
n. 44. libr. 1. Becius, d. conf. 52. n. 73. Et
instrumentum antiquitus confectum,
& nouitè registratum, falsi suspitio-
ne laborat, vt docet Menochius, li-
br. 2. de arb. centuria. 2. casu. 187. nu-
mer. 38. Baldus, consil. 37. libr. 1. vbi di-
cit, quòd instrumentum, quòd nun-
quam fuit obseruatum, præsumitur
falsam, Aymon, consilio. 10. libr. 1.
numer. 5. Decianus, responso. 22. nu-
mer. 20. libr. 2. & responso, 55. libr.*

lib. 2. n. 36. ibi: * *Secundo colligitur, quod cum testamentum domina Laurentia, non fuerit observatum, non debet nunc observari, argumento eorum, quæ de legibus, & statutis tradunt omnes, & rursus, numer. 37. * sicut instrumentum observantia, & agnitione conseruatur, pariter, è contra, non observantia inducit reprobationem, & inefficaciam. * Et idem tenet Burgos de Paz, consil. 37. num. 17. ex quibus videtur dicendum, admittendam esse exceptionem falsitatis, & quod sit probata falsitas testamenti ex coniecturis.*

31 Sed pro contraria parte videtur textus expressus, in dict. l. 2. C. de edito diui Adriani, ibi: * *Quamuis quis se filium defuncti prateritum esse alleget, aut falsum, vel inofficiosum testamentum, seu alio vitio subiectum, vel seruus defunctus esse dicatur, tamen scriptas habes in possessionem mitti solet. * Quem textum declarat Mandosius, consil. 103. Decius, consil. 84. Peregrina de fideicommissis, quæst. 48. num. 29. Ex quibus deducitur, quod exceptio falsitatis, non impedit missionem possessionis, quia illa exceptio requirit altiore in dagationem, quæ non admittitur in iudicio possessorio prouisionis capellanix ex testamento, non rupto, neque cancellato. quia alias, semper allegaretur falsitas testamenti, & impediretur executio testamentorum. Ita Menochius, remedio. 4. de adipiscenda possessione, numer. 678. & 753. Angelus, consil. 135. Romanus, consil. 235. num. 7. Decius, consil. 84. Ruinus, consil. 87. Socinus Iunior, consil. 75. num. 19. Verolius, consil. 54. num. 8. & consil. 56. & 57. n. 13. volum. 2. Riminaldus Iunior, consil. 352. numer. 68. Bertazolus, consil. 52. vbi dicit illud procedere siue dubium sit facti, vel iuris. Ofascus, decis. 23. Et est ratio, quia hoc remedium est possessorium adipiscendæ, & in possessorijs, non admittitur exceptio de defectu proprietatis, vt resol-*

uit Peregrina, de fideicommissis, articulo. 45. numer. 34. & Menochius, vbi suprâ, numer. 751. Rolandus, consil. 2. numer. 35. libr. 3. Natta, consil. 234. numer. 7. Craucta, consil. 258. & sic iudex in hac materia summarissima missionis in possessionem, solum apparentiam extrinsecam testamenti debet inspicere, vt docet Baldus, in dict. l. fin. numer. 6. & ibi Sicardus, & Zucardus, numer. 168. Menochius, vbi suprâ, numer. 683. quia præsumitur pro testamento, l. si post, C. de iuris, & facti ignorantia. Quæ opinio generaliter procedit in omni possessorio adipiscendæ, tam in profanis, quam in beneficialibus, (prout in nostro casu) vt pluribus citatis resoluit Peregrina, de fideicommissis, articulo, 48. numer. 31. vbi dispositionem textus, in dict. l. 2. de qua mentionem fecit, numer. 29. ampliat ad causas beneficiales. cum sit eadem ratio, & iuris dispositio, & à maiori rationis in foro ecclesiastico, & in materia beneficiali, illud debet observari, ne impediatur animarum suffragia, propter retardationem prouisionis capellanix, prout necessario retardabuntur, si admitteretur dicta exceptio falsitatis inuisibili, quod est obidum, vt diximus, lib. 4. com. q. 1. num. 841. vbi ex hac ratione diximus, quod prouisio, & collatio capellanix est facienda appellatione remota.

Nec supradictæ resolutioni obstant pro contraria parte aducta, maxime text. in dict. l. iubemus, 24. C. de probationibus, quia illa lex intelligitur, quando est suspitio contra tabellionem; ibi: * *Quia alias fecit malas scripturas, vel quia vitium erat visibile, & sic loquitur illa lex de vitio visibili, vt tradit Menochius, remedio. 4. de adipiscenda possessione, n. 699. Masciar, vol. 2. de probat. cōcl. 739. n. 4. & 6. vbi declarat illā regulam, quod præsumptio falsitatis habetur pro falsitate, quod procedat quando vitium*

X 2 est

Secunda pars, tracta. de cognitione.

est visibile, ib: * *Quòd quando suspitiones oriuntur ex vitio visibili ipsius scripture, procedit illa communis opinio, quòd suspitio habetur pro plena probatione, alias secus, * vt tradit Roland. à Valle, cò fil. 2. n. 43. vol. 3. Iulius Clar. §. falsum, n. 38. Cacheran. decis. 117. n. 7. & n. 11. & 12. vbi etiam requiritur cum vitio visibili, q̄ tabellio sit conuictus de falso, ibi: * *Propter malum nomen a ferto notarij, qui alias fuit de falso inquisitus, & condemnatus, quo casu non creditur tali instrumento, * vt in, l. iubemus, C. de probationibus, & ibi: * *Quia ipse notarius confessus est alium instrumentum falsum fecisse, * & ibi: * *Quia non apparet protocolum, * & sic his concurrentibus, præsumptio falsitatis, in ciuilibus, habetur pro falsitate, secus verò, his deficientibus, vt conclusit Iason, còf. 85. num. 4. volum. 1. Decianus, consilio. 99. volumine secundo. Quòd maximè hodiè in nostris Regnis procedit, ex dispositione legis. 115. tit. 18. partita. 3. vbi traditur forma probationis instrumenti falsi, & sic apud Hispanos, indicijs, & præsumptionibus, nō est iudicandum ciuilitè, neque criminalitèr procedendo, instrumentū esse falsum, quòd declarat Rodericus Suarez, consilio, 1. numero, 45. & 55. & licèt esset indubitati iuris, quòd præsumptio falsitatis haberetur pro plena probatione falsitatis in ciuilibus, vt nouissimè post hæc scripta, tradit Sese, in decisionibus Regni Aragonum, decisione, 119. in, 2. part. vbi pulchrè, & elegantèr disputat, & resoluit hanc quæstionem per plures numeros, illud procederet in iudicio ordinario proprietatis bonorum, & non in iudicio summario possessionis: vt cōtingit in executione testamentorum, siuè loquamur de iudicio seculari, in rebus profanis, siuè de iudicio ecclesiastico, in rebus ecclesiasticis, & beneficialibus: & sic si index ecclesiasticus admittat in iudicio possessionis, illam exceptionem falca-****

tis, alicuius vitij, non visibilis, contra l. 2. C. de adicto diui Adriani tollendo, poterit cōtrarius appellationem proponere ad Pontificè, & protestare Regis auxiliū, & per viā violentiæ iubebitur, * *q̄ el juez otorgue, y reponga, * ad illū effectū, vt testatorum vltimæ voluntates, & suprema illorū iudicia, facilius, & sine aliqua retardatione, executioni mandentur, omissa dicta exceptione, quæ debet referuari ad iudiciū proprietatis, & alitèr index faciet vim, vt in, l. 1. C. de appel. vbi est casus expressus, quòd tene mēti: quia sæpè defacto cōtingit, & plura in proposito tradit Sese, vbi supr. decis. 118. vbi agit de materia falsitatis instrumentorū, ciuilitèr agendo, & in n. 7. constituit regulā, quòd instrumentum publicū, propter auctoritatē tabellionis censetur esse probatio probata, & inducit casum manifestū, ex eo, quòd resultat notorium, & sic pro eo in dubio iudicandū est: vbi refert plures præsumptiones falsitatis, videlicèt, diuersitas papiri, & stigmatis, & signa diuersa, litera recentior, quā aliæ scripturæ, & cartæ protocoli eiusdem, diuersitas atramenti, diffamatio, & mala qualitas notarij, maximè si sit incognitus, & si instrumentum fuerit diu occultū, & alia plurima quæ sunt apud eum videnda. cum casus defacto contingat, quòd habui in praxi, in cōsilio domini Archiepiscopi Tolletani in productione duorum instrumentorum.*

SUMMARIVM.

- 1 *Dotis causa principalitèr intentata, coram iudice ecclesiastico tractari potest, ex multorum sententia.*
- 2 *Dotis causa pia est.*
- 3 *Dotis causa, coram iudice seculari, non verò ecclesiastico agitanda est, secundum veriorē opinionem.*
- 4 *Dos relicta in testamento puella pauperi, potest peti coram iudice ecclesiastico.*
- 5 *Intellectus ad caput de prudentia, de donationibus inter viu. & vxor.*

6 Intellectus ad cap. nuper de donatiobus inter virum, & uxorem.

7 Intellectus ad cap. ex literis, de pignoribus, & nu. 14.

8 Mulier habens maritum condemnatum, vel fugitivum, & ex consequenti sibi inutilem, reputatur vidua, & gaudet privilegio viduarum.

9 Intellectus varij ad cap. per vestras de donationibus inter vir, & vxor.

10 Iudex ecclesiasticus, potest cognoscere de qualibet oppressione, vel fraude, non solum clericorum, sed etiam laicorum pauperum.

11 Laici non possunt recurrere ad iudicem ecclesiasticum, etiam ratione peccati, quando coram seculari possunt ius suum consequi.

12 Dotis, & alimentorum causa, tunc dicitur pia, quando dantur persona pauperi, sacus si diuiti.

QVÆSTIO. 13.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim cognoscendo principaliter, de causa dotis.

SAEPE se offert in praxi, quæstio illa satis ventilata à Doctoribus; an, quando causa dotis principaliter (& non incidenter) intentatur inter laicos, sit iudex ecclesiasticus competens, an verò secularis? & quod dicta causa tractari, & examinari debeat, coram iudice ecclesiastico, & per consequens, quod non faciat vim cognoscendo in ea, tenet Innocen. in c. de prudentia, de donat. inter virum, & vxorē, & ibi Abb. nu. 7. & in c. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constitutionibus, n. 16. & in c. ex tenore, n. 6. de foro competenti, Imol. n. 4. & Camil. n. 89. Crot. n. 65 in l. 1. ff. solut. matr. vbi Alex. n. 14. Cardin. in Clementina dispensationem, 30. q. de iudicijs, Guillelmus Benedict. in c. Raynūtiū, 1. p. verb. dotem, quæ ei dederat. n. 26. Couar. in. 4. 2. p. c. 8. §. 6. n. 6. post principium, Bald. Nouel. in tractatu de dote, 9. p. 16. privileg.

Barbatia, in c. ex literis, de pignoribus. n. 3. & alios allegat Anto. Gomez. in, l. 50. Tauri. n. 53. & eandem opinionem sequitur, & dicit communem Felinus in cap. licet ex suscepto, n. 1. de foro compet. Stephan. Aufred. in tractatu de potestate ecclesiastica super laic. quæst. 27. n. 21. Decius, in Auth. quod locum, n. 4. C. de collar. & eam sequitur Mainier. in l. ambiguus, n. 44. ff. de reg. iuris. Sylvester, in summa, verb. dos. n. 14. vers. quartum, & eam communem opinionem appellat, libr. 3. tit. 1. l. 2. pag. 466. vers. dubitatur in super. & ibidem Tabien. n. 21. & Armil. n. 26. qui omnes affirmant, causam dotis principaliter intentatam, deduci posse in foro Ecclesiæ, & ad tuendum istam opinionem, moti sunt aliquibus iuribus, & rationibus, & præsertim ex text. in c. de prudentia, & in c. nuper de donat. inter virum, & vxorē, & in c. ex literis, de pignoribus. Ex quibus iuribus intuenti satis constabit, iudicem ecclesiasticum posse cognoscere inter laicos de causa dotis, etiam principaliter intentata: quia quando incidenter, & accessorie de causa matrimonij agitur, est casus constans apud omnes, quod iudex ecclesiasticus, est competens in causa dotis, ut inquit Bulgar. in l. 1. n. 20. Camil. n. 86. & Socin. Jun. nu. 132. ff. solut. matr. Anton. Quesada, diuers. q. c. 29. n. 14. & quos allegat Gomez, in d. l. 50. Taur. nu. 53. Secundo ad id mouentur, DD. supr. relati, ex text. difficili in c. per vestras, de donationibus inter virum & vxorē, vbi tam magister R. quam H. erant seculares; ut apparet ex eo, quia ista causa fuit agitata prius coram consulibus ciuitatis Genuen. & de ea nihilominus principaliter agebatur, coram iudicibus delegatis, à sede Apostolica, unde illi iudices cognoscebant de causa dotis, principaliter inter merè laicos, potestati laicali subiectos. Tertiò confirmatur, quia causa dotis est pia, ex l. cum his. §. si in ea opinione,

Secunda pars, tracta. de cognitione

ff. de conditione in debiti, & ibi latè Iason. in §. si mulier, n. 1. & tradunt Alex. in l. si cum dote, §. eo autem tempore, n. 10. ff. soluto matrimonio, & plenius in l. si constante, n. 18. eodem tit. Guillelmus Benedictus, in cap. Raynuntius, verb. soboles quam gestab. n. 5. Antonius Corduba de Lara, in l. si quis à liberis, §. si vel parens, n. 9. ff. de liberis agnoscendis, Couarru. in 4. 2. part. cap. 8. §. 6. n. 6. post principium. Didac. Spin. specul. testamam. in glosa. 10. principali ex n. 21. Palacius Rubeus, in repetitione, cap. per vestras, notab. 3. §. 12. n. 5. pag. 279. Tiraquelus, in præfati piæ causæ, nu. 23. Et quia causa dotis pia est, eidem que saltem equiparatur, sumariè, & de plano in ea proceditur, ex Tiraquelo, de priuileg. piæ causæ, priuile. 157 & 158. Euerad. in centur. legal. loco, 25. de dote ad piã causam. Iodoc. Dâhoud. in Enchirid. parium, aut similium, verb. dos, & pia causa, Ergò Iudex Ecclesiasticus, principalitèr potest adiri in causa dotis, etiam inter laicos. quã opinionem proculdubio recipiendam esse, quando dos peteretur à vidua, quæ miserabilis est, & dotis priuatio reddidit eã expressam, dicit Paz, in praxi, tom. 2. prælud. 2. n. 21.

3

His tamè minimè refragatibus, contraria sententia verior est, in consuleto, & iudicando securior, scilicet, quod causa dotis quãdo tractatur principalitèr, inter laicos, nõ sit cõpetès iudex ecclesiasticus, ad cognoscendũ de ea, sed solũ iudex sæcularis. Quã opinionem tenet infiniti DD. & autoritate, & numero lōgè superiores alijs, in contrariũ adductis, vt tradũt glos. 2. in d. c. prudẽtia, quã ibi (cõtra innocẽtiũ) sequitur Anto. de Butr. n. 4. vbi tamè eã limitat, in vidua oppressa repetẽte dotẽ, & Præpositus, n. 1. Et videtur sentire Cardinalis ibidẽ, n. 2. In hãc inclinat etiã Ioãnes Andr. ibi, prout aduertit Bald. Nouel. Bnlga, & Ripa statim citãdi. Idẽ tenet Ioãnes Andræas, in

c. per vestras, eod. tit. in princip. quatenus sentit, quod ille magister. R. reus cõuẽtus erat clericus, & ibi Hostiẽsis, & Anto. n. 2. & eod. tit. n. 7. & 9. dicẽs, ibi speciale fuisse, quia agebatur de dote viduæ miserabilis personæ, & oppressæ, & hęc opinio est rationabilior, teste Barbat. in c. ex literis, de pignoribus, col. 3. vers. & pro certo, relatus à Palat. vbi inf. n. 16. & expressè Baldus, in l. in cõtractu, §. si. in fin. C. de nõnumerat. pecun. & id etiam sentit in authent. q. locũ, C. de colat. 8. q. quatenus inquit, quod quãuis dos sit cõnexa matrimonio, nõ tamẽ est eiũdẽ naturæ, & expressè ibidẽ Iaf. n. 10. Riminald. & Corneus, n. 16. & Fulgos. n. 2. licet male inter tenẽtes cõtrariã, connumere tur à Palat. vbi infr. n. 1. & hãc dicit veriorẽ, & cõmuniorẽ Gutier. lib. 3. pp. q. 29. n. 30. vbi plures, refert mouẽs alteriã quæstionẽ, an laicus pauper, possit pro legato sibi relicto cõuenire hæredes, corã iudice laico, extãte lege, 10. tit. 1. lib. 1. reco. & in nostra quæstione principali idẽ ante oñes. sentit Specul. in tit. de dote post diuortiũ, restituẽd. §. formatis, ad fin. vers. vtrũ caus. dot. quatenus inquit, causam dotis spectare ad Ecclesiã cũ accedit causæ matrimoniali, allegãdo tex. in d. c. d. prudẽtia, ergò à cõtrario sensu clare sentit, quod si nõ venit accessoriè, ad causam matrimonialẽ, sed principalitèr, non pertinet ad Ecclesiã, sed ad iudicẽ sæcularẽ, vt expressè tradit Steph. de Cõmis. & lit. instit. §. dicẽdũ est, in n. 7. & idẽ vnico verb. sentit ibidem Ioann. Andr. in addit. in verb. de prudẽtia, referens se ad distinctionẽ, quam tradit glos. in d. c. de prudẽtia, & idẽ affirmat Barbatius, in c. ex tenore, in principio post glos. ibidẽ, de foro cõpetenti. Federicus. conf. 236. numer. 2. & Pannormitanus, sibi contrarius, in consil. 18. n. 7. vol. 2. Angel. in l. 1. ff. soluto matrimonio, num. 9. vbi Socinus. numer. 34. Alexander, n. 15. Ripa. communẽ dicens, & optime defendens, n.

48. & hanc post multam veterum Doctorum altercationem receptiorem videri testatur idem Alciatus, nume. 2. Et veriolem dicit Paris. numer. 9. Maxime cum de constituenda, & non de restituenda dote agitur. Bulgar. n. 21. & Crot. numer. 65. dicens, hanc esse veriolem opinionem, & cum ea videtur transire Barbatius, numer. 11. ibidem, dum se refert ad Alexand. Aretin. & Socinum hanc tenentes, & idem, nisi in vidua paupere, & opressa dotem petente, tenet Paulus, in eadẽ, l. 1. numer. 5. & Aretin. numer. 4. & 5. & cum eadem moderatione Baldus Novellus, ibidem, numer. 464. in tractatu de dote, 9. part. privileg. 16. & cum sequitur Aufredus, de potestate ecclesiastica, quæst. 27. numer. 21. in fin. dicens, quod ita vidit defacto servari in Curia Archiepiscopali Tolosæ, & ita obtinui in hac Curia Toletani Archiepiscopi, & communem dicit Bologninus, in dict. l. 1. numer. 86. & eadem amplectitur Campe, de dote, 1. part. privilegio 90. numer. 2. Curcius Iunior, in additionibus ad Paulum de Castro, in dict. l. 1. numer. 5. in verbo, Ecclesiarum, in litera E. Marianus Socinus, in cap. excedens, el 2. per illum text. numer. 9. ut litè, non contestata, & in rubrica de foro competenti, numer. 2. & 6. versic. 36. & in cap. licet ex suscepto, eodem tit. numer. 14. versic. 12. casus, & sentit eleganter Craueta, consil. 258. numer. 6. in fin. & eam teneo expressè, ego Zeuallos, in practica, quæst. 96. versic. Quod maxime procederet. Et secundum hanc consuluit Anchar. consil. 21. numer. 11. Signanter, vbi agitur, non de dote iam constituta repetenda, sed de novo constituenda, quo casu, inquit, non reperiri textum, neque dictum Doctorum asserentium, quod iudex ecclesiasticus censeatur competens, cuius dictum sequitur etiam Felinus (pro contraria opinione adductus) in dict. cap. licet ex suscepto, numer.

1. versic. limita tamen, de foro competente, vbi licet contrariam opinionem tenuerit, eam tamen hoc in casu, expressè limitat, & cum Ancharran. idem tenet additio ad Panormitanum, in cap. ecclesia, de constitutionibus, numer. 16. & ibidem Zauar. in alia additione affirmat hanc esse communem. Et eandem dicit communiter teneri Felin. in dict. cap. Ecclesia, numer. 58. & post latissimam disputationem, & discussionem, hanc resoluit, & defendit Palatius Rubeus, in repet. cap. per vestras, notab. 2. numer. 24. de donationibus inter virum, & uxorem. Eandem affirmat esset communem opinionem legistarum, ac ideo tenendam etiam in foro canonico, cum inter Canonistas sit discordia, & contrarietas, Neuizanus, in Sylva nuptiali, lib. 1. num. 47. & dicit communem, & puram veritatem, & in iudicando, & consulendo tenendam, Antonius Gomez, in l. 50. Tauri, numer. 53. & eadem verba, refferens Ioannes Gutierrez, libr. 1. practicarum, quæstione, 44. numer. 9. sequitur etiam dicens veram, & iuridicam sibi videri, Ludouicus Molina, lib. 2. de primogenijs, capit. 15. numer. 76. qui in dote, & alimentis loquitur, & ait sic tenere communiter scribentes, & quod contraria opinio apud suprema tribunalia, non admitteretur, nec sibi vera videtur. Idem affirmat in dote, & alimentis similiter loquens Petrus Azevedo, in l. 10. tit. 1. lib. 4. ex numer. 44. & Ioannes Gutierrez, libr. practicarum, quæstione, 29. ex numer. 28. vbi vtrunque dicit communem, sed hanc veriolem, & in iudicando, & consulendo tenendam, dicens eam procedere, etiam si petes dotem pauper sit, quam etiam opinionem optime defendit Barbosa, in l. 1. part. l. 1. ff. solut. matrim. ex numer. 46. & sequitur Alfonso Bobadilla, in sua Politica, lib. 2. capit. 77. numer. 101. ad fin. sic dicebat Paz, in praxi, tomo. 2. prælud. 2. numer. 21. quod quando cau-

Secunda pars, tracta. de cognitione

4
5
sa dotis principaliter agitur coram laico, nullo pacto credi posse iudices seculares permissuros esse, quod merè laici causam dotis principaliter, & de per se motam, intentent coram iudice ecclesiastico, præcipuè, quando ageretur de dote de nouo constituenta. Et pro hac opinione iudicauit Rota. S. Decembris, anno. 1600. prout tradit Ludouicus de Casanate, conf. 27. in fin. vbi dicit causam, esse remittendam, ad iudicem secularem. Vno tamen casu dicunt Doctores, quod posset procedere opinio prima, scilicet, quando relicta esset in testamento puellæ pauperi, tunc enim iudex ecclesiasticus erit competens contra laicum, etiam principaliter, & ad instantiam partis, tum ratione pietatis, tum etiam, quia hoc legatum relinquatur in testamento, vel loco pio, cuius est executor Episcopus, vt optime post alios fatetur Ioannes Gutierrez, in pract. lib. 1. questione. 44. numer. 10. & in lib. 3. questione. 29. numer. 30. Alfonso Bobadilla, in dict. numer. 101. in fin. vbi additio. in litera, C. quod tene menti, quia sapè, non probatis Sponsalibus, petitur dos, quæ non debetur, quia vbi non est causa principalis vera, non procedit accessorium. Argumētis autem in oppositum adductis pro contraria opinione, respondere potest. Et primò ad textum, in dict. cap. de prudentia, de donationibus inter virum, & uxorem, nam glossa ibidem, in verbo, accessorie, tenens in distincte contra dictum textum, dicit, quod vbi iudex ecclesiasticus de matrimonio cognoscit incidenter, causa etiam dotium spectat, ad eum, quando verò de dote principaliter agitur, vt puta, si constante matrimonio agat mulier, de dote, quia fortè maritus labitur facultatibus, vel dissipat bona sua, vel quia mortuus est, tunc causa debet coram iudice seculari tractari: quia tunc causa dotis principalis, & non accessoria est. Vn-

dè concludit, quod quando agitur principaliter de causa dotis, iudex ecclesiasticus, non videtur competens, vt videtur optimè probare text. in dicto capit. de prudentia, dum dicit: * *Quod vos, qui de matrimonio principaliter cognouistis, de dote, quæ est causa incidentis, accessorie valuistis, & similiter cognoscere, ** à contrario ergò bene infertur, quod si non cognoscerent illi iudices ecclesiastici de matrimonio principaliter, non potuissent cognoscere de dote accessorie, & per consequens, cum de dote principaliter agitur, non potest iudex ecclesiasticus de ea cognoscere, si verò maliofè, petatur dos, incidenter coram iudice ecclesiastico, quorum quo non est probatum, verbum, de contrahendo, tunc neque accessorie cognoscet, quia non est accessoriū, vbi principale, non subsistit.

Ad textum etiam in dict. capit. nuper, de donationibus inter virum, & uxorem, respondeo, quod licet ad Ecclesiam spectet protectio dotium, & viduarum, debet intelligi, quando eorum causæ veniunt examinanda, per Ecclesiam, vel eius iudices, alioquin nō potest iudex ecclesiasticus in causa dotis se intromittere, quamuis ad viduam, pertineat. Quoniam protestatur Papa, ibi, quod propter viduitatē, non vult alijs præiudicare, ita dicens, * *sumus viduis debitores, vt alijs iniustitiam, non faciamus, ** capit. ex tenore, de foro competenti, nec illud certè est a ratione dignum, quod dicebat Felinus, in cap. licet ex sucepro, numer. 1. de foro competenti, quod illud cōtigit magis fauore dotis, quam viduitatis. Quoniam si illud verum esset, omnes causæ dotis, quomodocumq; orirentur, spectarent ad Ecclesiam, & per hunc modum eneruaretur funditus iurisdicctio secularis, quod esset contra dispositionem Pontificis, in dict. cap. ex tenore, vbi causam dotis remissit ad iudicem secularem, vt optime

timè tradit Rolandus, consil. 59. vol. 4. ex numer. 23. Hieronym. Portoles. in dict. §. præscriptio, ex numer. 51. Mascardus, supr. ex numer. 42. & Alexand. consil. 6. volum. 1. numer. 4. Natta, consil. 590. numer. 9. vel responde, cum glos. verb. in iustitia, in dict. cap. ex tenore, quòd causa viduarum, non pertinet principalitèr ad ecclesiasticum iudicem, licèt pertineat ad Ecclesiam, quòd intellige, quantum ad protectionem, per iura, quæ ibi allegat pro intellectu dict. cap. nuper.

7 Ad textum etiam in dict. cap. ex literis, de pignoribus (aductum in dicto primo fundamento contrariæ opinionis) respondetur (& si Felinus in capit. licèt ex suscepto, in allegatione, numer. 1. dicat, sine diuinatione malè responderi posse) & primò ex Alexandro, in l. 1. numer. 14. ff. soluto matrimonio, quòd ille text. non stringit, quia ita potuisset Papa committere alicui laico. Imò si expressè, non commisisset ecclesiastico, non aperuit ibi textus, an ecclesiasticus, cognoscere potuisset, vel secundo responderetur, quòd illa mulier agebat contra possessores bonorum mariti, quæ erant obligata pro dote vxoris, corà delegato à Papa, quòd ideò fuit, quoniam ex quo eius maritus erat condemnatus, & fugitiuus, & per consequens sibi inutilis, reputabatur hæc mulier vidua, vt gaudeat priuilegio viduarum, argumento, capit. 2. de trālat. Episcop. in verbo, inutilem, & notat glosa, in verb. orbitantes, in l. fin. C. ad l. flauiam, de plag. & quos tradit Tiraquelus, in l. 6. connub. numer. 12. Andreas Barbatius, in cap. significantibus, in principio, de officio deleg. & Ioannes Platea, in §. est inter, in l. 1. colum. institut. de public. iudic. Barbosa, supr. in numer. 47. post medium, pauperquè etiam dicebatur, cum dote esset priuata, ideoquè tanquam miserabilis, & oppressa, quia erat priuata sua dote, huiusmodi priuilegio textus

8

potiri tenebatur, vt per dict. capit. significantibus, referunt Doctores sup. allegati, & Sylua Nuptialis, lib. 6. ex numer. 35. Rolandus, consil. 76. ex numer. 38. volum. 1. latissimè Natta, consil. 590. vbi pulchrè, in numer. 9. Alex. consil. 121. volum. 1. numer. 4. Iacobus Menochius, de arbitrarijs, casu. 66. nu. 3. Couarruias, in practicarum, quæst. cap. 6. numer. 2. & ita (si rectè consideratur,) non probat ille textus, illud ad quòd allegatur, quamuis enim mulieribus fauor multus, in recuperandis dotibus debeatur, vt dicit ibi textus, & etiam in constituendis, & conseruandis, quia dotis causa semper, & vbiquè præcipua est, cum dotatas esse fœminas ad sobolem procreandā, replendam què liberis ciuitatem, maximè sit necessarium, vt in l. 1. ff. soluto matrimonio, & similiter fauent iura causæ dotis, vt habetur in Clementina, dispendiosam, de iudicijs: non tamen propterea sequitur, quòd dotis petitio, vel exactio, quando de ea principalitèr agitur, spectet ad Ecclesiam, nisi tunc demum, quando de matrimonio principalitèr agitur, & accessoriè super dote, vt sæpè dictū est. Et vidè etiam, quæ annotantur infra, in solutione secundi argumenti, quæ accommodari possunt pro verò, & germano intellectu. dict. cap. ex literis, cum dicta mulier videatur, non posse petere iustitiam coràm iudice sæculari, cum ob ipsius iudicis mandatum, bona, quæ illa petebat, in sui aduersarij potestate extarent, vt patet ex dicto cap. ex literis, ibi: * *Demandato Curia*, *

9
Similitèr etiam, non obstat secundum argumentum, desumptum ex capit. per vestras. de donationibus inter virum, & vxorem, ad quem textum Doctores plures referunt intellectus, & primus est, quòd ideò literæ fuerūt impetratæ à Papa, quia iste magister. R. qui erat reus, erat fortè clericus, & iste. H. actor sequebatur eius forum,

X 5 in cap.

201 Secunda pars, tracta. de cognitione.

in cap. si clericus laicum, in cap. cum sit generale, de foro competenti. Sed iste intellectus reprobatur, quia si esset verum, quod iste magister. R. esset clericus, non potuisset conueniri coram iudice laico, vt habetur in capit. si diligenti de foro competenti, coram quo prius iudicium actitatum fuit, vt patet ex dicto, textu, secundus intellectus est, quod iste. H. impetrans erat pauper, vt patet ex textu, & propterea tanquam pauper, & miserabilis persona, potuit habere recursum, quamuis laicus esset ad ecclesiasticos iudices, vt habetur in ca. significantibus, de officio delegati. & in capit. super quibusdam, in fine, de verb. & ad hoc facit, quod tradit Innocentius, in capit. cum sit generale, num. 2. de foro competenti, dicens, de qualibet oppressione, vel fraude, non solum clericorum, sed etiam laicorum pauperum, cognoscere posse iudicem ecclesiasticum. Id etiam probant varia iura, in 23. questione. 3. Hic tamen intellectus ex eo reprobatur, quia quamuis iste. R. esset pauper, & miserabilis, adhuc coram suo iudice seculari agere debebat: Et sequi forum rei, & nisi Iudex secularis neglexisset ei iustitiam ministrare, non poterat habere recursum ad iudicem Ecclesiasticum, vt pulchre notat glosa, in verbo, pauperum in dict. cap. significantibus, vbi Innocen. numer. 4. & Couarruias, in pract. quest. 6. numer. 1. iuxta medium, & habes in collect. ad text. in can. Regum officium. 23. questione, 5. & probat optimus text. in capit. ex tenore, de foro competenti, vnde colligitur a Doctoribus regula in hac materia constans, & certissima, quod non potest inter laicos recurri ad iudicem ecclesiasticum, quoties coram seculari iustitia consequi potest, de qua per Innocen. in cap. significantibus, numer. 1. de officio delegati, & in dict. cap. ex tenore, Iacobi. Menoch. de arbitrar. cas. 66. num.

5. Couarruias, in dict. numer. 1. Hieronymus Portoles, in schol. in tit. de comperen. iurisdic. questio. 1. numer. 25. & 30. optimè Mich. Agia, de exhibend. auxil. in 18. fund. versic. nam qui potest directe conuenire laicum, & doctissimus Iban. de Bardaxi, in commentarijs ad forum Regni Aragonum, in for. r. tit. de competent. iurisdic. numer. 14. versic. que inhibitio, singulariter dicens, quod ad hoc, vt laico competat recursus ad ecclesiasticum, propter iniquitatem fori, debet constare, quod sibi non suppetit remedium aliquod coram seculari, quoniam si coram eo potest defendi, non potest ratione peccati recurri ad ecclesiasticum, quia si hoc, inquit, fieri posset, non esset causa, quæ non ageretur coram ecclesiastico, ita, quod inutilis esset secularis iurisdic. Et sic debet esse destitutus omni remedio coram seculari, & in hoc tantum casu, poterit recurri ad ecclesiasticum, vt tradit Nauarr. in repetit. cap. nouit, notabili, 6. ex nume. 20. de iudicijs. Vnde forsam verus intellectus ad dict. cap. per vestras, assignari potest, si dicamus, quod ille H. non poterat conuenire dictum, R. coram iudice seculari, cum iam ab ipso, hoc est, a Consulibus ciuitatis Genue pronuntiatum extitisset, in dicta causa, contra dictum H. Vnde cum non posset ille habere recursum ad dictos Consules, cum iam functi fuissent suo officio, merito fuit agitata causa, coram iudice ecclesiastico, qui intellectus etiam adaptari potest ad textum, in capit. ex literis, de pignoribus, supra allegatum, cum eadem ratio militet in eo textu, vel si placet responderi etiam potest, ad dictum capit. per vestras, quod ille magister R. Quia erat laicus, tam ipse, quam ille. H. Actor poterat opponere exceptionem in competentia iurisdictionis, & quia non opposuit, valuit iudicium agitatum coram dictis iudicibus delegatis.

Ter-

12

Tertium etiam argumentum non obstat, quia tunc demum causa dotis, & alimentorum dicitur pia, quando datur personæ pauperi: secus verò, si propter debitum, vel amicitiam diuiti, assignetur, vt tradunt Alexander, in l. si constante, numer. 18. ff. soluto matrimonio, & in adition. ad Bartol. in l. cum his qui, §. si mulier, in litra K. vbi etiam Iass. num. 1. post mediū, ff. de conditione in debiti, Boerius, decis. 94. Decius, consil. 72. numer. 3. consil. 120. numer. 4. Tiraquelus in præfation. piæ causæ, numer. 21. & 23. Aufredus, ad capell. Tholos. decis. 215. in principio. Palatius Rubeus, in repit. cap. per vestras, in 2. notab. numer. 20. Guillerm. Benedict. in capit. Raynuntius. 2. part. verb. & soboles, quam, numer. 5. Anton. Cordub. de Lara, in l. si quis à liberis, §. vtrum, ex numer. 2. & in §. si vel parens, numer. 14. non ergò dotis, sed paupertatis fauore, causa dotis deferri potest ad Ecclesiam, & tunc quidem fieri debet pacto, & modo quibus suprà dictum est. Non enim quilibet pauper potest recurere ad iudicem ecclesiasticum, sed solum, quoties coràm sæculari iustitiam consequi non potest, vt in solutione secundi argumenti dicitur, & ita fuit iudicatum, vt tradit Cenedo, quæstio. 37.

SVMMARIVM.

- 1 **R**ecusatio indicis ecclesiastici, suspendit illius iurisdictionem.
- 2 Recusationis causa pendente, nihil est innouandum.
- 3 Omnia facta, post recusationem, sunt nulla.
- 4 Cap. accedens, cl. 2. vt lite non contestata, declaratur.
- 5 Iudex ecclesiasticus, dicitur grauare, procedendo in causa post recusationem.
- 6 Decisio Rota traditur.
- 7 Acta iudicis nulla, nõ reconvalescunt.

- 8 Iudex recusatus, interposita appellacione, non potest ad vltiora procedere.
- 9 Decisio Senatus Francia refertur.
- 10 Recusatio, non minùs suspendit iurisdictionem, quam appellatio.
- 11 Processus factus, post allegatam suspensionem, est nullus.
- 12 Decisiones Rota referuntur.
- 13 Iudex Ordinarius, & delegatus, non possunt procedere in causa post recusationem, licet non fuerit appellatum.
- 14 Cap. 5. ses. 14. Concil. Trident. declaratur, & ponderatur.
- 15 Concilium Tridentinum corrigit plures opiniones.
- 16 Verbum, * nequaquam, * importat actus nullitatem.
- 17 Verbum, * non alias, * est verbum resolutiuum.
- 18 De iure civili, & canonico sunt acta nulla, facta post recusationem.
- 19 Iudex compulsorialis, potest recusari, alij contrariam tenent.
- 20 Decisiones Rota referuntur.
- 21 Iudex recusatus, qui procedit ad vltiora, vim facit.
- 22 Iudex ecclesiasticus, non facit vim, qui procedit ad vltiora, non obstante recusatione: si habeat commissionem, * recusatione remota.*
- 23 Clausula, * recusatione remota, * intelligitur de friuola, non de legitima, maxime, si fuerit orta post commissionem.
- 24 Iudex Regius, potest cognoscere de meritis causæ principalis, quando alias articulus violentiæ, non potest terminari.
- 25 Recusatio, debet esse specialis de iure canonico, secus de iure civili, & Regio.
- 26 Iudex delegatus, potest recusari cum causa.
- 27 Suspensionis causæ, referuntur remissive.
- 28 Recusatio est proponenda de iure canonico ante litem contestationem.
- 29 Re-

Secunda pars, tracta. de cognitione

- 29 *Recusatio omni tempore est admissenda, quando de nono orta fuit.*
- 30 *Restitutio conceditur minori, & Ecclesie, ad opponendam recusationem.*
- 31 *Recusatione facta, sunt arbitri nominandi, qui cognoscant de causis recusationis.*
- 32 *Iudex potest terminum assignare arbitris, ad terminandam recusationis causam.*
- 33 *Recusatione probata, causa est remittenda ad superiorem.*
- 34 *Recusationis causa probata, potest committi causa alteri iudici, de consensu recusatoris.*
- 35 *Recusatio subdelegati Papa, coram ipso delegato est proponenda, ut causa examinentur, & non sunt arbitri nominandi.*
- 36 *Cause recusationis Vicarij generalis, sunt coram Archiepiscopo proponenda.*
- 37 *Recusatio proponenda est in scriptis.*
- 38 *Recusari, non potest merus executor, qui non habet causam cognitionem.*
- 39 *Merus executor, non est iudex mixtus.*
- 40 *Mixtus executor, recusari potest.*
- 41 *Assessor recusari potest, & quando debet accipere consorcium.*
- 42 *Paria sunt, quod aliquid fiat appellatione pendente, vel recursu pendente.*
- 43 *Iudex ecclesiasticus, non potest procedere in causa, recursu pendente, ad Regalia tribunalia.*
- 44 *Rekursus succedit loco appellationis, & habet eundem effectum.*
- 45 *Rekursus operatur effectum suspensionis, & devolutivum.*
- 46 *Despues de notificada prouision por via de fuerça, no se puede innouar, y el termino está suspenso, & quid relatione pendente.*

QVÆSTIO 14.

Verum iudex ecclesiasticus ordinarius,

vel delegatus, vel executor, vel compulsorialis, faciat vim, procedendo ad ulteriora causa, non obstante recusatione, & appellatione postposita.

Solent actor, vel reus, in iudicio comparentes, iudicem suspectum habere, ac proinde eum recusant, interposito iuramento, & protestantur causas recusationis, & suspicionis, coram superiore, vel iudicibus arbitris proponendas, quæ plures sunt in iure, quas tradit Ioannes Aloisius Ricis, in 2. parte, collectan. decisionum, in collectanea 445. vbi refert, 8. causas. Iudex verò, ad ulteriora procedit, non obstante recusatione, pars quæ sentit se grauam appellat, & protestatur Regale auxilium, sed ipse iudex omnibus neglectis iterum ad ulteriora procedit. Dubitatur, an facit vim, in tantum, quod omnia acta sint reuocanda, post recusationem, sicut reuocarentur post appellationem. In qua dubitatione, ultra tradita per me, in quaestione, 680. lib. 2. practicarum commun. contra commun. vbi resolvimus omnia facta post recusationem esse nulla, & indicauit Senatus in decis. Pedemontana. 84. alia vtilia, & practicabilia referam, pro faciliori practica, & intelligentia huius quaestionis, ut articulus violentiæ clarius manifestetur. Et quod iudex ecclesiasticus faciat vim, probat textus in accedens, 2. ut litè non contestata, ibi: * *Prædictas causasimus sententias, imò causas pronuntiamus, & inanes.* Quia iudex recusatus, procedendo in causa post appellationem, dicitur grauare, & vim facere, ut tradit Bursatus, consil. 21. numer. 36. per illum textum Corneus, consil. 247. volum. 1. Paulus de Castro, consil. 12. volum. 2. Cacheranus, dict. decis. 84. numer. 10. & id ita iudicauit Rota sacri Palatii, ut refert

7 refert Antonius Augustinus Auditor Rotæ, tit. de recusatione iudicis, decif. 4. Lopus, allegat. i. numer. 11. vbi Mandosius, illud ampliat, etiam si appellatio sit deserta: quia acta iudicis nulla, non reconualescunt. Quæ
8 sententia in tantum vera est, & procedit: quia si pars recusans appellet, non poterit iudex ad ulteriora procedere, & faciet vim, vt tradit Rebuffus, titulo, de recusatione, art. 9. glos. unica, in fin. vbi dicit, ita Regium Senatum iudicasse, vltra decif. Cachera-
9 vbi suprâ. Quia recusatio, non minus suspendit iudicis iurisdictionem, quâ appellatio, vt dicit communem opinionem Suarez, in suis communibus, verbo, recusatio, numer. 19. dicens, quod processus factus post suspitionem allegatam, etiam appellatione non secuta, nullius momenti redditur, vt tradit Miles, in suo repertorio,
10 verbo, iurisdicatio suspenditur, Maranta, de ordine iudiciorum, distinctione, 16. numer. 4. Mandosius, in additionibus, ad consil. Romani, 220. numer. 3. verbo, momenti, Capella Tolofana, decif. 478. Et ita Curia Romana, iudicauit die, 7. Nouëbris, anno 1582, & in alia causa Placentina decimarum, die, 16. Decembris, ann. 1558. vt tradit Paleotus, decif. 268. quam refert, & sequitur Bursatus, dict. consil. 21. numer. 21. in fin. vbi hanc dicit communem opinionem, tam respectu iudicis ordinarij, quam delegati. Quod existimo verum, etiam de iure canonico, licet appellatio, non fuerit interposita: quia omnia acta post recusationem erunt nulla, quidquid contrarium resoluat Cacheraus, decif. 154. quia hodiè ex noua lege. Concilij Tridentini, cap. 5. l. 14. in fine. Si iudex dicatur suspectus, non est amplius in causa procedendum, ibi: * *Quid si in his causis, in quibus ipse reus fuerit contigerit, vt electus ab eo conseruator, ab actore suspectus esse dicatur, nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros, in*

*forma iuris electos, super suspitione fuerit iudicatum, ** per quem textum cessant
14 quinque opiniones, quas in hoc articulo refert Francus, in cap. cum speciali, numer. 47. versiculo. vltimo quæritur de appellat. & Vitalis, in tractatu clausularum, in clausula nihil nouari recusat. iud. pendente, & Cacheraus, dicta decif. 84 à numer. 6. Neucanis, consil. 36. numer. 8. & sic licet Innocentius, & alij, quos refert Lancelotus, de attentatis, 2. part. cap. 6. n. 2. teneant, de iure canonico, omnia facta, post recusationem, non esse nulla, nisi appellatione interposita. Hodiè verò, sunt nulla, ex dicto Concilio verbo, * *nequaquam*, * quod verbum importat actus nullitatem, quia est verbum resolutiuum, & verbum, * *non aliis. & non aliter*, * vt est glos. in l. si quidem, vbi Bald. numer. 3. C. de exceptionibus, & nouissimè Martia, de clausulis, clausul. 61. numer. 9. vbi dicit, ita fuisse in Rota resolutum, maxime, quia hodiè semper interponitur appellatio, qua mediante, recurritur ad Tribunalia Regia per viam violentiæ. & ante Concilium Tridentinum plures refert, & sequitur Doctores Lancelotus, vbi supr. numer. 4. qui tenent, tam de iure ciuili, quâ canonico, esse omnia acta nulla, post recusationem, licet appellatio, non fuerit interposita, à non amissione recusationis, vt tradit etiam Cephalus, consil. 241. numer. 19. libr. 2. Parisius, consil. 98. numer. 7. lib. 5. Ruinus, consil. 6. numer. 5. lib. 1. Calaneus, consil. 30. numer. 21. post Bursatum, vbi supra.

Quæ sententia vera est, & procedit, non solum respectu iudicis ordinarij, sed etiam respectu iudicis executoris, licet habeat nudum ministerium, vt iudex compulsorialis, qui potest, vt suspectus recusari, Quintilianus Mandosius, de compulsorialis comis. 16. licet contrarium teneant Caputaquensis, decif. 168. & 172. Gu-

19
Iudex cōpul
sorialis po-
test recusari

Secunda pars, tracta de cognitione

20 do, decis. 66. Ioannes Aloisi Ricij, col-
lectan. 113. & omnia facta post recu-
sationem sunt nulla, vt resoluit Rota,
die, 26. Octobris, anno. 1562. & in alia
causa, die. 18. Februarij, anno, 1555.
21 quas decisiones refert, & sequitur Lā-
celotus, de attent. 2. part. capit. 6. de
attentatis post recusationem iudicis,
numer. 12. & 13. cum sequentibus, vbi
numer. 19. tenet cum Bursato, vbi su-
prā, iudicem recusatum, procedentē
in causa post recusationem, vim face-
re, & partem grauare, & ita refert fuis-
se iudicatum in causa cuiusdam pen-
sionis, die, 27. Nouembris, anno, 1552.
Quæ sententia limitanda est, quando
iudex executor procedit in causa. ex
commissione Pontificis, cum clausu-
la, * *recusatione remota*, * vt docet Frā-
cus, in capit. postremo, numer. 2. de
appellat. Quem sequitur Conradus,
22 de officio Præt. in causa ciuili, §. 2. ca-
pit. de exceptionibus, numer. 7. versu.
2. ampliat. & Villalobos, in suis com-
munibus, litera P. numer. 21. vbi di-
cit, quod Papa de plenitudine pote-
23 restatis potest committere causam,
* *recusatione remota*, * & tunc iudex
non faciet vim, qui non obstante re-
cusatione procedit in causa, ad vlte-
riora: quod intelligo, quando recusa-
tio est friuola, secus si legitima, maxi-
mè, si nascatur post datam iudici com-
missionem, vt tradit Natta, pluribus
citatis, consil. 174. numer. 5. lib. 1. quē
sequitur Lancelotus sup. numer. 33.
81 & cum in hoc casu, sit necessaria cog-
nitio causæ principalis, cum sine ea
24 non possit terminari articulus violen-
tiæ, sequitur iudices Regios in hoc
casu, habere causæ cognitionem, an
recusatio sit iusta, vel friuola, cum si-
ne hac cognitione articulus violen-
tiæ examinari non possit, vt diximus,
in questione, fin. numer. 6. declaran-
do clausulam, * *appellatione remota*, *
Quod tene menti, quia est vtile in pra-
ctica, & sæpè potest contingere defa-
cto, & ibi reperies rationes, & fun-

22
Clausula re-
cusatione re-
mota, quid
operetur.

Impet. ad
recusationem
iudicis

damenta, huius nostræ opinionis.

Aduertè tamen, quod in foro ecclē-
siastico, non sufficit recusatio genera-
lis, sed necessaria erit specialis, siue iu-
dex ordinarius sit recusatus, siue dele-
gatus, vt in capit. cum speciali, vbi gl.
verbo, * *coram*, * de appellationibus,
25 & in cap. si contra vnum, vbi gl. ver-
bo, probari, de officio delegat. lib. 6.
& in capit. 2. de appellat. & sex causas
suspicionis tradit gl. fin. in cap. cau-
sam de officio delegat. & 40. causas
refert Perusinus, in cap. postremo, nu-
mer. 7. de appellat. Maranta, de ordi-
ne iudicio, 6. part. membro, 2. à nume-
26 27. & 60. refert Bertachinus, verbo, *
iudex suspectus, * & 93. Aufrerius, in
tractatu de recusatione. Sed istæ recu-
sationes, licet de iure ciuili, & Regio,
possint proponi in quacumque par-
te litis, vt l. apertissimi, C. de iudicijs,
Couarruias, practicarum, capit. 26.
numer. 6. & tradit Paz, in sua pra-
xi, primæ partis, 1. tom. cap. 10. num.
18. & 19. at verò de iure canonico
proponi debet talis recusatio, ante li-
tis contestationem, vt probatur, in d.
cap. cum specialis, verbo, * *Protesta-
tor*, * de exceptionibus, & tradit Re-
buffus, in tractatu de recusatione, ar-
ticul. 1. gl. 2. numer. 1. & hanc dicit
communem opinionem Aretinus, in
capit. 1. de iudic. vbi Decius, numer.
24. nisi causa suspicionis de nouo ve-
niat ad recusantis notitiam, & illud
iurauerit. Tunc enim admittenda est
recusatio, secundum glosam in l. er-
ror, verbo, facti, C. de iuris. & facti, ig-
norantia, receptam communiter, &
Iasibi, numer. 26. Decio in dicto ca-
pit. pastoralis, numer. 18. Couarrui-
27 28 capit. 26. numer. 2. pp. & si tempus lap-
sum fuerit, ad proponendam recusa-
tionem, in causa Ecclesiæ, vel mino-
ris, concedenda est restitutio, vt tra-
dit ipse Couarruias, dict. cap. 26. nu-
4. & vide legem, 16. tit. 10. lib. 2. reco-
pilat. quæ loquitur de recusatione
Præsidis, vel Auditorum, & denega-
tur

25

01

11

26

27

28

29

30 tur talis restitutio, & talis causa est proponenda coram ipso iudice recusato, licet sit probanda coram superiore, vel arbitris, vt in dicto, capit. 2. requirit, in fine de appel. lib. 6.

31 Index delegatus a Romano Pontifice, poterit ipse compellere litigantes ad eligendos arbitros, coram quibus causa recusationis probetur, & decidatur, & poterit illis arbitris tempus statuere, ad terminandam, & interim, est suspensa iurisdic-tio, & si arbitri discordent possunt nominare tertium, vt docet textus, in cap. supitioni, de officio delegati, & in dicto. cap. secundo requirit, §. 1. & in cap. legitima de appel. lib. 6. & si probata fuerit causa recusationis, causa remittenda est ad suum superiorem, neque potest alteri iudici committere, etiam de consensu recusatoris, vt probat textus, in capit. iudex de officio delegat. lib. 6. Si verò iudex recusatus, fuerit ordinarius, veluti Episcopus, vel eius Vicarius, licet arbitri sint eligendi, vt in capit. si contra vnum, verbo, *Episcopi*, de officio delegat. lib. 6. vbi Doctores. Si causa recusationis probetur, bene possunt, vel remittere causam, ad superiorem, vel de consensu recusatoris alteri committere, vt in dicto. capit. cum speciali, vbi Imola, numer. 10. Perusinus, num. 16. Præpositus, 17. decis. 18.

32

33

34

5

36

37

rius recusatur. Quæ recusatio, proponenda est in scriptis, vt probat textus in dicto. l. apertissimi, & tenet glos. in capit. quoniam contra falsam verbo, recusationes, & in capit. secundo requirit, §. 1. verbo, coram, & docet Didacus Perez, in, l. 1. tit. 5. lib. 3. ordina. versic. quartum. Auenda. in capit. Pre-tor. 2. part. capit. 23. numer. 12. in fin. vbi agit, quando merus executor, recusari non potest, quia non est iudex, vt in capit. nouit. de appellat. vbi glos. Iason. in l. fin. numer. 9. C. de iudicijs. secus est, in mixto executore, qui habet causæ cognitionem, vt tenet Ferrerius, consil. 53. in principio, & est gl. verbo, cognoscatur in capit. dicenti, 25. quæstione, 2. & docet Felinus, in capit. de cætero, de re iudicata, & vide Rebuffum, in tractatu de recusationibus, artic. 5. numer. 5.

Sed quid est dicendum, de assessore recusato ab vtraque parte, resolue, non posse recusari, vt tradit Seraphinus, de priuileg. priuileg. 6. n. 9. tex. in capit. cum olim, de causa posselsio. & prop. Muñoz de Escouar, de rationiis, lib. 1. capit. 8. numer. 13. Maxime si iurauit, quia tunc est effectus iudex, & non potest remoueri, sed alius adiunctus nominandus, & ita vidi iudicatum, & practicum, & bene, vt præcludatur via malitiosæ recusationis.

Vltimo pro complemento huius quæstionis, animaduertendū est, quòd paria sunt in iure, quòd aliquid fiat appellatione pendente, vel recursum pendente, quia in his casibus, si iudex ecclesiasticus procedat ad vltiora, omnia acta erunt nulla, vt probat textus, qui loquitur de recursum, in. l. eos, C. de appellat. & est alius textus de iure canonico, in capit. licet, in fin. de elect. quia talis recursus succedit loco appellationis, vt dixit Baldus, in capit. sancimus, sub numer. 3. quo tempore, miles, in vest. pet. Menochius de arbitr. lib. 1. quæstione, 7. numer. 18.

38

39

40

Assessor recusato =

41

42

43

per

881 Secunda pars, tracta. de cognitione.

per glossam, in cap. statutum, §. assessorem, verbo, * reliquatur: * de rescriptis, lib. 6. quia recursus connumeratur inter ea, quæ operantur effectum suspensionum, ut docet Baldus, supr. quæ, & alios sequitur Lancelotus, de attestatione. 2. part. capit. 19. numer. 7. & videtur legem, 9. tit. 14. libr. 4. recopilat. ubi pendente relatione, non est super sedendum in causa, & plures causas recusationis refert Cracianus, discept. forens. 1. p. capit. 100. ubi dicit, quod potest iudex appellare, quando declaratur suspectus, ita docet Mandelus, consil. 92. numer. 5. Surdus, consil. 271. numer. 20. libr. 2. quod est menti tenendum, & Fulvius Pacianus, volum. 2. de probat. cap. 45. per totum.

Ex qua resolutione colligitur, in practica, circa cognitionem per viam violentiæ. * Que despues de notificada al juez ecclesiastico, o seglar, la provision Real, de fuerza, no pueden innovar en la causa, ni hacer autos en ella: y todo lo que se innovare, pendiente recursu, & facta notificatione, sera nulo, y los terminos de la prueva estan suspensos, durante, que el processo, no se buelue a remitir al ecclesiastico. Y si fuere executiva la causa, no corren los diez dias de la oposicion, sino que se ha de boluer a notificar el termino, si el processo fuere remitido al Ordinario, sobre algun articulo. Y assi lo he visto, y practicado, quia impedito agere, non currit tempus, lex. 1. §. fin. C. de annali exceptione, & est regula iuris dicentis, quod per me non est, mihi imputari non debet.

SVMMARIVM.

1. **C**lausula in multis iuribus apposita, & frequenter in Concilio Tridentino repetita, ut Episcopi procedant, tanquam sedis Apostolica delegati, quem effectum operetur.
2. Delegati virtute clausula supradicta, non delegati, sed ordinarii appellantur, in aliquorum opinione.

3. Iurisdictio tributa a lege, non delegata, sed ordinaria dicitur.

4. Clausula supradicta, solum tribuit Episcopis facultatem, ut etiam in excessivos, expedite, absque aliquo impedimento, procedant.

5. Dicto, * tanquam, * regulariter, & de sui natura, quid importet, & num. 6. in fine.

6. Delegati virtute dicta clausula, propriè delegati dicuntur, & non ordinarii, secundum aliquorum sententiam.

7. Resolutio questionis, secundum iudicium auctoris.

8. Reprehenditur opinio Ioannis Graciani.

9. Concilium Archiepiscopi Toletani, quando possit cognoscere in gradu appellationis.

QVÆSTIO 15.

Vtrum iudex ecclesiasticus metropolitanus, faciat vim, cognoscendo in gradu appellationis, a sententia lata ab Episcopo, tanquam sedis Apostolica delegato.

Debitum fuit apud viros graves, & eruditos, quid importet, & quem effectum operetur illa clausula, quæ a lege, vel canone, sæpè conceditur Episcopis (* Quod possint procedere in aliquibus causis, tanquam Apostolica sedis delegati, *) ut habetur in cap. ad abolendam in fine, & ibi notat glossa, de hæret. & gloss. verbo, Apostolico, in Clementina unica, de supplenda neglig. Prælat. & passim Concil. Tridentin. vtitur huiusmodi clausula, scilicet, in fess. 5. capit. 2. & in fess. 6. de reformatione, capit. 2. 3. & 4. & in fess. 7. capit. 6. 8. & 14. & in fess. 14. cap. 4. & in fess. 21. cap. 5. 7. & 8. & fess. 22. cap. 3. 5. 6. 8. & 10. & fess. 24. de reformatione, cap. 9. 10. 11. & 14. & fess. 25. capit. 8. & 9. tribuit quæ facultatem ipsis Episcopis, ut tanquam delegati

gati, sedis Apostolicæ, procedant in causis. Quæ difficultas ex eo præfertim utilis, & controuersa est, quia si procedit, vt ordinarius, interponitur appellatio ab eo, ad metropolitānum: si verò cognoscit, vt delegatus sedis Apostolicæ, appellatio debet interponi ad summum Pontificem, v optimè aduertit Abbas, in capit. cum ex officij, num. 18. in fine, de præscriptionibus, & in cap. ad abolendam, numer. 15. in fine, de hæreticis, & Felinus, numer. 3. Alexan. in l. more maiorum, numer. 13. de iurisdictione omnium iudicum. Franciscus Vinus, lib. 1. cōmun. opin. in verbo. iudex ordinarius in fin. Felinus, in capit. licet in corrigendis, in principio, de officio ordin. optimè Iason, in l. ius ciuile, numer. 3. de iustitia, & iure, & in l. 1. §. & post operis, numer. 4. de noui operis nuntiatione. Latè Paulus de Castro, in l. & si Prætor, in principio, ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictione, Auiles, in c. 9. Prætorū, in glo. * *commissio*, n. 3. Tho. Zerola, in praxi Episcopali, 2. p. §. visitatio, vers. 3. an.

In hac difficultate quam plures arbitrantur, huiusmodi delegatos à canone, vel lege, nō propriè delegatos appellari, sed ordinarios dici, quia ordinariam iurisdictionem videntur exercere, a canone, vel lege eis tributam, vt tenet glos. in verb. super hoc legatus, in c. irrefragabili, §. cæterum, de offic. ordin. quam sequitur Beroi. in rub. de offic. de leg. n. 57. ad fin. Zabarel. in Clemen. vnica, num. 4. in. 5. opposit. de supplenda negligentia prælat. & ibidem Ancharranus, num. 8. citat Hostiensem, & alios, qui tenent hanc opinionem. Quorum ratio potissima est, nam iurisdictione, quæ tribuitur à lege, non delegata, sed ordinaria dicitur, vt tradit Fulgosius. in l. 1. numer. 7. ff. de officio eius, cui mandata est iurisdictione. Speculator, in tit. de officio ordin. §. constituit, nu-

mer. 1. folio. 39. 1. part. qui citat text. in canone, à iudicibus, in versicul. ordinarij, 2. quæstion. 6. cuius textus auctoritate, hoc tenet glosa, verb. statuuntur, in cap. 2. ne Prælati vices suas, & scribentes, in l. 1. & quia, ff. de iurisdictione omnium iudicum. Vndè talis commissio canonis, potiùs excitatio iurisdictionis ordinariæ, quam noua delegatio appellari meretur, ex Felino, in capit. licet, à numer. 1. & Abbas, numer. 3. de officio ordin. Crot. in l. 1. §. si quis simpliciter, numer. 6. de verborum obligat. Ancharranus, consil. 201. numer. 1. Felinus, in rubrica. de officio delegat. numer. 4. ad finem. Carrotius, in capit. cum quid. part. 1. limit. 3. numer. 11. fol. 40. de regul. iuris, in. 6. nisi illud mandaretur cum clausula, appellatione remota, quia tunc, censetur quis delegatus, & non ordinarius, prout tenet Vitalin. in tractatu clausularum, in capit. de clausula appellatione remota, nume. 5. tradit optimè Auiles, in capite. 9. Prætorum, in glosa, commission, numer. 2.

Ex quibus infertur, quòd si ab Episcopo, vt delegato canonis, appellandum est, non debet appellari ad summum Pontificem, sed ad Archiepiscopum, qui est iudex appellationis, interpositæ ab ordinario, vt tradunt Abbas, in dict. numer. 15. in fin. & Felinus, numer. 3. in dict. capit. ad abolendam, & ibidem Zauarel. in. §. numer. 2. Vndè, quando Concilium tribuit facultatem Episcopis, vt tanquā sedis Apostolicæ delegati, aliquid faciant, solum videtur eis tribuere facultatem etiam in exemptos, vt expedit, & absquē aliquo impedimento procedant, vt in simili probatur, in dict. capit. ad abolendam, in fin. vbi scribentes, & Beroius, in dict. numer. 57. idq. ita censuit sacra congregatio, declaratione, 484. in hæc verba: (teste Tho. Zerol. in praxi Episcopali, 2. p. §.

Y visit-

Secunda pars, tracta. de cognitione

visitatio, versicul. 3.) * Si in visitatione appellari contigerit ab Episcopo suffraganeo, etiam tanquam sedis Apostolicae delegato, prout sacrum Concilium Tridentinum, sessio. 24. capit. 10. de reformatione, debet appellari ad metropolitanum, quoad deuolutiuam, non quo ad suspensiuam, prout sessio. 22. capit. 1. de reformatione. * Ratio est, quia quæ in visitatione suffraganeus facit, iure ordinario, facit. Et patet, quia legatus ordinarius auctoritate Apostolica, licet sit effectus legatus, auctoritate ordinaria facit, quia est ordinarius. capit. 1. de officio ordin. Hostiensis in summa tit. de officio ordin. §. sunt autem quædam, ubi dicit, quod quando committitur Episcopo, id quod pertinebat ad ipsum iure ordinario, id fit, ut magis timeatur, canon, quis nesciat, 15. distinctione.

5 Vltius supradicta opinio probatur ex verbis illis Canonis, scilicet (* Tanquam sedis Apostolicae delegati,) * dictio enim, * tanquam, * regulariter, & de sui natura, denotat improprietatem, & fictionem, ut probat glossa verbo, tanquam, in capit. solita, & ibi Felinus, numer. 3. de maiestate, & obedientia, Iason. in l. 1. numer. 2. & ibi glossa verbo, tanquam, C. de hæredibus instituendis, Iason. in l. si pecuniam, numer. 3. per illum textum. ff. de rebus creditis. Riminaldus in §. 1. numer. 22. instit. per quas personas nobis adquiratur. Rebuff. in compend. alienat. verb. Eccles. numer. 101. Hippolit. singul. 236. numer. 1. unde cum denotet improprietatem, & fictionem, merito delegatus à Canone, potius ordinarius, quam delegatus erit censendus.

6 Sed pro contraria opinione, facit, quod tales delegati legis, vel canonis dicantur delegati, & non ordinarii, & quod ab eis, non ad Archiepiscopum, sed ad summum Pontificem appellandum sit, affirmat Abbas, in cap.

irrefragabili, §. ceterum, numer. 1. & ibi Ancharranus, numer. 10. ad finem, de officio ordinari. Abbas, in capit. ad abolendam, numer. 15. & 16. ubi Anania, numer. 25. & Felinus, numer. 3. de hæret. Zauarel. in Clement. 1. numer. 4. in 5. oppositione, & in numer. 14. de supplend. neglig. Prælat. & ibi Bonifac. numer. 31. & Immola, omnino videndus, numer. 8. latissimè Zauarel. in dict. cap. ad abolendam, §. 1. ex numer. 2. de hæret. Alex. in l. more maiorum, numer. 13. ff. de iurisdic. omn. iudic. & in l. 1. numer. 8. de officio eius. Nauarr. lib. 3. tit. de regular. consil. 83. numer. 6. in fin. Quorum Doctorum opinioni adhærere videtur Portoles, in §. iudex, numer. vigesimo nono. pro qua facit regula illa communis, quod à sententia delegati ad delegantem debet appellari, capit. super quaestionum, §. porro, de officio delegati, capit. si delegatis, capit. is cui, capit. si à delegato, de officio delegati. in 6. l. 1. in principio, & in §. 1. & l. 3. ff. si quis, & à quo appellare. Nec obstat, quod supra dictum est, dictionem, * tanquam * denotare improprietatem, quia non semper id est verum, nam etiam significat proprietatem, & veritatem, & non similitudinem, ex glossa verbo, tanquam, in cap. cum pro causa, de sententia excommunicationis, textus, & ibi Abbas, numer. 2. in capit. ex parte, de Sponialibus, Archidiaconus, in capit. 1. numer. 2. versiculo tanquam, de homicid. in 6. Boerius, decil. 44. num. 29.

7 In qua difficultate est tertia Doctorum opinio (& quæ mihi magis placet) quia concordat, & conciliat duas præcedentes sententias, aut enim causa committitur Episcopo à lege, vel canone, aliquid addendo, vel minuendo suæ ordinariæ iurisdictioni, quam non ita omnino ordinam habebat, antequam ei fuisset commissæ, & tunc non ordinarius

ordinarius, sed delegatus iudex reputabitur, appellandumquæ erit ab eo, ad summum Pontificem, si autem cognitio dictæ causæ in distincte Episcopo pertinet de iure communi, per dictam simplicem commissionem, excitata dumtaxat eius dicetur iurisdictionio: commissioquæ talis iusus, non verò delegatio nuncupabitur, & in casu ad metropolitanum erit interponenda appellatio, cum non censeatur reuocata Episcopi ordinaria potestas, nec ius suum videatur tollere summus Pontifex per talem commissionem, argumento, l. 2. §. merito, & §. si quis à Principe, ff. nequid in loco publico, & quæ tradunt per dict. textum, Alciatus, regul. 3. præsumptione. 11. Annania, in capit. ad petitionem, numer. 4. de accusatione. Anfan, in collect. numer. 956. Et supradictam opinionem, & concordiam referunt, & sequuntur, Maranta, de ordin. iudicio. 4. part. distinct. 5. numer. 77. Felinus, in cap. licet in corrigendis, ex principio, de officio ordin. Mathes. singul. 89. vbi latè Gabriel Saray, in additio. Felinus, in capit. eam te, numer. 11. versiculo. Quarta differentia, de prescriptis, & in capit. cum ex officij, ex numer. 19. in fin. de prescriptionibus, Auiles, in dict. capit. 9. in verb. commissionem, numer. 6. Mandosius, in gloss. facultatis, in §. si quæ, versic. ordinarius, in fin. & Boerius, decisio. 151. ex numer. 5. Iason, in laus ciuile, ex numer. 1. ff. de iustitia, & iure, Alciatus, regul. 3. præsumpt. 35. numer. 3. Portolles, in §. commissionem, ex numer. 1. & in §. iudex, numer. 27. Menochius, lib. 2. præsumpt. 16. numer. 24. vnde quando concil. Tridentin. dicit tanquam sedis Apostolicæ delegatus, hoc facit, vt maiori authoritate fiat illud, quod præcipit, & magis timeatur, non vero, vt derogat iurisdictioni ordinariæ, Zerola, secund. part. §. iuratio, versiculo. Tertio, in fin. nam quamuis delegatus Principis dig-

nior sit ordinario, tamen ordinarius firmiorem habet iurisdictionem, cum sit à lege, vel canone, vt optimè aduertit Alexander, rubrica, de officio eius, cui mand. est. iurisdictionio. numer. 5. Menochius, lib. 2. præsumpt. 17. ex numer. 2. Bobadilla, libr. 2. cap. 21. numer. 30.

Ex quibus meritò reprehendi videtur opinio Ioannis Graciani, in regul. 255. vbi asserit, quod iudex habens iurisdictionem ordinariam, & delegatam, censetur in dubio processisse ex ea iurisdictione, quæ actum validat, modo ordinaria, modo delegata sit: casu tamen, quo ex vtraque iurisdictione actus valeret, tunc censetur processisse ex delegata, tanquam digniori. Hoc enim vltimum, (salua pace) alienum est à veritate, quamuis in hoc eum sequi videantur Auiles, in capit. 9. Prætor. in glossa. commissionem, numer. 10. Felinus, in capit. cum ex officij, numer. 31. in principio, de prescript. Vnde si actus ex ordinaria potestate sustineri potest, ex ea, primo tanquam magis firma, & efficaciori, videtur iudex processisse, cum hoc sibi vilius sit, cum semper in dubio, quis videatur velle facere, actum validum iure ordinario, non autem speciali, vel extraordinario. I. quanquam, C. de testam. milit. l. in testamento, l. eod. tit. Alciat. dict. numer. 3. Roman. & ibi additio, in singul. 5. Alexand. consil. 185. numer. 2. Ideo punctum dicebat Federicus de Senis, in consil. 125. incipien. factum tale est, quædam domus, mus, quod si quis potest procedere, vt ordinarius, & vt delegatus, presumitur in dubio, vt potestate ordinaria, & non delegata. Quod dictum referant, & sequuntur Alexand. consil. 35. vel 5. n. 6. Menoch. ex d. nu. 2. & in præf. 16. ex n. 8. Sebaf. Vant. de nul. ex defectu iurisd. ordin. 172. & tenet Cenedo. q. 34. & sic secundum hanc distinctionem resoluenda est questio.

Secunda pars, tracta. de cognitione

2

Vltimo pro complemento huius quæstionis, circa appellationes interponendas ad metropolitanum, animaduertendum esse duximus, consilium Archiepiscopi Toletani, habere, vt primas Hispaniarum, ius cognoscendi, in gradu appellationis, à sententijs Vicariorum generalium dicti Archiepiscopi, non obstante decisione in c.2. de consuetudi ne quia procedit respectu iurisdictionis, ordinariæ, secus verò, ratione primatiæ quæ adhæret ipsius dignitati, vt nouitèr, & elegantèr tenet Doctor Ioannes de Narbona, iubenis magnæ spei in suo tractatu de appellat. Vicarij ad consilium Archiepiscopi, in.2. parte, per plura fundamenta, & sic poterit dictum consilium cognoscere, in gradu appellationis à sententia ordinariarum, etiam si sint a iure delegati Apostolici, dum aliàs de iure habeant iurisdictionem, non obstante dicta commissione, vt suprà resolui-
mus, numer.7. Si verò à sententia iudicis conseruatoris appellatio ad dictum consilium interponatur, nullam habent iurisdictionem, vt dixi in quæstione.20. numer. fin. vbi in hoc increpamus contrariam opinionem Narbonæ, & si appellatio admittatur, erit articulus violentiæ, vt latè dicam in quæst.120.

SVMMARIVM.

- 1 **E**xecutio non habet locum contra tertium possessorem.
- 2 Executio procedit, quando est identitas causæ, & persona.
- 3 Res inter alios lata, alijs non prodest, neque nocet.
- 4 Litigiosa res transit cum vitio contra tertium, siue sciuerit, siue ignorauerit vitium rei.
- 5 Executio non habet locum contra tertium possessorum ementem rem litigiosam, super cuius dominio erat lis.

- 6 Capit. Romana, S. contrahentes, de foro competenti, libr.6. declaratur.
- 7 Sententia contra tertium possessorem, non est executioni mandanda.
- 8 Causa cognitione requiritur, vbi persona mutatur.
- 9 Iudex contra contentum in sententia videtur procedere, non verò contra tertium.
- 10 Iudex executor vim facit, exequendo sententiam contra tertium non citatum.
- 11 Sententia est stricti iuris.
- 12 Sententia lata pro reo, non prodest fidei iussori.
- 13 Limitata causa, limitatum producit effectum.
- 14 Nemo est à sua possessione excludendus, sine citatione.
- 15 Rei iudicata exceptio, quando obstat, & quarequirantur.
- 16 Tertius possessor, licet solum habeat nudam possessionem, est conseruandus in sua possessione.
- 17 Executio impediri potest, si in alia re fiat executio, quam in contentum in mandato executorio.
- 18 Quæ defacto fiunt, defacto reuocari debent.
- 19 Iudex non intendit tertio praiudicare.
- 20 Prado etiam est manutenendus in sua possessione.
- 21 Notitia, vel scientia litis, non praiudicat tertio non citato.
- 22 Concordia opinionum refertur.
- 23 Tertius possessor rei litigiosæ, citandus est.
- 24 Appellatio interposita à tertio possessore, impedit executionem sententiæ.
- 25 Reuocatoria, quando sit inuentanda, pro recuperandis rebus, in fraudem alienatis.
- 26 Debitor lite mora, vel re hypothecata, potest bona sua alienare, nec ob hanc causam datur vitium litigiosi.
- 27 Sententiæ conformes exequende sunt, contra debitorem, secus contra tertium.
- 28 Litigiosæ res, super cuius dominio agitur,

- turno potest alienari, sine vitio, & in ea, lite finita potest fieri executio, non facta excusione.
- 29 Status rei litigiosa, non potest mutari, per alienationem.
- 30 Actio creditoris, non potest durior fieri, propter alienationem rei litigiosa.
- 31 Decisio Senatus refertur, in quaestione proposita.
- 32 Bona prohibita alienari, cum pacto, quod alienatio sit nulla, si alienentur defacto, non mutatur dominium.
- 33 Alienatio facta in clericum, est nulla, si fuerit prohibita alienatio. & potest in ea fieri executio.
- 34 Clericus possessor rei hypothecata, cum pacto, de non alienando, non potest fori praescriptionem allegare, ad impediendam executionem.
- 35 Licenciatus Gaspar Rodriguez aduocatus Pincianus, laudatur.
- 36 Litigiosæ res, alienata in clericum, non impedit executionem contra eum.
- 37 Alienatio rei litigiosa, facta ex causa necessaria, ad satisfaciendum creditoribus, valida est, & non renocatur, per creditores anteriores.
- 38 Litigiosæ res, non dicitur amplius, quando mandato iudicis venditur.
- 39 Veditio rei litigiosa, est semper securæ emptori, licet veniant creditores anteriores.
- 40 Creditor licet res vedita, non sit securæ ex mandato iudicis, non potest reddere ad hypothecam, sed agit ad pretium.
- 41 Causus defacto refertur, & quid fuit iudicatum.
- 42 Exequi non potest sententia contra tertium qui possidet rem debitoris, lite pendente.
- 43 Iudex executor est competens, ad admittendam exceptionem, quod bona in quibus fit executio, sunt sua, & non debitoris.
- 44 Exceptio, quod res non est debitoris, se propria, proponi potest, coram iudice executore, ad impediendam requisitoriam.
- 45 Lex. à Dno Pio, §. si super rebus, ff. de re iudicata, declaratur.
- 46 Exceptio, quod res est tertij, non concernit iustitiam causæ.

- 47 Et ampliatur regula ad quoscunque iudices.
- 48 Summarie cognoscendum est, super dominio rei, in qua executio est facienda.
- 49 Licenciatus Ioannes de Samaniego, Auditor in Regali Chancellaria Pinciana laudatur.
- 50 Exceptio falsitatis potest opponi, coram iudice executore, sed eam debet remittere ad iudicem ordinarium.
- 51 Iudex inferior, non potest tollere legem superioris, vel aequalis.
- 52 Opinio Imola reprobatur.
- 53 Executio per literas requisitorias, qualiter sit petenda.
- 54 Decima executionis, debetur iudici ordinario, & non executori, contra Parladorum.
- 55 Arma pertinent ad iudicem, qui capit delinquentem, & iudex qui illud mandat, capit reum, non aliquem alium.

QVÆSTIO 16.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim exequendo literas requisitorias, contra clericum, tertium possessorem bonorum rei condemnati, appellatione remota.

Indubitati iuris est, aduersus tertium possessorem, executionem locum non habere, siue agatur ex contractu guarantee, siue ex sententia, quæ transit in rem iudicatam. Ita probat tex. in l. 1. & 2. C. quibus res iudicata non nocet, lex sapient. ff. de re iudicata. Lex. nam postea. §. fin. ff. de pignoribus: quia neque est eadem persona, neque eadem causa, prout requiritur in lege. & an eadem, ff. de exceptione rei iudicatæ: quæ sententia vera est, siue agatur ex actione reali, vel personali, ut docet Bartolus, in l. 3. C. de pignoribus: quia obligatio personalis, non sequitur fundi possessorem, ut in l. fin. ff. de contrahenda emptione. Quia alias res inter alios acta, alijs noceret quod

Secunda pars, tracta. de cognitione.

quod iuris regulis repugnat, vt in d. l. sapē, & in cap. penult. de re iudicata, & per totum titulum, res inter alios acta, alijs non nocet, neque prodest, l. 19. tit. 22. p. 3. vbi confirmatur ista conclusio. Quam regulam, declarat Parladorus, lib. 2. rerum quotidianarum, c. fin. 4. p. §. 6. per totum. Maximē, n. 19. vbi hoc limitat, quando tertius emit rem litigiosam, super cuius dominio lis erat mota, vt in auth. d. litigiosis, & parū interest, q̄ tertius possessor sciuerit, vel ignorauerit rē esse litigiosam, vt tradit Greg. in. l. 13. tit. 7. par. 3. Couar. pp. c. 15. n. 7. tunc enim executio aduersus tertiū, possessorem rei litigiosæ locum habebit, vt tradit Parlad. sup. n. 19. Gutierrez, in repetitio. legis. Nemo potest, n. 29. ff. de legatis 1. & dixi lib. 1. practicarum, comm. cōtra comm. q. 36. in fin. Et. nouissimē Franciscus Viuius, lib. 2. decis. 385. vbi resoluit, executionem fieri posse contra tertium possessorem, qui possidet rem litigiosam. Et sic in nostro casu, si iudex ecclesiasticus, exequitur literas requisitorias, contra talem possessorem clericum, vim non facit dum in reliquis, dictæ literæ requisitoria sint iustificata, vt in capit. Romana, §. contrahentes, de foro competentis, lib. 6. ibi. * *Nisi ibi reperiantur*, * & vidē legem primam, tit. 27. part. 3. vbi Greg. verbo, * *del que dio*, * Couarru. pract. cap. 16. vbi refert plures casus, & declarationes ad istam regulā. Sed in nostra quæstione, non descendendo ad casus particulares, quod res sit litigiosa, vel quod dolo, & fraude fuerit alienata, sed bona fide, lite pendente, super petitione bonorum, vel alio contractu particulari, tunc iudicem ecclesiasticum vim facere, exequendo requisitoriam contra tertiam possessorem, exsequentibus demonstrabitur.

Primò, quia regula est, quod sententia, nō sit executioni mandanda cōtra tertiū possessorē, vt in principio dixi-

mus, & probat tex. de iure canonico, in c. cū super, §. mandamus, de sent. & re iudicata, vbi expressē disponitur, sententiā, nō esse executioni tradendā contra tertiū, bonorū possessorē.

Secundò, pro hac sententiā facit tex. in. l. a diuo Pio, §. si super rebus, vers. sed, & illud, ff. de re iudicata, tex. etiā in. l. 2. C. quando fiscus, vel priuatus, quia iste tertius possessor, neq; fuit iudicio auditus, neq; condēnatus, neq; aduers⁹ eū iudicio principali aliquid fuit petitū, vt tradit Couar. d. c. 16. pp. n. 3. Ioseph. Ludouic. decis. Perusina, 26. n. 15. vbi dicit, quod ex eo, q̄ persona mutatur, requiritur alia causæ cognitio, vt in. l. cū quæritur, ff. de executione rei iudicatæ, & ibi bene declarat per plures conclusiones hanc materiā, & ultra eū, confirmatur nostra sententiā, quia iudex cōcedens executionē cōtra aliquē, cēsetur illā concedere contra nominatū in sententiā, & ipsius bona, quæ tēpore latæ sententiæ possidebat, nō verò cōtra possessorem alium, quia nō censetur aliquē velle sua possessione priuare, sine causæ cognitione. Ita Paul. de Cast. in. l. qui vniuersas, §. possessionē, n. 1. ff. de acquirenda possessione, Iason, in. l. iustē possidet, n. 9. ff. de acquirenda possessione. Roland. cōf. 5. n. 10. & 11. lib. 2. & sic iudex executor vim facit exequendo sententiā contra tertium possessorem appellatione remota.

Praterea cōfirmatur ista opinio, quia sententiā stricti iuris est, l. Paul⁹ res pōdit, ff. de re iud. l. 1. C. si plures vna sententiā: & sic dicūt DD. q̄ sententiā lata pro reo, nō prodest fidei iutori, vt docet Paul. d. Cast. cōf. 87. lib. 1. & in cōf. 295. lib. 1. dicit vnū singulare, vidē licet, q̄ in tātū sententiā est stricti iuris, q̄ debet restringi, quoties salua ratione recti sermonis restringi potest, & sic lata sententiā ad vnū effectū, nō debet aliū operari, quia limitata causa, limitatū producit effectū, l. in agris, ff. d. acquirēdo rerū dominio: & sic mani-

festē

festè cōsequitur, dictā sententiā, aduersus clericū tertium possessorem, exequi non posse: quia exequeretur contra mentem iudicantis, & eius intentionem, l. qualem, lex. qui arbitrer, ff. de receptis arbitris, lex. si cū argētum in fine, ff. de exceptione rei iudicatæ.

14

Rursus, confirmatur ista sententia: quia nemo est amouendus à sua possessione, absque citatione, & actu iudiciali, capit. licet Episcopus, de præbendis, lib. 6. lex. de vnoquoque, ff. de re iudicata. Ita Neuizanis, consil. 81. numer. 8. & 9. & 10. vbi in hoc casu dicit esse necessariam causæ cognitionem, ex lege fin. C. si per vim, vel alio modo, cap. quarelam, de symonia, capit. inter quatuor, de maiestate, & obedientia tradit Menochius, de recuperanda possessione, remedio, 1. numer. 111. & est ratio fundamentalis: quia ad hoc, vt obstat exceptio rei iudicatæ, tria copulatiuè requiruntur. Primum, quod sit eadem causa. Secundum, quod sit idem ius. Tertium, quod sit eadem persona. lex. cum quaeritur, cum sequentibus, de exceptione rei iudicatæ. Ergo cum iste tertius possessor, non sit contentus in sententia, neque sit eadem causa, neque idē ius, neque literæ requisitoria loquantur contra eum: sequitur, vim facere iudicem ecclesiasticum, qui aduersus eum literas requisitorias exequitur in bonis condemnati, cuius dominiū autē sententiam, bona fide in alium sit translatum. Et per consequens ad mittenda est appellatio, respectu tertij possessoris.

16

Quæ sententia in tantum vera est, & procedit, quod habet locum etiam si tertius possessor, non habeat dominiū in re possessa, sed solum nudam possessionem: quia adhuc sententiæ executio est impedienda, vt docet glos. verbo, fiat, in dict. l. à diuo Pio, §. si super rebus, quam sequitur Bart. ibi, ex lege fin. C. si per vim, vel alio modo. Quia possessor non conuen-

tus, neque citatus, non debet in sua possessione turbari, etiam ex rescripto Principis, vel iudicis interlocutione. Et ex hac ratione dicit Iason, in dict. §. si super rebus, numer. 1. quod quando mouetur quæstio de sola possessione, ipsa sola de per se debet impedire executionem sententiæ, sequendo glosæ sententiam in dict. §. si super rebus, quam dicit esse communiter probatam. Idem tenet Abb. in capit. cum super, de re iudicata, vbi dicit, quod quando contradictor mouet controuersiam solum ratione possessionis, potest impedire executionē sententiæ, cū cōtradictio, & oppositio tertij, solū respiciat, possessionē, & nō rei dominiū. Et quæmadmodum condemnatus in vna re, si executio fiat in alia, potest se oponere, & impedire executionem, argumento textus, in l. si quis stipulatus, fuerit decem in melle, ff. de solutionibus. Similiter etiam condemnatio facta cōtra tertium, non debet mandari executioni contra Sempronium, & si de facto mandetur, erit legitimus contradictor ad impediendam executionem sententiæ, & ad probandam possessionem, sufficit summaria rei cognitio, vt tradit Couarruias, supr. capit. 16. numer. 4. Abb. in dict. cap. cum super, numer. 7. per textum in capit. veniens, de testibus. Natta, consilio. 412. numer. 7. volum. 1. Rolandus, consil. 5. lib. 2. & nouissimè don Ludouico de Peguera, decil. 215. numer. 7. ibi: ** Et constando de dicta possessione, etiam semiplenè, est impedienda executio sententiæ, quia solum cognoscitur de mero facto possessionis. ** Et si de facto executio facta fuerit, de facto reuocari debet, per contrarium imperiū, vt docet Ias. in §. si super rebus, numer. 9. Et quod magis est, potest iste tertius à sua possessione sic eiectus, illam in continenti propria auctoritate recuperare, vt in l. 3. §. cum igitur, ff. de vi, & vi armata, Rolandus, consil. 5. numer. 12. quia

17

18

Secunda pars, tracta. de cognitione

iudex numquam habet animum præiudicandi tertio possessori. Et sic dicitur in his casibus. * *sine præiudicio tertij possessoris.* * Et ob hanc causam dicit vnum notabile Iason. in. l. iuste possidet, ff. de acquirenda possessione, numer. 9. in fin. quod missio facta, per iudicem in possessionem, non citato possessore, quod non priuat eum sua possessione, ex defectu voluntatis, & intentionis ipsius iudicis, qui non intendit tertio præiudicare, vt in. l. fin. C. si per vim, vel alio modo. Ita Baldus, consil. 149. in fin. lib. 3. Cratuea, consil. 235. in. secund. part. Rotlandus, dict. consil. 5. numer. 12. lib. 2. Quod amplius, etiam si iste tertius possessor esset prædo, & iniuste possideret: quia eo non audito, neque citato, non debet, neque potest, per executionem rei iudicatæ à sua possessione expelli. Imò si expolietur, est ante omnia restituendus, vt in. l. Colonus, & in. l. cum fundus, ff. de vi, & vi armata, l. 1. §. qui vi, ff. eodem tit. vbi qui vi deiectus est, debet damnum recuperare, & reducendus est ad pristinum statum, quo erat antequam fuisset deiectus, ita Menochius, de recuperanda possessione, remed. 1. numer. 11. qui loquitur de prædone. Antonius Gabriel, de citatione, conclus. 1. numer. 69. limitat. 9. Guido Papæ, consil. 13. Neuzanis, consilio. 81. Hipolitus de Marfilis, in. l. de vnoquoque, num. 37. ff. de re iudicata.

20
21
Sed pulchrum dubium est, an si iste tertius habuit notitiam litis, & controuersie, & noluit comparere pro suo interesse, an sibi præiudicet tali modo, quod si postea compareat pro suo interesse, ad impediendam executionem, non sit audiendus? In qua re sunt variae Doctorum opiniones. Nam Boerius, & ab eo citati, in decis. 79. expresse resoluunt, tertium in hoc casu, non esse admittendum, probata scientia. Sed contrariam opinionem tenet Couarrauias, capit. 13. practica

rum, numer. 7. & 8. vbi dicit, quod non nocet tertio scientia sententiæ, si in iudicio non tractetur de iure ipsius. Et sic declarat dictam legem sæpè, de re iudicata, & capit. penultimum, extra eod. tit.

22
Sed pro concordia opinionum, dicendum est, quod tunc sententia, tertio præiudicabit, quando in iudicio, inter debitorem, & creditorem, ageretur de iure tertij: quia tunc taciturnitas, & scientia litis, habetur pro consensu, & sibi imputet tertius, si non contradixit. Si verò in iudicio, nihil actum est de iure tertij: tunc scientia, vel ignorantia litis motæ, illi non præiudicat. Ita docet Alexander, in dict. l. sæpè, verbo, sed scientibus, numer. 8. ff. de re iudicata, per textum in cap. quamuis, vbi Felinus, numer. 3. extra eod. tit. Et sic in tali casu tutius est, vt tertius possessor rei litigiosæ citetur, vt vna sententia omnes condemnentur: & tunc non dicetur tertius, sed reus condemnatus. Ita Andres Gam. in obseruatione, 70. numer. 26. & 27. dicens, quod ita in camera Imperiali practicatur, & esse salutare consiliū, actor de iure suo, non dubitet, alias secus. Et secundum hanc distinctionem sunt intelligendæ, & practicandæ istæ contrariæ opiniones, & licet opinio Bocrij esset vera, interposita appellatione per tertium possessorem, non posset executor, aduersus eum, sententiam executioni mādare: quia esset vis notoria.

23
24
25
Si verò lis sit mota super actione personali, super recuperatione alicuius debiti, vt puta, quando agitur contra debitorem, vt soluat pecuniā debitam. In hoc casu, & similibus, licet tertius possessor condemnentur, non potest creditor exequi illam sententiam directe contra tertium: quia prius est facienda executio in bonis creditoris, & prosequere actionem reuocatoriam contra eum, vt bona alienata reuocentur, vt per totum titulū, ff. de

26 ff. de his, quæ in fraudem creditorum, §. item si quis in fraudem, instit. de actionibus, ita Doctores in dict. §. si su per rebus, Couarruias, practicarum capit. 15. numer. 7. vbi dicit, quod in actione personali, quando creditor aduersus debitorem agit, non impeditur debitor, litè mota, rem suam, & iam speciali hypothecæ obnoxiam, alienare, neque adest, ob hanc causam vitium litigiosi, cum executio fieri possit in alijs rebus debitoris. Et sic patet, quod eum in nostro casu, prius agendum sit actione reuocatoria, ad reuocandam alienationem, in fraudem creditoris factam, non posse creditorem, executionem facere contra tertium. Quæ sententia vera est, licet contra debitorem sint prolatae tres sententiæ conformes, quæ licet sint exequendæ, ex Clementina, 1. de re iudicata, illud procedit respectu principalis debitoris, secus contra tertium, qui se opposuit executioni, allegans nullitatem, vel aliam exceptionem legitimam. Ita Felinus, in capit. veniens, el 2 de testibus, numer. 11. Alexand. & Iason, in dict. §. si super rebus. Romanus singulari, 287. & est communis opinio, vt tradit ipse Felinus, in capit. qualiter, numer. 31. de accusationibus, Couarruias, capit. 15. numer. 9. versicul. ego verò, vbi ampliat etiam si detur scientia tertij oppositoris.

28 Si verò actio deducta in iudicio, non sit personalis, sed realis, & ipsa res sit affecta vitio reali, & litigiosa, & nihilominus alienetur in fraudem creditoris, lite pendente: tunc si res euincatur, per sententiam translata in rem iudicatam, cum alienatio sit nulla, siue emptor sciuerit, siue ignorauerit rem litigiosam, potest creditor in dicta re executionem facere, nulla facta excusatione, & tunc iste tertius, non potest impedire executionem, cum dicta alienatio sit nulla, & transeat res cum suo vitio, ex dict. 1. fin. l. 1. §. quid ergo, ff. quæ res pigno-

ri oblig. poss. glos. in l. 1. §. 1. vbi Baldus, C. communi diuidendo, Bart. in l. 1. §. 1. ff. de litigiosis. Guido Papæ, decis. 337. numer. 5. Couarruias, & Parladorus, vbi supra, & Iosephus Ludouicus, dicta decis. 26. Et assignat Couarruias, rationem. Quia vbi res efficitur litigiosa, non potest eius status mutari in præiudicium agentis, quo ad iudicij ordinem, ex causæ examinationem, neque potest litis cursus impediri, neque durior fieri actoris conditio, vt in l. 1. & fin. C. de litigiosis. Et sic finè nouo processu sententia exequi debet, dum sit translata in rem iudicatam, contra ipsum tertium: quia aliàs iniquum foret, vt creditor diuersis de fatigaretur litibus, vt in dict. authent. de litigiosis, & quod iterum ageret, nouo iudicio & actione hypothecaria. Et sic deterior fieret eius conditio per talem alienationem. Et secundum hanc sententiam fuit in Cathalunia decusum, & iudicatum, 13. Decembris, anno. 1606 vt tradit don Ludouico de Peguera, decis. civili, 205. numer. 19. versic. ex quibus in fin. Cuius rei exemplum constituitur in casu legis si creditor, §. fin. ff. de distractione pignorum, vbi venditio rei hypothecata, cum clausula, de non alienando, est nulla, & emptor non acquirit rei dominium. Et sic recta via, potest executio fieri in re alienata, etiam si possideatur à tertio. Et quod magis est, etiam si alienatio fiat in clericum, vt resoluius libr. 1. practicarum quæstionum communium contra communes, quæst. 36. numer. 14. Et sequitur Parladorus rerum quotidianarum, cap. fin. §. 1. numer. 122. vbi dicit, audiendum non esse clericum prædij possessorem, si allegauerit fori præscriptionem. Quæ sententia verisima est, & ita practica tur, dum executio fiat in ipsa re: quid quid contrarium doceat Gaspar Rodriguez, subtilis aduocatus in Curia Pinciana in suo tractatu, de annuis

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

Secunda pars, tracta. de cognitione

redditis, lib. 2. quaestione, 9. numer. 58. & nouissimè Marta, de iurisdictione, 4. part. centuria. 1. casu. 33. quia si illorum opinio esset vera, inde sequeretur absurdum, quòd si res litigiosa, in fraudem creditorum alienetur in clericum, quòd non posset aduersus illam rem creditor executionem facere, quòd deuiat à tramitè rationis, cū dicta alienatio nulla sit, & ex contractu nullo, non acquiritur dominium emptori, neque ex dicta alienatione, lite pendente, potest creditor præiudicium pati: quia res litigiosa, vel censui obnoxia, vendita contra pactum, de non alienando, est nulla, vt tradit Gutierrez, lib. 2. practicarum, quaestione, 132. numer. 9. & in l. nemo potest, de legatis, 1. numer. 30. & 31.

Si verò contingat, dictam alienationem, ex mandato iudicis factam fuisse, & sic non ex causa voluntaria debitoris, sed ex causa necessaria, tunc cessat vitium litigiosi, & valet alienatio. Ita eleganter Innocentius, in cap. cum in, de constitutionibus, in fin. Baldus, in l. alienationes, per illū textum, ff. familiae erciscundae, Bartolus, in l. inter quos, §. si dominus, ff. de damno infecto. Angelus, in authentico, de litigiosis, circa principium, q. 2. Alexand. in l. si constante, §. fin. numer. 2. ff. soluto matrimonio, vbi dicit vitium litigiosi, non impedire alienationem, quæ fit per confiscationē bonorum: quia est necessaria alienatio, vt probat textus in l. is à quo, ff. de reuendicatione, l. peto, §. prædiū, ff. delegatis, 2. l. 1. ff. de fundo dotali, l. 2. C. eodem tit. & sic obtinui in casu de facto contingenti, vt diximus lib. 3. practicarum communium contra communes, quaestione, 820. numer. 49. cum sequentibus. Et idem docet Vincencius de Franquis, decisione, 660. & vnico verbo, licet non fundet illud, docet Gregorius Lopez. in l. 14. tit. 13. partit. 5. glos. fin. vbi dicit, quòd si lite mota, & sic postquam res

est litigiosa, res vendatur ad satisfaciendum creditoribus, mandato iudicis, tunc pignus liberatur, & iam si contingat, quòd res vendita, non sit secuta, adhuc creditor, non potest redire ad suam hypothecam, vt fuit resolutum per decisionem, 266. numer. 4. apud Petrum Surdum. Et sic nimirum si emptor rei securus sit, licet postea appareant alij creditores anteriores, qui non habent recursum contra emptorem, sed ad præcium rei venditæ, vt tradit Vincencius de Franquis, supra, & alias esset contra ius, & pietatem, vt facta venditione iudiciali, remaneret extincta hypotheca, rei debita, & quòd res data, & vendita insolutum, in concursu creditorum ablata fuisset. Quòd est singulare in praxi, cum casus sæpè de facto contingat. Et licet sit res aperta, nuper emptor bonorum auctoritate iudicis ad satisfaciendum creditoribus, fuit condemnatus, ad instantiam aliorum creditorum, licet venditio facta fuit ex mandato iudicis, sed nescio quo iure illud factum fuit, per iudicem ordinarium huius ciuitatis, cum suo sortio, licet illis constiterit per meam allegationem, contrarium fuisse iudicatum in Regali Chancellaria Pinciana, vt diximus lib. 3. quaestione, 820. numer. finali, sed cum hæc causa, ad dictam Regalem Audientiam sit deuoluta, vbi iudices omnes integerrimi sunt, spero, sententiam reuocandam fore. Maximè, quia emptor fuit confraternitas Virginis Mariæ huius ciuitatis, cuius bona in opera pia, & elemosynis erogantur. Et sic cautius, est causa consideranda cum summa sit ratio, quæ pro religione facit, vt in l. fin. ff. de relig. & sumptibus funerū, in cuius fauorem in dubio est iudicandum.

Hæc omnia quæ dicta sunt respiciunt ius tertij possessoris, nunc verò examinandum est, coram quo iudice, ista exceptio à tertio sit proponenda, an coram iudice ordinario, qui sen-

42
Quæstio an
tertius agat
pouens coram
iudice ordinario,
vel
executore.

sententiam protulit, vel coram iudice executore delegato, vel ordinario ipsius sententiæ? In qua re variæ sunt Doctorum sententiæ, quæ explicandæ sunt, pro perfecta declaratione huius quæstionis, ad facilius cognoscendum de articulo violentiæ, exequendo, vel non exequendo literas requisitorias.

43 Et in primis, pro resolutione huius quæstionis sex casus constituit Menochius, de arbitrarijs libr. 1. quæst. 38. ad quem iudices, & aduocati, possunt recurrere, cum lis defacto contingat. Et resoluendo omnia, quæ necessario scitu digna sunt in hac dubitatione. Speculator, tit. de executione sententiæ, §. fin. numer. 11. resoluit dictas exceptiones, non esse coram iudice executore proponendas, sed coram iudice ordinario, qui sententiam tulit, ad quem omnia acta sunt remittenda, & expectanda ipsius determinatio: & interim in executione est super sedendum, per textum in cap. de cetero, de re iudicata, vbi Abbas, numer. 8. idem in cap. pastoralis, §. quia verò, numer. 3. in fine, de officio delegati, Bartolus, in l. si Prætor, numer. 1. per illum textum, ff. de iudicijs. Vancius, de nullitate sententiæ, tit. coram quo nullitas proponenda sit, numer. 22. & alios refert Andreas Gail. lib. 1. obseruationum, obseruatione, 123. numer. 7. & ratio huius opinionis est, quia executori, non committitur causæ cognitio, sed executio, vt in l. ab executore, quorum appellationes, non recipiantur, & sic ex defectu iurisdictionis, & commisionis, non poterit de exceptionibus coram eo propositis cognoscere, per textum in l. si vt proponis, & in l. executorem, C. de exceptione rei iudicata, & ita obseruari in Regia Audientia, & in camera Imperiali attestatur Andreas Gail, supra. Idem quæ in omnibus Senatibus obseruari tenet don Ludouico de Peguera, dicta decis.

sione, 206. numer. 2. in fine.
Sed ista opinio temperanda est, quando iste tertius, non opponit ius suum contra bona debitoris, sed dicit, bona, in quibus facta fuit executio esse propria sua, & in eius dominio permanere, & non in dominio condemnati, tunc iudex requisitus, potest cognoscere, de hac exceptione: quia non concernit causam principalem sententiæ, neque agitur de impugnatione ipsius, vel reuocatione, sed solum de dominio bonorum. In quo casu iudex requisitus, etiam merus executor, poterit de hac exceptione cognoscere, vt declarat Bobadilla, in sua Politica, lib. 2. capit. 19. ex numer. 45. & 47. vbi loquitur demero, & mixto executore, & ratio est: quia intentio iudicis, qui protulit sententiam, & dedit literas requisitorias, non est, quod tertio damnum inferatur, neque in bonis non condemnati, executio fiat. Ita probat textus, in l. à Diuo Pio, §. si super rebus, ff. de re iudicata, ibi: * *si super rebus controuersa fiat*, * & ibi: * *ipsos qui rem iudicatam executur cognoscere debere de proprietate*. * Et sic executores debent cognoscere de dominio, & proprietate rerum, in quibus fit executio: quia hæc cognitio, non aduersatur sententiæ, quam opinionem sequitur Bartolus, ibi, numer. 6. & est communis opinio, vt tradit Couarruias, practicarum, quæstion. capit. 16. numer. 5. vbi dicit, quod aliter posset executor cui libet tertio contradictori, iniuriam facere, qui non ita facile, potest ad iudicem requirentem accedere, quam opinionem sequitur Azevedo, in l. 6. tit. 17. lib. 4. recopilationis, numer. 7. & 8. & Cacheranus, decis. 38. numer. 14. Iosephus Ludouicus, decis. 26. numer. 15. don Ludouico de Peguera, in decisionibus civilibus, in decis. 138. per totam, vbi numer. 3. in fine, dicit, sic vidisse obseruari in Regia Audientia Cathalonix, occasione li.

44

45

eq

Secunda pars, tracta de cognitione

requisitoriarum, à Regijs Audientijs Regnorum Aragoniæ, & Valentia: & secundum istam doctrinam, ita per plures vidi obseruatum, & practicum in hoc Regno Castellæ, tam in executione sententiæ translatae in re iudicatam, quam super ad implemen-
 46 to alicuius requisitoria, vel prouisionis Regalis, virtute alicuius submissionis, ad Prætores Curia Regis, & ad illius Chancellarias. Quia iudex executor, qui fuerit requisitus potest admittere exceptionem, super dominio, & proprietate rei, oppositam à
 tertio: quia illa exceptio non concernit iustitiam causæ principalis, vt docet Menochius, vbi supra, quæstione 38. numer. 8. & 16. post Alexandrum, in dict. §. si super rebus, numer. 9. Iason. numer. 12. & Iacobus Cancer, variarum resolutionum, cap. 2. de iurisdictione omnium iudicum, numer. 247. quæ opinio vera est, & procedit, siue iste iudex executor sit merus executor, vel mixtus, vel habeat simul iurisdictionem ordinariam, vel delegatam: quia in omnibus casibus potest executor cognoscere, an bona in quibus petitur, vel facta fuit executio, sint debitoris, vel alterius, secuta sum-
 maria informatione, vt in dict. §. si super rebus. Quam doctrinam docet Bartolus, communiter receptus, in dicta, l. à Diuo Pio, in principio, numer. 16. dicens, executor sententiæ ab alio latae, & cui executio tantum commissa est, posse cognoscere de illa quæstione, in quibus rebus, sit facienda executio. Et sequitur Salicetus, in l. si non cognitio, & in l. penultima, C. si contra ius, vel utilitatem publicam. Quia ista exceptio, non respicit merita causæ principalis, neque illo modo aduersatur sententiæ, nec opponitur iurisdictioni superioris iudicis, vel æqualis, vt in l. 1. C. de iuris, & facti ignorantia, Menochius vbi supra, numer. 8. & 16. quæ omnia sunt menti tenenda, quia alibi, sic re-

collecta, & scripta non reperies, quæ sunt vtilia, tam in foro ecclesiastico, quam in sæculari, & pro decisione articulorum per viam violentiæ, sæpè defacto contingunt. Et sic ad petitionem doctissimi, & integerrimi viri, & omnium literarum genere consumatissimi, domini Licenciati Ioannis de Samaniego, Auditoris Regalis Chancellariæ Pincianæ, nunc meritisimi Regentis in Senatu Hispalensi, hæc notauimus: quia mihi rescriptis, dum esset Auditor Regalis Chancellariæ, pluries versari de facto, quando causæ remittuntur, ad dictum Regiū tribunal per viam violentiæ, quando merus, vel mixtus executor excedit modum, in executione sententiæ, vel requisitoria, vt tradit Gracianus, discept. forensium, cap. 146. in prim. par. vbi loquitur in sententia iniusta.

Vltimò, pro comolimento huius quæstionis, & materiæ, animaduertendum est, quod si coram iudice executore opponatur exceptio falsitatis, vel nullitatis sententiæ, per tertium possessorem, contra sententiam (quæ exceptiones, si fuerint comprobatae, infringunt, eam) tunc potest eas admittere, non ad effectum iudicandi, sed vt omnia remittantur ad iudicem qui sententiam protulit, ita Bartol. in dict. l. à Diuo Pio, numer. 9. Alexand. numer. 10. Iason. numer. 16. Felinus, in capit. pastoralis, §. quia verò, num. 16. & in capit. de cetero, numer. 2. de re iudicata. Socinus Senior, consilio. 83. numer. 20. lib. 4. pro qua sententia adducitur, tex. in l. si prætor, in principio, & in §. Marcellus, ff. de iudicijs. Quia alias iudex inferior, vel æqualis, posset eius factum impugnare, contra legem, nam & magistratus, ff. de receptis arbitris. Nec in hoc casu admittenda est opinio contraria, quam tradit Imola, in dict. l. à Diuo Pio, dicens: quod ex eo, quod huic executori, est tributa iurisdictione ordinaria, poterit ipse de per se iudicare super his excep-

49

50

51

52

exceptionibus: quia ordinarius ampliore, & favorabiliorem habet iurisdictionem, quam delegatus, ut est glos. in capit. 3. de rescriptis lib. 6. Et sic licet iudex delegatus, qui habet restrictam iurisdictionem, non possit cognoscere de istis exceptionibus, iudex verò ordinarius rectè potest. Sed Bartoli opinionem sequitur Menochius, ubi supra, de arbitrarijs, q. 38. numer. 14. ubi impugnat Imolæ opinionem: quia illa exceptio, non opponitur iudici, tanquam ordinario, sed tanquam executori, & sic, non potest infringere sententiam illius iudicis, qui protulit sententiam, licet habeat maiorem, & potentior iurisdictionem, quam delegatus, qui recognoscit superiorem, in persona delegantis, ut in l. 1. §. qui mandat, ff. de officio eius cui mandata est iurdictio.

53 In casu verò, quo petenda sit executio, per literas requisitorias, virtute alicuius submissionis, vel ratione rei sitæ, vidè legem vigessimam, tit. 21. lib. 4. recopilationis, de cuius intellectu agit Paz, in sua praxi, 4. par. 1. tomo, capit. 2. numer. 10. & per totum caput, & Abbas, in responso, 40. num. 11. l. 1. tit. 27. partit. 3. & vidè Parlad. lib. 2. rerum quotidianarum, capit. fin. 6. part. §. unico, numer. fin. ubi explicat, cui debetur decima executionis, quando proceditur per literas requisitorias, an iudici, qui protulit sententiam, an iudici, qui exequitur requisitoriam. Et resoluit utrique deberi, & nihil allegat. Ego verò contrarium video practicum: quia executor non decernit mandatum executionis, sed solum est nudus minister, qui exequitur sententiam, vel instrumentum, & sic non video, quò iure, diuidenda sit decima executionis. Imò tota integra pertinebit ad iudicem ordinariū, qui à principio instrumentum exequitur. Sicut enim arma pertinent ad Alguacellum apprehendentem delinquentem, & non ad iudicem exequenter,

ut in l. 28. tit. 23. lib. 4. recopilat. & in l. 21. tit. 7. lib. 2. quas leges declarat Bobadilla, in sua Politica, prim. part. lib. 1. capit. 13. à numer. 61. usque ad numerum, 107. quòd intellige si alguacellus capiat delinquentem ex sua industria, & sollicitudine, secus si mandato iudicis, & in eius præsentia, quia tunc arma, non pertinent ad alguacellum, qui exequitur mandatum iudicis, sed ad ipsum iudicem, ut notat Azeved. ibi, numer. fin. ibi: * *Quotiescumque mandato iudicis capis, secus sine eo*, * quòd nota, quia vidi de hoc dubitatum, in sindicatu.

55

SUMMARIVM.

- 1 **I**udex Regius, & non ecclesiasticus cognoscit de causis tertiarum ad Regem pertinentium.
- 2 Lex. Bene à Zenone potest praticari en pleytos de tercias, contra eas detinentes à Rege.
- 3 Causa decimarum dicitur spiritualis.
- 4 Iurisdictioni ecclesiastica, non potest clericus renuntiare.
- 5 Tercie pertinent ad Regem, ex concessione Apostolica.
- 6 Rex habet in tercijs fundatam suam intentionem.
- 7 Tercie computantur inter bona temporalia Regis.
- 8 Tercia mutaturus qualitatem, mutatione persone.
- 9 Mutatione persone, mutatur qualitas rei, licet non substantia.
- 10 Decime sunt bona ecclesiastica, quando sunt penes Ecclesiam, & sic conditiones conveniuntur coràm iudice laico.
- 11 Ius decimandi est spirituale.
- 12 Decimas non prescribit laicus.
- 13 Decime quatenus possidentur à Rege consistunt in temporalitate.
- 14 Lex. 1. tit. 5. lib. 1. recopilat. declaratur.
- 15 Tercias en poder de seculares es cosa temporal.

16 Di-

Secunda pars, tracta. de cognitione.

- 16 *Diuerſitas nominum arguit diuerſitatem rerum.*
- 17 *Decima, & tertia ſub diuerſis titulis collocantur.*
- 18 *Tertia iura conſcientia poſſunt à laicis poſſideri.*
- 19 *Iudices laici poſſunt de tertijs cognoſcere, tanquam de rebus profanis.*
- 20 *Tertia regulantur, ſicut bona patrimonialia profana.*
- 21 *Sententia Senatus refertur.*
- 22 *Cognitio cauſa, ſue de facto, ſue de iure, ſuper decimis, ſeu tertijs, pertinet ad iudicem ſecularem.*
- 23 *Iudex ſecularis etiam inter perſonas eccleſiaſticas, cognoſcit de cauſis tertiarum.*
- 24 *Feudum conſeſſum Epifcopo, non deſinit eſſe ſeculare.*
- 25 *Chancellaria Regia cognoſcit de cauſis tertiarum, ex Regia prowiſione lata anno, 1569.*
- 26 *Cognitio cauſarum ſuper tertijs pertinet ad Regios Auditores, ſi litigantes habent titulum à Rege.*
- 27 *Lex. 57. tit. 6. part. 1. declaratur.*
- 28 *Cauſa priuilegij tractari debet coram eo, qui priuilegium conceſſit.*
- 29 *Ius patronatus laicis conceditur ex priuilegio, ut alijs inuitentur ad fundandum, & conſtruendũ Eccleſias.*
- 30 *Dominus feudi eſt iudex in re feudali inter perſonas eccleſiaſticas.*
- 31 *Lex. finalis, tit. 26. part. 4. declaratur.*
- 32 *Chancellaria Hispania de conſuetudine generali, cognoſcunt de his tertijs.*
- 33 *Capit. nouum, de foro competenti declaratur.*
- 34 *Capit. ſi diligenti, de foro compet. declaratur.*
- 35 *Iudex ſecularis ex commiſſione Pontificis, poteſt cognoſcere contra perſonas eccleſiaſticas, de cauſis ad forum eccleſiaſticum pertinentibus.*
- 36 *Lex poteſt cognoſcere de omnibus pertinentibus ad ſuum patrimonium.*
- 37 *Res ſiſcalis quaſi proprie Principis ſunt.*
- 38 *Chancellaria cognoſcit de cauſis tertiarum, etiam inter perſonas eccleſiaſticas.*
- 39 *Conſejo de camara conoſce tam bien de cauſas de tertias, etiam inter perſonas eccleſiaſticas, y el Cõſejo de Contaduria mayor de Haazienda.*
- 40 *Cappella Regum nouorum in Eccleſia Toletana, poſſidet tertias, ex conceſſione Regis.*
- 41 *Spolium ſuper tertijs tractari debet in Regia Chancellaria, etiam inter perſonas eccleſiaſticas.*
- 42 *Poſſeſſorium rei eccleſiaſtica, repudietur quid profanum.*
- 43 *Lex. 19. tit. 10. lib. 3. reſcriptationis declaratur.*
- 44 *Capit. fin. de iudicijs, declaratur.*
- 45 *Iudex laicus cognoſcit de cauſa poſſeſſoria beneficij.*
- 46 *In cauſis ſpiritualibus, non iuratur de calumnia.*
- 47 *Iudex ſecularis non eſt in competens, in cauſa ſpolijs, ſuper poſſeſſione facti.*
- 48 *Ubi eſt caput iudicij, ibi finem accipere debet.*
- 49 *Capit. poſtulaſti, de homicidio, declaratur.*

QVÆSTIO. 17.

Utrum iudex eccleſiaſticus faciat vim, inhibendo iudici ſeculari, ut non procedat contra laicos pro ſolutione tertiarum.

Dubium eſt valde controuerſum, an iudex ſecularis poſſit cognoſcere de cauſis decimarum, quæ tertia appellatur? & an iudex eccleſiaſticus faciat vim, inhibendo iudici ſeculari, quando dicitur tertia ex conceſſione Apoſtolica per-

capertinent ad personas sæculares. Et iudicé ecclesiasticum facere vim, resolvimus, lib. 3. commun. quæstione, 822. à numer. 70. & vsque ad finē, & lib. 3. commun. quæstione, 1. num. 636. vbi resolvimus de his tertijs cognoscere consilium supremum cameræ Regis, & latius dicam, in quæstione, 25. & tradit. Cabedo, decis. 63. numer. 4. & licet prima facie videatur dicendum contrarium, vt tenet Anastasius Germonius, lib. 3. de sacrorum immunitatibus, capit. 19. numer. 85. quia causa decimarum spiritualis reputatur, capit. tua nobis, capit. parochianos, de decimis, l. 56. tit. 6. partita, 1. cuius cognitio ad forum ecclesiasticum pertinet, Clementina dispendiosam, de iudicijs, & quia inter personas ecclesiasticas lis agitur, quæ etiam proprio consensu, nō possunt à iudice ecclesiastico recedere, & in laicum consentire, capit. si diligenti de foro competens, l. 57. tit. 6. partita, 1.

Contrarium autem in præsentī causa verius esse arbitramur, scilicet potuisse Regios Auditores de hac causa cognoscere, & posse, ac debere in ea procedere, quod ex sequentibus probatur. Primò, quia decimæ, quæ vulgo tertiæ dicuntur, ex concessionibus Apostolicis pertinent ad Reges Hispaniæ, & ad habentes ius ab illis, adeo, vt in his tertijs habeant fundatam suam intentionem, vt in l. 1. in fin. tit. 5. lib. 1. recopilat. & in l. 1. tit. 21. lib. 9. tradit Frat. Dominus de Soto, lib. 9. de iust. & iur. quæst. 1. art. 1. propè finem, vericul. Qua ratione Regi nostro. Belluga. in Speculo Principum, rubr. 13. §. restat. numer. 1. in fin. Camil. Borel. de Regis Catholici præstantia, capit. 71. numer. 348. Gregor. Lopez, in l. 22. verbo. * *No los denauer*, & in l. 22. verbo. * *Tomen diezmo*. Et vericulo, quod tu nota, tit. 20. partit. 1. quem, & alios refert Ioan. Gutierrez, practicar. quæstion

lib. 1. quæstione. 14. numer. 1. Lasarte de Molina, referens originem huius concessionis, in tit. de decima vèditionum, capit. 19. numer. 36. quo fit, vt hæc decimarum cora computetur inter bona temporalia, eorumquè naturam sequatur quo ad omnia, duabus potissimum rationibus.

Prima, quia ex quo fuerunt concessæ Regibus Hispaniæ à sede Apostolica habente potestatem concedēdi, mutauerunt qualitatem bonorū ecclesiasticorum, & effectæ sunt mere sæculares, quoniam licet substantia rei non mutetur mutatione personæ, qualitas rectè mutatur, vt docet Baldus, in rubric. C. de vsuris, numer. 5. versic. item mutatione personæ, p. text. in l. 1. in fin. C. de imponen. lucratiua, descript. lib. 10. & in l. licitatio, numer. fin. ff. de publica, & vectigal. & in l. Paulus, ff. de acquirenda hæred. refert. & confirmat latè hoc fundamentum, loquens in nostris terminis, Alvarus Velas. de iure emphy. quæstione 15. numer. 15. versicul. qui bus accedit, & Castillo, in l. 6. Tauri, verbo, * *de qualquier caldad*, * versicul. nota vnum, vnde, & in versic. Et quod dixi de bonis decimalibus, infert ad decis. nostræ quæstionis, quod licet decimæ quandiu sunt pœnes Ecclesiam, sint bona ecclesiastica, si tamen transferuntur in laicum, perdūt nomen, & privilegium rerum ecclesiasticarum, & iudex ecclesiasticus, non cognoscit de illis, sed sæcularis, & refert ita se habuisse de facto, & obtinuisse, & repetit eadem sententiam in l. 13. Tauri, super verbo, * *veynie, y quairo horas*, * versiculo, ex quo sapè numero tenui, & teneo nunc. Et sequitur, Couarruias, capit. 35. pract. numer. 2. & Gutierrez, canonica, quæstion, prim. part. capit. 34. numer. 49. & Azuned. in l. 10. numer. 10. lib. 4. numer. 59. recopil. qui loquuntur in conductoribus decimarum, & confirmatur ex traditis à Velasco, decis. numer.

Secunda pars, tracta. de cognitione

mer. 15. & hæc est communis opinio Canonistarum, & Legistarum, vt cōstat ex his, quos latè congerit Franciscus Bursatus, consil. 50. numer. 14. lib. 1. repet. & plures alios eiusdem sententiæ authores allegat, consil. 127. numer. 122. lib. 2. quibus consequens est, vt cum prædictæ tertiæ pertineant ad Reges Hispaniæ ex concessione Apostolica, iam mutauerint qualitatem bonorum ecclesiasticorum, & possint de illis cognocere iudices laici.

- 11 Secunda ratio est, quia licet ipsum ius decimandi spirituale sit, vt in dicto capit. tua nobis, cum alijs supra allegatis, ob idquæ à laico possideri nō possit, neque præscribi, capit. causam quæ, de præscriptio. ipsa tamen quota fructuum, quæ fuit concessa, Regibus Hispaniæ, & habentibus ius ab eis, est quid sæculare, in mera temporalitate consistens, vt notat glos. verbo, laica, lib. in capit. peruenit, 1. quæstione. 3. & in capit. quoniam, verbo. non licere, sed nunquid fructus decimarum, de decimis. Quarum glosarū sententia est communiter recepta, vt constat ex relatione facta per Ioan. Garc. tit. de expensis. & meliorationibus, cap. 9. numer. 91. & 92. ultra ipsum confirmatur apertè. Primò, ex dicta. l. 1. tit. 5. lib. 1. recopilat. in illis verbis. * *Ni se entiendan en los diezmos: y tercias, que los Reyes nuestros predecesores, y nos acostumbramos a llevar antiguamente,* * quibus à regula posita in principio eiusdem legis, qua propositum erat decimis, vt quid spirituale pertinerent ad Ecclesias, & ecclesiasticas personas, excipit tertijs Regibus concessas, vt ostendat eas non se qui naturam aliarum decimarum, sed debere iudicari, vt quid mere temporale, & profanum, quia considerantur soli fructus separati ab ipso iure decimandi. Secundò, quia cū hoc pro constanti haberent nostrarum legū conditores, in noua earum compila-
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16

tione, sub diuersis titulis collocauerunt tractatum decimarum, & tertiarum, de decimis, in tit. 5. lib. 1. de tertijs, in tit. 21. lib. 9. vt quæmadmodum diuersitas nominum arguit diuersitatem rerum, l. si ijdem, C. de codicillis, ita diuersitas titulorum, vt in princip. instit. delegatis.

Quo fit, vt tales fructus sint separati à iurisdictione Ecclesiæ, & possint per laicos possideri tuta conscientia, vt per rebub. in tit. de decim. quæst. 13. Frat. Domin. de Soto, de inst. & iur. lib. 9. quæstione, 7. artic. 1. colum. penultim. & quæstione, 4. artic. 3. & consequenter laici iudices possunt de eis cognoscere tanquam de rebus profanis. Atquæ in Granatensi Prætorio, ita iudicatum fuisse testatur Cuarruias, in practicis quæstion. capit. 35. numer. 2. versic. 3. quoties decimæ, & latè confirmat Lasarte, in dicto capit. 19. numer. 29. & sequitur Ioannes Gutierrez, in practicar. quæstion. lib. 1. quæstione, 14. numer. 4. vbi ait, quod siuè tractetur de iure harum decimarū, siuè defacto, eius causæ cognitio priuate pertinet ad iudicium sæculare, & refert plures eiusdem sententiæ authores. Neque contrarium voluerunt aliqui ex præcitat. dum dicunt aliud esse cum decimæ remanēt pœnes Ecclesiam, aut ecclesiasticas personas: quia non loquuntur in his, quæ fuerunt concessæ Regibus Hispaniæ: nam de his pro constanti habent cognoscere iudices sæculares, (etiam inter ecclesiasticas personas) sed loquuntur de his decimis, quæ nunquam exierunt ab Ecclesia, & personis ecclesiasticis, & sic seu dum concessum Episcopo, non desinit esse sæculare, glos. in capit. Romana, §. debet, de appellat. in, 6. quam sequitur Maria, Soc. in capit. ex transmissa, numer. 8. de foro comp. de qua re hodiè apud nos, non potest dubitari, cum extat Regia schedula, seu prouisio, missa ad Chancellariam à Philippo

17

18

19

20

21

22

23

24

25 lippo Rege, II. D. nostro, data Matri-
ti, 30. die, mensis Martij, anno. 1569.
qua præcipitur, vt de huiusmodi ter-
tij cognoscatur in Regia Chancel-
laria.

26 Secundò, principalitèr, & ex alio
capite cognitio pertinet ad Regios
Auditores Chancellariæ. Maximè,
quando vtraque pars quæ litigat, ex
beneficio, & donatione Regnm. His-
paniæ obtinuerunt id super quo liti-
gatur, vt clarè probatur, in. l. Bene à
Zenone, etiam si litigantes sint cleri-
ci, vel aliàs ecclesiasticæ personæ, vt
expressè cauetur, in. l. 57. tit. 6. part. 1.
vbi postquam posuit regulam, quòd
clerici, & personæ ecclesiasticæ, de-
bent conueniri in iudicio ecclesiasti-
co, non sæculari, subiicit limitationē
27 in hæc verba. * *Fueras ende, si el Rey, ò
otro rico home diese tierra de hereda-
miento a Iglesia, ò algun clerigo, que tu-
uiese del, ca si tal pleyto como este les mo-
uiese alguno sobre ella, quier fuese cle-
rigo, ò lego, ante aquel deuere responder que
se la dio, y de quien la tiene, y no ante o-
tro.* * Et in. l. 10. tit. 7. lib. 9. recopilat.
cuius verba sunt. * *Que las Iglesias, y
monasterios, y personas de Orden, y otros
qualesquier ecclesiasticos, que han, y tie-
nen de nos, y de los Reyes donde veni-
mos qualesquier maravedis, y doblas, y
otras qualesquier cosas, por qualesquier
priuilegios, y mercedes,* * & ibi: *Que los
demandem ante los nuestros señores segla-
res, y no ante los ecclesiasticos, ni conser-
nadores.* * Idque originem habuisse vi-
detur ex eo, quòd causa priuilegij tra-
ctari debet coràm eo, qui priuile-
gium concessit, capite, cum venif-
sent, de iudic. Quòd ius summa cum
ratione fuit constitutum, neque ex
eo læditur, imò augetur, & ampliatur
status ecclesiasticus: nam quæmadmo-
dum laicis fundantibus, donantibus,
aut construendis Ecclesiis, fuit ex
28 priuilegio concessum ius patrona-
tus in ipsis Ecclesiis (licet eius iuris,
29

vt pote spiritualis, vel spirituali an-
nexi, quodam modo incapaces vide-
rentur) idque fauore ipsarum Eccle-
siarum, vt alij in vitarentur ad fun-
dandum, dotandum, & constru-
dum Ecclesias, vt per Lapum, in alle-
gatione. 96. vbi latè Mandosius, in
addition. litera, M. Couarruias, in
practic. capite, 36. sic æquum fuit, &
Ecclesijs fauorabile reseruare iuris-
dictionem principibus donanti-
bus iurisdictio. possessiones, & terras
Ecclesijs, si lis super illis, & aliquo
iure ipsarum moueri contingerit, vt
sic alij inuitarentur ad similes dona-
tiones faciendas, vt Ecclesiæ diten-
tur, quòd in proprijs terminis tradit
Afflictis decis. 2. numer. 4. dum ait,
rem Ecclesiæ procedentem à Rege,
effici de foro ipsius Regis.

Facit in confirmationem huius
sententiæ, quòd pari ratione consti-
tutum est, dominum feudi, etiam lai-
cum, esse iudicem competentem in-
ter feudatarios contententes super
re in feudum concessa, vel aliquo iu-
re ipsius, etiam si clerici ipsius sint, vel
quacumque alia ratione ad forum ec-
clesiasticum pertinentes, vt in capite
caterum, in capite nouit, iuncta glo-
sa verbo. ad ipsum, de iudic. capite
ex transmissa, capite verum, de foro
competent. probat. l. fin. tit. 26 partit.
4. vbi Gregor. verbo, * *ellas deue oyr,* *
30 alia iura allegat, & in verb. * *otros vñ-
sallos.* * versiculo. hodie, de consuet.
ait, generali Hispaniæ consuetudine
de istis controuersijs cognoscere Re-
gias Chancellarias, non solum inter
vassallos, sed etiam inter dominum
donatorem, & vassallum. Neque hac
in parte est audiendus Archid. in ca-
pite vnico, de cler. coniug. in. 6. Gui-
do Papæ, quæstione. 139. namer 1.
dum docet dominum feudi si sæcu-
laris sit, non posse de causa feudi cog-
noscere inter clericos, ex textu in
capite. si deligenti, de foro compe-
tent.

Z

Secunda pars, tracta de cognitione

33

tent. loquuntur enim, contra expressum rextum, in dict. capite, verum ubi lis vertebatur contra quendam prapositum, & remittitur iudicio Imperiali, à quo feudum fuit concessum. Per quem text. & alia iura, quæ allegat, opinionem Archidiacon. communiter reprobari confirmat Felin. ibi numer. 3. Mari. Soc. in dict. capite ex transmissa, numer. 32. Iul. Clar. lib. 4. sentent. §. feudum, quæstione, 90. numer. 6. versiculo. Et hæc capite quidem. Neque obstat regul. text. in in dicto capite, si diligenti, quæ non procedit, quando clericus, vel Ecclesia obtinent bona à Principe: nam tunc coram ipso debent conveniri, si controuersia moueatur super re donata, vel in feudum concessa, vel aliquo iure ipsius, propter rationem suprâ traditam, quæ æque militat utroque casu, atque ita idem ius seruari debet, ut in. §. 1. in fin. instit. quod cum eo, ibi: * *Quia eadem æquitatis ratio, etiam eo casu interueniat,* * & probat expressè, d. l. omnes, & l. Bene à Zenone, C. de quadri. præscrip.

35

Tertio principaliter, & in confirmationem huius partis facit, quia etiam si huiusmodi tertiæ, retinerent qualitatem aliarum decimarum, ad huc tamen Reges Hispaniæ, & suprema tribunalia, quæ eorum nomine, & vice iudicant, possent de illis cognoscere, quod probatur hac ratione. Certum est potestates sæculares, ex commissione, aut delegatione sumi Pontificis posse cognoscere, etiam de causis, & personis ad forum ecclesiasticum pertinentibus, ut in c. Menam, 2. q. 5. in cap. in synodo. 63. distin. per quæ, & alia iura, quæ allegat, hoc notat gloss. sic limitans, tex. ibi, in capit. decernimus, de iudi. communiter recepta secundum omnes, teste Panor. ibi num. 5. & in cap. causam, col. 1. de rescript. & ibi latè Felin. col. 3. versic. dum dicit Abbas, & ita nuper fuit de

cifum per Rom. Pontif. * *Para la cobrança del spolio del señor Cardenal don Gaspar de Quiroga Arçobispo de Toledo, y para la cobrança de la octaua parte del vino, y azeyte,* * ut habetur in motu proprio concessio à Clemente, 8. Pontifice Maximo, 23. mensis Martij, anno 1601.

Sed eo ipso, quod sedes Apostolica concessit Regibus Hispaniæ huiusmodi quotam decimarum (quæ dicuntur tertiæ) videtur eas fecisse de foro ipsorum, ut tanquam ex delegatione, & commissione Pontificis, & eius nomine iudicent, argum. text. in l. 1. §. fin. ff. de nou. oper. nunc iuncta l. 1. in fin. cum, l. sequenti, ff. usufructuarius quæmadmodum caueat. ibi: * *Omne enim rei curam suscepit,* * insinuat Soto, dict. lib. 9. q. 7. art. 1. ad fin. dum ait, quod Reges habent istas tertiæ nomine Papæ, & quod Papa, dum hanc decimarum partem Principibus adiudicauit, eas sub sæculari titulo constituit. Mirum ergo non est, si Rex, & eius suprema tribunalia de istis tertijs possint cognoscere, quæ sunt factæ ià d. ipsius patrimonio, nõ secus ac Episcopi, & cæteri Ecclesiarum Prælati, possunt cognoscere de omnibus bonis quomodocumque pertinentibus ad mensas suarum dignitatum, in capit. si quis ab Episcopo, in cap. si quis erga, secund. quæst. 7. in c. 1. de maledicis, in c. ex parte de verbo, signif. & in cap. Romana. de poen. in. 6. tradit Lopus, allegat. 39. ita etiam Rex potest cognoscere de omnibus pertinentibus ad suum patrimonium, & eius vice, & nomine suprema tribunalia Regia, iuxta text. in l. 1. §. hoc interdicto, ff. nequid in loco publico, his verbis, * *res enim fiscales quasi propria, & privata Principis sunt,* * cum ergo huiusmodi decimæ, ex concessione Apostolicæ sedis, fuerint effectæ propriè Regum Hispaniæ, ac de ipsorum, patri-

36

37

38 trimonio, Regij iudices supremorum tribunalium possunt de illis cognoscere, etiam contra ecclesiasticas personas, quæmadmodum, & de reliquis bonis ad Regium patrimonium pertinentibus. Atque hæc forsitam fuit ratio, propterquâ inuictissimus Rex Philippus dominus noster, sua Regia prouisione mandauerit, vt de causis tertiarû cognosceretur in Chancelleria, etiâ inter ecclesiasticas personas, & etiam cognoscitur in consilio de Camera, vt vidi obseruatum cum capella Regum nouorum huius ciuitatis, quæ habet dictas tertias, * *que son los dos nouenos*, * & in alia causa cum Episcopo Placentino, fuit remissa, per consilium, * *al Consejo de Contaduria mayor de Hazienda*, * 23. mensis Nouembris, anno. 1604. & vidè hæc omnia latissimo sermone explicata, in quæst. 25.

39 Neque obstauit hoc argumētum, si dicatur illud vim habere, quâdo tertiarum istarum essent pœnes dominum nostrum Regem, non verò cum semel exierunt ab ipsius patrimonio, & tractatæ fuerunt in alium tertium: nam huic obiectioni respondetur, quòd cum donatarius habeat tertias ex donatione Regis, iure eius vitur, quia donatarius Regis dicitur procurator fisci in rem suam, & tunc causa tractanda est coràm eodem iudice, coràm quo ageret procurator fisci, vt tradit Matthæus de Afflictis, decis. 2. num. 1. & probat dicta lex Benè a Zenone, l. 57. tit. 6. part. 1. l. 10. tit. 7. lib. 9. recopilat. de quibus sup. n. 27.

41 Sed & si supradicta cessarent, quæ tamen singula sufficiunt: ad probandam intentionem Regis, adhuc tamē ex alio iure potest efficaciter probari, & fulciri, si Rex, vel possessores sunt spoliati iure percipiendi huiusmodi decimas, per aliquem, quòd in debitè, se ab earum solutione subtraxit, & hoc fuit in iudicium deductum, reme-

dium possessorium: quia possessorium rei ecclesiasticæ, vel spiritualis reputatur, quid profanum, & potest de eo cognosci per iudices laicos, etiam inter ecclesiasticas personas, vt notat glosa. 1. in capite literas, de iuramento calumniæ, & in capit. cum dilectus, de electione, verbo, iuramento, vericulo, vel dic, quòd licet causa, & est opinio communis secundum Ripam, numer. 90. Boerium, 60. Mantuam, 27. in rubrica de iudicijs. Couarruias, in practicis, capite, 35. numero. 1. p. Franciscum Marcum, quæstione. 90. numero. 1. & quæstione, 512. numero. 1. & plures alios refert Menochius, de retinenda possessione, remedio. 3. numero. 327. 331. & 343. & iterum de recuperanda possessione, remedio. 15. numer. 211. vbi ex graui ū authorum, (quos allegat,) testimonio refert, per vniuersam Galliam, & in varijs aliarum prouinciarum Senatibus. Ita seruari, & ultra ab eo relatos, id ipsum seruare Venetiarum Senatum, testatur Ferretus, consilio. 1. numero, finali, & consilio, 16. numero. 6. & consilio. 288. numero, 20. & eiusdem obfereatione in Gallico Senatu, author est Ioannes Garcia, in titulo de nobilitate, glosa, 9. numero. 46. allegans pro ea sententia textum, in lege. 20. titulo. 1. libro. 3. recopilationis, & plures alios aucthores, quos refert Ioannes Gutierrez, in quæstionibus canonicis, capite, 34. numero. 22. & idem sententiæ se subscriuit Quintilianus Mandosius Romani consistorij aduocatus in signis, & ecclesiasticæ iurisdictionis acerrimus defensor, ad regulas Chancelleriæ, in prima parte, ad regulam de concurrentibus super beneficio, quæstione, 21. numero, 2. qui omnes pœnè innumeros eiudem sententiæ aucthores allegant, & sequitur Barbosa, in l. Titia, 39. numer. 45. ff. soluto mat. Acebedo, in dicta lege prima,

Z 2 titu.

Secunda pars, tracta. de cognitione

44 titul. 21. numer. 42. lib. 9. Recopillatio
nis. Et ne solo Doctorum testimonio
hac in parte niti videamur, iuribus e-
tiam comprobauimus. Et in primis
per textum in capit. finali, de iudicijs,
in capit. petimus, 11. questione, 1. unde
iudex laicus cognouit de causa
45 possessoria beneficij, quia illa non
spiritualis reputatur, alias enim de ea
non cognosceret iudex secularis, vt
in capit. 2. de iudicijs.

Præterea facit, pro eadem senten-
tia, tex. in c. literas, §. nos autem, ad
finem, de restitutione spoliatorum, vbi
dicitur, in causa possessoria matrimo-
nij teneri partes iurare de calūnia, &
tamen illo iure attento in causis spi-
ritualibus, non iurabatur de calūnia,
46 vt probatur in c. liter. de iuramento
calūniæ, in c. 1. §. fin. eodem tit. in. 6.
Ergo causa possessoria rei spiritualis
profana censetur. Et hæc est vera, &
tenenda sententia, reiecta contraria,
Antonius de Butrio, in c. finali, de iu-
dicijs, quā sequuntur aliqui, quos re-
ferunt supra citati Doctores. Quibus
nihil fauet textus. in Clementina vni-
ca, de causa possessionis, & in Clemē-
tina vnica, de sequestrat, possess. vbi
de causa possessoria rei ecclesiasticæ,
& beneficii cognouit iudex eccle-
siasticus. Nam Doct. qui dicunt posse
47 iudicem seculare cognoscere de hu-
iusmodi possessorijs, non negant pos-
se etiā cognoscere ecclesiasticum: ne-
que enim cōcedūt hac cognitionē se-
culari priuatiuē, excludēdo ecclesia-
sticum à potestate cognoscendi, si co-
rā eo partes voluerint litigare. Cæte-
rū si eligerint seculare iudicium ad
48 cognoscendum de spolio, vel de tur-
batione possessionis, potest coram ta-
li iudice causa tractari, & semel cēpta
debet corā eo finire, ex reg. l. vbi cēp-
tū, ff. de iudicijs, & ita in effectu respō-
det Federic. de Sen. in cōf. 245. incip.
domino Andrea, vers. si volumus te-
nere, & probat tex. in c. postulasti, de
49 homicidio, dū ait, * quæsiuisti præterea,

utrum cōtra quosdā debitores Ecclesia de-
cimas subrahentes, tibi Regiam implo-
rare liceat potestate. Et supponit in deci-
sione summus Pontifex licere, * per quē
textū, Lopus, in additione ad Feder.
de Sen. d. cōf. 245. in distinctē tenet,
posse iudices laicos de causa ista cog-
noscere, vt tenet Anastas. Germon. lib.
3. de sacrorum temp. immunitatibus,
c. 19. ex n. 95. vbi etiam dicit, quod si
præueniat ecclesiasticus, non potest
à iudice seculari inhiberi, idq; mul-
to planius procedit, vbi agitur de pos-
sessorio pro restitutione decimarum,
a quarum solutione si quis in debite
futraxit, secundū eundem Federicū
in d. cōf. vers. sine præiudicio. Quæ
omnia sunt singularia, & menti tenē-
da pro declaratione, & practica dictæ
legis Benè à Zenone, C. de quadrie-
nij præscriptione.

SVM MARIV M.

- 1 **C**asus questionis proponitur, pro fa-
ciliiori intelligentia.
- 2 **P**ossessio generica, & specifica, in ali-
qua re, qualiter consideretur.
- 3 **P**ossidens noualia in genere præfertur,
habenti titulo noualium futurorum.
- 4 **N**oualia qualiter considerentur.
- 5 **G**eneri per speciem derogatur.
- 6 **P**ossessio noualium in vna re extendi-
tur ad omnia noualia eiusdem territo-
rij.
- 7 **Q**ui continuat suam possessionem, non
innouat, & iudex qui exequitur manu
tentione remota non facit vim.
- 8 **C**apitulum Ecclesie, qui est in possessio-
ne exigendi decimas noualium in ge-
nere, præfertur in iudici possessorio, ha-
benti gratiam noualium futurorum in
genere illius territory.
- 9 **A**ttentare, non dicitur, qui continuat
possessionem suam.
- 10 **I**udex, non facit vim, qui exequitur
sententiā appellatione remota, in iudi-
cio, in quo continuatur possessio.
- 11 **P**ossessio cōtinuatur in annexis, & cō-
nexis, habito respectu ad possessionē re-
principalis.

- 12 *Canonicus continuat possessionem, in omnibus iuribus, & pertinentiis.*
- 13 *Inhibitio, non comprehendit actus possessorios continuationis possessionis, respectu causæ principalis.*
- 14 *Decisio Rota, confirmat nostram principalem questionem.*
- 15 *Possessio continuatur in annexis, & connexis, quando alius tertius, non est in possessione.*
- 16 *Possidens pro indiviso, dicitur totum possidere.*
- 17 *Continuans possessionem pro indiviso, non dicitur attentare.*
- 18 *Possidens, pro indiviso, non potest continuare suam possessionis medietatē, nisi in tota re.*
- 19 *Meum est, quod commune est.*
- 20 *Indivisibilitas rei communis inter coheredes, causat possessionem respectu omnium bonorum.*
- 21 *Resolutio Rota, refertur in casu proposito.*
- 22 *Casus defacto refertur.*
- 23 *Tertius possessor dicitur ad impediendam executionem, qui possidet bona pro indiviso.*
- 24 *Divisio bonorum est prius facienda, quam executio in bonis communibus.*

QVÆSTIO 18.

Verum iudex ecclesiasticus faciat vim qui appellatione remota, exequitur sententiam redintegrationis possessionis decimarum in genere, contra habentem titulum, & Gratiā specificam.

Casus huius questionis, potest figurari in eo, qui habet genericam possessionem omnium novialium, qui petit manutentionem possessionis, in novialibus, noviter ad culturam reductis, contra alium, qui ex rescripto Pontificis, habet novalia, quæ post concessione gratiæ contingunt. Primus dicit habere possessionē genericā, omnium novialium alicuius

territorij: alter habere gratiā decimarum illius territorij, in omnibus novialibus, ad culturam noviter reductis, & cum quilibet agat iudicio possessorio, iudex ecclesiasticus declaravit, eum esse manutenendum in sua possessione, qui generaliter habebat ius omnium novialium. Aduersarius verò, qui obtinuit gratiam specialem, appellavit, iudex exequitur sententiam appellatione remota, causa deboluitur per viam violentiæ, ad tribunalia Regis. Dubium est, an dictus iudex, vim fecerit? Et si consideramus regulam iuris, generi, per speciem derogatur, magis operari debet gratia specialis omnium novialium, ad culturam noviter reductorum, quam præscriptio, vel possessio generalis, quæ in illis novialibus nunquam fuit sortita effectum. Si verò altiora iuris principia repetamus, qui habet possessionem genericam, omnium novialium alicuius territorij, dicitur eam continuare, in novialibus noviter ad culturam reductis, argumento, textus, in capit. commissum de decimis, & tradit Abbas, consil. 71. volum. 2. numer. 3. & dicemus, in quæst. 55. num. 52. & cum illa sit continuatio possessionis, nullam vim facit iudex, exequendo sententiam appellatione remota, servato iure, quo ad proprietatem. Et in casu simili, idem resoluit Rota, 26. Februarij, anno. 1567. in vna Hispalensi decimarum quam refert Lancelotus, de attentata, 2. p. cap. 4. limitatione. 1. nume. 46. ubi dicit, quod si capitulum alicuius Ecclesiæ sit in quasi possessione extendi decimas novialium in genere, alicuius territorij (prout habet capitulum huius sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, in pluribus locis huius Archiepiscopatus) si contingerit Papam fecisse gratiā novialium futurorum alteri Ecclesiæ, vel Comiti, & uterque contendat, ad mittendum esse in possessione futurorum novialium, licet capitulum in specie, non possit prætere possessionem, respectu

Secunda pars, tracta. de cognitione

9 nouorū noualium, sufficit continua-
tio possessionis generalis, vt cesset at-
tentatum. Et sic quāmodum ces-
sat attentatorum remediū, in eo, qui
continuat possessionem, sic debet
cessare vis in executione sententiæ,
non obstante, quod appellatio inter-
ponatur per viam recursus, & violenti-
10 tiæ: quia continuatio possessionis ex-
cludit omnem vim, sicut excludit at-
tentatum, vt tradit ipse Lancelotus,
vbi suprā, 2. par. c. 4. limitatione, r. nu.
36. vbi dicit ita fuisse decisum, vbi am-
pliatur, hæc decisio. n. 57. in omnibus
11 annexis, & connexis, cohærentibus
ipsi possessioni: quia ratione conti-
nuationis, non fit vis in executione,
habito respectu ad possessionem rei
principalis. Finge obsecro, pro clario-
ri intelligentia, & practica huius que-
stionis, quod Petrus, canonicus huius
sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, vigore li-
terarum Apostolicarum, adeptus fuit
possessionem canonicatus, cum om-
12 nibus suis iuribus, & pertinentijs, &
annexis, & ita fuit receptus, & admis-
sus per capitulum, dato sibi Stalo in
choro, & loco in capitulo. Postea ve-
rò orta fuit controuersia inter capitu-
lum, & Petrum canonicum, super di-
cto canonicatu, & perceptione fru-
ctuum: causa verò fuit, in Rota, vbi
data fuit inhibitio contra prouisum,
eo tempore, quo agebatur de percep-
tione distributionū quotidianarum,
vel vestuarij, ipse verò obtinuit man-
datum de manutenendo, capitulum
13 petit, vt nihil innouetur lite penden-
te. Petrus canonicus, petit manuten-
tionē suæ possessionis, in distributio-
nibus, & sic in cōnexis, in quib⁹ nulla
præcessit possessio actualis, nisi per
viam continuationis principalis pos-
sessionis, quā pacifice habebat, in suo
canonicatu, iudex appellatione remo-
ta cōseruauit canonicū in sua posses-
sione, capitulū petit omnia esse reuo-
cāda tāquā attentata, & innouata, &
iudex ecclesiasticus fecit vim exequē-

do sententiā appellatione remota. Sed
q̄ nō sit possessio attentata ratione cō-
14 tinuationis possessionis tenuit Rota
texto Martij, anno. 1554 quā decisio-
nē refert Lancelot. sup. n. 57. & p cōse-
quēs, sicut nō est attentata possessio,
similiter, neq; iudex exequēdo appel-
latione remota facit vim. Pro qua len-
tētia aduci possunt tradita p Ancha.
in c. line possessione de reg. iur. vers.
15 si ergo canonicus. Ferret. cōf. 14. n. 4.
& 5. Deci⁹, cōf. 271. n. 17. Maximē quā-
do alius tertius nō est in possessione,
vt tradit Rota, tit. de appellat. in anti-
quis, decis. 10. quæ omnia sunt menti-
tenēda, quia ex his duobus exemplis,
potest respōderi alijs, prout ego feci
in alio casu defacto, contingenti, pro-
ut retulimus, in q. 91. n. 5.

Et in tātū est vera nostra cōclusio,
& reolutio: quia nō solū ille qui ha-
bet integrā possessionē, est manutenē-
16 dus in ea, non obstāte inhibitione, &
appellatione, sed etiā si possidēs solū
habeat medietatē illius rei sup qua li-
tigatur, pro indiuiso cū alijs. quia mor-
tuo huius cōsorte, dicitur continuare
suā possessionē, & nulla est innouatio
in re postea acquiritā: quia possidēs
pro indiuiso nō potest cōtinuare suā
possessionis medietatē, vel aliā quotā
17 partē, nisi in tota re, vt notāt Barro. &
Ial. in l. i. de rei electione, n. 17. & 18. ff.
de leg. l. quia, q̄ cōmune est, meū est,
vt in d. l. i. de rei elect. §. 1. quam regulā
18 declarat Graciā, reg. 91. & sic licet ali-
quis nō sit dominus, nisi pro medietate,
pro indiuiso, ista indiuisibilitas, & rei
19 communitas, inter cohæredes, causat
possessionē respectu omnī, & si ali-
quis decedat, nō est noua possessio,
& acquiritio, sed possessionis antiquæ
20 cōtinuatio, & sic fuit resolutū in Ro-
ta, 5. Nouēbris, ann. 1565. quā refert Lā-
celot. sup. n. 64. ex qua ratione, nūper
detendimus, sic tertiuū oppositorem,
quemdam fratrem religiosum so-
cietatis I E S V, qui habet suā bo-
na, in communi, & pro indiuiso,
21 cum

23

cum alio fratre Ioanne de Vracandi, qui est omnium bonorum administra-
tor, & cum sit ære alieno grauatus, pe-
titur executio aduersus omnia bona,
quæ pro indiuiso possidetur, per suos
creditores. Frater verò se opponit e-
xecutioni, tanquam tertius bonorum
possessor, ex eo, quòd, illud quòd cõ-
mune est, suum est, licet non habeat
bona certa designata, vt in dict. l. ser-
ui electione, §. 1. nam cum possidens
pro indiuiso, non possit continuare
suam possessionem medietatis, nisi in
omnibus bonis, vt supr. diximus. Cõ-
sequens est, vt dicatur tertius posses-
sor, ad impediendam executionem
factam in dictis bonis, pro indiuiso
possessis: cum prius sit facienda diui-
sio bonorum, per iudicium familiæ
erciscundæ, quòd tene menti, quia
sæpè defacto contingit, & sic potest
impediri executio.

24

S V M M A R I V M.

- 1 **I**udex secularis potest cognoscere cõ-
tra contrahentes matrimonium
clandestinum.
- 2 Matrimonium clandestinũ contrahen-
tes, puniuntur à iudice ecclesiastico, &
seculari, & est locus præuentioni, vbi
c. tuam, de ordi. cognito, declaratur,
vt procedat in quæstione iuris.
- 3 Matrimonium clandestinum, si non est
plenè probatum, cognitio pertinet ad
ecclesiasticum.
- 4 Casus defacto refertur de matrimonio
clandestino, & quid iudicatum in Cu-
ria Regis.
- 5 Iudex secularis potest cognoscere de of-
ficio, & ad partis petitionem, contra
contrahentes matrimonium clandestinũ.
- 6 Sanchez de matrimoniolaudatur.
- 7 Casus defacto refertur, de alio matri-
monio clandestino, & quid iudicatum
fuit per auctorem.
- 8 Lex. 19. Taur. declaratur.
- 9 L. 1. tit. 1. lib. 5. recopil. declaratur.
- 10 Princeps licet non possit disponere cir-
ca spiritualia, potest tamen addere pæ-
nam, ad maiorem obseruantiam.

Q V Æ S T I O. 19.

*Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim
inhibendo iudici seculari, vt non
procedat ad punitionem contrahen-
tium matrimonium clandestinum.*

IN Hac quæstione, doctissimus
Præses Couarru. in. 4. de Spon-
lib. 2. p. c. 6. in principio, n. 21. re-
soluit nostram quæstionem pro iudi-
ce ecclesiastico. Sed contraria, pro iu-
dice seculari vera est, & tenenda, vt
tradit Menchaca, de successuum
creatione. §. 26. n. 69. vbi tenet contra
Couar. & dicit esse suspectam opinio-
nẽ, quia iudex secularis bene potest
ex legibus, nostri Regni, punire con-
trahentes matrimonium clandestinũ,
in quo non præiudicatur iurisdictio
ecclesiastica, quia illa iurisdictio per-
tinet ad factum, & non ad ius, vt do-
cet Barbosa, in. l. Titia, n. 36 ff. solut.
matrim. vbi dicit non ob stare, tex. in
d. cap. tuam, de ordine cognitionum,
quia loquitur de Regina Cypri. quã
nõ verimile, natam esse ex personis,
de quibus dubitaretur, an matrimo-
nio defacto contraxissent, sed an fuis-
se legitimum. Et sic vertebatur quæ-
stio iuris, quæ pertinet ad forum Ec-
clesiæ, secus verò, si fuisset quæstio fa-
cti, quia tunc secularis iudex, non est
prohibitus cognoscere. Idemque te-
net Castillo, in. l. 49. Tauri, & Bobadi-
lla, in sua Politica, lib. 2. capit. 28. nu-
mer. 170. vbi dicit, quòd ita practica-
tur. Et quòd magis est, quòd præuen-
tioni locus erit, vt tradit Azeuedo, in
l. 1. titulo. 1. numero 46. lib. 5. recopi-
lationis. Et ita sunt intelligenda tra-
dita per Gutierrez, lib. 2. practicarũ,
quæstione. 2. numer. 2. vbi illud limi-
tat, quando non constat plenè de ma-
trimonio clandestino, quia tunc ne
impediatur comprobatio illius deli-
cti, potest iudex ecclesiasticus pro-
cedere contra secularem, vt illi
det copiam actorum, & testes.

Z 4 de-

Secunda pars, tracta. de cognitione.

detentos, & incarceratos ad eum remittat, vt facti veritas constare possit, sed inhibito, non est admittenda, & si defacto iudex ecclesiasticus, inhibeat iudici sæculari, debet ipse appellare, & protestare Regale auxilium, & si processus mittatur ad Chancellariam, ibi iubebitur, vt iudex ecclesiasticus, reponat omnia acta, facta contra iudicem sæcularem, ad quem causa deuoluitur, vt nuper fuit factum: nam cum iudex sæcularis procederet aduersus contrahentes, & testes, ad quærellam partis: iudex ecclesiasticus inhibuit sæculari, promulgando censuras ecclesiasticas aduersus eum, & cum causa, per viam violentiæ, delata fuisset ad Regalem Chancellariam Pincianam, iudicatum fuit, ecclesiasticum vim facere, & causa fuit remissa ad iudicem sæcularem, qui non solum ad petitionem, vel quærellam partis potest procedere, sed etiã ex officio, vt tradit Azeuedo, supra numer. 54. quod tene menti, & declarat Sanchez, de matrimonio, prima parte, lib. 3. disputatione, 54. numer. 6. & per totam. Cuius opinionem prædicauimus cum fuisset iudex* del juzgado, * huius ciuitatis locorum, tanquã vnus ex decurionibus ipsius. Nam postquam iudex ecclesiasticus condēnauit contrahentes matrimonium clandestinum, oppidi de Yeuenes, postea ego ex officio iterum eos condēnaui, sed clementius, quam disponitur in l. 29. Tauri, & in lege prima, titulo primo, lib. 5. recopilationis. Et ita sæpissime in alijs causis vidi iudicatum: & ratio huius opinionis est, quia licet lex, seu Princeps sæcularis, non possit aliquid disponere circa spiritualia, potest tamen addere pœnas, ad maiorem ipsius obseruatiam, vt tradit glosa, in Clementina, ne Romani, de electione, verbo, tolli, licet contrarium, & male, intendat probare, Marta de iurisdictione quarta parte, casu septimo. Et nostram opinio-

nem sequitur Couarruuias, de Sponsalibus, in. 4. secunda parte, capit. 6. in principio, numer. 18. Celsus, consil. 38. numer. 6. & est glosa. in capitulo, cum secundum leges, de hæreticis, lib. 6. verbo, certo, & alias plures rationes, refert, & sequitur Gutierrez, supra lib. 2. practicarum, quæstione, 1. à numer. 113. cum sequentibus. Vbi cõfirmat nostram opinionem, quæ verissima est, & tenenda, in iudicando, & consulendo, & si iudex ecclesiasticus inhibeat iudici sæculari, à cognitione causæ, erit articulus violentiæ, prout vidi iudicatum à Regali Chancellaria Pinciana, vt diximus in lib. 4. comun. contra communes, quæstio. 1. num. 698.

SVMMARIVM.

- 1 **I**udex conseruator cognoscit de notorijs iniurijs, & violentijs.
- 2 Capit. 1. de officio, & potestate iudicis delegat. lib. 6. declaratur.
- 3 Capit. 14. ses. 7. Concilij Tridentini. declaratur.
- 4 Capit. 5. ses. 14. Concilij Trident. declaratur.
- 5 Capit. fin. de officio, & potestate iudicis deleg. lib. 6. declaratur.
- 6 Lex. 1. & 2. tit. 8. libr. 1. recopilationis declaratur.
- 7 Iudices conseruatores, non possunt cognoscere de causis civilibus.
- 8 Bulla conseruatorum sunt abrogata, in alijs casibus, quam notoria violentia.
- 9 Casus defacto contra iurisdictionem conseruatorum, refertur.
- 10 Iudices conseruatores, vim faciunt, cum sint deputati ad tollendam vim.
- 11 Actor, qui in civilibus causis molestat reum apud iudicem conseruatorem, punitur.
- 12 Lex, quæ iudicibus, non applicat terram partem condemnationis, male exequitur.
- 13 Conseruatores iudices sunt tanquam alguacelli in republica, qui faciant

- faciunt vim, quam tollant.
- 14 Conseruatores gubernantur, tanquã theologi, à suis notarijs.
 - 15 Actor sequitur forum rei, non è conuerso.
 - 16 Guidonis Papa opinio reprobat, favore conseruatorum.
 - 17 Violentia non est, debitum non soluere.
 - 18 Gutierrez laudatur.
 - 19 Debiti exactio requirit strepitum, & figuram iudicij.
 - 20 Iudices conseruatores, non possunt habere tribunal erectum.
 - 21 Rex noster est iudex conseruator ad tollendam vim vassalorum.
 - 22 Lex finalis, ff. quod metus causa, declaratur.
 - 23 Violentiam qui timet sibi inferri, potest adire iudicem.
 - 24 Iudices conseruatores, possunt innocare auxilium brachij secularis.
 - 25 Causa an sit civilis, vel criminalis, qualiter cognoscatur.
 - 26 Caput. 20. sess. 24. Concilij Tridentini, declaratur.
 - 27 Conseruatoria non possunt ampliari.
 - 28 Papa potest ampliare iurisdictionem iudicum conseruatorum.
 - 29 Conseruatoria Salmantina declaratur, & alia.
 - 30 Lex. 8. tit. 7. lib. 1. recopilatio, declaratur.
 - 31 Conseruatoria vniuersitatum approbatur per Concilium, & non sunt derogata.
 - 32 Conseruatoria Collegij Societatis Iesu, traditur, & quid iudicatum in Regali Chancellaria.
 - 33 Conseruatoria Salmantina, non extenditur ad alias vniuersitates.
 - 34 Conseruatoria Toletana, non est approbata à Rege, licet pluries fuit petita.
 - 35 Conseruatores, non possunt procedere ultra duas diuitas, computandas à fine diocesis.
 - 36 Dieta qualiter intelligantur, & computentur.
 - 37 Dieta est duplex, legalis, & vulgaris,

- & semper de vulgari intelligitur.
- 38 Leuca quibus passibus constet, & est duplex vulgaris, & legalis.
 - 39 Lex. 8. tit. 25. lib. 5. recopilat. declaratur.
 - 40 Dispositio loquens de leucis, intelligitur de vulgaribus.
 - 41 Leuca legalis constat, ex tribus mille passibus.
 - 42 Lex. 3. tit. 16. partit. 2. declaratur.
 - 43 Lex. 4. tit. 13. partit. 1. declaratur.
 - 44 Leuca legalis constat quindecim mille pedibus.
 - 45 Pes, & digitus quomodo dinumerentur ad constituendam leucam.
 - 46 Iudex conseruator si fuerit recusatus, non poterit ad vltiora procedere.
 - 47 Caput quintum Concilij Tridentini, declaratur in versiculo, quod conseruator, quando est competentia iurisdictionis, non potest ad vltiora procedere.
 - 48 Appellatio à sententia conseruatoris est interponenda, ad Pontificem, & non ad Archiepiscopum, neque eius consilium, contra Narbona.

QVAESTIO 20.

Vtrum iudex ecclesiasticus conseruator, faciat vim, inhibendo iudici seculari, vel ecclesiastico, & qualiter vis consideretur, in hoc casu.

VT Nihil intactum relinquamus circa violentias iudicum ecclesiasticorum, aliqua libuit prænotare, aduersus iudices conseruatores, qui ultra limites suæ iurisdictionis, tanquam fulgur, & tempestas violando iura procedunt, aduersus personas sæculares, in causis merè civilibus, faciendo vim, & violentiam,

2 cum eorum iurisdictio, ad tollendam
 vim, & violentiam creata à Pontifice
 Maximo sit, ut in capit. 1. de officio,
 & potestate iudicis delegati, lib. 6. in
 hac verba, * *statuimus, ut conseruato-*
 3 *res, quos plerumque concedimus à mani-*
festis iniurijs, & violentijs defendere pos-
sint, quos eis committimus defendendos,
neque ad alia qua iudicalem indaginem
exigunt. * Idemque clarè probatur in
 capit. 14. ses. 7. Concilij Tridentini,
 ibi: * *In alijs vero, si ipsi iudicem, non*
 4 *habuerint coram locorum ordinarijs, tã-*
quam in hoc ab ipsa sede delegatis conue-
niri, & iure medio ad solvendum debitum
cogi, & compelli possint privilegij, exem-
pationibus, cõseruatorum deputacionibus,
& eorum inhibitionibus aduersus pramiss-
sa, nequaquam valituris. * Ad idem
 textus, in capit. 5. ses. 14. Concilij Tri-
 dentini, ibi: * *Insuper cum nonnulli qui*
 sub pretextu, quod super bonis, & rebus,
 ac iuribus suis, diuersè eis iniuria, ac mo-
 lestia inferuntur, certos iudices per lite-
 ras conseruatorias deputari obtinent, qui
 illos à molestijs, & iniurijs huiusmodi tuc-
 antur, ac defendant, & in possessionem,
 seu quasi bonorum, rerum, ac iurium suo-
 rum manuteneant, & conseruent, neque
 super illis eos molestari permittant, eius
 modi literas in plerisque contra concedē-
 tis mentem in reprobum sensum, detor-
 queant, id circo nemini omnino cuiuscun-
 que dignitatis, & conditionis sit, etiam si
 capitulum fuerit, conseruatoria litera, cū
 quibuscumque clausulis, aut decretis, quo-
 runcumque iudicium deputacione, quocum-
 que etiam alio pretextu, aut colore conces-
 sa, si fragentur ad hoc, ut coram suo Epif-
 copo, siue alio superiøre ordinario in cri-
 5 *minabilibus, & mixtis causis accusari, &*
conueniri, ac contra eum inquiri, & pro-
cedi non possit, aut quo minus si qua iura
et concessione competere, super illis
libere valeat, apud iudicem ordinarium
conueniri. In ciuilibus etiam causis si ipse
actor extiterit, aliquem ei apud suos con-
seruatores iudices in iudicium trahere
minime licent. * Idemque probat tex.

in capit. fin. de officio, & potestate iu-
 dicis delegati, lib. 6. ibi: * *Et à manife-*
 6 *stis iniurijs, & violenti stueatur,* * & ibi:
 * *Decernimus, ut si de alijs, quam de ma-*
nifestis iniurijs, & violentijs, scienter
se intromisserint, seu ad alia qua iudicia-
lem indaginem exigunt suam extēderint
potestatem, eo ipso per unum annum ab of-
ficio sint suspensi. * Idem probat textus,
 de iure Regio, in l. 1. & 2. tit. 8. lib. 1. re-
 copilationis, ibi: * *Los conseruadores*
dados por nuestro muy santo padre, no seã
osados de perturbar nuestra jurisdiccion
seglar, ni se entremeter à conocer, saluo
de inurias, y offensas manifestas, y note-
rias, que suelen ser hechas a las Iglesias,
ò monasterios, y personas ecclesiasticas,
segun que los derechos disponen, y los san-
tos padres, que lo ordenaron, y no mas, ni
allende, no embargante qualesquier com-
missions, ò poderes, que les sean, ò son da-
dos. Y si los tales conseruadores lo contra-
rio hizieren, por esse mismo fecho pierda
las temporalidades, y naturaleza, que en
estos Reynos tienen, y sean auidos por age-
nos, y estranos de nuestros Reynos. * Et
 sic non solum de iure communi, sed
 7 ex Concilio Tridentino, & ex lege
 Regni, non possunt conseruatores
 cognoscere in causis ciuilibus, aduer-
 sus ecclesiasticam personam, neque
 sæcularem, etiam si ante Concilium
 habeant amplissimam iurisdictionē,
 8 ex Bullis, & Apostolicis concessioni-
 bus, quia omnia sunt abrogata ex di-
 cto capit. 7. sessione. 14. ibi: * *Priuile-*
 9 *gijs, exceptionibus, conseruatorum depu-*
tacionibus, & eorum inhibitionibus, aduer-
sus pramissa nequaquam valituris. * Et
 secundum decretum Concilij, & le-
 gem Regni iudicari oportet, alias e-
 nim per viam violentia, in Regali cõ-
 fistorio, vel in Regalibus Chancella-
 10 rijs, omnia acta reuocantur, ut sæpius
 vidi iudicatum, contra conseruato-
 res huius ciuitatis, qui cum sint depu-
 tati ad agnoscendum, de notorijs vio-
 lentijs, & manifestis iniurijs, ipsi sunt
 qui aduersus laicos, & clericos, vim
 & vio-

11 & violentiam faciunt, sine timore pœnæ, de qua in dicto capit. fin. de officio, & potestate iudicis de legati. vbi similiter actor, qui adit iudicem, conseruatorem in alijs causis, & negocijs ultra metam suæ iurisdictionis, plectitur pœna excommunicationis, vt in dicto capit. finali, versiculo, pars verò, in hac verba. * *Pars verò, quæ hoc fieri procurauit, sententiam excommunicationis incurrat, à qua, non possit absolui, nisi ei, quem sic fatigauit indebitè, primo satisfacias integraliter de expensis.* * Quod malè seruatur in Curia conseruatorum, in qua abhinc viginti annos tanquam aduocatus versatus sum, & nunquam aduersus iudices, nec aduersus actores, vidi dictas pœnas executioni traditas, nec pœnam de qua in dicta lege, 1. & 2. tit. 8. libr. 1. recopilationis, ibi: * *Pierdan las naturales, y temporalidades, que en estos Reynos tienen, y sean dados por agenos, y estranios dellos,* & ibi: * *Qualquier lego, que en las tales causas fuere escriuano, o procurador contra lego, del tal conseruador o juez, salvo en aquellos casos que son permitidos de derecho, por esse mismo fecho sea infame, y sea desterrado por diez años del lugar, o jurisdiccion donde viuere, y pierda la mitad de los bienes, la mitad para la camara, y la otra mitad para el acusador.* * Quæ lex iustissima est, sed quia in ea, non applicatur tertia pars pœnæ iudici, nunquam executioni mandatur. Et sic omnes amplificat conseruatoris iurisdictionem, plusquam ratio, & æquitas patitur, sine timore pœnæ legis, & excommunicationis, de qua in dicto capit. fin. vnde nimirum si faciant vim litigatoribus, licet sint nominati ad tollendam vim, & violentiam. Profecto enim, quod sectantur alguacillorum vestigia, qui creati sunt ad capiendos facinorosos, & vim facientes in Republica, ipsi verò sunt malefactores, qui non solum vim, sed violentias, & latrocinia grassantur: quia dicti conseruatores,

12

13

14

de omnibus causis ciuilibus, aduersus laicos intrepide, & sine metu pœnæ cognoscunt, nam magis gubernantur à suis notarijs, quam ex consilio iuris peritorum, imò si ipsi consulti, respondeant secundum ius, & decreta conciliorum, odio eos prosequuntur, & alios assessores amplectentes, ipsorum, sectantur voluntatem, in qua semper, apud ipsos versatur. Cui morbo succurritur per Regias prouisiones, quarum virtute absoluantur excommuniati, & cum processus remittitur ad Regalem Ghancellariam Pincianam, omnia acta reponuntur, & causa remittitur ad iudicem ordinarium, ad quem de iure cognitio pertinet. ex regula tex. in l. iuris ordinem, C. de iurisdictione omnium iudicum, capit. cum sit generale, de foro competenti, vbi actor sequitur forum rei, & non reus forum actoris.

Vnde cauendum est à traditis per Guidonem Papæ, quæstio. 18. numer. 3. in fine, quem sequitur Didacus Perez, in l. 1. tit. 7. libr. 1. ordinam. colu. 269. versiculo, conseruatores, qui tenent esse violentiam, non soluere debitum, & per consequens posse creditores debitum exigere, per censuras aduersus laicos, coram iudicibus conseruatoribus, quod quidem in praxi, de facto receptum video, vt tradit Gutierrez, lib. 3. practic. quæst. 9. numer. 3. vbi dicit, quod sic vidit in praxi admissum. Quæ practica, non est iuris consona, imò deuiat à tramite iuris, & rationis, & nunquam admittitur in Curia Regis. Et sic aduersus Guidonem tenet doctissimus Ioannes Gutierrez, dict. quæstione. 9. numer. 8. cum sequentibus, & post hæc scripta, in lib. 4. practicar. quæstione. 63. contra Fr. Manuel Rodriguez, 1. à quæstio. Reg. quæstione. 65. artic. 12. quia non est propriè iniuria, neque violentia, non soluere debitum civile. Maximè quia exactio debiti requirit strepitum, & figuram iudicij, & sic non

15

19

17

18

Secunda pars, tracta. de cognitione.

20 non potest hæc causa agitari coràm dictis iudicibus cōseruatoribus, quia non possunt habere tribunal erectū, secundum decisionem Concilij Tridentini, & sic nullomodo possunt cognoscere de dictis causis ciuilibus, vt tradit Alciatus, reg. 1. præsumpt. 23. vbi dicit falsam esse opinionem Guidonis, cui libenter assentio, nisi aliter fuerit definitum in literis cōseruatorijs, quia illud est seruandum, & secundum eius tenorem iudicandum. Et hanc nostram principalem opinionem tenet Fuscus, de visitatione, lib. 2. capit. 23. numer. 5. vbi dicit, quòd vigore cōseruatoriarum, non possunt actores in ciuilibus causis, reum laicum, coràm cōseruatore cōuenire, qui allegat pro ista opinione Concil. Trident. & numer. 16. annexit optimum verbum pro confirmatione iuris nostri Regis, circa cognitionem causarum per viam violentiæ dicens: ** Quòd Rex est index cōseruator suorum vassallorum, vt nemini iniuriat fiat, & quisque suū libere possident, quia Rex in vassallis viuit, & vassalli in Rege, qui pacem, & augmentum suorum fidelium curare debet, vt sic duret quiete, & gaudio populorum, vt nomen eius amabile sit, subditorum tranquillitatem procurando, ne alijs violentia inferatur, vt in dict. cap. officium.*

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

Et ad cognoscendum, an causa sit ciuilis, vel criminalis: considerandū est, an ciuilitè, vel criminaliter intē-

tetur? vel an veniat imponenda pœna corporalis, vel pecuniaria Fisco applicanda, vel condemnatio sit facienda ob publicam vindictam, in his enim casibus dicitur causa criminalis, ita docet Iul. Clar. lib. 5. receptar. sent. §. fin. quæstione. 1. Fuscus, supr. numer. 12. qui allegat pro ista opinione, text. in capite. 20. ses. 29. Concil. Trident. §. adhuc. Salced. in pract. ad Bernar. Diaz, capit. 3. versic. Et nota. Et si aliter in alijs causis procedant, incurrent supra dictas pœnas, vt tradit Sebast. de Medicis, in sum. à peccato capitali, tit. 8. quæstione. 39. num. 23. summa Armilla, verb. cōseruator Fr. Manuel Rodriguez, in quæst. regul. 1. tomo, quæstione. 65. artic. 12. & in sua sum. capit. 184. Nauar. in manuali, capit. 27. numer. 125. Didacus Perez, in l. 1. lib. 1. tit. 7. ordin. Salcedo supr. in sua praxi, dict. cap. 3. vbi declarat decretum Concil. Trident. amplians cōseruatorias ad alios casus, vltra a iure expressos, cuius opinionem existimo veram esse in literis cōseruatorijs concessis post decretum Concilij, secus, si ante, cum sint derogatæ per dictum decretum, ibi: ** Cum quibuscumque clausulis, aut decretis nullius momenti sunt.*

Et ratio est, quia non obstante decreto potest Pontifex ampliare iurisdictionem iudicum cōseruatorum, contra Ecclesiasticas personas, ad alios casus, vltra contentos, in dict. capit. 10. & fin. de officio. & post iud. de legat. lib. 6. quòd prius tentauit Salcedo, supr. versic. neque possunt. Secus contra sæculares, pro recuperandis debitis temporalibus, vt nuper Senatus iudicauit. Quæ sententia intelligenda, & temperanda est, in cōseruatoria Salmantina, & complutensi, & Vallisoletana, quæ amplissimæ sunt, ex l. 8. tit. 7. lib. 1. recopil. vltra casus notoriæ violentiæ, ibi: ** Que el Maestrescuela, o su lugarteniente, pueda conocer, y conocer de todas las causas tocantes a la dicha Vniuersidad.*

31 *sidad, y á las personas del dicho estudio, aunque no sean injurias, ni fuerças notorias, ni manifestas.* * Per quam legem, (non verò de iure communi) possunt dicti conseruatores, illarum vniuersitatum, cognoscere de omnibus causis aduersus personas ecclesiasticas, & sæculares. Idemquæ existimo dispositum ex Concil. Trident, in dist. cap. 5. in fine, vbi literæ conseruatoriæ vniuersitatum, non derogantur, ibi: * *Vniuersitates autem generales, ac collegia Doctorum, seu scholarium, & regularia loca, neque non hospitalia: actus hospitalitatem seruantiæ, ac vniuersitatum, collegiorum, locorum, & hospitalium, huiusmodi persone in presenti canone minime comprehensa, sed exempta omnino sint, & esse intelligantur.* * Secus verò in alijs conseruatorijs, & sic cum per viam violentiæ, quædam causa collegij Societatis Iesu, vniuersitatis Complutensis, fuisset delata ad Regalem Chancellariam Pincianam, declaratum fuit, nullam vim à iudice conseruatore illatam fuisse, & causa ei remissa fuit, vt tradit Salcedo, supr. versicul. & nota. Solent tamen graduari in hac vniuersitate Toletana, virtute Apostolicæ conseruatoriæ, exigere sua debita aduersus quascumque personas, per iudicem conseruatorem, quod profecto est contra ius commune, & Concil. Trident. & illa lex Regia, non est extendenda, neque amplianda ad alias vniuersitates, quæ non habent Regium priuilegium, quod est personale, & particulare, vt constat ex dicta. l. 18. ibi: * *Por hazer merced a la dicha vniuersidad, y personas della.* * Et sic in hac vniuersitate contrarium est dispositum, quæ humiliter supplicauit Regi nostro Philippo, II. & nuper Philippo, III. eius filio, vt simile priuilegium concederet, & cum hoc vergat in præiudiciu aliarum vniuersitatum, nunquam est expeditum, licet in hac vltima concessione millionum, in prima supplicatione obla-

ta Regi per ciuitatem hanc, petitu fuisset, & sic seruandum est ius commune, vt diximus, in quæst. 52. nu. fin. Rursus pro complemento huius materiæ iudicum conseruatorum, est animaduertendum, quod etiam si cognoscant de violentijs notorijs, & iniurijs, non possunt procedere vltra vnam diætam, à fine diocessum eorundem, vt tradit text. in dict. capit. fin. §. conseruatores, ibi: * *Conseruatores autem huiusmodi, extra ciuitates, seu diocesis, in quibus fuerint deputari, contra quoscumque procedere, aut aliquos, vltra vnam diætam, à fine diocessum eorundem trahere, non præsumant.* * In quo sunt duæ leges recopilationis contrariæ, quia dict. l. 18. versic. item porque, in casibus conseruatoriæ vniuersitatum, cõcedit quatuor diætas, ibi: * *Ordenamos, y mandamos, que el dicho Maesçe escuela, por virtud de la dicha conseruatoria, no pueda llevar ante sí persona alguna, de mas de quatro diætas, contandolas desde la ciudad de Salamanca, hasta fin de la diocesi, del que fuere conuenido, y que estas diætas, sean de diez leguas, y no mas, sin embargo de qualquier costumbre, que hasta aqui aya tenido,* * in l. verò. 20. re-ducuntur ad duas diætas, ibi: * *No conozcam allende de dos diætas por la Bula, no embargante qualquier caria, ó carias que ayamos dado para q los dichos Maesçe escuela, ó Vicescolatco, pudessen conocer allende de las dichas dos diætas.* * Et de his duabus diætis fecit mentione Concil. Trident. sess. 13. capit. 2. de re-form. ibi: * *Vcl vltra duas legales diætas distet,* * & Rota in antiquis, tit. de rescriptis, decil. 34. Menoch. de arbitr. cas. 206. vbi refert tres opinioniones, in computatione diætæ, & Escobar, de ratiocinijs, comput. 12. per totam.

Est tamen aduertendum, duplicem esse leuam, vnam legalem, quæ continet viginti milliaria, aliam verò vulgarem, quæ est determinata per vsum vulgi, & nominum loci, vt traditur in capit. statutum, §. cum autem, de rescriptis.

Secunda pars, tracta. de cognitione

crip. lib. 6. & vide Mieres, de maiorat. 1. part. quæstione. 58. numer. 13. vbi de clarat, qualiter diætalis computanda in actione Reali, & dicit, quod est cōsiderandus locus, vbi res sita est, & nō domicilium, vbi reus habet habitatio nem, quod hodiè probat lex. 18. tit. 7. libr. 1. recopilat. & sic eius decisione stādum est, in nostra Hispania, in alijs verò prouincijs ius cōmune seruā dum erit, sed quoties in iure sit men tio de diætā, vt in dictis iuribus, intel ligimus de vulgari, non de legali, cap. præsentī, versic. loca, de præbend. lib. 6. Felinus, in capit. dilectus, & capit. nonnulli, de rescriptis, Boerius, de cis. 230. Paulus Fuscus, de visitatione, lib. 2. capit. 23. numer. 8. versiculo. Ex quo nota. Et similiter quotiescumq; sit mentio de leucis, intelligendum est de vulgaribus, & non de leucis ci uilibus, vt tradit Bartolus, in tractat. testimoniorum, §. Vicena, numer. 55. vbi dicit, quod in re dubia standum est vulgari mensuræ itinerum, glos. in capi. nonnulli, de rescript. Specul. tit. de citatione, §. 1. numer. 7. Paul. & Ias. in l. 1. ff. si quis cautionibus, Greg. in l. 4. tit. 16. partit. 2. verb. joradas, Auil. in capit. prætor. capit. 4. glos. 1. Paris. de Puteo, in tractat. syndicat. §. Nuntius, capit. 2. Et est communis opinio, vt tradit Abbas, in capit. nul li, numer. 6. & sequitur Parladorus, do ctissimus, & in omnibus versatus, lib. 2. rerum quotidiana. capit. 19. numer. 9. Escouar. de ratiocinijs, computat. 12. à numer. 7. quam sententiam confir mat hodiè in nostro Regno Hispaniæ, pragmatica Regia, lata Matriti, anno. 1587. quæ est lex. 8. tit. 25. nouæ recopilat. vbi omnis dispositio est in telligenda de leucis vulgaribus, & non legalibus, quæ constant ex tribus millibus passuum, vt in l. 3. tit. 16. par tita. 2. passus verò, quinque pedum mensura constat, vnius anterioris, & alterius posterioris, & tribus inter me dijs, vt docet columela, lib. 5. capit. 1.

glos. in l. 3. ff. de verbor. signific. & in cap. sicut. 17. quæstio. 4. lex. 4. tit. 13. part. 1. & sic habet leuca legalis, pedū, quindecim millia, pedi verò, nonnul li decem sex tribuunt digitos, trans uersos, Alciat. in l. mille passus, de ver bor. significat. Alij verò, quindecim dumtaxat digitis pedem mentiuntur, vt tradit glos. in dict. cap. 7. sicut anti quitus, 17. quæstione. 4. Doctores, in l. 1. ff. si quis cautio. Et hæc opinio est verior, & confirmatur ex. l. 4. tit. 13. partit. 1. & probat Parlador. suprā nu mer. 8. digitus verò (vt nihil huius mē suræ demittamus) quatuor continet ordeaca grana, & sic constat ex illis tribus versibus, quos refert Parlad. su præ. Quinque pedes passum faciunt passus quoque centum. Quinque, & viceni ista dicunt dant, sed mille. Oc ta dabunt stadia, tria sic milliaria leu cam. Et vidè Orocium, in dict. l. 1. nu mer. 6. ff. si quis cautionibus, Bertach. in suo reportorio, verb. diætā, Meno chius de arbitrar. casu. 206. numer. 2. 2. Olano, lit. D. numer. 38. vnde eue nit, quod si iudices cōseruatores pro cedant vltra duas diætās, potest reus appellare, & implorare auxilium Re gium, & per viam violentiæ omnia re ponentur.

Si verò orta fuerit aliqua differen tia iurisdictionis inter iudicem con seruatores, & ordinarium, vel ex ali qua sufficienti causa, iudex conseruator fuerit recusatus à parte, non po terit ad vltiora procedere donec causa competentis fuerit terminata per iudices arbitros nominatos, & e lectos super dicta suspitione, vt in di cto capit. 5. les. 13. versicul. Quod, ibi:
* *Quod si his causis, in quibus ipse reus fuerit, conuenerit, vt electus ab eo conseruator, ab actore suspectus esse dicatur, aut si qua inter ipsos iudices conseruatorem, & ordinarium controuersia super compe tentia iurisdictionis orta fuerit, nequa quam in causa procedatur, donec per ar bitros, in formam iuris electos super sus-*

46

47

piuic

48 pitione, aut iurisdictionis competentia, fuerit iudicatum.* Et si aliter iudex cōseruator, non obstante recusatione, vel iurisdictionis competentia, ad vltiora procedat, tunc per viam violentiæ, causa remittetur ad Curiam Regis, vbi omnia reponentur, vt decretum sancti Concilij executioni mandetur. Si verò appellatio interponatur à sententia iudicis cōseruatoris, recurrendum est ad Pontificem cum sint ipsius delegati, vt in capite. 49 1. de officio de legat. lib. 6. & dict. capit. 14. ses. 7. ibi: * Ab ipsa sede delegatis, * & per consequens iudex ordinarius licet Metropolitanus, neque consiliū domini Archiepiscopi, tanquā primas, poterit per viā appellationis cognoscere, quidquid cōtrariū nouissimè teneat d. I. Narbonain suo tractatu de appellat. Vicarij ad consiliū Archiepiscopi, 2. part. numer. 5. quia illud, non fundat, & de iure, & consuetudine obseruatur contrarium, ex capite. anteriore, 2. quæstione. 6. & dixi in quæstione, 15. numer. 1. 50

SVMMARIVM.

- 1 **L**aicus coràm iudice seculari conueniri debet, cum in hoc consistat Regia iurisdicção, nisi aliter euidentèr ostendatur.
- 2 Legatapia possunt peti coràm iudice ecclesiastico ab herede laici, & alia omnia legata, vt executioni mandentur, & nu. 8. in fin.
- 3 Alimentorum legatum, non dicitur pium, nec potest peti coràm iudice ecclesiastico, nisi concurrant qualitates hic posita.
- 4 Index ecclesiasticus cognoscit de causis miserabilium personarum mixti fori, vt pupilli, vidua, & c. dummodo sint pauperes.
- 5 Paupertatem allegans, vel diuitias, stentur illam qualitatem probare.
- 6 Paupertas qua requiritur ad hoc, vt legatum alimentorum, sit pium, & per

consequens coràm iudice ecclesiastico possit peti, non sufficit, quod adsit tempore relictis legatis, sed debet adesse tempore quo petitur, sed post captum iudicium superuenientes diuitie non illud impediunt.

- 7 Alimenta, vt peti possint tanquā pia causa coràm iudice ecclesiastico, debet esse præsens, vel futura, non praterita.
- 8 Alimentorum omnia priuilegia, non habent locum in alimentis præteritis, sed tantum in præsentibus, vel futuris.
- 9 Filius non priuatur legitima, etiam si monitus à iudice ecclesiastico: renuerit soluere legata pia, in testamento relicta.
- 10 Conuenire laicos, coràm iudice ecclesiastico, non videtur fauor, nec priuilegium, & quid in rationibus, ad restitutionem loci pji.

QVÆSTIO. 21.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim, procedendo contra laicum, pro solutione legati alimentorum.

Quamuis certi iuris sit, regularitèr laicum coràm iudice seculari conueniendum esse, & in hoc potissimum Regiam iurisdictionem consistere, ne in quam laicus trahatur coràm iudice ecclesiastico, iux. textū, in capite. si clericus laicum. de foro competenti, & in capite. nouit, de iudic. & tradunt vtroque Doctores. Portol. in schol. §. si clericus, numer. 11. & in tract. de competent quæst. 2. numer. 11. Hippol. singular. 694. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 9. numer. 1. Paulus Fusc. singular. 92. lit. C. Ioan. Garcian. regul. 9. Ber. Diaz, regul. 92. Socinus, reg. 80. & plures

Secunda pars, tracta. de cognitione.

res retuli, in. 2. part. collect. 57. num. 1. cui regulæ omnino inhærendū est, nisi fallentiæ casus euidenter ostendatur, iuxta tradita per optimam additionem ad Alciatum, regul. 1. præsumptio. 28. in litera. B. Surdus, de alimentis, tit. 1. quæstione, 24. numer. 5. & tit. 7. quæstio. 8. numer. 13. & consil. 356. numer. 18. Menochius, de recuperatione possessionis. remed. 14. numer. 32. & de arbitr. quæstione, 80. numer. 108. & in quæstione, 91. numer. 16. Iosephus Ludouicus, decis. Perusina, 89. numer. 9. Nam habens regulam pro se, habet intentionem fundatam, donec contrarium probetur, Surdus, consil. 339. numer. 6. Mascard. volum. 1. conclus. 75. numer. 3. & eam habens pro se, non dicitur habere casum dubium, Tiraquel. de Petr. ligna. §. 1. glos. 9. numer. 210. ad fin. Lancel. 2. part. capit. 4. in præfat. numer. 575. latissime vinius, decis. 135.

Inter alios autem casus in quibus arbitrantur scribentes prædictam regulam obseruandam, non esse, & iudici ecclesiastico inter laicos iurisdictionem tribuunt, est quando quis alimenta sibi legata postulat, hoc enim casu cum causam piam constituent, ex Tiraquel. de caus. pia, in præfat. numer. 20. Rojas, de succes. capit. 21. numer. 80. Couarruu. in 4. secund. part. capit. 8. §. 6. numer. 6. versic. Est enim. Surd. de aliment. in dicto. priuileg. 9. numer. 2. tit. 1. quæstione. 3. numer. 1. per text. in l. Mela. in principio, ibi: **Pietatis iniuria** ff. de aliment & ciuiar. leg. recte a laicis alimenta legata exigí possunt, coram ecclesiastico, ex Couarruuias, in dict. numer. 6. Palat. Rub. in repet. dict. cap. per verbas, notab. 2. numer. 19. cum vulgat s. & receptum est, legata pia posse peti coram iudice ecclesiastico ab hærede laici, glosa. 1. in fin. in capit. relatum, el. 1. de testam. vbi scribentes, & Couarruuias, numer. 13. Gutierrez, lib. 1. practica. quæst. 44. numer. 2. quod e-

tiam optimè deducit post alios, quos refert Tiraquellus, de priuileg. causæ piæ, priuileg. 149. vbi ait, quod relicta ad pias causas sunt mixti fori, & proinde est locus præuentioni, ita, vt ad eum iudicem causæ cognitio pertineat, qui prius ea de recognoscere incæperit. Mol. tract. 2. disput. 250. post princip. col. 1533.

Vnde laicus tenetur stare iurisdictioni iudicis ecclesiastici, & sic dicit glos. 2. in dict. cap. relatum, quod in relictis ad pias causas, potest adiri iudex ecclesiasticus contra quoscumque; quam glos. appellat. singularem, ibi Abbas, numer. 8. idque in legato alimentorum in dubium esse asseuerant scribentes, vt post alios trad. Molin. de primog. lib. 2. capite. 15. numer. 75. & ita afferunt Archid. & Dominic. in capit. Syluester, 11. quæstione, 1. (per illum tex.) quod si filius monitus a iudice ecclesiastico, legata pia relicta in paterno testamento, exoluere intra annum neglexerit, etiam legitima portione priuabitur. Quod etiam probatur optimè ex capit. licet de voto, & in l. licet. C. de Episcop. & cler. & probat expressè hanc opinionem, glos. fin. in cap. si heredes, de testam. Pro quibus etiam facit, quia in legatis omnibus, quamuis pia non sint. vt executioni mandentur ecclesiasticus inter laicos iudex competens est, glos. 1. in capit. si heredes, de testam. ibidem Abbas, numer. 7. quam communem dicunt post alios ibi, Couarr. numer. 3. versic. eadem verò, Tiraquellus, de Mort. 7. part. declarat. 5. numer. 8. & 9. Bobadilla, lib. 2. capit. 17. numer. 102. Matien. lib. 5. tit. 4. l. 14. glos. 1. numer. 45. versic. afferunt communiter, Molin. tractat. 2. disput. 250. versic. Dubitant Doctores, ex col. 1534. Alex. consil. 339. volum. 6. numer. 14. Gutierrez, in dict. quæstione, 44. numer. 4. subdens, quod si in intra annum a die monitionis, non fiat executio testamenti per debitum exequi, deual-

uitur executio ad Episcopum, vt in c. 2. de testament. Ad q. etiã plura subiunxi, in. 2. p. collect. 114. n. 1. afferens in n. 8. ipsum Episcopum subrogatū in locum executoris testamenti, tene- ri eodem modo distribuere, vt ille e- xecutor tenebatur, quod etiam attes- tantur Tiraq. post leges connub. in glo. 5. n. 190. Surd. tit. 8. priuileg. 9. n. 4. ergo à fortiori pro solutione lega- ti pij erit ecclesiasticus iudex compe- tens.

Ego tamen, maturè omnibus pen- satus, supradictæ regulæ inhærendum esse censeo, vt testantur omnes, quos in initio quæstionis retuli, sicquæ cau- sam alimentorum, non indistinctè piam, nec iudicis ecclesiastici cogni- tionis subiacere, sed ita demum piam, & de iurisdictione ecclesiastica iudi- cari, si in ipsa infrascriptæ qualitates concurrant. Prima est, quod alimēta sint relictā pauperi, alioquin, nisi pau- peri relictā sint, coram ecclesiastico iudice laicus conueniri nequit, sed coram sæculari, vt tradit Bart. in. l. so- lent, num. 13. ff. de aliment. legat. opti- mē Pala. Rub. in dict. num. 19. vers. res- pondetur. Gutier. in d. q. 44. num. 4. Surdus, de aliment. tit. 8. priuil. 1. nu. 3. & priuileg. 9. ex num. 4. in fin. Lanc. Gallia. in consue. Alexand. in glos. so- lidos, q. 6. numer. 34. & 56. legatum si quidem alimentorum, non intelligi- tur ad pias causas relictum esse, nisi pauperi legetur. Vt latè tradit Manti- ca, de coniect. lib. 6. tit. 3. nu. 26. Tiraq. in præfat. causæ piæ, ex nu. 21. & pro- bat. Bart. in. l. Alio, ex num. 4. ff. de ali- men. legat. Natta, consil. 613. num. 5. Dec. cons. 72. num. 3. versic. Relictum pro alimentis. Vnde dicit Alex. in. l. si constante, num. 18. ff. solut. matrim. & in addit. ad Bart. in. l. si cum dotem, §. si mulier. in litera. K. ff. solut. matr. quod tunc causa dotis, & alimentor- um dicitur pia, quando dantur per- sonæ pauperi, Gutierrez, vbi supra, numer. 8. secus verò si propter debi-

tum, vel amicitiam, dibi assignen- tur, quod etiam tradunt Tiraq. vbi supra, numer. 21. & 23. Anton. Cord. de Lara, in. l. si quis à liberis. §. vtum ex numer. 2. & in. §. si vel parens, num. 14. Palac. Rubr. vbi supra, num. 20. Ex quibus infertur, quod tunc cognos- cit ecclesiasticus de causis miserabi- lium personarum mixti fori, vt puta pupilli, viduæ, & similium, modo sint pauperes, quod secus si sint diuites, quia tunc non dicuntur miserabiles, ex Maranta. 4. par. distin. 11. num. 11. Si- gif. Scac. de iudic. caus. lib. 1. cap. 12. n. 17. quod enim legatur dibi, nunquā dicitur ad pias causas. Mantica. vbi su- pr. numer. 27. quamuis, & hoc casu, quando pauperi relictā sint alimenta, non posse laicum pro ipsis conueni- ri coram ecclesiastico, nisi accessorie in causa spiritali petantur, sed co- ram sæculari, teneat Molin. de pri- mog. lib. 2. cap. 15. num. 16. expresse as- seuerans, contrarium in supremis tri- bunalibus Regijs nequaquam admit- ti.

Sciendum tamen est, non solum, vt prædiximus, oportere, vt alimen- torum causa pia sit, & coram iudice ecclesiastico inter laicos ventiletur, & eum cui relinquuntur pauperem esse. Sed cum hoc fori priuilegium sub qualitate paupertatis conceda- tur, vt eo quis fruatur, deducere, & probare præcise oportet, cum paupe- rem esse, adeò vt præsumptio à natu- ra fluens, quod quilibet pauper præ- sumitur, cum nudus nascatur, suffi- ciens non sit, sed externa probatione concludenti opus est, vt præ textu causæ alimentorum, laicus coram ec- clesiastico trahatur, cum id solum permissum sit, quoties pauperi ali- menta relinquuntur. Vnde succe- dit regula, quod quando funda- mentum est causa intètionis agentis, debet illud agēs probare, & sic alle- gās paupertatem, vel diuitias, tenetur illam qualitatem probare, vt pulchrè

Aa docet

Secunda pars, tracta. de cognitione

docet Couar. c. 6. n. 2. optimè Afic. de
cif. 377. ex n. 4. latè Xuar. in. l. 1. tit. * de
las arras, * ex n. 13. eleganter Masc. de
probat. lib. 3. concl. 1154. ex n. 5. Me-
noch. cōf. 321. ex n. 22. Sur. decif. 320.
n. 5. Surd. de aliment. tit. 1. q. 24. nu. 7.
& tit. 7. quæst. 8. num. 14. Alciat. reg. 2.
præfump. 27. num. 5. Tiraq. de retract.
lig. §. 32. glos. 1. numer. 94. Hojed. de
benef. 2. part. capit. 9. numer. 10. Lâc.
Gallia. in consuet. Alexan. in glos. so-
lidos, quæst. 6. numer. 83. Roland. con-
fil. 20. vol. 2. numer. 19. & generalitèr,
quòd quoties conceditur alicui be-
neficiū cum certa qualitate, oppor-
teat illam probare, neque sufficiat ad
ipsius probationem allegare præsum-
ptionem à natura etiam fluentem, do-
cet Mascard. vbi sunt cōcordantes in
concl. 1248. ex n. 9. Farin. q. 8. ex num.
86.

6 Rursus animaduertendum etiā est,
q̄ vt quis vocare possit laicū corā iu-
dice ecclesiastico, prætextu legati ali-
mentorū, non sufficit si probet se fuisse
se pauperē eo tēpore, quo legata sibi
fuerūt alimēta, sed quādo trahit laicū
ad iudiciū, cōstare oportet ipsum ef-
se pauperē, cū enim qualitas pauper-
tatis causam efficiat piā, agēs tenetur
ipsam probare, vt priuilegio fori gau-
deat. Eo præsertim, q̄ mutatione qua-
litis personę, mutetur priuilegiū: vt
probat. Didac. Perez. lib. 1. tit. 1. glos.
1. ver. permutationē enim, pag. 55. Gu-
tie. in prac. lib. 1. q. 3. n. 16. Matie. lib. 5.
tit. 10. l. 11. glos. 4. n. 2. Idque ratioi cō-
sentaneum est, ex vulgari assumpto,
quòd cessante causa priuilegij, priui-
legium cessare debet, vt in. l. Athletæ.
l. 1. Geometrę, & in. l. idem Vlpianus,
ff. de excus. tuto. l. Titia. Seio in. §. vsu-
ras, & ibi Bart. ff. de legat. 2. l. filius à
patre. §. 1. & ibi scribentes, ff. de lib.
& posthu. paupertate siquidem cessan-
te, cessant ea, quæ propterea statutæ
sunt, aut introductæ sunt, aut concessæ,
vt probatur ex. l. nō tantū. §. eos qui,
ibi: * Nisi facultates eorum aduocata fue-

rim, * ff. de excus. tuto. cum concor-
dantibus per Tiraq. relatis, in tract.
ces. caus. 1. p. n. 199. qua forsam ratio-
ne ductus cēset post alios, quos refer.
Anton. Gabr. lib. 6. comm. opinio. tit.
de aliment. concl. 1. n. 23 quòd etiam
si à principio tempore mortis testa-
toris, legatarius esset pauper, & inops
si tamen post ipsius mortē efficiatur
diues, cessat petitio alimentorū. Si ta-
mē post cēptū iudiciū coram eccle-
siastico, intuitu, & prætextu pauperta-
tis, superueniant diuitiæ, non exinde
admittit quis priuilegiū fori, iuxta, l.
si quis postea, ff. de iudic. & tradunt
Abb. conf. 85. 1. p. nu. 7. Molin. in re-
pert. in verbo. iustitia Aragonum est
iudex competens.

7 Vltius etiam requiritur, vt laicus
cōueniri valeat corā ecclesiastico, q̄
alimenta, quæ petūtur corā ecclesiast-
tico, nō sint præterita, sed præsentia
vel futura; quoniā cū alimentorū cau-
sa pia dicatur, propterea q̄ per illa, p
alimoniā nēpe, corpus animatum re-
leuatur, vt tradit ex multis Tiraq. in
præfat. de pia caus. nu. 20. & respectu
præteriti tēporis corpus alimētātū iā
sit, impossibile est, q̄ alimēta præteri-
ta causam piā constituent. Spin. glos.
16. n. 113. & Surd. de alimen. tit. 8. pri-
uileg. 2. n. 13. & 14. vbi dicit Ias. in. l. de
alim. C. de trāfact. n. 5. & Dec. n. 10. q̄
in ipsis procedetur ordinariē, & non
summariē, sicuti in alimentis præsen-
tibus, & futuris, quòd etiam Ias. in. l. 1.
§. sed excipiuntur, num. 7. de ferijs Gi-
ganf. de pens. q. 51. n. 28. Maran. de or-
din. iud. 4. p. disp. 9. n. 168. Morla. 1. p.
tit. 4. in princ. num. 44. fol. 205. Vnde
priuilegia attributa alimētis limitan-
tur, vt procedant solū quoad præsen-
tia, vel futura, nō verò quoad præterita

8 Nec his obstat, q̄ dicebatur, eccle-
siasticū in quibuscūq; legatis, etiā nō
pijs, cōpetētē esse iudicē, quoniā cō-
trariā opinionem tenet glos. in veri-
pijs voluntatibus, in cautua, de testam.
vbi Episcopis iurisdictionē concedit
circa

circa pia legata dumtaxat, quam sequitur Aufr. ad capel. Tolosanæ, de cis. 51. Et in terminis alimentorum ita tenet Bart. in l. 3. nu. 13. ff. de alim. cib. legat. dicens, quod si alimenta sunt relicta, non ob piam causam, petenda esse coram iudicibus sæcularibus, quem sequitur Palat. Rub. vbi sup. n. 19. versic. sed si alimenta.

Vel responderetur cum Barbat. in cap. si hæredes, nu. 4. de testam. vtiliter resolvente, iudicem ecclesiasticum, posse aduersus laicum executorem procedere, quando in testamento simul ad sunt legata pia, & non pia, ratione enim adiuncti, & sic piorum, quorum executor Episcopus constituitur, ex Conc. Trid. sess. 22. de reform. c. 8. intelligit posse illum compelli etiam circa non pia; & sic existimat conciliandam fore controuersiam exortam circa præfatam quæstionem an Episcopus, possit compellere laicos ad soluenda legata, non pia? quæ etiam conciliationem amplexus est Franciscus Caldas, de nomine emphy. quæst. 19. num. 56. vel tertio responderi potest, quod ecclesiasticus, quoad legata, non pia competens est, quoties iudex ecclesiasticus ex officio veller executores compellere ad legata per soluenda, non verò quando ad instantiam partis laicus conueniretur ad legata non pia, vt tradit Abbas, in cap. si hæredes de testam. nu. 7. & notat Zerola, in praxi Episcop. 2. p. 8. Episcopi, versic. nono, ad Episcopum, vel vt ait Bobadilla, in d. c. 17. n. 103. quando iudex sæcularis remissus esset in administranda iustitia. Ex quibus satis intelligi potest quæstio proposita, an & quando laicus conueniri possit pro legato alimentorum, coram iudice ecclesiastico? Nec similiter obstat, quod filius priuatur legitima, si monitus à iudice ecclesiastico renuerit soluere legata pia, relicta in testamento, vt superius dicebatur ex glos. in c. si hæredes, de testam. quia

contrariam opinionem dicit communem Ioan. Lecier. de primog. lib. 3. q. 6. & eam sequuntur tanquam veriorum Tiraq. de priuileg. piæ causæ, priuileg. 84. Couarr. in d. cap. si hæredes, nu. 9. Dida. Lopez, de Stunica de voto, quæst. 4. ex num. 55. versic. verius est enim, & dixi pract. q. 81. ex num. 2. com. contra communem.

Pro choronide tamē huius quæstionis animaduertendū cēseo, q̄ quāuis ab omnibus reputetur priuilegiū, posse cōuenire reum corā iudice ecclesiastico, adhuc tamen dubito, ad quid id possit, cum ibi tardius, iustitia obtineatur, nam in ipso foro, lites sunt immortales, & vitas hominum pœnē excedunt, præsertim coram iudicibus delegatis, propter longas dilationes, & plures appellationes, quas canonicum permit. & reo concedit, quod secus est in foro sæculari, vbi citius redditur, vel pulcrè profequitur Palat. Rubeus, in repetit. capit. per vestras, notab. 2. in fin. asserens, ob hanc rationem multoties consulisse aliquibus personis ecclesiasticis, monasterijs, & pijs locis, habentibus iudices ecclesiasticos, ad tollendas violentias, coram quibus poterant aduersarios laicos conuenire, quod eos coram iudicibus sæcularibus in ius vocarent, & sic cessauit articulus, per viam violentiæ, quem refert, & sequitur alios allegatis Bobadilla, lib. 2. capit. 17. n. 166. & ibi additio. in lit. C. & Cenedo, q. 14. quod consilium saluberrimum est. Maxime his nostris temporibus. Et etiam si administratores bonorū ecclesiasticorū sint laici, sunt cōueniendi, pro ratione reddēda, & pro solutione debiti per censuras, vt tradit Afflictis, decis. 157. vbi dicit sic fuisse decifum, & Franc. Viuius. decil. 153. vbi idē resoluit, & Gracia. decil. 189. in 2. part. quia alias inutilis esset visitatio de qua in cap. 9. sess. 22. Concilij Tridentini, quem tex. sic nouiter intelligit Ioan. Aloi. Ricci, in collect.

Secunda pars, tracta. de cognitione

decis, collect. 714. in fin. & sic iudex ecclesiasticus procedendo contra laicum, non faciet vim.

S Y M M A R I V M.

- 1 **R**eligiosi possunt conveniri pro debitis civilibus coram ordinario, si ipsi non eligant, vel non habeant iudicem conservatorem.
- 2 Cap. 14. ses. 17. Concilij Tridentini declaratur.
- 3 Religiosi in casibus mercedum, & miserabilium personarum possunt conveniri coram ordinario, & non coram conservatore.
- 4 Iudex ordinarius habet à Pontifice contrareligiosos delegatam iurisdictionem.
- 5 Ordinarius cognoscit contra religiosos in 17. casibus declaratis à Concil. Trident.
- 6 Cap. 2. ses. 25. declaratur.
- 8 Cap. 14. ses. 7. declaratur.
- 9 Cap. 13. sessione 7. declaratur.
- 10 Cap. 18. ses. 14. declaratur.
- 11 Cap. 8. ses. 21. declaratur.
- 12 Cap. 10. ses. 22. declaratur.
- 13 Cap. 20. ses. 24. declaratur.
- 14 Cap. 5. ses. 25. declaratur.
- 15 Cap. 15. ses. 23. declaratur.
- 16 Cap. 2. ses. 5. declaratur.
- 17 Cap. 14. ses. 24. declaratur.
- 18 Quod quisque iuris in aliterum statui, eo iure ipso viatur.
- 19 Inhibendus, non est iudex ordinarius, à conservatore in causis civilibus.
- 20 Cap. 1. de privileg. lib. 6. declaratur.
- 21 Religiosi, qui non habent conservatorem, possunt in civilibus conveniri coram ordinario.
- 22 Cap. 5. sess. 14. Conc. Trid. declaratur.
- 23 Fractura, que viget circa cognitionem ordinarij contra religiosos refertur.
- 24 Opinio Gutier. defenditur contra fratrem Manuel Rodriguez.

Q V A E S T I O. 22.

Vtrum iudex ecclesiasticus faciat vim procedendo in causis civilibus religiosorum, quando non eligunt iudicem conservatorem.

EST Pulchra dubitatio, an religiosi possint conveniri pro debitis civilibus, coram iudice ordinario ecclesiastico? an coram suis conservatoribus, extante decreto Concilij Tridentini, c. 14. ses. 17. de reformationibus. *In alijs vero si ipsum iudicem, non habuerint, coram locorum ordinarijs, tanquam ad hoc ab ipsa sede delegatis conveniri, & iure medio ad soluendum debitum cogi, & compelli possint, privilegijs, exemptionibus, conservatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus, adversus praemissa nequaquam valituris.* * Ex quo text, Flaminius Parisius, de resign. benef. lib. 3. q. 11. num. 8. in 3. casu. resoluit, quod in causis civilibus mercedum, & miserabilium personarum, etiam si religiosi à sede Apostolica, certum iudicem deputatum habeant, & in alijs causis certum iudicem deputatum, non habeant, possunt conveniri coram ordinarijs locorum, qui habent de iure ordinariam iurisdictionem, & Apostolicam, ex dicto decreto Concil. Trident. ibi: *Tanquam ad hoc ab ipsa sede delegatis.* * Vbi ex decretis Concilij, refert. 17. casus, in quibus religiosi exempti regulares, subiunguntur iurisdictioni ordinariorum. Primò ex capit. 2. ses. 25. secundo in capit. 14. ses. 14. tertio, in hoc cap. 14. sessione 7. quarto in capit. 13. sess. 7. quinto, in capit. 18. ses. 24. sexto, in capit. 8. sessione 21. nono, in capite. 10. ses. 22. decimo, in capit. 2. sessione 24. undecimo, capit. 20. sessione 24. duodecimo, in capit. 5. sessione 25. decimo tertio, ca. 5. ses. 25. decimo quarto, capit. 15. sessione 23. decimo quinto, capit. 2. sessione 5. & capit. 4. ses. 24. decimo sexto, capit. 13. ses. 25. decimo septimo, capit. 12. ses. 25. de regul. lib. 3. Erratio dubitationis est in quaestione principalis, ultra text. Concilij Tridentini, quia, ut supra ex capite, 1. & fin. de officio, & potest. iud. de leg. resolvimus, non posse re-

ligio-

12
ligiosos alios conuenire ex causa ci-
uili, coram suis conseruatoribus, &
sic à paritate rationis, neque ipsi reli-
giosi coram dictis iudicibus conueni-
ri possunt, quia quod quisque iuris in
alterum statuit, eo iure ipse vtatur, vt
in l. i. ff. quod quisque iuris. Maxime,
quia tantum concedunt conseruato-
ribus, vt defendere possint conser-
uandos ab iniurijs, & violentijs mani-
festis, non verò in alijs causis, neque
rebus, & sic sequitur, quod in causis
ciuilibus, etiam tanquam rei, non po-
terunt suis conseruatorijs vtī, & per
consequens, quod iudex ordinarius,
non est inhibendus à conseruatore
cum ipse ordinarius sit etiam conser-
uator, tanquam sedis Apostolicæ de-
legatus, ex dicto Concil. Trident. per
quem textum iubetur obseruari tex.
in cap. i. de priuileg. vbi exempti in
ciuilibus possunt conueniri coram
locorum ordinarijs, ibi: * *Nihilomi-*
20
nus tamen ratione delicti, siue contractus,
aut rei, de qua contra ipsos agitur, recte
possunt coram locorum ordinarijs conue-
niri. * Quem text. declarat Couarru.
practic. quæst. cap. xi. num. 15. vbi di-
cit, quod exemptus tenebitur apud
eum iudicem, ex cōtractu respōdere,
quia iudex est illius loci vbi cōtraxit.

Sed his non obstantibus contraria
opinio est verior, & tenenda, & sic pra-
cticatur, & expresse probatur in dict.
decreto Concilij, vbi tota illius dis-
positio procedit, quando non habet
religiosi iudicem, coram quo actor,
pōsit eos conuenire, vt in text. ibi:

21
* *Si ipsi iudicem non habuerint.* * Et sic
si religiosi, vel exempti habeant iudi-
cem conseruatorem, coram ipso est
actio ciuilis proponenda, & non co-
ram ordinario, seu Episcopo, cui so-
lum conceditur iurisdicō, quando
ipsi religiosi, non habent iudicem,
quod potest contingere; vel quia
non habent conseruatoria; vel quia
nolunt nominare iudicem conserua-
torem, in eo loco, coram quo possint

conueniri, vt in cap. statutum, §. san-
cimus, de rescriptis, lib. 6. solum enim
in duobus casibus, mercedum, & mi-
serabilium personarum, etiam si à se-
de Apostolica deputatum iudicem
habeant, possunt coram ordinarijs lo-
corum conueniri, vt constat ex ver-
bis Concilij, & tradit Flaminius, sup.
dict. lib. 3. cap. xi. num. 9. quæ senten-
tia vera est, & approbatur à Gutie-
rrez, libr. 3. practic. quæstion. 10. nu-
mer. 2. in fin. vbi illa verba Concilij,
* *Si ipsi iudicem non habeant,* * limitat,
ad illos duos casus mercedum, & mi-
serabilium personarum, quia in dicto
decreto sunt illi duo casus excepti,
& postea subdit Concilium. * *In alijs*
22
verò si ipsi iudicem non habuerint. * Et
sic iurisdicō, non conceditur in ca-
sibus exceptis, etiam si habeant reli-
giosi iudicem conseruatorem, aliàs
nō diceretur. * *In alijs vero.* * Quia po-
nitur distinctio in facto, & in iure. Idē
que est dispositum, in capit. 5. sessio-
ne. 14. in fin. ibi: * *In causis verò merce-*
dum, ac miserabilium personarum, huius-
modi sancta synodus super hoc decreto in
suo robore permanente. * Et sic confir-
matur, decis. text. de qua in dicto ca-
pit. 7. sessione. 14. vbi habetur similis
exceptio, & limitatio, sicque practica
viget in hoc tribunali ecclesiastico
Toletano, qua multoties vsus fui,
tanquam aduocatus, & talis est, quia
prius proponitur libellus coram Vi-
cario generali, vt reus religiosus, no-
minet conseruatorem in hac ciuita-
te, intra breue tempus, coram quo vē-
tiletur lis, & quod eo transacto, agita-
bitur coram ipso ordinario, & facta
notificatione, si nominatur iudex cō-
seruator in hac ciuitate, ad eum de-
bet recurrere actor, & coram suo no-
tario proponere actionem, & aliàs,
eo reluctantē, actio proponitur, corā
ordinario, corā quo ex facultate Cō-
cilij potest causa terminari, quam
practicam, etiam tradit Gutierrez,
vbi suprà, num. 4. Quod tene menti:

Secunda pars, tracta. de cognitione.

24

ne erres in iure, & in praxi. Ex qua resolutione facile deducemus, qualiter sit cōcipiendus articulus violentiæ, si alio modo iudices procedāt: & post hæc scripta vidi Rodriguez, de regularibus, 1. tom. q. 65. art. 12. vbi declarat hanc materiā, & tenet contra Gutier. vbi sup. cuius doctrina vera est, vt ipse defendit lib. 4. pract. q. 63. vbi notat dictum patrē, minus bene alogutum fuisse cōtra eius opinionem.

SVM MARIVM.

1 **C**lerici in pluribus casibus conueniuntur corā iudice seculari.

2 Clericus negotiator ratione mercantia conuenitur corā iudice seculari.

3 Clericus in causis, * de la Mesta, y del seruicio, * conuenitur corā iudice seculari Regio, & ita fuit iudicatum in Curia.

Clericus Auditor Regis, * y en las vistas de las vniuersidades, * conuenitur corā iudice Regio seculari.

Clericus ratione officij sui iudicari potest corā iudice Regio.

Doctor Thoma Canonicus sanctæ ecclesiæ Toletana laudatur.

Casus defacto refertur, circa visitationem huius vniuersitatis Toletane.

Lex. 16 tit. 7. lib. 1. recopilacionis declaratur.

Clericus tenetur rationem reddere corā iudice seculari, tutoribus, vel curatoribus minorum.

Amiliaris sanctæ Inquisitionis, qui inquit in officio iustitiæ, debet corā eo iudice conueniri, & non in tribunal Inquisitorum.

Clericus in reddenda ratione tutela, potest incarcerari à seculari, qui in aduersus bona procedit inuocato auxilio ecclesiastico.

12 Clericus medicus conuenitur corā iudice laico ratione officij.

13 Iudex secularis potest cognoscere de delicto clerici.

14 Quando non est superior in Regno, vt fuit in Rota iudicatum, secus si fuerit negligens ecclesiasticus.

15 Clericus tenetur contribuere in publicis contributionibus, & exactio, est facienda per ecclesiasticum, nisi periculum sit in mora.

16 Clericus in contributionibus, * de la octaua parte del vino, y azeyte, * corā ecclesiastico est conueniendus.

17 Lex. 12. tit. 13. lib. 1. recopilacionis declaratur.

18 Clericus ratione damni facti à suis animalibus, & omnibus, est conueniendus corā iudice seculari.

19 Casus defacto refertur circa damnum factum à clerico cum suis pecoribus.

20 Clericorum pecora, non gaudent priuilegio dominorum.

21 Mula clerici, qua pauperiem fecit non gaudet priuilegio clerici, & refertur, quid fuit iudicatum contra canonicum.

22 Clericus ratione conuentionis, potest conueniri corā iudice seculari.

23 Clericus hæres laici, potest conueniri corā iudice laico.

24 Clericus qui tenetur de euictione, tenetur respondere corā iudice laico.

25 Lex. 57. tit. 6. part. 1. declaratur.

26 Lex. 33. tit. 5. part. 5. declaratur.

27 Lex. ad fiscum, C. vbi causa fiscales, declaratur.

28 Clericus, qui turbat iurisdictionem Regiam, potest corā iudice laico conueniri.

29 Casus defacto circa clericum turbantem iurisdictionem Regiam refertur.

30 Clericorum exemptio, non debet esse causa seditionis in Republica.

31 Clericus qui facit offensam iudici seculari, potest ab eo incarcerari.

32 Remissio clerici incarcerati est faciēda intra 24. horas.

33 Lex. 2. tit. 13. lib. 8. ordinamenti declaratur.

QVÆSTIO. 23.

Vtrū iudex ecclesiasticus faciat vim, procedēdo in causis realibus cōtra clericum ratione officij, vel administrationis.

Pro

Pro faciliiori intelligentia huius quæstionis, referam aliquos casus, in quibus clerici, non sunt exempti à iurisdictione sæculari; imò in suo tribunali possunt conueniri, & si iudex ecclesiasticus inhibuerit iudici sæculari, interposita appellacione, & inuocato Regis auxilio, si ad Curiam processus remittatur, declaratur iudicem ecclesiasticum vim facere, & causæ cognitio remittitur ad sæcularem.

2
Clericus negotiator coram iudice laico

Primus casus erit, in clerico negotiatore, qui sæcularibus negotijs se immiscet, exercendo aliquod commercium prohibitum, quia pro ipsis negotijs sunt Regi subditi, Pet. à Morte, in Monarchia Conciliorum, quæstione, 4. numer. 2. in volum. 6. tract. Aluarus Velascus, decis. 100. & per consequens, si circa negotia, quæ exercet, deliquerit, potest iudicari, & puniri in bonis coram iudice sæculari, vt tradit Antonius de Rosellis, in tractatu de potestate Imperatoris, & Papæ. §. plus videtur, numer. 3. in vol. 14. tract. & plures casus, in quibus Imperator fuit iudex inter personas ecclesiasticas, trado in quæstione, 905. à numer. 9. cum sequentibus. Rebuffus, in suo tractatu, quando sæcularis cognoscere possit de ecclesiast. numer. 78. in 1. tom. const. Reg. art. 1. glo. fa 13. Marsilius, singulari 694. numer. 2. Mexia, ad pragmaticam Regiam, conclus. 5. ex numer. 27. Menchaca, de success. creat. 3. part. §. 26. à numer. 78. Xironda, de gabellis, 7. part. in princip. numer. 26. & 29. vbi dicit, ita fuisse iudicatum per viam violentiæ in Granatensi prætorio, & in consil. de Contraduria. Eridem dicit obseruatum esse, * *en las causas de Mesta, y del seruicio*. * Quia laicus iudex agit contra clericum in prædictis casibus, & exequuntur suas sententias in bonis clericorum, & monasteriorum, vt sæpè video defacto contingere, & tradit Humada, in l. 49. tit. 6. part. 1. glo. 3.

3

numer. 2. dicens ob hanc rationem, quòd quando clerici mercatores se immiscent profanis, tunc eos ligari quo ad bona, quibus se immiscent, legibus profanis ad vectigalia redenda, etiam quo ad forum, si quæstio emergat super solutione dictarum rerum vt tradit Mexia, supra, conclus. 5. numer. 23. Azeued. in capit. 1. in principio, tit. 13. numer. 8. lib. 3. nouæ recopilat. quia in isto casu, non conuenitur ratione personæ, neque ratione bonorum, sed ratione officij, quòd sæpè contingit, * *en las visitas que por mandado de su Magestad se toman à las Audiencias, y à las Vniuersidades a donde ay cle- rigos*. * Quia ratione officij possunt conueniri, & iudicari coram iudice Regio, ita tradit Salcedo, in practica ad Bernardum Diaz, capit. 16. litera, B. & Hieronymus Portoles, in §. clericos, numer. 5. Iulius Clarus, receptarum sent. §. fin. quæstione, 36. numer. 25. Cassaneus, in consuetudinibus Burgundiæ, rubr. 1. §. 5. glo. synagrece, numer. 71. Plaça, de delictis, capit. 19. numer. 23. Prosperus Farinacius, tit. de Inquisitione, quæstione, 8. numer. 46. Guillermus Benedictus, in capit. Raynuntius, verbo, vxorem nomine Adelasiam, el 2. numer. 155. Redin. de Maestate Principis, §. sed etiam, numer. 183. & ita consului domino Doctori Thena, Canonico Magistrali huius sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, literis, & sanctitatæ præclaro, cui à supremo consilio Regis nostri Philippi III. fuit commissæ visitatio huius vniuersitatis sanctæ Catherinæ, vbi sunt Doctores plures, & Magistri clerici, qui intendebant non habere iurisdictionem aduersus eos, cuius contrarium respondi, ex dictis rationibus, & post hæc scripta, vidi Bobadillam, in sua Politica, lib. 2. capit. 18. numer. 114. qui hoc tenet, quòd dicit procedere de consuetudine Farinacius, supra, numer. 98. Couarruias, practica, cap. Aa 4 pit.

6

7

8
Clericus de-
positarius.

pit. 33. numer. 6. & ratio est, quia non conueniuntur ratione personæ, sed ratione officij. Et tradit in terminis Ioannes Garcia, de nobilitat. glosa. nona. numero. 33. vbi dicit, quod ita vidit obseruatum in Senatorio Regio, contra delinquentes in officio Regio. Et sic est intelligendus text. de iure Regio, in. l. 16. tit. 7. lib. 1. recopilat. quæ sententia verissima est, licet nouissimè eam impugnet Marta, de iurisdictione, 4. part. cē turia. 2. casu. 127. à numer. 3. vbi tenet contra plures Doctores, quæ opinio potest etiam extendi ad clericum depositarium, qui de manu iudicis secularis depositum accepit, quia coram eo potest conueniri ad reddendum depositum, vt tradit Menochius de recuperanda posses. remed. 15. numer. 214. Tiraquelus, de retract. conuentio. §. 4. glos. 7. numer. 9. Olano, in antinomia iuris, litera, C. numer. 23. Portoles, in dict. §. clericus, nume. 51. Paz, ad ll. stylli, in. l. 118. numer. 2. Gregor. in. l. 3. tit. 3. partit. 5. glos. 3. Quæ opinio fuit originalis Baldi, in. l. accepta, numer. 4. C. de vsuris, vbi dicit, quod talis clericus, sine libello, & strepitu, & figura iudicij, debet conueniri, & rationem suæ villicationis reddere. Quam Baldi opinionem sequitur Iason, in. l. si fidei iusor. §. fin. ff. qui satisfidare cogantur. Maranta, de ordine iud. 4. part. distinct. 11. numer. 37. Afflictis, decis. 24. numer. 3. & alios sequitur, & refert Xironda, de gabelis, 4. part. §. 1. numer. 20. qui loquitur in deposito, vel secreto profano, quia tunc clericus coram iudice laico potest conueniri. Idem resoluit Franciscus Marcus, decisione, 1037. volum. 1. Andræas Gail, lib. 1. obseruat. capit. 37. numer. 6. vbi pro hac opinione, refert Innocentium, in rubrica, de foro competenti. Idem tenet Rebuffus, in. l. sequester, numer. 109. ff. de verborum significatione. Mexia, ad pragmaticam taxæ panis,

conclus. 5. numer. 33. & nouissimè Bobadilla, in sua politica, lib. 2. capit. 18. numer. 130. vbi docet, quod clericus, qui coram iudice seculari tutelam, vel curam, vel aliam administrationem acceptauit, quod apud ipsum pro reddenda ratione potest conueniri, vt docet Guillermus Benedictus, in dict. capit. Rainuntius, verbo, & vxorem nomine Adelasiam, numer. 128. Idem tenet Maguerius, in sua praxi, capit. de iudicibus, numer. 23. vbi dicit, quod ita seruatur in Curia Parlamenti, idemque tenet concordia Inquisitorum inita cum iudicibus Chancellariæ Pincianæ, versic. * *Que los que tuuieren*, * vbi cauetur, quod licet Familiares, & sanctæ Inquisitionis ministri habeant priuilegium, vt non possint coram iudicibus laicis pro suis delictis conueniri, tamen si aliquam administrationem acceptauerint, perdunt fori priuilegium, & à secularibus iudicibus, pro delictis in administratione commissis conueniuntur, & ita, * *Respondi contra los Regidores de Toledo, que tienen officios de la Inquisicion, y contra los caualleros de habito, que son Regidores*, * qui omnes non gaudent sui fori priuilegio, * & ex nostratibus hanc Baldi opinionem sequitur Greg. in. l. 5. tirul. 10. part. 6. verbo, * *al juez ordinario*, * & Bobadilla, supra lib. 2. capit. 18. numer. 3. & 138. idem tenet Gutierrez, de tutelis, & curis, 3. part. capit. 1. numer. 9. in fine.

Et illud, quod diximus de clerico depositario, intelligo dum tamen executio fiat, ad requisitionem iudicis secularis per iudicem ecclesiasticum, quod verius est, licet Archidiaconus in capit. 1. de deposito teneat contrarium, qui ausus est dicere, quod si clericus perperam, & malè reddat rationem administrationis secularis, poterit pro reliquis à dicto iudice laico in carcerem detrudi, neque ob id incurrere poenam, capit. si quis suadent

te diabolo. 17. quæstione, 4. cuius opinionem sequitur Abbas, ibi, qui dicit numer. 7. illum textum, non habere locum, nisi in casu, in quo per violentiam, & temerariam manus iniectio- nem contra clericum procedatur, ne que eius decisionem esse extendendam ad casum, in quo peculiari ratione laicus contra clericum procedit, contrariâ doctrinâ intelligerem quando timeretur de fuga clerici, & esset periculum in mora, quia tunc captura fieri potest, tam à iudice laico, quâ à creditore clerici, vt tradit Iason, in l. pupillo, §. si quis riuos, ff. de noui operis nuntiatione, & nos diximus in quæstione, 267. numer. 4. & 6. vbi refero communem opinionem, quæ resolutione principalis confirmatur per Doctores, in l. fin. C. de iurisdic. omn. iudic. per illum text. vbi miles existens in collegio, non potest declinare iurisdictionem rectoris, vel Præpositi ipsius collegij, prætextu cuiuscumq; militiæ, vel exemptionis, Bobadilla, lib. 2. capit. 18. numer. 90. & 99. & sic clericus medicus, qui abusum in suo officio commisit, tenetur respondere coràm iudice sæculari, vt tradit Ioannes Garc. numer. 34. idemque est dicendum in clerico aduocato, qui delinquit in officio, vt tradit Cenedo, supr. numer. fin. colum. 37. & alios casus refert Prosper. Farinacius, tit. de Inquisitione, quæstione, 8. numer. 93. & 97.

13 Secundus casus est, in quo iudex laicus potest cognoscere de causis ecclesiasticarum personarum, quando ecclesiasticus non habet superiorem in Regno, qui eos puniat in delictis commissis, quia tunc possunt conueniri coràm iudice laico, vt tradit Thomas Mieres, in constitutionibus Cathalonix, capit. 11. collat. 2. in princip. Michael de Molina, in suo report. verb. iustitia Aragonum, fol. 204. Bellug. in Specul. Princip. rubr. 11. §. videamus, ex numer. 10. Nauar.

14 Clericus, qui non habet superiorem in Regno.

in capite. cum contingat, remed. 1. versic. vndecimo facit, in tit. de rescriptis, in qua re, non auderem iudicium meum proponere, licet ita audiui fuisse iudicatum in Rota Romana, in vna Abulensi capella, in qua propter absentiam domini Nuntij Hispaniarum, actor accessit ad Curiam Regis, & cum à reo inculparetur coràm Pontifice, declaratum fuit, rectè ad Curiam Regis deuentum fuisse, absente superiore ecclesiastico, vt tradit Bobadilla, supr. numer. 127. & lib. 2. capit. 18. numer. 93. in casu verò negligentix ecclesiastici iudicis, sæcularis non erit competens, vt tradit Prosper. Farinacius, tit. de Inquisitione, quæstione. 8. numer. 45. ampliat. 23.

Tertius casus est, licet difficilimus, & controuersus, in contributione pontium, & Vicarium, * *yen las sisas, y repartimientos communes*, * ratione bonorum, in quibus clericus tenetur contribuere, & possunt compelli ad dictas solutiones, & contributiones, vt latè disputat Gutierrez lib. 1. practicar. quæst. 3. per totam, vbi refert fundamenta vtriusque partis, & quid sit tenendum, & Azened. in l. 11. tit. 3. lib. 1. recopil. à numer. 6. & 7. & ultra eos Olano, in antinomia, litera, C. numer. 38. Humada in l. 54. tit. 6. part. 1. glos. 2. à num. 18. Auend. de exequen. mand. lib. 2. capit. 14. numer. 13. Salcedo, in additio. ad Bernard. Diaz. cap. 55. Mathefilan. singular. 110. numer. 34. Mexia, ad prag. Reg. conclus. 5. numer. 70. Viualdus, ciuis Toletanus, vt ipse testatur, capit. 3. de consuetudine, contra legem, à numer. 21. in. 2. p. & hoc tenet in Candelabro Ecclesiæ, 2. part. in explanatione Bullæ, in Coena Domini, casu, 5. numer. 45. Xironda, de gabellis. 7. part. in princip. numer. 32. vbi alios refert, Baeça, de inope debitore, capit. 17. numer. 15. & alios refert, & sequitur Cenedo, in collectanea ad decretum, colum. 1.

15 Clericus pro solutione viarum publicarum.

Aa 5 numer.

281 Secunda pars, tracta. de cognitione.

numer. 4. Ex quorum dictis ea resolutio amplectenda est, ut si periculum sit in mora, possint iudices sæculares procedere contra clericos, aduersus eius bona, & exigere contributionē, propter publicam, & communem necessitatem, ut latè resoluiamus, assignando rationem fundamentalem in quæstione. 898. à numer. 144. cessante verò periculo moræ, recurrendum est ad iudicem ecclesiasticum, ut hodiè disposuit noster Pontifex Maximus Clemens VIII. ** en las contribuciones de la octaua parte del vino, y azeyte, ** ad cuius solutionem, licet tam laicus, quàm clericus, & personæ ecclesiasticæ teneantur, eius tamen exactio petenda est coram iudice ecclesiastico, & ita communiter practicatur in hac ciuitate Toletana, apud Vicarium Generalem Illustrissimi Archiepiscopi, & vidè Dueñas, Reg. 100. vbi plura congeßit per limitationes, & ampliaciones, & per me tradita, in q. 578. numer. 4. & 9. & secundum hanc distinctionem est intelligendus, tex. in l. 12. tit. 13. lib. 10. recopil. vbi disponitur, quòd seruentur ordinationes populorum, ** sobre las guardas de los panes, y viñas, y de los demas frutos de las heredades, aunque sea contra los ganados de los clérigos, ** sed exactio pœnæ est petenda coram iudice ecclesiastico, si procedatur contra clerici personam, si verò contra animalia illorum, tunc coram iudice laico, qui potest detinere animalia donec pœna solvatur, & si iudex ecclesiasticus procedat per censuras contra eum, interponat appellationem cum inuocatione Regalis auxilij, quia in simili casu fuit processus remissus ad Chancellariam Pincianam, ad instantiam Doctoris Ioannis Gutierrez, ut ipse dicit suprà, numer. 1. in quæstione, 4. practicar. & quòd omnia gesta, per iudicem ecclesiasticum fuerunt reposita, & causa deuoluta, ad iudicem sæcularem. Quòd est singulare, & menti

tenendum. Maximè in hac ciuitate Toletana, ** para la conseruacion del pasto de la legua, que se dà a los obligados de las carnicerías, ** in cuius districtu, sæpè solent capi oues, & arietes monachorum de la Sisla, & sancti Bernardi, qui prætendunt, quòd dictæ causæ damnorum sunt tractandæ coram suis iudicibus conseruatoribus. Sed contrarium seruatur, quia vidi plures processus causatos coram iudicibus sæcularibus, causas defendendo, tanquam aduocatus dictorum monasteriorum, licet tutius sit, ut procedatur contra pastorem, & cum eo processus substantietur: & postea sententia executioni mandetur contra pecora, quæ sunt iurisdictionis sæcularis, ut tradit Baldus, in l. de his, C. de Episcopis, & cler. quem in proposito sequitur Ioannes Gutierrez, dict. quæstione, 4. numer. 2. quæ sententia iuridica est, licet post hæc scripta, contrarium teneat Marra, de iurisdictione, 4. part. centuria, 1. cas. 8. vbi latè prosequitur istam quæstionem, & nostrā defendit Bobadilla, lib. 2. capit. 18. numer. 243. & 244. & Xironda, de gabelis, 7. part. in principio, numer. 51. Ex qua practica ortum habuit, quòd fecit quidam Prætor huius ciuitatis, in qua, mula cuiusdam Canonici, pauperem fecit, & cum quærella proponeretur aduersus Canonicum coram dicto prætore, ipse nobilitate ductus, missit famulum ad dictum Canonicum, ut satisfaceret damnum factum per suam mulam, qui respondit Prætori, nullam aduersus eum iurisdictionem habere, ipse autem tacuit, & altera die missit ministrum iustitiæ, ut acciperet mulam, & venderet in publica subhastatione, pro solutione damnorum, dicens: Quòd licet Canonicus, non sit subiectus suæ iurisdictioni, mula verò non potest eam declinare, & sic parti fuit satisfactu damnum.

Quartus casus est in reconuentione,

22
Reconueto
in civilibus
coram quou
dice fiat.

ne, in causis civilibus, quia ratione re
conventionis, iudex in competens
efficitur competens, capit. 1. & 2. de
mutuis petitionibus. Authent. & con
sequenter, C. quomodo, & quando
iudex. Doctores, in capit. at si clerici,
de iudicijs, vbi Felinus, numer. 8. De
cius, numer. 148. Abbas, in capit. Qua
liter, & quando, de iudicijs. Marta de
iurisdictione. 4. part. centu. 2. cas. 107.
numer. 1. Menochius, de arbitr. libr. 1.
quæstione. 44. Lopus, allegat. 118. Boe
rius, decis. 69. Afflictis, decis. 173. Frā
chus, decis. 193. & 376. Dueñas, re
gul. 102. Auend. de exequendis man
datis. 1. part. capit. 1. numer. 32. Porto
les, in §. clericus, numer. 42. in volum.
1. communium opinionum. Et ita cō
muniter practicatur, sine aliqua con
tradictione. Prosperus Farinacius, ti
tul. de Inquisitione, quæstione. 8. limi
tatione. 8. numer. 99. vbi hanc dicit
communem opinionem: quia illud
procedit ex natura causæ, & non ex
natura personæ, vt docet, Baldus, in
authent. habita. C. ne filius pro patre,
numer. 23. Idem dicendum est quan
do datur concursus creditorum, quia
tunc clericus potest citari coram iudi
ce laico, ne causæ continentia diui
datur, contra l. nulli. C. de iudic. Ita
Rolandus, consil. 29. respon. 2. num.
2. Farinacius, tit. de Inquisitione, quæ
stione. 8. numer. 87. & dō Gaspar Mac
strili, in decis. Siciliæ. 79. vbi ampliat.
numer. 5. in citatione ad conceden
dam dilationem debitori, per maio
rem partem creditorum. Ita additio
ad Afflictis, decis. 280. numer. 7. vbi
dicit ita fuisse iudicatum. Et diximus
in quæstione. 72. huius libri quæ pra
ctica viget, sine aliqua contradic
tione clericorum.

23
Clericus hæ
res laici.

Quintus casus est, in quo clericus
potest conueniri coram iudice laico,
quando fuit hæres laici, cum quo lis
contestata, vt latè declarauimus, in
quæstione. 63. per totam, & Gregor.
in l. 57. tit. partit. 2. Conarruu. pract.

capit. 8. Spino. glos. 33. numer. 72. Ol
no litera, C. nume. 26. Paz, in l. 3. Tau
ri, à numer. 786. Humada, in dict. l. 57.
glos. 5. Didacus Perez, in l. 4. tit. 2. li
br. 5. ordinamenti. Prospero Farina
cio, tit. de Inquisitione, quæstione. 8.
numer. 46. ampliatione. 17. vbi dicit
communem.

Sextus casus est, in quo clericus
potest conueniri coram laico, quan
do rem vendidit laico, & agitur de
euictione, quia tenetur laicum defen
dere coram iudice ipsius, l. venditor,
ff. de iudicijs, l. 57. tit. 7. part. 1. vbi Hu
mada, Couarruias, libr. 1. practicar.
capit. 8. numer. 2. capel. Tolosana, de
cisione. 360. numer. 2. Andreas Gail,
lib. 1. practicar. obseruat. 37. numer. 7.
quæ opinio verissima est contra Mar
ta, de iurisdictione. 4. part. casu. 34. nu
mer. 14. & ita tenet Boerius, decisio
ne. 69. ex numer. 27. Gram. decisio. 21.
numer. 4. Capicius, decis. 197. numer.
7. & vide l. 33. tit. 5. partit. 5. Antoniū
Gomecium, 2. tomo, variarum, capit.
2. numer. 39. Afflictis, decisione. 227.
& per me tradita, in quæstione. 588. &
explicat singulariter Faquinetus, cō
trouersiarum iuris. lib. 2. capit. 37. lit.
D. vbi refert duas opiniones, & eorū
fundamenta, & ampliat ad causas fis
ci, per legem. Ad fiscum. C. vbi causæ
fisciales, l. vnica. C. de venditione re
rum fiscalium, lib. 10. l. 3. C. de iure fis
ci.

24
Clericus te
netur de eui
ctione corā
seculari.

25

26

27

Septimus casus est, quando cleri
cus perturbat iurisdictionem Regiā,
quia tunc punitur temporalitatibus,
ab eodem Rege, vt tradit Humada, in
l. 13. tit. 13. partit. 2. glos. 4. numer. 7.
Guillermus Benedictus, in capit. Ray
nuntius, verb. & vxorem nomine A
delasiam, decis. 2. numer. 168. & Aze
ued. in l. 3. tit. 1. lib. 4. recopil. numer.
3. & similiter, idem est dicendum, quā
do clericus turbat Rempubicam, &
eius pacem: quia poterit Rex, & eius
supremum Consilium, eum multa re
in suis rebus patrimonialibus, & à Reg
no

Clericus tur
bans iurisdic
tionem tē
poralem.

291 Secunda pars, tracta. de cognitione

no eum eijcere, vt tradit Humada, in dict. l. 65. tit. 5. partit. 2. glos. 8. numer. 7. Iulius Clarus, lib. 5. receptarum sententiarum, §. fin. quæstione. 36. nume. 24. Salcedo, in pract. ad Bernar. Diaz, capit. 102. litera. A. & alios refert, & sequitur Cenedo, in collect. ad decretum, colum. 37. numer. 9. Bobadilla, in sua Politica, lib. 2. capit. 18. vbi refert alios casus. Et est ratio, quia exceptio clericorum, non debet esse causa seditionis, & criminis, & irreuerentia: vt tradunt Doctores, in capit. cū non ab homine, de iudicijs, Innocentius in capit. vi famæ, de sententia excommunicationis: quia susceptio clericatus, nō est intelligēdū suscipiēdi peccandi licentiam, sed inducendi necessitatem bene, & honestē viuendi, vt in capit. in summa. 40. distinctione, capit. 1. & capit. exigunt. 1. quæstione. 7. neque debere exemptione crimina subleuari, l. si apparitor, in fin. C. de coaretalibus, libr. 11. maiorique supplicio esse dignos, qui exemptione clericali abuterentur, quia libe-rius peccandi caperent occasionem, præsbyteris. C. de Episcopis, & clericis, & sic clericus si facit offensam cōcernentem iurisdictionem iudicis sæcularis, aut in illius contemptum, potest iudex sæcularis talem clericum incarcerare, l. Addictos, C. de Episcopis, & clericis, quod potest contingere, quando in præsentia iudicis sæcularis clericus commissit delictum, vel contra ipsum iudicem, iniuriosē loquitur, l. si quis fortē, §. si quos. ff. de pœnis. Ita Cassaneus, in consuetud. Burgundiæ, glos. in rubrica, de iustices, ad finem, ad finem: quia aliās iurisdic-tio sæcularis rederetur illusoria cū sint sæpē clerici adeo imperiti, aut rustici, aut inurbani, qui in eo magnam gloriā positam esse existimēt, si prætercant tribunalia, aut ipsos sæculares iudices, neque caput deregant potestati, quorum temeritatem, vel rusticitatem, refre-

nare, opus est, vt tradit Ioannes Garcia, (meritissimus quondam fisci patronus) de nobilitat, glos. 9. numer. 32. quod tamen debet fieri cum moderamine, & iustificatione, vt alios terreat, secluso scandalo, & per tempus, à iure præfixum, vt ipse declarat à numer. 39. vbi dicit, quod postea est remissio, faciēda ad iudicem ecclesiasticum infra, 24. horas, & quod ita sit intelligenda lex, 2. tit. 13. libr. 8. ordin. Idem tenet Bobadilla, lib. 2. cap. 18. à numer. 51. quæ opinio verissima est, quidquid contrarium nouiter teneat Marta, de iurisdictione, 2. part. capit. 34. & ita practicatur, ad refrenādos clericorum iuueniles calores.

SVMMARIVM.

- 1 **S**ententia iudicis ecclesiastici, non mandatur executioni appellatione remota.
- 2 Clementina prima, de appellationibus, declaratur.
- 3 Licentiatus Perettus de Lara, laudatur, & eius opinio declaratur.
- 4 Sententia in causa capellaniarum exequitur appellatione remota.
- 5 Capellania collatio, quando fiat remota appellatione.
- 6 Possessio dicitur attentata, appellatione remota.
- 7 Capit. non solum, de appellationibus libr. 6. declaratur.
- 8 Regula semper inherendum est.
- 9 Appellatio est magis fauorabilis, quā sententia.
- 10 Capit. 18. sess. 24. Concilij Tridentini declaratur.
- 11 Prouisio beneficij curati, non impeditur appellatione remota.
- 12 Collatio, & possessio sunt actus consequutui.
- 13 Appellatione pendente, potest veniri ad actum inuestiturae.
- 14 Confirmatus debet consequi possessionem, non obstante appellatione.
- 15 Denuntiatio, non suspenditur inter-

- fit appellatio, quia est actus consequentius.
- 16 Actus consequentius fieri potest, sine vitio attentati.
- 17 Index non dicitur attentare in beneficiis, quando alter ex colligantibus, non est in possessione.
- 18 Appellatio, non suspendit provisionem beneficii curati.
- 19 Cap. 18. ses. 24. declaratur.
- 20 Cappellania, aut fundatur per contractum, vel ultimam voluntatem.
- 21 Testamentum habet paratam executionem.
- 22 Sententia lata vigore contractus, vel testamenti, mandatur executioni remota appellatio, quoad effectum suspensuum.
- 23 Concordia opinionum refertur, quando sit exequenda, vel non sententia cappellania.
- 24 Sententia in causa cappellaniarum est exequenda, quando iustitia cappellanie est manifesta.
- 25 Communia negliguntur, quia communiter possidentur.
- 26 Ecclesia diu vacans plurima recipit incommoda.
- 27 Examinatores si discordant in provisione beneficii, non exequitur sententia.
- 28 Cappellanie collatio: exequenda est non obstante appellatio, quando viget consuetudo exequendi.
- 29 Appellatio in provisione cappellania habet effectum devolutivum, & non suspensivum.
- 30 Consuetudo exequendi sententiam appellatione remota, est laudabilis.
- 31 Consilium Archiepiscopi Toletani habet consuetudinem exequendi sententiam provisionis cappellanie, appellatione remota, quoad suspensionem.
- 32 Doctore afferenti aliquid servari de consuetudine, est credendum.
- 33 Constitutio Synodalis erat facienda, quaprovideretur, ut sententia lata in causa cappellania, executioni mandaretur.
- 34 Appellationem nullus potest tollere præter Pontificem.
- 35 Lex. 13. in fin. tit. 23. partit. declaratur.
- 36 Opinio Hieronymi Gonçalez, declaratur.
- 37 Sententia exequi potest appellatione remota, consentientibus ijs quorum inter est.
- 38 Lex. fin. §. fin. C. de temporibus appellationum declaratur.
- 39 Sententia* de remate* est exequenda appellatione remota, & durat effectus, etiam si sententia reuocetur.
- 40 Lex. 4. tit. 21. lib. 4. recopilat. declaratur.
- 41 Sententia in provisione cappellania est exequenda, etiam si in gradu appellationis reuocetur.
- 42 Cap. 18. sessione, 24. Concil. Triæ. declaratur.
- 43 Sententia quam eruit executionem, & fuit iam executioni tradita, licet postea reuocetur, non exequitur sententia secunda contra primam.
- 44 Executionis virtus cessat in secunda instantia.
- 45 Lex. a Diuo Pio, §. si post addictum, ff. de re iudicata, declaratur.
- 46 Semel causa effecta ordinaria, semper durat ordinaria.
- 47 Creditor, qui egit via ordinaria, cum competere executiva, non potest reddere ad eam secundum plures, contrarium verius.
- 48 Instrumentum guarentigium, quod fuit vulneratum, semper remaneat vulneratum.
- 49 Res semel effecta alienabilis, semper efficitur alienabilis.
- 50 Bona, que semel exierunt detruncis, nunquam reuertuntur, ut sit locus retractui.
- 51 Res semel transmissibilis, semper efficitur transmissibilis.
- 52 Res semel Curialis, semper remanet Curialis.
- 53 Causa semel commissa Cardinali, nunquam committitur inferiori.

Secunda pars, tracta. de cognitione.

- 74 Beneficium semel affectum, semper remanet affectum.
- 75 Beneficium semel commensale, semper remanet commensale.
- 76 Clausula * sine retardatione * ponitur in prima commissione, non in secunda appellationis.
- 77 Confusio est euitanda.
- 78 Sententia prima reuocata, non mandatur executioni.
- 79 Sententia * de remate, * semper durat, donec per tres sententias fuerit reuocata.
- 80 Clementina prima, de sequestratione posses. & fructuum declaratur.
- 81 Sequestrantur fructus lata prima sententia, non vero virtute secunda.
- 82 Verbum, appellatione pendente, non solum de prima sententia, sed de secunda intelligitur.
- 83 Contraria opinio proponitur in quaestione.
- 84 Contrariorum, eadem est disciplina.
- 85 Aequalitas est seruanda inter litigantes.
- 86 Contractus, & distractus sunt eiusdem naturae.
- 87 In iudicijs quasi contrahitur.
- 88 Quae defacto sunt, defacto rescindi debent.
- 89 Causa quae est summaria in prima instantia, semper est summaria in secunda.
- 90 Expensas recuperat reus absolutus, si cui actor, quando reum condemnat.
- 91 Dispositio loquens de actore, procedit in reo.
- 92 Appellatio si denegatur actori, denegatur reo.
- 93 Terminus qui conceditur actori, competit, & reo, etiam in via executiua.
- 94 Reus executatus, non auditur in secunda instantia, donec constet de solutione.
- 95 Decisio Vincentij de Franquis, non seruatur in practica.
- 96 Secunda sententia reuocatoria prima, quando sit exequenda.

77 Practica Hispania refertur, circa executionem sententia in via executiua.

78 Causa violentia erit, exequi secundam sententiam, contra primam.

QVÆSTIO. 24.

Utrum iudex ecclesiasticus faciat vim, exequendo sententiam collationis cappellania, appellatione remota.

PRO Declaratione huius quaestionis, seu contractus, de casibus, in quibus iudices ecclesiastici solent vim, & violentiam facere, animaduertendum est, in omnibus illis, de quibus supra mentionem fecimus, non posse iudicem suam sententiam executioni tradere, remota appellatione: quia in foro ecclesiastico, & in causis beneficalibus, nunquam vna sola sententia executioni mandatur, vt in Clementina, 1. de appellatione. & tradit Couarruias, practicar. quaestion. capit. 25. per totum, num. 3. Gutierrez, lib. 1. canonicar. quaest. ca. 34. à numer. 36. & ita fuisse in Senatu iudicatum tradit Marthæus de Afflictis, decis. 269. numer. 2. & esse communem opinionem, & sequitur Rolandus, consil. 38. numer. 13. lib. 2. & sic si defacto ecclesiasticus suam exequatur sententiam, si causa deferatur ad Curiam Regis, vel ad Regalem Chancellariam, per viam violentiae, iubentur reponi omnia, & reducitur causa ad eum statutum, in quo erat tempore probatae sententiae, vt tradit Lara, lib. 2. de cappellanis, & anniuersarijs, capit. 1. numer. 8. vbi illud extendit ad causas cappellaniarum, de quibus in hoc consilio domini Archiepiscopi Toletani, in quo controuersa est praesens disputatio.

Sed quia quotidie occurrit iste casus

4. fus, tam in foro ecclesiastico, quam in Regalibus Chancellarijs, & sæpè de eo dubitatur, & solent sententiæ diuersæ ferri (in tantum, quòd in Rota Romana nihil fuit resolutum, vt traditur in decis. 6. decisionum diuersorum, in. in. 2. part.) pro viribus meis, referam, quid in iure reperiò scriptum, & quid tenendum, & iudicandum sit, vltra nouissimè per me tradita, libr. 3. communium, in additionibus ad primam, & secundam partem, a quæstione. 678. numer. 7. & in quæst. 830. à numer. 4. vsque, 49. & pro parte negativa, quòd talis sententia lata in prima instantia fauore cappellani, non possit executioni mandari spreta appellatione, & quòd possessio, vel collatio, seu institutio reuocetur, tenuit Rota in vna Neapolitana cappellania, coram domino Orandino, anno 1562: & sequitur Lancelotus, de attentatis, 2. part. capit. 12. limitat. 4. & 49. vbi refert alias decisiones Rotæ vbi dicit, quòd si in fauorem vnus ex præsentatis feratur sententia, à qua per alterum ex litigantibus fuerit appellatum, quòd si pendente appellatione, prouisus capiat possessionem, talis possessio censetur attentata, & reuocanda, vt etiam resoluit, capit. 4. de attentatis lite pendente, 5. illatione regulæ, numer. 532. & ita fuit iudicatum in vna Lucana, Binarino, 8. Iunij, anno, 1571. & etiam in alia cappellania huius ciuitatis Toletanæ, 9. Iulij, anno, 1567. & in alia Compostellana, 16. Februarij, anno. 1554. & in alia Calagurritana, 7. Maij, anno, 1574. vt refert ipse Lancelotus, 2. part. cap. 4. numer. 614. Idem fuit etiam resolutum, in vna Calagurritana, 27. de Iunio, 1575. vt in terminis iuris communis traditur in decisione. 6. Rotæ Romanæ, 2. part. numer. 1. vbi etiam in alia Neapolitana cappellania, fuit iudicatum, anno, 1562. Quia iudex dicitur attentare, si detur possessio cappellaniæ instituto, pendente appella-

tionem, idem tradit Azeuedo, in Curia Pisana, lib. 2. capit. 4. numer. 14. & in terminis contra nostram resolutionem tenet Garcia, de benef. 10. part. capit. 4. numer. 26. non obstante, contraria consuetudine, de qua in hoc consilio domini Archiepiscopi, qui profectò decaptus est. Pro qua sententia facit tex. in capit. à collatione beneficij, iuncto text. in cap. non solum, de appellat. lib. 6. capit. 2. vt lite pendente, in 6. Franchus, in capit. constitutis, el 2. nume. 9. de appellat. Rota. decis. 266. numer. 1. lib. 3. in. 2. part. diuersorum. Idem nouissimè, fuit resolutum in alia Calagurritana, benef. 18. Aprilis, 1603. coram domino Lanceloto, & in alia eiusdè loci, 28. Ianuarij, 1604. Vbi fuit etiam dictum, quòd semper sit in hærendum regulæ, qua cauetur, vt nihil sit innouandum appellatione pendente, quando declara exceptione non constat. Ita Suidus, in decis. Mantuana, 36. numer. 2. & Hieronymus Gonzalez, in regul. 8. in annotationibus, contra nullit. & attent. in causis beneficalibus, numer. 203. & 204. vbi dicit, quòd appellatio est magis fauorabilis, quam sententia, vt tradit Ferretus, consil. 57. numer. 23. lib. 1. Lancelotus, supr. dict. cap. 12. in præfat. numer. 130. Quòd maximè procedit in litibus, de quibus in hoc consilio domini Archiepiscopi, vbi collatio, & prouisio cappellaniæ fit in iudicio contradictorio, quando sunt plures oppositores, & contradictores, vt tradit ipse Gonzalez, supr. numer. 38. versic. Quando. Quibus non obstat decretum Concilij Tridentini, cap. 18. sess. 24. vbi non obstante appellatione exequitur prouisio beneficij curati, quia ibi extraiudicialiter, simpliciter, & de plano proceditur, non seruata forma iudiciali, prout in prouisionibus cappellaniarum, & sic nimirum, si in eò casu sustineatur prouisio, & collatio, non obstante appellatione, secus vero vbi iudicialiter proceditur,

8

9

10

11

Secunda pars, tracta. de cognitione

ceditur, ut sæpè Rota iudicauit, secundum Gonzalez, sup. nu. 40. & hæc est optima responsio ad dictum decretum, quam omiserunt in dicta decisione, 6. iudices Rotæ, ex eo, quia indigebat particulari discussione. Ex quibus deducitur appellationem esse admittendam in dictis prouisionibus, & quod aliter articulus violentiæ erit manifestus.

Sed pro contraria opinione; imò, si sententia sit exequenda, appellatione non obstante, adducitur Lâbert. de iure patro. 5. art. 1. r. q. 2. p. lib. 2. nu. 2. in vers. benè verum, fol. 337. vbi dicit, quod facta prouisione beneficii appellatio, non impedit apprehensionem possessionis, & possessio dicitur bona, quia institutio, & collatio, & possessio sunt actus consequutui ad alios actus. Et sic dixit Frâcus, in c. bonæ, q. 13. in fin. n. 32. d. appellationem. quod si appellatio à collatione interponatur, potest deueniri ad actum inuestituræ, & traditionis possessionis, quasi ad actum consequutuum collationis, Abb. & Franch. in c. constitutis, de appellationibus, vbi tenet, quod confirmatus debet consequi possessionem, non obstante appellatione à collatione, & ita fuit decisum in Rota, tit. de concessione præbendæ. 16. alias: 441. & ex eadem ratione dicit Fran. in d. c. pastoralis, §. verum, n. 3. quod ex eo, quod denuntiatio est consequutua, & accessoria ad excommunicationem, ideo interposita appellatione potest fieri, vnde si capellanus præsentatus ad capellaniam, & nominatus à patrono, fuerit per sententiam prouissus, venit illa sententia, & collatio, & possessio exequenda tanquam actus consequutui, non obstante appellatione: & sic Lancelotus sup. limitatione, 40. adducit conclusionem, quod actus consequutui fieri possunt, citra vitium attentatorum, non obstante appellatione, licet in casu proposito propter Rotæ autoritatem contrarium teneat, ut sup. traditum est.

Secundò, confirmatur hæc opinio ex traditis per Mattheum de Afflictis, decis. 152. n. 2. vbi resoluit, quod in beneficalibus, non dicitur iudex attendere, quando alter ex colligantibus, non est in possessione, & sic non obstante appellatione, erit sententia collationis, vel adiudicationis capellaniæ executioni mandanda, & appellatio solum operabitur effectum deuolutiuum, & non suspensiuum.

Tertio fulcitur ista sententia, quia in collationibus, & possessionum traditionibus Ecclesiarum parochialium, non admittitur appellatio ad effectum suspensiuum, neque possessio dicitur attentata, non obstante appellatione, ut hodiè disponitur in noua lege sancti Concilij Tridentini, capit. 18. in fin. sess. 24. de reformatione, ibi: *Nec prædictorum examinatorum relationem, quominus executionem habeat, vlla deuolutio, aut appellatio, etiam ad sedem Apostolicam, siue eiusdem sedis delegatos, aut vicelegatos, siue Episcopos, seu metropolitanos, Primate, vel Patriarchas interposita impediatur, aut suspendatur.* Idemque cauetur in constitutione Pij Quinti, sub, 15. Kalend. Aprilis, anno. 1566. in §. Hæc tamen appellat. Quæ constitutio, & decisio Concilij, licet loquatur in parochialibus, & beneficijs curatis, ex identitate rationis amplianda, & intelligenda in omnibus alijs beneficijs, & capellanijs, cum in utroque casu vacet beneficium, & non agatur de iure eradicato tollendo.

Quartò considero pro hac opinione, quia aut ea capellania est fundata per contractum, vel per ultimam voluntatem, si per contractum, notissimum est, quod omnia contenta in eo sunt executioni mandanda, non obstante appellatione: si per testamentum similiter habet executionem paratam de iure communi, & Regio Boerius, decis. 295. Campecius, de dote, quint. parte, quæstione, 111. numero. 6. Segura, in l. ex legati causa, ff. de verbo.

verbor. vers. ex supradictis Guill. Benedic. in c. Rainuntius, verb. si absq; liberis, el. 2. n. 192. de testament. Anto. Gom. in l. 45. Taur. n. 137. Menoc. de adipiscen. pos. reme. 4. n. 698. Dueñas reg. 15. Joseph. Ludou. decis. Perusina 23. Auiles, in cc. pp. c. 10. nu. 8. Paz, in sua praxi. 1. tom. 4. p. c. i. n. 19. Parlad. lib. 2. per. quor. 1. p. c. fin. §. 9. n. 2. ergo sicut, *sentencia de remate,* lata vigore contractus, vel testamenti, mandatur executioni, nō obstante appellatione, vt in l. 64. Taur. Similitèr etiam debet mandari executioni sententiā lata in prouisione capellaniæ, neq; ab hac causam in Regalibus Chancellerijs deberet reuocari per viā violentiæ, huiusmodi executio, cū sit actus cōsequitiuus ad sententiam, ex patroni præsentatione.

In qua varietate opinionū, difficile est resolutionē certā dare, sed si essem iudex supremus, & aliqua causa similis ad Curiam deferretur per viā violentiæ duo cōsiderarē. Primò, an capellanus institutus: sit nominatus à veris patronis, sine aliqua dubitatione iuris patronatus? & in nominato cōcurrant oñs. qualitates foundationis, ita q̃ de eius iustitia ad oculū cōstaret, tūc enim, nō differem executionē sententiæ, nec collationē, neque possessionē reuocarem, etiā si nō sit consuetudo ex sequendi sententiam appellatione remota, aut iustitia capellani est dubia, & collatio facta fuit contra præsentationē patroni, in hoc enim casu reponerem omnia executata post appellationem, & in termino, in quo aduersarius poterat appellare, q̃ videtur sentire noster cōcilius Perez de Lara, vbi sup. nu. 8. vers. si tamē cui libèter adhæreo, pro qua sententiā nouitèr cōcidero, q̃ Ecclesia diū vacās, plurima recipit incōmoda, c. si Apostolica, 15. de præbend. lib. 6. Lancel. sup. limit. 48. n. 1. & res publica læditur, quādo beneficiā diū vacāt, vt tradit Monach. in c. 1. n. 25.

de cōces. præb. lib. 6. & facit pro hac distinctione, & resolutione, q̃ etiā in prouisione beneficij curati, si res fuerit dubia, quādo examinatores sunt discordes, retardatur executio, nō obstante decreto Cōc. Tri. vt tradit Flamin. de resignat. beneficiorū, lib. 8. q. 9. nu. 104. & sic fuit declaratū p̃ sacra congregationē Cōcilij, vt tradit Gōça. in suis annotationibus nullit, & attēt. n. 209. vers. hoc tamē, quia in re dubia, magis fauorabilis est appellatio, quā sententiā, & sequitur Nicolas Garc. de benef. in 9. part. c. 2. §. 1. ex nu. 234. & 242. vbi hoc declarat.

Rursus, & secūdò cōsiderarē, an viget cōsuetudo exequēdi sententiā in aliqua Curia, appellatione remota, faciēdo collationē, quia talis cōsuetudo seruāda est, cū in hoc casu appellatio non habeat effectū suspēsiuū, sed deuolutiuū. Ita Anto. August. decis. 9. lib. 1. Lancel. d. attēt. 2. p. c. 12. limit. 28. n. 1. & ita fuit decisum in vna Pāpilonēsis parro. 16. de Iunio, 1597. prout refert Gōç. sup. n. 211. vbi dicit, q̃ talis cōsuetudo est laudabilis, ne Ecclesia ex diuturna vacatione præiudiciū patiat. Quæ cōsuetudo exequēdi sententiā in prouisione capellaniarū, viget in hoc tribunali illustrissimi Archiepiscopi Toletani, in quo sui grauiissimi iudices, & integerrimi Senatores, appellatione post posita exequuntur sententiā, faciēdo collationē, cui⁹ virtute accipitur bonorū possessio. Et si Doctori asserēti aliquid seruari de cōsuetudine, est credēdū, vt latè resolui in q. 1. lib. 1. cōm. cōtra cōm. ex n. 843. testificor corā Deo, & hominib⁹, dictā cōsuetudinē versari in hoc tribunali, cuius origo memoriā excedit & sic licet in alijs tribunalibus prima opinio esset seruāda, vt tradit Nicol. Garc. sup. tamē in sētētijs latis in hoc cōsil. Dñi. Archiepiscopi, licet cōcurrat ius litigatorū dubiū, cū cōsuetudo sit certa, non debēt tales collationes capellaniarū reuocari, cū causæ de fe-

Secunda pars, tr̃cta. de cognitione

33 rūtur, p viā violētiae ad Regalē Cācel
lariā Pincianā. Maximē subsistente di
cta cōsuetudine, quæ admittēda non
erit in sentētijs aliorū tribunaliū, vbi
nō viget talis cōsuetudo, exequendi
appellatione remota, prout in dubio
iudicandum est.

34 Sed ad enitādā hāc cōtrouersiā, tu
tius esset, vt ederetur aliqua constitu
tio Synodalis, p quā iuberetur, q sen
tentiae capellaniarū executioni man
dētur, nō obstante appellatione. Quæ
cōstitutio seruāda esset, vt tradit Ale
35 xan. cōf. 139. n. 1. lib. 7. Socin. cōf. 39.
n. 1. lib. 4. Magon. decis. Lucana, 15. n.
11. & 13. Couar. pp. c. 23. n. 6. ita Rota,

in vna Astor. in Decēbris, anno. 1563.
& in alia Pāpilonēsis, 16. Iunij, anno.

36 1597. & in aliā Calagurritana, 22. Mar
tij, anno. 1604. Gōçal. sup. n. 113. vbi
dicit, q talis cōstitutio debet esse A
postolica autoritate cōfirmata, ex eo,

37 quia nullus prater Pontificem potest
tollere appellationem, c. q super his,
de maiorit. & obediēt. c. pastoralis, 53
de appel. Frāc. in rubr. de appellat. n.

38 23. & probat. l. 13. in fin. tit. 23. p. 3. vbi
Greg. verb. * *ningun juzgar*, * Sed ve
rius, existimo valere talem consuetu
dinē synodalē, quæ sit d cōsensu om

39 niū ecclesiasticorū, autoritate Præla
ti, qui possūt cōsentire, vt sentētia ca
pellania mādetur executioni, & q ap
pellatio, nō suspēdat executionē, quia

40 aliud est tollere appellationē, aliud
q appellatio nō suspēdat collationē,
maximē interueniente cōsensu quo
rū interest, vt aduertit Greg. in d. l.

41 13. verb. * *ningun juzgador*, * & proba
tur in d. lege, ibi: * *Ci rosi dezimos, q si el*
demandador, y el demandado hiziere pos

42 *tura entre si, en juyzio, de q no tomen alca*
da de la sentencia, que diere el juzgador
cō. r. a alguno dellos, que despues, ni se pue
da alzar aqui que se tuuere por agraua
do della, * vbi Greg. verb. * *fiziere pos*

ta, * Pro qua sentētia est bonus text.
in l. fin. §. fin. C. d tēp. appel. vbi iuri
appellādi potest per pactū renūtiari,

ibi: * *Eorū pactionē firmā esse cēsemus, le*
gū, & enim austeritatē in hoc casu, volu
mus pactis litigantiū mitigari, * Et ira
est dispositū in cōstit. Calag. tit. de in
stitutionib⁹, 14. vbi disponitur, q cle
43 rico à maiori parte presentato, colla
tio fiat statim & nō retardetur posses
sio. Ex quib⁹ verbis tollitur appella
tio suspēsiua, vt tradit Lācel. sup. 2. p.
c. 12. limitat. 8. n. 4 & 5. & 2. p. c. 12. li
mit. 53. n. 63. & tradit las. cōf. 187. n. 2.
lib. 2. quod tene menti.

Effectus autē huius resolutionis,
maximus est, quia si prima sentētia est
exequēda remota appellatione, dura
uit executionis vis, licet iudex ad
quē, declarauerit primā sententiā esse
notoriē nullā, vel iniustā, & attentatā,
vt in causis executiuis cōtingit, vt tra
dit Parlad. lib. 2. rer. quot. 5. p. §. 15. n.
3. vers. sed illa difficilis. Pro qua sentē
tia, pōderāda est. l. 4. tit. 21. lib. 4. reco.

ibi: * *Quedādose en su fuerça la execu*
cion, hasta que se de sentētia de reuista, *

Idemq; est obseruādū in nostro casu,
quia nō propterea, q sententia fuerit
reuocata, capellanus est remouēdus à
sua possessione, donec sup dicta nulli
tate, vel in iustitia sint prolatae tres sē
tētia cōformes, vel res iudicata fauo
re actoris appellantis, quia aliter qui
libet iudex superior, d facili diceret
nullā, primā sententiā, vel iniustā, vt
posset suā executioni mādare. Et ra
tio est, quia pendente appellatione à
secūda sententia, declarāre primā nul
lā, & attentatā, nihil debet innouari,
cū habeat locū appellatio a tali pro
nūtiatione, vt tradit Rota, decis. 2. de
sentent. & re. iud. in nouis; & 28. in an
tiquis. Bellamera, decis. 37. Lācel. sup.

46 3. p. c. 28. n. 44. & 99. & ita seruatur in
Rota, vt tradit Hieronymus Gōçal.
in reg. 8. Chancelleriā, à num. 219. &
211. vbi dicit, quod appellationi de
ferendum erit, quo vsque res iudica
ta terminetur. Et ita in practica ob
seruatur in omnibus tribunalibus. In
casu verò dubio, appellatio præsumi
tur

ut deserta, vt tradit Ant. Thes. q. fore-
sum, q. 66. n. 3. vbi ita Senatus celsus.

14 Ex qua resolutione venit declaranda illa difficilima, quæstio circa verum intellectum, d. c. 18. sel. 24. C. c. Trid. de reformat. An eo modo sicut non datur appellatio suspensiva in prouisione beneficij curati, extante dicto decreto, habeat etiam locum, quando per Metropolitanum, vel alium iudicem appellationis prima sententia reuocata fuerit? an hæc secunda sit etiam executioni mandanda, secundum dictum decretum, & constitutionem Pij Quinti, non obstare appellatione? cuius resolutio erit maximi momenti. Quia si secunda sententia est exequenda, non obstante appellatione, non poterit eius executio reuocari per modum violentiæ in Regio auditorio, si verò dicta sententia, non potest executioni mandari, contrarium iudicandum erit. Et quia secunda sententia, non sit executioni tradenda contra primam, iam executioni mandata, probatur euidenter in superiori resolutione, in qua virtus executionis, tribuitur primæ sententiæ, & non reliquis, quia alias daretur processus in infinitum, vt nunc prima, & statim secunda, & illico tertia, executioni mandetur, ex quo maxima incommoda, & damna paterentur litigatores, vnde circuitus est vitandus vt in l. conueniri, ff. de pactis dotalibus.

48 Pro qua sententia facit, quia postquam executio primæ sententiæ semel habuit effectum, iam cessat quoad secundam instantiam effectus viæ executiue, quæ interrim, quæ lis non finitur extincta est, & sic via ordinaria, aduersus sententiam primam procedendum est, vt in l. a diuo Pio. §. si post additum, ff. de re iud. vbi traditur, quod si res addita creditori, exequenti vigore rei iudicatæ, pro debiti solutione euicta fuerit, non potest amplius creditor agere via executiua, quia iam virtus, & effectus executionis extinctus fuit, per sententiam primam adiectionis, vt docet Bart. n. 1. Ias. n. 2. in l. eleganter, 24. ff. de pignoratitia, act. l. si profundo C. de transactio, glo. fin. in l. si fundum,

C. de euictionibus, Parl. lib. 2. rer. quot. c. fin. 4. p. §. 16. n. 20. & 21. Quæ omnia confirmari possunt, ex tradit per Iosep. Ludou. decis. Perusina. 111. a. n. 9. & sic causa semel effecta ordinaria, semper remanet ordinaria, & appellabilis, vt tradit Lancelot. de attet. 2. p. c. 4. in in præfat. n. 572. & in c. 12. limit. 24. n. 18. & Rotæ decis. 132. in 1. p. diuersorum Potan. de alimēt. c. 19. n. 7. & ex hac ratione tenet plures, quod non est locus poenitentiæ, quando creditor, qui potuit agere via executiua, intetavit ordinariam, vt tradit Casar de Graf. de cis. 2. n. 2. & 3. de sententiæ excommunicat. Parla. lib. 2. rer. quot. c. fin. 5. p. §. 11. n. 20. Lancel. sup. 2. p. c. 4. limit. 30. n. 9. Rot. Roman. decis. 551. n. 5. in 3. p. Burg. de Paz, cōs. 39. n. 7. quod nouissimi me declaro lib. 3. cōmu. in q. 815. a. n. 22. & 30. vbi colliges veritatem huius quæstionis, & quid in praxi sit tenendum, & iudicandum.

Rursus confirmatur hæc sententia, quia postquam aliquod instrumentum guarētum habes de iure paratam executionem si fuit vulneratum ex imperitia iudicantis, proferendo sententiam contra reum, reuocando viam executiuam, tunc ratione dictæ vulnerationis, & reuocationis, non potest amplius executioni instrumentum mandari, donec fauore executionis, sint tres sententiæ cōformes, de iure canonico, ita fuit decisum in Rot. decis. 132. in 2. p. diuersorum, & in vna Firmiana pensionis, ita fuit iudicatum, 14. Decēbris, anno. 1592. & in Romana sensus, 28. Ianuarij, anno. 1599. vt docet Gōca. sup. gl. 6. n. 202. vbi adducit aliqua similia, videlicet, quod res semel effecta alienabilis, semper remanet alienabilis. l. pater filium, 28. §. quindecim libertis, ff. de leg. 3. vbi Bar. & DD. Molin. de Hisp. primog. lib. 1. c. 10. n. 7. & Casador. decis. 8. de rescript. & quod res, quæ semel exiuit detructo. & familia, non dicitur amplius detructo, vt sit locus retractui, vt tradit Ant. Gom. in l. 40. Tau. n. 34. in fi. & in l. 70. Tau. n. 24.

Bb 2 Gut.

Secunda pars, trāta. de cognitione

56 Gutier. conf. 21. ex n. 16. Tiraq. de re-
 tract. lign. §. 1. glo. 9. n. 19. & semel trās-
 missibile, semper remanet trāsmissibi-
 le, lege Videamus, ff. quod metus cau-
 57 sa, & semel effecta curialis, semper re-
 manet curialis, Rota, decis. 43. de ap-
 pellat. Et semel causa remissa Cardina-
 li, nunquā cōmittitur inferiori. Go-
 mecius, in cōpen. signaturæ, n. 48. &
 58 semel effectū, semper remanet affectū
 Rota, decis. 16. de præbendis, in anti-
 quis, Casador. decis. 8. n. 10. & bene-
 ficiū cōmensale, semper retinet illam
 naturam, & erit cōmensale, & sic ex-
 59 tat practica in Romana Curia, quod
 licet semper in cōmissione instrumē-
 ti publici, soleat opponi clausula: ** sine
 sine præiudicio executionis procedatur, **
 & in Bullis pensionis, ** ut sine retardā-
 tione solutionis pensionis, ** tamen si se-
 mel causa executiua fuerit effecta or-
 60 dinaria, seu fuerit prolata aliqua sen-
 tentia in contrarium, tunc commissio
 61 non datur cum dictis clausulis, vt
 tradit Marquesanus, de cōmissio, 2. p.
 tit. de cōmis. appellat. c. 4. n. 59. & ali-
 tē sequeretur absurdum, quia lites
 fierent immortales, quia si postquam
 lis fuerit terminata: contrigerit quod
 nunc prima sententia, statim secunda
 & reliquæ executioni mandarentur,
 62 & sic, quod ex vna sententia resulta-
 ret immisio, & remotio alterius, ex
 qua mutatione rectorum Ecclesiæ,
 non modicū præiudiciū paterentur,
 vt considerauit Rota, decis. 24. n. 1. de
 præbendis, in nouis, & tradit Gonçal.
 sup. glo. 5. §. 6. de manualibus, n. 58. &
 59. quæ cōfusio etiā causaretur in fru-
 ctibus præceptorū, in quibus fit con-
 demnatio, cōtr. rex in c. pastoralis, §.
 ne lites litibus, de causa pos. & prop.
 l. ait Prætor 45. ff. de re iudicata. Et sic
 obseruatur in Curia Romana, quod
 postquā Auditor Camera, vel alius in-
 ferior, pronūciat sententiā sup executio-
 ne alicuius instrumēti cameralis,
 & dictā sententiā exequitur, licet pos-
 tea cōmittatur causa in Rota, & iudex
 appellationis reuocet primā sententiā,

nō propterea secundus iudex appella-
 tionis suā sententiā mādāt executioni
 appellatione nō obstāte, imō potius
 64 deficit appellationi, & donec sint tres
 sententiæ cōformes, & literæ executo-
 riales, in causa superseditur, Et de hoc
 stylo curiæ testatur Hiero. Gōç. sup.
 gl. 6. n. 209. & 210. q. in Hispania serua-
 tur in causis executiuis, nā lata sentē-
 tia, ** de trāce, y remate, ** reus licet ap-
 pellet, & reuocetur sententiā, nō exe-
 quitur sententia reuocatoria, donec
 tres sententiæ, vel executoria lata fue-
 65 rit cōtradictā sententiā, ** de remate ** vt
 docet Parla. lib. 2. rer. quot. c. fin. 5. p.
 §. 15. n. 4. Paz, in sua praxi. 4. p. 1. tom.
 c. 2. n. 34. vers. limitabis etiā, vbi dicit,
 q. ita obseruatur: pro qua sententiā fa-
 cit tex. in Clement. 1. de secrest. pos.
 & fruct. vbi dicitur, q. data prima sen-
 tentia cōtra possessorē beneficij ap-
 66 ponitur secrestū, sed licet postea pro-
 nūtiatur alia sententiā fauorabilis pos-
 sessori, non remouetur secrestū factū
 vigore primæ sententiæ, vt tradit Pu-
 teus, decis. 133. n. 1. & 305. n. 2. libr. pro
 qua sententiā pōderari possunt verba
 cōstitutionis Pij Quinti, de quibus su-
 pr. ibi, ** Es prouisus ab Ecclesia causa ap-
 pellationis huiusmodi pēdēte, nō à moue-
 tur. ** Ex quibus verbis, sequitur mani-
 67 festè, possessorē beneficij, nō debere
 remoueri à sua possessione, licet in
 secūda, vel tertia instātia, causa pen-
 deat: & illa verba, ** appellatione pendē-
 te, ** nō magis de prima appellatione,
 quā de reliquis intelligi debēt, c. secū-
 do requiris, 42. de appel. ex quib. fun-
 damētis hæc opinio videtur, verissima
 & tenēda in iudicando, & cōsulendo.

Sed pro cōtraria opinione, imō, q.
 68 secūda sententiā sit executioni mādāda,
 sicut prima, faciūt plurima iura, & iuri-
 dicæ rationes, ex quib. intellectus, Cō-
 ciliij, in n. d. c. 18. remanet dubi, & in i-
 liter articulo p. viā violētiae. Et primo
 facit pro ista opinione, quia cōtrario-
 rū eadē est ratio, & dispositio, vt in l.
 1. C. d. Cupressis, lib. 12. l. 1. vbi DD.

70 de acquir. pos. & in rubrica. Ergò, si-
cut prima sententia trahit secum pa-
ratam executionem, in terminis dicti d-
creti, similiter etiã, reuocat prima sen-
tentiã, p. secundã, debet etiã secunda exe-
cutioni mādari, aliàs enim nō seruare-
tur æqualitas iuter litigantes in iudi-
cijs, cōtra l. fin. C. d. procuratoribus,
c. statutū, §. insup, de rescrip. lib. 6. c.
71 in iudicijs de reg. iur. & tradit Aym.
cōf. 133. n. 7. lib. 1. & sic sicut prima sen-
tentia fuit executioni mandata, simi-
liter, & secunda.

Præterea fulcitur ista sententia quia
eiusdē nature est distractus, cui est cō-
tractus, l. ab emptione, ff. de pact. Fel.
in c. cū accessisset, de cōstit. Tiraq. ad
ll. cōnub. glos. 5. ex n. 5. Vincen. d. Frā-
72 quis. decis. 47. n. 6. & cum in iudicijs,
quasi cōtrahatur, vt in l. 3. §. idē scri-
bit. ff. de peculio. l. quoties, ff. de noxa
lib. sequitur q. sicut vna sententiã fuit
mandata executioni, pariformiter, &
secunda reuocatoria, quia omnis res, per
quascūq. causas nascitur, p. easdē di-
solvitur, l. nihil tā naturale, ff. de reg.
iur. & ea quæ defacto fiūt, d. facto res-
cindi debēt. l. minor. 39. d. euictionib.
l. si cum nulla, 38. ff. de re. iud. & tradit
73 Parl. lib. 2. rer. quot. c. 6. n. 2. & lib. 1. c.
10. n. 10. Gut. de iura. cōfir. 3. p. c. 19. n.
19. Azeu. in l. 2. tit. 13. lib. 4. recop. a. n.
20. & sic dicit Puteus. decis. 426. n. 2. &
434. n. 3. vol. 2. q. quādo causa est sum-
74 maria in prima instātia, pariter etiã de-
bet esse summaria in secunda, & sic vi-
dimus in practica, q. eodē modo, sicut
actor obtinens primā sententiã vigore
instrumēti guarētigij, potest à reo re-
cuperare expēsas, in quibus fuit cōdē-
natus, nō obstāte appellatione: simili-
75 tēr etiã versa vice, si reus fuerit abso-
lutus, per primā sententiã, sunt illi ex-
pēse soluēdæ expreta appellatione,
vt tradit Hipol. sing. 389. Azeu. in l. fi.
tit. 21. n. 141. lib. 4. recop. Parla. lib. 2.
rer. quot. c. fin. 5. p. §. 10. n. 14. Gutier.
pp. q. lib. 1. q. 119. & ratio est, quia dis-
76 positio loquēs de actore, procedit e-

tiã in reo, vt tradit Rebus. in tract. no-
minat. q. 19. n. 34. Anton Gabr. tit. de
legib. cōcl. 3. n. 31. & sic dixit Cōrad.
in repetitione legis vltimæ, C. si de
momētanea, possessio. limit. 17. n. 2. q.
si denegetur actori appellatio in iudi-
cio possessorio, similiter etiam dene-
gatur reo. Et licet Menoch. de adipif-
cēda pos. remed. 4. n. 876. teneat con-
trariū, tamē pro hac opione fuit d. cisū
apud Puteū, decis. 316. lib. 2. ex quo fit,
q. abēs pro executione instrumēti, q.
habet paratā executionē, si petat ter-
minū ad liquidandū, similiter, & reus
in dicto termino potest articulos fa-
cere, & cōtra liquidationē probare,
vt tradit Bald. in l. si causam, n. 13. C.
de executione rei. iud. Decius, in l. nō
debet, n. 41. ff. de reg. iur. Padil. in l. 1.
n. 47. ff. de legat. 2. Azeu. in l. 1. tit. 21.
lib. 4. recop. a. n. 41. & 42. & ex hac cau-
sa nō auditur reus in secunda instantia
donec cōstiterit de solutione, ita Gu-
tier. lib. 1. pp. q. 120. n. 2. Auend. in c.
pp. lib. 1. c. 6. n. 4. & in simili casu, idem
fuit iudicatū, & decisum apud Vincē-
tiū de Franq. in decis. 136. in 1. p. anno
1577. vbi fuit resolutū, q. statutū mag-
næ Curia, dantē executionē senten-
tijs, quādo sunt datæ super iudicio as-
sistendi, nō obstāte appellatione, q. si
potest appellationē deuolutiua, talis
sententiã, quæ fuit executioni manda-
ta in secunda instātia reuocetur, & ab
illa actor appellauerit, quod eodē mo-
do sit exequenda secunda sententia,
sicut prima, appellatione non obstan-
te. Quæ decisio reddit multum dubiā
nostrā quæstionem, & decrerum Con-
cilij Tridentini.

Sed aduersus dictam decisionem,
est practica generalis omnium tribu-
nalia, tam ecclesiasticorum, quam
secularium, & contra hoc hodiē ha-
bemus constitutionem Pij Quinti, vt
prima sententia executioni man-
detur appellatione remota, & sic
sequitur manifestē, quod donec
tres sententiæ fuerint latæ in cau-

Secunda pars, tracta. de cognitione

83

sa principali, quod nunquam prima executio erit reuocanda, ex traditis p primā opinionē, quæ est seruāda in iudicādo, & cōsulēdo. Et si iudex appellationis suā sententiā, exequatur defacto, si causa remittatur ad Curiam Regalem, p viā violentiæ, omnia executata per iudicē appellationis reuocabūtur, quia aliās, viā executiua haberet effectū momentaneū, & suspensiuū, ex quo plura sequerētur in cōmoda, vt supradictū est. Et sic in causis executiuis in tribunalibus Hispaniæ, ita practicatur, vt tradit Parlad. lib. 2. rer. quot. 5. p. c. fin. §. 15. n. 4. quē sequitur Gōçal. in d. reg. 8. Chācel. glos. 6. n. 219. vbi etiā amplectitur nostrā opinionē, & tene mēti, quia sæpē in praxi cōtingit. Et ita nuper fuit iudicatū in Regali Chancelleria Pinciana, in quadā capellania oppidi d̄ Iepes, nō obstāte appellatione, seruādo practicā huius tribunalis.

SUMMARIUM.

- 1 **R**eges omnes Hispania ex concessione Pontificia decimas possident quæ dicuntur tertia.
- 2 Pontifex Clemens Quintus concessit Regi Castella decimas, propter sumptus belli Maurorum.
- 3 Decimas, primicias, & beneficia omnia iuris patronatus, Pontifices concesserunt Regibus Aragonum.
- 4 Historicis de rebus præteritis testificantibus, credendum est.
- 5 Rex Sanctius Peiri pater, in obsidione Oseni à Sarracenis sagitta vulneratus interijt.
- 6 Decimarum donatio facta fuit Regi Petro, Sancti filio.
- 7 Rex Iacobus primus donauit decimas multis Ecclesijs.
- 8 Romanorum Pontificum potestas amplissima est.
- 9 Papa potest concedere decimas secularibus, siue ad tēpus, siue in perpetuum.
- 10 Pontifex, nō debet decimas secularibus concedere sine causa.
- 11 Cognitione rei spiritualis, ad iudicem

ecclesiasticum pertinet priuatiue.

- 12 Iudex secularis, nec incidere potest cognoscere de validitate tituli rei spiritualis.
- 13 L. quoties, C. de iudicijs, intelligitur.
- 14 Iudex secularis debet supersedere in causa principali, donec per ecclesiasticū tractatur de incidere rei spiritualis.
- 15 Decimarū, & primiciarum causa cēsetur ecclesiastica, siue spiritualis.
- 16 Laici nō possunt præscribere decimas, etiam tempore immemoriali.
- 17 Incapacitas vbi adest ad præscribendum, immemorialis non operatur vim priuilegij.
- 18 Romanus Pontifex potest tollere incapacitatem laicorum, ad præscribendum decimas.
- 19 Pōtifex potest decimas cōcedere laicis simpliciter, & absolute, trāsferendo omne dominiū, vile, & directū, causa iusta intercedente.
- 20 Pōtifex, quādo Regibus, & militibus cōcedit decimas, nō censetur illis cōcessisse ius spirituale percipiendi eas, sed tantum facultatem percipiendi suo nomine fructus.
- 21 Decime simpliciter donata, & trās lata in laicū, quoad omne dominiū designunt esse spirituales, & considerantur tanquam quid temporale.
- 22 Laici accipientes decimas ab Ecclesijs simpliciter, & absolute, quoad virūque dominiū possidet eas proprio iure, & titulo, & possunt eas alienare, trāsferre, & disponere ad libitum voluntatis suæ.
- 23 Decime tēporales, & profane in Principatu Cathalonie, & Regno Valentie, sunt de patrimonio Regio, & num. 55.
- 24 Iudex secularis priuatiue, cognoscit de causa decimarū profanarum, & tēporaliū, siue agatur de quæstione iuris, siue facti, limita, vt num. 25.
- 25 Dominium vile licet sit tēporale, tamē, quādo dependet ab spirituali ratione cōnexionis, censetur spirituale.
- 26 Dominium, non trāsferitur per locationem, & semper nemine locatoris cōductor fructus percipit,

28 De-